

د جزایی محاکماتو اصول اصول محاکمات جزایی

د قضایي روزني کورس کورس آموزش قضایی

منتشرشده توسط: پروژه امور عدلی وقضایی
افغانستان
کابل، افغانستان

خپرندویه: دافغانستان د عدلی اوقضایی
چارو پروژه
کابل، افغانستان

اصول محاکمات جزایی

کورس آموزش قضایی

د جزایی محاکماتواصول

د قضایی روزنی کورس

تهیه شده توسط:

بخش آموزش قضایی
پروژه امور عدلی و قضایی

بازنگری:

قاضی ضیاء الحق دینار خیل
رئیس محکمه استیناف ولایت ننگرهار

محمد هارون معتصم

استاد پوهنځی حقوق و علوم سیاسی
پوهنتون کابل

دیزاین:

محمد نسیم نوری
معاون تخنیکي نشرات
پروژه امور عدلی و قضایی افغانستان

ستره محکمه افغانستان استفاده از این کورس را در برنامه های آموزش قضایی مورد تأیید قرار داده و بدین وسیله به سازمان هائی که آموزش قضایی را حمایت میکنند اجازه داده شده است که این

تیار شوی:

د قضایی روزنی خانگه
د عدلی او قضایی چارو پروژه

کره کتنه:

قاضی ضیاء الحق دینار خیل
د ننگرهار د ولایت د استیناف محکمی رئیس

محمد هارون معتصم

د کابل پوهنتون د حقوقو او سیاسی علومود
پوهنځی استاد

دیزاین:

محمد نسیم نوری
معاون تخنیکي نشرات
پروژه امور عدلی و قضایی افغانستان

د افغانستان سترې محکمې نوموړې کورس د قضایی روزنو لپاره منظور کړې او له همدې کبله هغو ادارو ته چې په قضایی روزنو بوخت دي ، اجازه ورکول کیږي ترڅو دا خپره شوی نسخه تکثیر

نسخه منتشر شده را مجدداً برای برنامه های آموزشی خود منتشر سازند. این کورس همچنان در آدرس های اینترنتی www.supremecourt.gov.af و www.afghanistantranslation.com قابل دسترسی میباشد.

کړې او په خپلو قضايي روزنو کې ورڅخه کار واخلي. نوموړي کورس ته په www.supremecourt.gov.af او www.afghanistantranslation.com انټرنټي پته هم لاس رسي کولای شئ.

تاریخ نشر: سپتمبر ۲۰۰۸

پروژه امور عدلی و قضایی افغانستان
کابل، افغانستان

د خپریدو نېټه: سپتمبر ۲۰۰۸

د افغانستان د عدلي او قضايي چارو پروژه
کابل، افغانستان

د افغانستان د جزایي محاکمو اصول

د قضایي زده کړې کورس

درسي پروگرام

د زده کړې په دې کورس کې به د افغانستان د جزایي محکمو اصول په ۲۴ درسي ساعتونو کې تدریس کړی شي. په داسې حال کې چې د کورس پام به په اساسي توګه د محکمو د ۲۰۰۴ کال موقت جزایي اجراءاتو قانون ته، هغو مرجعوتو ته چې د ۲۰۰۴ کال د اساسي قانون لپاره ورڅخه کار اخیستل شوی وی، نړیوالې نافذې پریکړې، ژمنې او کنوانسیونونه، د څارنوالۍ او پولیس په اړه قوانین، او څیړنې سره د هغوی د اړیکې په لحاظ د جزایي دعوي پیل او جریان ته وي. که چیرې هم توجه د محکمو رول او د هغوی ځانګړي مسولیت ته د هغو خلکو په هکله چې د یو جرم په کولو تورن وي هم ملاتړ کوي، شوې ده. پدې توګه د عادلانه محکمې په پرنسپونو یوه ځانګړې پاملرنه شوې ده. د کورس د پرمختګ د مرستې لپاره، د هر لوی سرلیک لپاره د زده کړې موخې په پام کې نیول شوي دي او د صنفی بحث د خوزبنت لپاره فرضي سناریو (قضیه) هم په پام کې نیول شوې ده. په همدې حال کې د کورس درسي توکي لکه د ګمارل شویو قاضیانو لپاره د سرچینو په کار اچول هم په پام کې نیول شوي دي.

اصول محاکمات جزائی افغانستان

کورس آموزش قضائی

برنامه درسی

این کورس آموزشی قضائی اصول محاکمات جزائی افغانستان در ۲۴ ساعت درسی تدریس خواهد شد. در حالیکه توجه کورس بصورت اساسی بالای قانون اجراءات جزائی موقت ۲۰۰۴ برای محاکم، بروی مراجع که در قانون اساسی سال ۲۰۰۴ از آن استفاده شده، معاهدات نافذه بین المللی، میثاقها و کنوانسیونها، و قوانین مربوط به پولیس و څارنوال، از لحاظ ارتباط آن با تحقیق، آغاز و جریان دعوی جزائی، میباشد. اگرچه توجه بالای نقش محاکم و مسئولیت خاص آنها در مورد تضمین حمایت حقوق اشخاصیکه در ارتباط به ارتکاب یک جرم مظنون و متهم باشند، نیز میباشد. بدین لحاظ، توجه خاص به پرنسپهای محاکمه عادلانه مبذول گردیده. برای همکاری در پیشبرد کورس، اهداف آموزشی برای هر عنوان بزرگ در نظر گرفته شده است و سناریو(قضیه) های فرضی برای تحریک جر و بحثهای صنفی نیز در نظر گرفته شده است. در همین حال، مواد درسی کورس مانند منابع، برای استفاده قضات بر حال نیز طرح گردیده است.

فهرست مندرجات

صفحه

محتویات

۴	-----	۱- پرنسیپهای عمومی اصول محاکمات جزائی (ساعت اول درسی).
۴	-----	(الف). تعریف اصول محاکمات جزائی
۵	-----	(ب). اهمیت اصول محاکمات جزائی
۵	-----	(ج). سیستمهای اصول محاکمات جزائی
۷	-----	۲- زیرساخت های اساسی اصول محاکمات جزائی (ساعات ۲-۵ درسی)
۷	-----	(الف). قانون اساسی ۲۰۰۴ افغانستان - حقوق اساسی
۱۵	-----	(ب). معاهدات بین المللی، میثاقها، و کنوانسیونها
۲۱	-----	(ج). بازبینی حقوق اشخاص مظنون و متهم در جرم
۲۴	-----	(د). تفاوت های عمده دعوی مدنی و جزائی
۲۵	-----	۳- احکام عمومی قانون اجراءات جزائی موقت سال ۲۰۰۴ برای محاکم (ساعات ۶ و ۷ درسی)
۲۵	-----	(الف). مقدمه - قابلیت تطبیق قانون اصول محاکمات جزائی سال ۱۹۶۵
۲۷	-----	(ب). احکام عمومی
۳۳	-----	(ج). احکام عمومی مربوط متهم و مظنون
۳۸	-----	۴- کشف و تحقیق جرایم
۳۹	-----	(الف). نقش پولیس
۳۹	-----	(۱). مقدمه
۴۰	-----	(۲). تشکیلات و نقش پولیس عدلی
۴۰	-----	(۳). صلاحیت پولیس عدلی در مورد گرفتاری
۴۱	-----	(۴). استنطاق و مدت توقیف
۴۲	-----	(۵). فعالیتهای تحقیقاتی براه انداخته شده به ابتکار خود پولیس
۴۳	-----	(۶). میزان اجبار اعمال شده توسط پولیس عدلی
۴۴	-----	(ب). نقش خارنوال ابتدائیه
۴۴	-----	(۱). مقدمه
۴۴	-----	(۲). وظایف اساسی خارنوال ابتدائیه
۴۶	-----	(۳). نظارت بر فعالیتهای پولیس عدلی
۴۶	-----	(۴). گرفتاری و استنطاق مظنون
۴۸	-----	(۵). شیوه های جمع آوری مدارک
۵۱	-----	(۶). اطلاعیه و ابلاغیه
۵۲	-----	(۷) رد قضیه بنا بر عدم موجودیت مدارک کافی
۵۲	-----	(ج). نقش محکمه
۵۳	-----	(د). مراکز توقیف
۵۵	-----	(ه). بازبینی توقیف
۵۷	-----	(و). حقوق و حمایت های مظنون قبل از ادعای نامه به اساس قانون اجراءات جزائی موقت
۵۹	-----	۵- تشکیلات محاکم (ساعات ۱۲-۱۴ درسی)
۶۰	-----	(الف). قانون اساسی

۶۰	(۱). قوه قضائیه مستقل
۶۲	(۲). ترکیب ستره محکمه
۶۴	(۳). محاکم تحتانی و قضات
۶۵	(۴). احکام عمومی مربوط به قوه قضائیه
۶۸	(۵). تفکیک قوا - نظارت و تعادل
۷۰	(۶). بازنگری قضائی
۷۷	(ب). قانون تشکیل و صلاحیت محاکم
۷۷	(۱). احکام عمومی
۷۸	(۲). ستره محکمه
۸۰	(۳). محاکم استیناف
۸۱	(۴). محاکم ابتدائیه
۸۳	۶- محاکمه یک قضیه جزائی (ساعات درسی ۱۵ - ۱۹)
۸۴	(الف). اتهامنامه
۸۶	(ب). ترتیب قضیه برای محکمه
۸۹	(ج). حضور متهم در محاکمه
۸۹	(۱). اختلالات عقلی
۸۹	(۲). محاکمه غیابی
۹۰	(د). تمديد توقيف
۹۱	(ه). محاکمه
۹۱	(۱). احکام عمومی
۹۳	(۲). محاکمه علنی
۹۵	(۳). حکم محکمه
۹۹	(۴). شهود و مقابله شهود
۱۰۰	(۵). معافیت ها
۱۰۰	(۶). مشکلات قانونی بودن مدارک و ارزش مدارک بدست آمده و اسناد تهیه شده در جریان تحقیق
۱۰۸	(۷). مطابقت اتهام با مدارک
۱۰۹	(۸). استدلال اختتامیه
۱۰۹	(۹). فیصله محکمه
۱۱۰	۷- شیوه مرافعه خواهی (ساعات ۲۰ و ۲۱ درسی)
۱۱۱	(الف). قطعی بودن فیصله محکمه
۱۱۱	(ب). درخواست مرافعه خواهی از محکمه استیناف
۱۱۵	(ج). فرجام خواهی از ستره محکمه
۱۱۸	۸- محکوم کردن (ساعات درسی ۲۲ و ۲۳)
۱۱۸	(الف). تجدید نظر بر فیصله ها
۱۲۱	(ب). تطبیق فیصله های محاکم
۱۲۳	(ج). احکام خاص برای تنفیذ حکم
۱۲۴	(د). رهایی مشروط و الغای آن
۱۲۵	(ه). بازبینی کورس و ارزیابی آن

۱. پرنسیپهای عمومی اصول محاکمات
جزائی (ساعت اول درسی)

اهداف آموزشی:

- بیان یک تعریف عملی برای اصول محاکمات جزائی
- بیان دلایل برای اصول محاکمات جزائی و اهمیت آن
- تشریح سیستمهای مختلف اصول محاکمات جزائی
- تشریح تفاوتهای بین سیستمهای قضائی رومن ژرمنیک (civil law) و کامن لا
- تشریح سیستم اصول محاکمات جزائی در افغانستان

(الف). تعریف اصول محاکمات جزائی

- شما اصول محاکمات جزائی را چگونه تعریف میکنید؟
- اهداف قواعد اصول محاکمات جزائی چی میباشد؟

برای رهنمایی کردن اشخاص مظنون و متهم در رابطه به ارتکاب جرم، پولیس، لوی خرنوالی، وکلای مدافع، متضررین، و محکمه از طریق شناسایی، تحقیق کردن و حل و فصل کردن قضایای جزائی.

حصول اطمینان از اینکه تمام عملکردهای ادارات ذیدخل در قضیه جزائی تابع نظارت و بازبینی ادارات دیگر میباشد: پولیس توسط خرنوال، خرنوال توسط محکمه ابتدائیه،

۱. د جزایی محکمو عمومی اصول او
پرنسیپونه (اول درسی ساعت)

د زده کړې موخې:

- د جزایی محکمو د اصولو لپاره د یو عملی تعریف بیانول
- د جزایی محکمو د اصولو لپاره د دلیل بیانول او د هغه اهمیت
- د جزایی محکمو د اصولو د مختلفو سیستمونو تشریح کول
- د رومن جرمنیک د مدنی قانون او د (کامن لا) قضایی سیستمونو تر مینځ د توپيرونو تشریح
- د افغانستان د جزایی محکمو د اصولو د سیستم تشریح

(الف). د جزایی محکمو د اصولو تعریف

- تاسې د جزایی محکمو د اصولو تعریف څرنگه کوی؟
- د جزایی محکمو د اصولو د قواعدو موخې څه دي؟

د پولیسانو، لویې خرنوالی، د مدافع وکیلانو، زیانمنو شویو او محکمې د پیژندلو په هکله د تورنو او مشکوکو خلکو لارښوونه، د څیړنې کول او د جزایی قضیې حل کول.

د دې خبرې اطمینان چې په جزایی قضیه کې د مربوطو ادارو ټول کارونه د نورو ادارو د نظارت او کتنې تابع دي: پولیس د خرنوال له لوري، خرنوال د لومړنۍ محکمې له لوري، لومړنۍ

محکمه د استیناف د محکمې له لوري، او د استیناف محکمه د سترې محکمې له لوري.

محکمه ابتدائیه توسط محکمه استیناف، و محکمه استیناف توسط ستره محکمه.

(ب). د جزایي محکمو د اصولو اهمیت

ولې د جزایي محکمو اصولو قاعدې اهمیت لري؟

(ب). اهمیت اصول محاکمات جزائی

چرا قواعد اصول محاکمات جزائی اهمیت دارند؟

د تورنو او مشکوکو خلکو ملاتړ او دفاع، په جرم د کولو او په دې هکله چې بیگناه خلک گناهکار و نه گڼل شي.

برای حمایه و دفاع حقوق اساسی اشخاص مظنون و متهم در رابطه به ارتکاب جرم و با هدف اینکه اشخاص بیگناه مقصر شناخته نشوند.

د جزایي قضیې په چټکتیا کښې مرسته کول. له دې لوري کیدای شي چې د تورنو او مشکوکو خلکو د حقونو ساتنه او ملاتړ وشي او د محکمو له خوا په چټکتیا سره د قضیې د عادلانه حل له لوري د خلکو د اعتقاد او باور تر لاسه کړای شي.

کمک کردن به سرعت رسیده گی قضیه جزائی، از این طریق به حمایت و حفاظت حقوق اشخاص مظنون و متهم در رابطه به ارتکاب جرم پرداختن و تقویت بخشیدن و کسب نمودن اعتقاد و اعتماد مردم در مورد سرعت رسیده گی و حل عادلانه قضایا توسط محاکم.

د خطرناکه مجرمانو د کارونو څخه د ټولني دفاع او ملاتړ، په ټولنه کښې د امنیت او نظم راوستل.

برای حمایه و دفاع جامعه از اعمال و فعالیتهاى مجرمین خطرناک، و تأمین نظم و امنیت در جامعه.

(ج). د جزایي محکمو د اصولو سیستمونه

څوک کولای شي چې د جزایي محکمو د اصولو سیستمونه تشریح کړي؟

(ج). سیستمهای اصول محاکمات جزائی

کی میتواند که سیستمهای مختلف اصول محاکمات جزائی را تشریح کند؟

د بیلابیلو سیستمونو د پیدا کیدو او پرمختگ لاملونه څه دي؟

علل پیدایش و پیشرفت سیستمهای مختلف چی میباشند؟

(۱). د تورونولو سیستم (عامه څارنوال ټولې څیړنې او لگول شوي تورونه د محکمې او بنکاره محاکمې تر کمزوري نظارت لاندې په غاړه نیسي)

(۱). سیستم اتهامی (څارنوال عامه تمام تحقیقات و اتهامات وارده را با نظارت ضعیف محکمه و محاکمه علنی بدوش دارد)

(۲). تفتیشي او یا څیړنيز سیستم (محکمه ټولې

(۲). سیستم تفتیشی و یا تحقیقاتی (محکمه

تمام تحقیقات را بصورت مستقیم توسط قاضی تحقیق که با څارنوال موظف یکجا کار میکند، کنترل میکند، محاکمه سری و اجراءات جزائی مخفی و بدون اطلاع به متهم صورت میگیرد

(۳). سیستم مختلط (در بیشترین کشورهای جهان فعلاً وجود دارد، نظارت قضائی بالای اجراءات تحقیقات څارنوال تضمین میکند حقوق اساسی افراد را، همچنان در این سیستم محاکمه، علنی و ثبت شده میباشد)

(۴). شما سیستم اصول محاکمات جزائی را در افغانستان چگونه میدانید؟

تفاوتهای عمده بین سیستم قضائی قانون مدون (civil law) و عرفی (common law) کدامها اند؟

- قانون مدون (civil law) - قانون قابل تطبیق از مراجع مانند قانون اساسی و قوانین نافذه توسط پارلمان و یا قوانین شرعی سرچشمه میگیرد، که در بعضی حالات نظریات دانشمندان حقوق نیز وجود دارند، اما جنبه الزامی ندارند، قضایا توسط قضات مسلکی و بدون حضورداشت هیئت ژوری حل و فصل میشوند.

- عرفی (common law) - قانون قابل تطبیق در این سیستم از مراجع مانند قانون اساسی، قوانین نافذه توسط پارلمان، و از تفاسیر قوانین توسط محاکم فوقانی سرچشمه میگیرند، هیئت ژوری در قضایای جزائی و مدنی وجود دارند.

آیا افغانستان تابع سیستم قانون مدون (civil law) است؟

آیا تفاوتهای در بین سیستمهای قانون مدون

څیړنې په نیغه توگه د څیړنې د قاضي له لوري چې د موظف څارنوال سره یوځای دنده ترسره کوي کنترول کیږي، پټې محاکمې او پټې جزایي اجراءاتونه د تورن د خبرولو څخه پرته اجرا کیږي

(۳). گډ سیستم (دا سیستم اوس مهال د نړۍ په ډیرو هیوادونو کښې شتون لري، د څارنوال د څیړنې په اجراءاتو، قضایي نظارت تضمینوي د خلکو اساسي حقونه د محکمې په دې سیستم کښې ښکاره او ثبت شوي دي)

(۴). تاسې په افغانستان کښې د جزایي محکمو د سیستمونو اصول څرنگه گڼئ؟

د مدني قانون او عرفي قانون يا (common law) د قضایي سیستمونو تر مینځ مهم توپيرونه کوم دي؟

- مدني قانون (civil law) - د تطبیق وړ قانون د هغو مرجعگانو څخه لکه اساسي قانون او د پارلمان له لوري نافذ شوی قانون او یا له شرعي قانون څخه سرچینه اخلي، چې په ځینو حالتونو کښې د حقوقو د پوهانو نظریه هم په کښې شامله وي، خو الزامی اړخ نه لري، قضیې د مسلکي قاضیانو له لوري او د جیوري د هیئت د شتون نه پرته حل او فصل کیږي.

- عرفي قانون (common law) - د تطبیق وړ قانون په دې سیستم کښې د سرچینو څخه لکه اساسي قانون، د پارلمان له لوري نافذ شوي قوانین، او د قانونو تفسیرونه چې د لوړو محکمو څخه سرچینه اخلي، د جیوري هیئت په جزایي او مدني قضیو کښې شتون لري.

آیا افغانستان د مدني قانون (civil law) د سیستم تابع دی؟

آیا د مدني قانون (civil law) او عرفي قانون

(civil law) و عرفی (common law) کددام رابطه با سیستم اصول محاکمات جزائی دارد؟

(common law) د سیستمونو تر مینخ د جزایي محکمو د اصولو د سیستم په اړه کوم تفاوتونه شتون لري؟

۲. اساسات بنیادی اصول محاکمات جزائی (ساعات درسی ۲ - ۵)

۲. د جزایي محکمو د اصولو بنسټيز اساسات (۲-۵ درسي ساعتونه)

اهداف آموزشی

د زده کړې موخې

- تشریح رابطه بین قانون اساسی افغانستان و اصول محاکمات جزائی

- د افغانستان د اساسي قانون او د جزایي محکمو د اصولو تر مینخ د اړیکو تشریح

- تشریح اساس و بنیاد برای تطبیق معاهدات بین المللی، میثاقها، و کنوانسیونها در مورد اجرات جزائی در افغانستان

- د افغانستان د جزایي اجراتو په هکله د نړیوالو پریکړو ژمنو او کنوانسیونونو د تطبیقولو لپاره د بنسټ او اساس تشریح

- لست حقوق اساسی اشخاص مظنون و متهم در ارتباط به ارتکاب جرم

- په جرم د تورنو او مشکوکو خلکو د اساسي حقونو لست

- توضیح تفاوتهای عمده بین قضایای جزائی و مدنی

- د مدني او جزایي قضیو تر مینخ د مهمو توپیرونو وضاحت

- دسته بندی کردن پرنسپ اصل برائت الذمه و مسئولیت اثبات دعوی در قضیه جزائی

- د برائت الذمي د پرنسپ د اصل ویش او د جزایي قضیې د دعوي د ثبوت مسولیت

- تشریح اینکه چطور این پرنسپها نقش محکمه را در قضیه جزائی متأثر میسازد

- د دې تشریح چې دا پرنسپونه څرنګه کولای شي د محکمي رول په جزایي قضیه کښې اغیزمن کړي

- تشریح تفاوتهای بین اثبات مدارك دعوی و کمیت مدارك دعوی

- د دعوا د مدرکونو د ثبوت او د دعوا د مدرکونو د کمیت تر مینخ د توپیرونو تشریح

(الف). قانون اساسی سال ۲۰۰۴ افغانستان - حقوق اساسی

(الف). د افغانستان د ۲۰۰۴ کال اساسي قانون - اساسي حقونه :

چرا با قانون اساسی آغاز میکنیم؟

ولې د اساسي قانون څخه پیل کوو؟

در کجای قانون اساسی حقوق اساسی و

د اساسي قانون په کوم ځای کښې اساسي حقونه

او مکلفیتونه موندلای شو؟

مکلفیتها را دریافته میتوانیم؟

آیا څوک کولای شي چې په جزایي قضیو کېنې د تطبیق وړ اساسي حقونو لست وړاندې کړي؟

آیا کسی میتواند لست حقوق اساسی قابل تطبیق در قضایای جزائی را ارایه کند؟

راځی چې دا حقونه تر غور لاندې ونیسو.

بیا باید که این حقوق را بررسی کنیم.

۲۴مه ماده- د انساني کرامت او خپلواکۍ حق: خپلواکي د هر انسان طبيعي حق دی، دا حق پرته د نورو د خپلواکيو څخه او د عامه مصلحتونو چې د قانون له لوري تنظيم شوي وي حد نه لري، ځکه چې انساني کرامت او خپلواکي غلطې نه مننوکي دي، نو ځکه باید چې د دولت له لوري د دوی احترام او ملاتړ وشي.

ماده ۲۴ - حق آزادی و کرامت انسانی: آزادی حق طبیعی انسان است، این حق جز آزادی دیگران و مصالح عامه که توسط قانون تنظیم میگردد، حدودی ندارد، چون آزادی و کرامت انسانی تخطی ناپذیر هستند، بناً آنها باید از جانب دولت احترام و حمایت شوند.

۲۵مه ماده- د براءت الذمه حالت: براءت الذمه اصلي حالت دی، تر هغه پورې چې تورن د واکمنې محکمې له لوري په قطعي حکم نه وي محکمه شوی بیگناه گڼل کېږي.

ماده ۲۵ - حالت براءت الذمه: براءت الذمه حالت اصلی است، متهم تا وقتیکه به حکم قطعی محکمه با صلاحیت محکوم علیه قرار نگیرد، بیگناه شناخته میشود.

- د براءت الذمې حالت په یوه جزایي قضیه کېنې په حقیقت سره څه معنی لري؟

- حالت براءت الذمه در حقیقت در يك قضیه جزائی چی معنی دارد؟

- د دې اصل موخه څه ده (د هیواد د پولیسانو د پراخه اختیارونو او اقتدارونو سره مقابله کول)؟

- هدف این اصل چی میباشد (مقابله کردن با اختیارات و اقتدارات وسیع پولیس کشور)؟

- آیا مناسبه ده چې د قاضي په څیر دې فرض وکړل شي، که چیرې کوم سپری د څارنوال له لوري په کوم جرم تورن شي، دا د هغه د محکمولو لپاره یوه بڼه موقع ده؟ ولې؟ ولې نه؟

- آیا این مناسب است که مانند قاضي فرض گردد، که اگر کدام شخص در ارتباط به ارتکاب جرم توسط څارنوال متهم گردد، این يك موقع خوب برای محکومیت آن میباشد؟ چرا؟ چرا نه؟

- کله چې د براءت الذمې اصل شتون ولري او خپلواکي هم یو طبیعی حالت وي، آیا د خپلواکۍ څخه محروم شوی تورن او په بند کېنې ساتل شوی د محاکمې انتظار وباسي؟

- وقتیکه اصل براءت الذمه وجودداشته باشد و آزادی هم حالت طبیعی باشد، آیا يك متهم محروم شده از آزادی و نگهداشته شده در محبس، منتظر محاکمه باشد؟

- د هغه قانوني دلیلونه به څه وي؟

- دلایل قانونی آن چی خواهد بود؟

- آیا د محاکمې څخه وړاندې توقیف به د تل

- آیا توقیف قبل از محاکمه بطور دایم يك

- لپاره یوه استثنا وي، او یا دې د یوې قاعدې په شکل تنظیم کړای شي؟
- استثناً باشد، و یا بشکل يك قاعده تنظیم گردد؟
- که چیرې یو تورن د محکمې په ترڅ کښې بیگناه وگڼل شي، آیا څارنوال په دعوا کښې د تورن د مجرمولو د ثبوت مسولیت لري؟
- اگر متهم در جریان محاکمه بیگناه تلقی گردید، آیا څارنوال مسئولیت اثبات مجرم بودن متهم را در دعوی دارد؟
- آیا تورن د څارنوال او محکمې په وړاندې د مجرم کیدو د ثبوت په اړه د هر ډول مرستې کومه وجیبه لري؟
- آیا متهم در ارتباط به هر نوع کمک با څارنوال و محکمه در مورد اثبات مجرمیت اش کدام وجیبه دارد؟
- د دعوا د ثبوت په هکله د څارنوال مسولیت په کومه کچه دی؟
- که چیرې د محاکمې په ترڅ کښې د یوې قضیې د مهمو حقیقتونو په اړه کوم لگول شوی شک شتون ولري، هغه شک به څرنګه حلېږي؟
- اگر در جریان محاکمه در مورد حقایق عمده يك قضیه کدام شك وارده وجود داشته باشد، آن شك چگونه حل خواهد شد؟
- ۲۶مه ماده - د بل کس د جرم څخه برأت**
- د دې لپاره چې جرم یو شخصي عمل دی، د تورن تعقیب، نیول یا توقیف او یا په هغه د جزا تطبیق بل چا ته سرایت نه کوي او د هغه د تورن کیدو باعث نه ګرځي.
- از اینکه جرم يك عمل شخصی است، تعقیب، گرفتاری یا توقیف متهم و تطبیق جزأ بر او به شخص دیگر سرایت نمیکنند و باعث متهم شدن آن نمیگردد.
- د دې مادې پر بنسټ آیا یو خاوند کولای شي چې د ښځې په جرم مجرم وپېژندل شي؟
- تحت این ماده، آیا همسر به جرمیکه توسط همسرش ارتکاب یافته مجرم شناخته میشود؟
- د والدینو مسولیت د ورو ماشومانو د جرم په وړاندې څه دی؟
- والدینو مسولیت والدین در ارتباط به جرم اطفال صغیر چی میباشد؟
- آیا یو شرکت د جرم په اړه محکوم کیدای شي؟
- آیا يك شرکت در ارتباط به جرم محکوم شده میتواند؟
- د یو تجارت (شرکت) عامل مدیر په یو داسې جرم تورن دی چې د یو بل کس له لوري د دې د تجارت (شرکت) په نوم پرې مرتکب شوی وي، محکوم کیدای شي؟
- مدیر عامل يك تجارت (شرکت) به ارتکاب جرمیکه توسط شخص دیگری به نام تجارت (شرکت) او صورت گرفته محکوم شده میتواند؟

ماده ۲۷ - حق برائت از قوانین که به گذشته رجعت میکند و طی مراحل قانونی.

پولیس و خرنوال هیچ شخصی را نمیتواند که بدون حکم قانون تعقیب، گرفتار یا توقیف کند. هیچ عملی جرم شمرده نمیشود مگر به حکم قانونی که قبل از ارتکاب آن نافذ گردیده باشد، و هیچ شخص را نمیتوان مجازات نمود مگر به حکم محکمه به صلاحیت و مطابق به احکام قانونی که قبل از ارتکاب فعل مورد اتهام نافذ گردیده باشد.

- طی مراحل قانونی چی معنی دارد؟

- آیا پولیس باید دارای دلیل قوی باشد تا شخص را تعقیب یا گرفتار کند؟

- در کجا این دلایل ترتیب گردیده اند؟

- آیا یک شخص را میتوان در مدت بعد از گرفتاری الی ترتیب ادعاینامه در محبس توقیف نمود.

- تحت کدام شرایط؟

- این شرایط را در کجا میتوان دریافت نمود؟

- آیا کدام مدت معین بعد از گرفتاری و توقیف مظنون برای تقدیم نمودن وی به محکمه وجود دارد؟

- آیا کدام مدت معین بعد از گرفتاری برای ترتیب ادعاینامه وجود دارد؟

- این مواعد قانونی را در کجا میتوان دریافت نمود؟

۲۷مه ماده- د قانونی مرحلو په ترڅ کښې د هغو قوانینو څخه د برأت حق چې ماضي ته رجعت کوي

پولیس، خرنوال او هیڅ څوک نه شي کولای چې د قانون د حکم څخه پرته څوک ونیسي، تعقیب یا توقیف کړي. هیڅ عمل جرم نه گڼل کیږي خو په قانونی حکم چې مخکښې له کولو څخه یې نافذ شوی وي، او هیڅ چا ته نه شو کولای جزا ورکړو خود محکمې د حکم په واک او د قانونی حکمونو په مطابق چې د یو کار د کولو څخه وړاندې د تورنولو په هکله نافذ شوی وي.

- د قانونی مرحلو په لړ کښې څه معنا لري؟

- آیا پولیس باید قوی دلیل ولري ترڅو یو شخص تعقیب یا ونیسي؟

- دا دلیلونه په کوم ځای کښې ترتیب کیږي؟

- آیا یو کس کولای شو د نیولو څخه په وروسته موده کښې تر دعوایلیک پورې په مبحث کښې توقیف کړو؟

- په کومو شرطونو کښې؟

- دا شرطونه په کوم ځای کښې موندلای شو؟

- آیا د مشکوک د گرفتاری او بند څخه وروسته کومه معلومه موده د هغه د محکمې ته د سپارلو لپاره شتون لري؟

- آیا د هغه د نیولو او توقیف څخه وروسته کومه معلومه موده د دعوایلیک د ترتیب لپاره شتون لري؟

- دا قانونی مودې په کوم ځای کښې موندلای شو؟

- آیا دا د قانوني مرحلو برخه ده؟
- آیا این بخشی از طی مراحل قانونی است؟
- د دولت کومه برخه د جرمونو لپاره د جزا د ټاکلو په هکله دنده لري؟
- آیا د کوم ځانگړي جرم جزا کېدای شي ډیره شي؟
- آیا تورن کسانو ته کولای شو د نیولو څخه وروسته او د محکمې څخه وړاندې د قانون په بنسټ جزا ورکړو، د مخکیني قانون په نسبت چې پخوا نافذ شوی دی ډیره جزا ورکړو.
- ولې؟ ولې نه؟
- ولې؟ چرا نه؟
- ماده ۲۸ -** د استرداد د تابعیت او برأت حق د بالمثل معاملې په حال کېنې: هیڅ افغان د تابعیت او یا تبعید په سلب د افغانستان دنده او د افغانستان څخه بهر نه شي محکوم کېدلای، او هیڅ یو د افغانستان د اتباعو څخه د جرم په تورن کولو بهرني هیواد ته نه سپارل کېږي خو د بالمثل او د هیوادونو د پریکړو په بنسټ چې افغانستان هغه ته ورکېږي دی.
- ماده ۲۸ -** حق تابعیت و برأت از استرداد مگر در صورت معامله بالمثل: هیچ افغان به سلب تابعیت و یا تبعید در داخل یا خارج افغانستان محکوم نمیشود، و هیچ یك از اتباع افغانستان به علت اتهام به جرم، به دولت خارجی سپرده نمیشود مگر بر اساس معامله بالمثل و پیمانهای بین الدول که افغانستان به آن پیوسته است.
- ماده ۲۹ -** د تعذیب او زورولو څخه برأت او د انساني کرامت حق: د انسان تعذیبول منع دي، هیڅ څوک نه شي کولای د حقیقتونو د کشف لپاره بل څوک که چیرې د تعقیب، نیولو یا توقیف او یا په جزا محکوم وي، تعذیب کړي یا امر وکړي، د دي لپاره چې دا جزاگانې د انساني کرامت سره مخالفت کوي.
- ماده ۲۹ -** برأت از تعذیب و اذیت و حق کرامت انسانی: تعذیب انسان ممنوع است، هیچ شخصی نمیتواند حتی به مقصد کشف حقایق از شخص دیگر، اگر چه تحت تعقیب، گرفتاری یا توقیف و یا محکوم به جزا باشد، به تعذیب او اقدام کند یا امر بدهد، بخاطری که این جزاها در مخالفت با کرامت انسانی میباشد.
- څوک "تعذیب" او "انساني کرامت" تعریفوی؟
- کی "تعذیب" و "کرامت انسانی" را تعریف میکند؟
- آیا په سختو حالتونو کېنې د تعذیب څخه د مهمو مالوماتو د لاس ته راوړلو لپاره او د بېگناه خلکو د تلفاتو د مخنیوی په موخه کار اخیستل
- آیا تحت شرایط شدید، استفاده از تعذیب را برای دریافت معلومات مهم بخاطر جلوگیری از تلفات اشخاص

کیدای شي؟

بیگناه، توجیه کرد؟

- آیا کوم دلیل د دې لپاره چې تعذیب دمعتبرو مالوماتو د لاس ته راوړلو لپاره یو ښه کار دی شتون لري؟

- آیا کدام دلیل برای تلقین اینکه تعذیب يك روش خوب برای بدست آوردن معلومات معتبر میباشد، وجود دارد؟

- په کوم ځای کښې تاسې د انسانی کرامت ضد جزاگانې موندلای شئ؟

- در کجا شما جزاهای ضد کرامت انسانی را جستجو خواهید کرد؟

۳۰- ماده - په اقرار کښې د اکراه څخه برأت: په جرم اقرار عبارت دی له: د تورن مکمل رضایت د عقل د سلامتې په حالت او د واکمنې محکمې په حضور کښې. هر اظهار، اقرار او گواهي چې د تورن او یا بل چا له خوا د اکراه په وسیله لاس ته راغلی وي د اعتبار وړ نه ده.

ماده ۳۰ - برأت از اکراه در اقرار: اقرار به جرم عبارت است از اعتراف متهم با رضایت کامل و در حالت صحت عقل، و در حضور محکمه با صلاحیت. هر اظهار، اقرار و شهادتی که از متهم یا شخص دیگری به وسیله اکراه بدست آورده شود، اعتبار ندارد.

- کومې محکمې "واکمنې محکمې" کیدای شي د جرمي اقرار او اظهارليک د منلو وړ دي؟

- کدام محاکم "محاکم با صلاحیت" خواهد بود در مورد پذیرش اقرار و اظهارنامه های جرمی؟

- "اجبار" څه معنا لري؟

- "اجبار" چی معنی دارد؟

- د ۲۹ تمې مادې سره سم، آیا د پولیسانو او څارنوال کوم عمل چې تعذیب ته نږدې وي او د اختیاري اقرار د لاس ته راوړو لپاره وي او یا په زور د کوم شي پواسطه چې د تعذیب کچه نه زیاتوي، اجازه ورکړل شوې ده؟

- مطابق ماده ۲۹، آیا به کدام عمل پولیس و څارنوال که نزدیک به تعذیب باشد و برای بدست آوردن اقرار اختیاری باشد و یا به اجبار توسط کدام چیزی که اندازه تعذیب را بالا نمیبرد، اجازه داده شده است؟

- آیا پولیس او څارنوال کولای شي د تورن څخه د اعتراف د لاس ته راوړلو لپاره دروغ و وایي؟

- آیا پولیس و څارنوال میتواند برای بدست آوردن اعتراف از متهم به وی دروغ بگویند؟

- یو استنطاق خومره موده دوام ولري تر څو اعتراف تر لاسه کړي که چیرې هم په زور او یا هم په رضا وي؟

- يك استنطاق چقدر طول خواهد کشید تا اعتراف بدست آید خواه اجباری باشد و یا اختیاری؟

- آیا هغه اعتراف چې د همدې مادې سره په ټکر کښې دی د اکراه څخه اخیستل شوی وي کولای شي د مشکوک د جرم د حکم د مرستې په هکله د محاکمې د جریان لپاره وکارول شي؟

- آیا اعتراف که در مخالفت با همین ماده با استفاده از اکراه گرفته شده باشد، میتواند برای کمک به حکم مجرمیت مظنون در جریان محاکمه استفاده گردد؟

ماده ۳۱- حق اطلاع از اتهامات و تعیین وکیل مدافع: متهم حق دارد به مجرد گرفتاری، از اتهام منسوب اطلاع یابد و در داخل معیادی که قانون تعیین میکند در محکمه حاضر گردد. و میتواند که توسط وکیل مدافع به دفع بپردازد، و دولت در قضایای جنایی برای متهم بی بضاعت وکیل مدافع تعیین مینمایند. وظایف و صلاحیتهای وکلای مدافع توسط قانون تنظیم میگردد. محریمت مکالمات، مراسلات و مخابرات بین متهم و وکیل آن، از هر نوع تعرض مصئون میباشد.

- آیا مظنون که هنوز گرفتار نگردیده حق داشتن وکیل مدافع را دارد تا در جریان استجواب پولیس حاضر باشد؟

- آیا مظنون که، گرفتار نگردیده ولی متهم نگردیده، حق داشتن وکیل مدافع را دارد تا در جریان استجواب پولیس حاضر باشد؟

- در مورد وکیل مدافع تعیین شده از جانب دولت، در این حالات چی نظر دارید؟

- در جریان محاکمه آیا قاضی میتواند از مظنون و یا متهم سوالهای را مطرح کند که باعث اعتراف وی گردد؟

- اگر قاضی این کار را بکند، وظیفه وکیل مدافع چی خواهد بود؟

- اگر کدام مظنون و متهم به وکیل مدافع آن اعتراف کند، آیا وکیل مدافع میتواند که آنرا به دیگران بگوید؟

- اگر کدام مظنون و یا متهم به وکیل مدافع خود در مورد اینکه وی مرتکب جرم میگردد بگوید، در این حالت وکیل مدافع چی باید

۳۱- ماده- د تور څخه د خیریدلو حق او د مدافع وکیل ټاکل: تورن حق لري د نیولو په لړ کښې د لگول شوی تور څخه ځان خبر کړي او په ټاکل شوي مودې کې چې قانون یې ټاکي محکمې ته حاضر شي. او کولای شي د مدافع وکیل له لوري په خپله دفاع پیل کړي، او دولت په جنایی قضیو کښې د بېوزلو تورنو لپاره مدافع وکیل نیسي. د مدافع وکیلانو دندې او واک د قانون له لوري تنظیمیږي. د خبرو محریمت، او د وکیل او تورن تر مینځ لېږدونې او مخابراتې د هر ډول یرغل څخه په امن دي.

- آیا هغه مشکوک چې تر اوسه نه وي نیول شوی د مدافع وکیل د نیولو حق لري تر څو د پولیسانو په وړاندې ځواب ورکونې ته حاضر وي؟

- آیا هغه مشکوک چې نیول شوی ولې تورن نه وي د مدافع وکیل د نیولو حق لري تر څو د پولیسانو په وړاندې ځواب ورکونې ته حاضر شي؟

- د دولت له لوري د ټاکل شوي مدافع وکیل په هکله په داسې حالتونو کښې څه نظر لری؟

- د محاکمې په ترڅ کښې آیا قاضي کولای شي مشکوک یا تورن ته داسې پوښتنې وړاندې کړي چې د هغه د اعتراف لامل وگرځي؟

- که چیرې قاضي دا کار وکړي د مدافع وکیل دنده به څه وي؟

- که چیرې یو مشکوک یا تورن خپل مدافع وکیل ته اعتراف وکړي، آیا مدافع وکیل کولای شي چې هغه نورو ته ووایی؟

- که چیرې یو مشکوک یا تورن خپل مدافع وکیل ته د راتلونکي جرم د کولو په هکله ووایی، په داسې حال کښې مدافع وکیل باید څه

وکړي؟

کرد؟

- په کوم قانون کښې د مدافع وکیل دندې او واکمنۍ تنظیم شوي دي؟

- در کدام قانون وظایف و صلاحیت‌های وکیل مدافع تنظیم گردیده؟

۳۸مه ماده- د غیر قانوني داخلیدلو څخه د ځای مصونیت: د یو شخص کور د یرغل څخه مصون دی. هیڅ څوک سره له دولته نه شي کولای د اوسیدونکي د اجازې څخه پرته او یا د واکمنې ادارې په اجازه او پرته له هغه حالاتو څخه چې په قانون کښې تصریح شوي دي د یو چا کور ته ننوځي او یا د هغه څخه تفتیش وکړي. د لیدل شوي جرم په هکله، مسؤل مامور کولای پرته د محکمې له اجازې څخه د یو چا کور ته ننوځي او یا تفتیش وکړي. یاد شوی مامور مکلف دی چې د ننوتلو او یا د تفتیش څخه وروسته د قانون له لوري ټاکل شوي مودې کښې د محکمې قرار تر لاسه کړي.

ماده ۳۸ - مصونیت مسکن از دخول غیر قانونی: مسکن شخص از تعرض مصئون است. هیچ شخص، به شمول دولت، نمیتواند بدون اجازه ساکن یا قرار محکمه با صلاحیت و به غیر از حالات و طرزی که در قانون تصریح گردیده، به مسکن شخص داخل شود یا آن را تفتیش نماید. در مورد جرم مشهود، مامور مسئول میتواند بدون اجازه قبلی محکمه، به مسکن شخص داخل شود یا آن را تفتیش کند؟ مامور مذکور مکلف است بعد از داخل شدن یا اجرای تفتیش، در خلال مدتی که قانون تعیین میکند قرار محکمه را حاصل نماید.

- په دې ماده کښې د لیدل شویو جرمونو استثنا ذکر شوي ده، کوم نور حالاتونه او استثناګانې کیدای شي په قانون کښې ذکر شي.

- در این ماده فعلا استثناً جرایم مشهود ذکر گردیده، کدام حالات و استثنائات دیگری میتواند که در قانون ذکر گردد؟

- مشهود جرم څه معنا لري؟

- جرم مشهود چی معنی دارد؟

- آیا پولیس باید جرم وویښي او دا چې کس کور ته وتښتي؟

- آیا پولیس باید جرم را ببیند و اینکه شخص به خانه ای فرار کرد؟

- که چیرې پولیس د دې مادې په نقض کولو سره د یو چا کور ته ننوځي او د جرم مدرکونه لاس ته راوړي، د مشکوک د محکمې په وخت کښې به د دې مدرکونو سره څرنګه چلند کيږي. آیا هغه مدرکونه چې په غیر قانوني شکل لاس ته راغلي وي، کولای شي چې د جرم په اړه حکم ورڅخه ته کار واخلي؟

- اگر پولیس با نقض این ماده وارد منزل شخص گردد، و مدارک جرم را به دست آورد، در زمان محاکمه مظنون با مدارک چگونه برخورد خواهد شد؟ آیا مدارک که بصورت غیر قانونی بدست آمده باشد، میتواند برای کمک به حکم در مورد جرم استفاده گردد؟

- که چیرې داسې وشي دا مصونیت به څه ګټه ولري او د مشکوک ته به څه

- اگر چنین صورت گیرد، این مصونیت چی فایده ای خواهد داشت، چی خساره ای برای

تاوان ورسوي؟

مظنون در دسترس خواهد بود؟

۱۳۵مه ماده- د قضيې په اړه د موادو د ژباړې حق: که چيرې د دعوا په ژبې چې محاکمه د هغې په واسطه اجرا کيږي دواړه خواوې پوه نه شي د موادو د خبرتيا حق، د قضيې د سندونو او په محکمه کښې په مورنۍ ژبه خبرې کول، د ژباړن له لوري ورته تامين شي.

ماده ۱۳۵ - حق ترجمه به مواد مربوط به قضيه: اگر طرف دعوا زبانی را که محاکمه توسط آن صورت ميگيرد، نداند، حق اطلاع به مواد و اسناد قضيه و صحبت در محکمه به زبان مادري، توسط ترجمان براي تامين ميگردد.

(ب). د بشر د حقونو په اړه نړيوالې پريکړې، ژمني او کنوانسيونونه

(ب) معاهدات بين المللي، ميثاقها، و کنوانسيونهای مرتبط به حقوق بشر

ولې په افغانستان کښې نړيوالې پريکړې، ژمني او کنوانسيونونه ارزښت لري؟

چرا معاهدات بين المللي، ميثاقها و کنوانسيونها در افغانستان اهميت دارند؟

د اساسي قانون د ۷مې مادې سره سم، افغانستان بايد د ملگرو ملتونو منشور، او د افغانستان له لوري تصويب شوې نړيوالې پريکړې او د ملگرو ملتونو نړيوالې اعلاميې رعايت کړي.

مطابق به ماده ۷ قانون اساسي، افغانستان بايد منشور ملل متحد، معاهدات بين المللي تصويب شده توسط افغانستان و اعلاميه جهاني حقوق بشر را رعايت کند.

ستاسې په آند دا څه معنا لري؟

به نظر شما اين چي معنی دارد؟

آيا داسې معنا لري چې د دې نړيوالې پريکړې، ژمني او کنوانسيونونه لکه قانون ځواک او اغيزه لرونکي دي او هماغه د قانون الزاميت لري چې د اساسي قانون په رڼا کښې نافذ شوي دي؟

آيا چنين معنی دارد که احکام اين معاهدات بين المللي، ميثاقها، و کنوانسيونها دارای همان قدرت و تأثير مانند قانون را دارند و همان الزاميت قوانين را دارند که در روشنايي قانون اساسي نافذ گرديده اند؟

دا به د دې کورس د زده کړې د محدودې څخه بهر وي چې د افغانستان له لوري تصويب شوې ټولې نړيوالې پريکړې تر څيړنې لاندې ونيسي. بلکه مونږ يواځې هغه نړيوالې پريکړې، ژمني او کنوانسيونونه تر څيړنې لاندې نيسو چې د بشر د اساسي حقونو پورې اړه لري او په دې ترتيب په نيغه توگه د جنایي قضيو پراوونو پورې اړه ولري.

این خارج از محدوده این کورس آموزشی خواهد بود تا تمام معاهدات بين المللي تصويب شده توسط افغانستان را بررسی کند. بلکه، ما صرف آن عده ای از معاهدات بين المللي، ميثاقها، و کنوانسيونهای را بررس خواهيم کرد که با حقوق اساسي بشر مرتبط باشند، و به همین ترتيب بصورت مسقیم با مراحل قضايای جنایی رابطه داشته باشند.

د بشر د حقونو نړیواله اعلامیه :

د بشري حقونو نړیواله اعلامیه په ۱۰ دسمبر ۱۹۴۸ کال د ملگرو ملتونو د عمومي سازمان د ټولني له لوري تصویب شوي ده.

زیات حقونه او خپلواکي چې په اعلامي کښي يادې شوي دي په بشپړه توگه د اساسي قانون د خلکو د اساسي خپلواکيو او حقونو په لست کښي غبرگون ښودلی دی، او بیا ویلو ته یې اړتیا نه لیدل کیږي.

ځینې اضافي حقونه او خپلواکي شتون لري چې د جزایي محکمو د اصولو په متن کښي د څیرني وړ دي.

۸ تمه ماده، بیانوي چې هر څوک د محکمې څخه د اساسي حقونو په بدل کښي د جبران د غوښتنې حق لري چې د اساسي قانون له لوري هغه ته ورپیژندل شوي وي.

- که په بله طریقه ووايو هغه حق چې د هغه د نقص کولو په بدل کښي هیڅ جبران شتون ونلري په حقیقت کښي خالي حق گڼل کیږي.

- آیا ۸مه ماده په افغانستان کښي د تطبیقولو وړ ده؟

- چرا؟

- دا ماده د هغو حقونو په د تطبیقولو په هکله چې په اساسي قانون کښي ځای په ځای شوي دي څه بیانوي؟

۹- تمه ماده، بیانوي چې هیڅ څوک نه شوي کولای په خپل سر توقیف، بندی یا تبعید شي.

- په خپل سر د نیولو ضد، د عادلانه دلیل لپاره

اعلامیه جهانی حقوق بشر

اعلامیه جهانی حقوق بشر در ۱۰ دسامبر، ۱۹۴۸ توسط مجمع عمومی سازمان ملل متحد به تصویب رسید.

بسیاری از حقوق و آزادیهای ذکر شده در اعلامیه، بصورت کل در لست حقوق و آزادیهای اساسی افراد در قانون اساسی منعکس گردیده اند، و نیازی به تکرار آن نمیباشد.

بعضی از حقوق و آزادیهای ضمنی وجود دارند که ارزش بررسی را در متن اصول محاکمات جزائی دارد.

ماده ۸، توضیح میدارد که، هر کس حق طلب جبران را از محاکم در برابر نقض حقوق اساسی که به وسیله قانون اساسی یا قانون برای او شناخته شده باشد، دارد.

- به طریق دیگری اگر گفته شود، حقی که در صورت نقض آن هیچ جبران را در قبال نداشته باشد، در حقیقت يك حق خالی است.

- آیا ماده ۸ در افغانستان قابل تطبیق است؟

- چرا؟

- این ماده در مورد تطبیق حقوق که در قانون اساسی گنجانیده شده است، چی را بیان میکند؟

- ماده ۹، توضیح میدارد که، احدی نمیتواند خودسرانه توقیف، حبس یا تبعید شود.

- ضد گرفتاری خودسرانه، گرفتاری برای دلیل

نیول دي؟

عادلته میباشد.

- در افغانستان، در کجا ما معیارهای قانونی برای گرفتاری و توقیف دریافت خواهیم کرد؟

- د افغانستان په کوم ځای کېنې مونږ د نیولو او توقیف لپاره قانوني معیارونه موندلای شو؟

- آیا تبعید تحت کدام شرایط در افغانستان مجاز میباشد (قانون اساسی، ماده ۲۸)؟ ۳۲؟

- آیا تبعید په افغانستان کېنې په کومو حالتونو کېنې مجاز دی (اساسي قانون ۲۸مه ماده)؟ ۳۲

ماده ۱۰، بیان میدارد که، هر کس با مساوات کامل حق دارد که دعوايش به وسیله محکمه مستقل و بیطرف، منصفانه و علناً رسیده گی شود و چنین محکمه در باره حقوق و الزامات او و یا هر اتهام جزائی که به او منسوب شده باشد اتخاذ تصمیم بنماید. همچنان بخشی از ماده ۱۱، بیان میدارد که، محاکمه جزائی باید عام (علنی) باشد.

۱۰مه ماده، بیانوي چې هر څوک په بشپړ مساواتو حق لري چې دعوا يې د خپلواکي او بې پلوه محکمې له لوري په عادلانه او بنکاره توگه حل شي او دا محکمه د حقونو او الزامونو او یا هر جزایي تور چې هغه پورې اړه لري پریکړه وکړي. او د ۱۱ مې مادې یوه برخه بیانوي چې جزایي محکمه باید عامه او بنکاره وي.

- محکمه منصفانه و علنی یکی از بنیادی ترین پرنسیپهای مراحل قانونی میباشد.

- منصفانه او بنکاره محکمه د قانوني پراوونو د بنسټيزو پرنسپونو څخه یوه ده.

- آیا شما میتوانید در مورد شرایط فکر کنید که، محاکمه يك شخص میتواند بصورت مخفی دایر گردد؟

- آیا تاسې کولای شئ د هغو حالتونو په هکله فکر وکړئ چې د یو کس محاکمه په کېنې په پټه توگه دایره شي؟

- آیا چنین شرایط میتواند که تحت این ماده ها قانونی توجیه شود؟

- آیا دا حالتونه کولای شي د دې قانوني مادو تر لاندې وکارول شي؟

کنوانسیونهای ضد تعذيب (ضد شکنجه) و دیگر مجازات و رفتارهای ظالمانه، غیر انسانی و مخالف حیثیت انسانی

د عذاب و رکولو ضد کنونسیونونه او نورې غیر انساني اود انساني حیثیت خلاف ظالمانه چلندونو او جزاگانې

کنوانسیون ضد شکنجه در ۲۶ جون، ۱۹۸۷ به حالت تطبیق درآمد.

د عذاب و رکوني ضد کنونسیون په ۲۶ د جون ۱۹۸۷ کال کېنې تطبیق شو.

قسمیکه ما دیدیم، تعذيب و جزاهای مخالف کرامت انسانی در ماده ۲۹ قانون اساسی منع گردیده اند، مگر ماده مذکور به تعریف تعذيب و

لکه څرنګه چې مونږ ولیدل، د انساني کرامت خلاف عذاب و رکونه او جزاگانې د اساسي قانون په ۲۹مه ماده کېنې منع ګڼل شوي دی خو یاده شوې مادې د انساني کرامت خلاف د بیلابیلو

<p>جزأهای مخالف کرامت انسانی نپرداخته.</p>	<p>عذاب ورکولو او جزاگانو په هکله څه نه دي بيان کړي.</p>
<p>ما برای دریافت معلومات به بررسی این کنوانسیون خواهیم پرداخت.</p>	<p>مونږ به د دې کنوانسیون د مالوماتو د لاس ته راوړلو په هکله کار وکړو.</p>
<p>مأده ۱، در بخشی از آن به تعریف تعذیب میپردازد، که عبارت است از وارد آوردن عمدی آزار و درد شدید فزیکي و یا دماغی، بالای شخص میباشد.</p>	<p>د اولې مادې په یوه برخه کې د عذاب ورکولو تعریف کوو، چې عبارت دی له: یو څوک په قصد سره زورول او سخت فزیکي او یا دماغي درد ورکول.</p>
<p>مأده ۲، در بخشی از آن بیان میدارد که، به هیچ وجه شرایط استثنایی و یا امر مقامات عالیرتبه و یا مقامات ذیصلاح نمیتواند سبب توجیه تعذیب گردد.</p>	<p>د ۲مې مادې په یوه برخه کې بیانېږي چې په هیڅ توګه په استثنایي حالت او یا لوړ پوړي چارواکي او یا واکمني چارواکي نه شي کولای د غذاب د توجیه لامل وګرځي.</p>
<p>مأده ۱۴، در قسمتی از آن بیان میدارد که، هر کشوری تصویب کننده این کنوانسیون باید در سیستم قانونی خود به تضمین جبران متضرر تعذیب شده و به حق قابل اجرای آن برای بدست آوردن خسارت عادلانه و کافی، بپردازد.</p>	<p>د ۱۴مې مادې په یوه برخه کې بیانوي چې د دې کنوانسیون هر تصویب کوونکی غړی هیواد باید په خپل قانوني سیستم کې د عذاب شوی زیانمن د جبران د ضمانت او د هغه د اجرا وړ حق د تاوان د بیرته لاس ته راوړلو په لپاره په کافي او عادلانه توګه هڅه وکړي.</p>
<p>دلیل منطقی که به اساس آن متضرر تاوان و خسارت را بدست آورد، چی خواهد بود؟</p>	<p>زیانمنو شویاو زیانمن لپاره به منطقي دلیل څه وي تر څو خپل حق بیرته تر لاسه کړي؟</p>
<p>مأده ۱۵، در بخشی از آن بیان میدارد میدارد که، هر کشوری تصویب کننده این کنوانسیون باید تضمین کند که هر اعتراف بدست آمده از طریق تعذیب نمیتواند منحيث مدرك عليه متضرر استفاده گردد.</p>	<p>د ۱۵مې مادې یوه برخه بیانوي چې د دې کنوانسیون هر تصویب کوونکی غړی هیواد باید ضمانت وکړي چې د عذاب ورکولو له لارې هر لاس ته راغلی اقرار نه شي کولای د مدرك په توګه د زیانمن په خلاف وکاروي.</p>
<p>- چی خواهد شد اگر کشور تصویب کننده آنرا عملی نسازد؟</p>	<p>- څه به وشي که چیرې تصویب کوونکی هیواد هغه عملي نه کړي؟</p>
<p>- با این همه حال آیا متضرر میتواند که تطبیق این قاعده منع شده را مطالبه کند؟</p>	<p>- په داسې حال کې آیا زیانمن کولای شي چې د دې منع شوې قاعدې د تطبیقولو غوښتنه وکړي؟</p>

د سیاسي او مدني حقونو په هکله نړیوالې ژمنې:

د سیاسي او مدني حقونو په هکله نړیوالې ژمنې
د مارچ ۲۳ په ۱۹۷۶ کال کېنې نافذې شوې.

په دې نړیوالو ژمنو کېنې ډیر سیاسي او مدني
حقونه شامل دي چې په نورو ژمنو او
کنونسیونونو کېنې ترتیب شوي دي دا ژمنې
ځینې اضافي حقونه هم بیانوي چې د غور وړ دي
ځکه چې په اساسي قانون کېنې نه دي ستایل
شوي.

د ۹مې مادې په یوه برخه کېنې نیول او توقیف
بیانوي، لکه:

- نیول شوی کس باید د نیولو په وخت کېنې د
نیولو په دلیل پوه شي او هم د لگول شویو تورو
په هکله وپوهیږي.

- نیول شوی او یا په جزایي تور مشکوک کس
باید په لنډه موده کېنې قاضي ته حاضر شي او
په ټاکل شوي موده کېنې محاکمه او یا خلاصون
شي.

- محاکمې ته د انتظار کوونکي کس په توقیف
کېنې ساتل باید د یوې عمومي قاعدې په توګه
نه وي.

- د نیولو او توقیف له لوري د خپلواکۍ څخه
محروم کس باید په محکمه کېنې د حاضریدلو
حق ولري او محکمه د هغه د توقیف د قانونیت
په هکله پریکړه وکړي او که چیرې د هغه نیول
غیر قانوني وي د خلاصون حکم دې ورکړي.

- هغه څوک چې د غیر قانوني نیولو او توقیف له
لوري زیانمن شوی وي باید د تاوان د غوښتلو
حق دې ورکړای شي.

میثاق بین المللی در مورد حقوق مدنی و سیاسي:

میثاق بین المللی در مورد حقوق مدنی و
سیاسي در ۲۳ مارچ، ۱۹۷۶ نافذ شد.

این میثاق بین المللی شامل بسیاری از حقوق
مدنی و سیاسي میگردد، که در دیگر میثاقها و
کنوانسیونها که بررسی گردید، ترتیب گردیده
اند، این میثاق بعضی از حقوق اضافی را نیز
در بر میگيردد که ارزش بررسی را دارند زیرا در
قانون اساسي توصیف نگردیده اند.

ماده ۹، در بخشی از آن گرفتاری و توقیف را
بیان میدارد، مانند:

- شخص گرفتار شده باید در زمان گرفتاری از
دلایل گرفتاری مطلع شود، و همچنان از
اتهامات وارده نیز فوراً مطلع گردد.

- شخص گرفتار شده و یا مظنون به اتهامات
جزائی، باید که به اسرع وقت در پیشگاه قاضي
حاضر گردد، و در محدوده زمانی محاکمه و یا
رها گردد.

- نگهداری شخص منتظر به محاکمه در
توقیف، نباید بشکل يك قاعده عمومي
درآید.

- شخص محروم شده از آزادی توسط گرفتاری
و توقیف، باید حق حضور در محکمه را داشته
باشد، و محکمه در مورد قانونیت توقیف وی
فیصله کند، و اگر گرفتاری وی غیر قانونی بود
حکم به رهایی وی صادر کند.

- شخصیکه از گرفتاری و توقیف غیر قانونی
متضرر گردیده، باید حق طلب خسارت را
داشته باشد.

ماده ۱۰، در قسمتی از آن آمده، که اشخاص مظنون توقیف شده باید که اشخاص محکوم جدا نگهداشته شوند، و همچنان اطفال توقیف شده باید از اشخاص بالغ جدا نگهداشته شوند و به اسرع وقت به محکمه تقدیم شوند.

ماده ۱۴، در مورد حقوق اشخاص که به ارتکاب جرم متهم گردیده اند میباشد، و در دیگر قسمتی از آن، حقوق متهم را چنین بر میشمرد:

- حق محاکمه شدن عادلانه و علنی (استثناً در بعضی حالات و شرایط خاص به محاکمه غیر علنی نیز اجازه داده شده است) توسط محکمه با صلاحیت، مستقل، و بیطرف که از جانب قانون ایجاد شده باشد.

- براءت الذمه بودن تا اثبات مجرمیت به اساس قانون

- متهم باید به اسرع وقت از سبب و ماهیت قضیه و اتهامات وارده بر بالایش با تفصیل به زبان که صحبت میکند، اطلاع حاصل کند.

- فراهم آوری وقت و سهولتهای کافی برای متهم در مورد تهیه دفاعیه و ارتباط با مشاور انتخاب شده وی.

- محاکمه شدن بدون تأخیر نامناسب.

- تقدیم و دفاع توسط خود شخص و یا توسط مشاور انتخاب شده وی، اطلاع و راهنمایی به این حقوق، و تهیه مشاور به متهم ندارد.

- بررسی شهود مخالف، شهود احضار شده، و شهود الزام که در محکمه ظاهر میشوند.

د ۱۰می مادې په یوه برخه کښې راځي چې د شک پر بیست نیول شوي خلک دې د محاکمه شویو خلکو څخه جلا وساتل شي، او توقیف شوي ماشومان دې د بالغو خلکو څخه جلا وساتل شي او په چټکتیا سره دې محکمې ته وړاندې کړای شي.

۱۴مه ماده د هغو خلکو په هکله ده چې په جرم تورن دي. په بله برخه کښې یې د تورنو حقونه داسې بیان کړي:

- د عادلانه او ښکاره محاکمې حق (په استثنایي توګه په ځینو ځانګړو حالتونو او شرایطو کښې د پټې محکمې اجازه هم ورکول شوې ده) واکمني، خپلواکې او بې پلوه محکمې ته چې د قانون له لوري جوړه شوي وي ورکول کېږي.

- د قانون پر بنسټ د جرم تر ثابتیدلو پورې براءت الذمه کیدل.

- تورن باید ډیر ژر د قضیې د څرنګوالي او لګول شوي تورو په تفصیل سره په هغه ژبه چې خبرې پرې کوي خبر شي.

- تورن ته د دفاعیې او د غوره شوي مشاور سره د اړیکې لپاره کافي وخت او سهولت برابرول.

- د نا مناسبه ځنډ څخه پرته محاکمه کول.

- په خپله د کس له لوري د دفاع برابرول د او یا د کس له خوا د ټاکل شوي مشاور له لوري، د دې حقونو لارښوونه او اطلاع، او د غریب تورن لپاره د مشاور برابرول.

- د مخالفو گواهانو څیړنه، حاضر شوي گواهان، او د هغه الزام گواهان چې محکمې ته ظاهرېږي.

- دسترسی به همکاری آزاد ترجمان در صورت ضرورت	- د اړتیا په وخت کېنې د خپلواکه ژباړن مرستې ته لاسرسی.
- به ادای شهادت علیه خودش و یا به اعتراف جرم مجبور نشدن.	- په خپل ځان گواهي او یا د جرم په اعتراف نه مجبوریدل.
- بازنگری محکومیت وی توسط محاکم فوقانی مطابق به قانون	- د قانون سره سم د لوړپوړو محکمو له لوري د محکومیت څخه کتنه.
- طلب خساره که ناشی از عدم اجرای درست عدالت باشد	- د تاوان غوښتنه چې د عدالت د سم نه اجرا کیدلو له امله رسیږي.
- عدم محکومیت و مجازات دوباره از يك جرم	- د یو جرم په لپاره د دوهم ځل لپاره د محکومیت او جزاگانو نشتوالی.

**(ج). بازبینی حقوق اساسی اشخاص
مظنون و متهم به ارتکاب جرم**

**(ج). په جرم تورنو او مشکوکو خلکو د
اساسی حقونو څخه کتنه**

قسمیکه در قانون اساسی و معاهدات بین المللی، میثاقها، و کنوانسیونهای نافذ ترتیب گردیده، حقوق اساسی اشخاص مظنون و متهم به نسبت ارتکاب جرم قرار ذیل اند:

لکه څرنګه چې په اساسی قانون اونړیوالو پریکړو، ژمنو او نافذو شویو کنوانسیونونو کېنې ترتیب شوي دي او په جرم تورنو او د مشکوکو خلکو اساسی حقونه لاندې دي:

- حق آزادی، استثناً در حالت آزادی دیگران و مصالح عامه که توسط قانون تنظیم میگردد، حدودی ندارد (قانون اساسی، ماده ۲۴)

- د خپلواکۍ حق، یواځې د نورو د خپلواکۍ او عامه مصلحتونو چې د قانون له لوري تنظیم شوي وي حد نلري (اساسی قانون ۲۴ ماده)

- حق شناخت بیګناهی، تا وقتیکه به حکم قطعی محکمه با صلاحیت محکوم علیه قرارنگیرد (قانون اساسی، ماده ۲۵، میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی، ماده ۱۴)

- د بیګناه د پیژندلو حق، تر هغه وخت چې د محکوم علیه په حق کېنې د واکمنې محکمې له لوري قطعی حکم رانشي (اساسی قانون ۲۵ تمه ماده، د مادي او سیاسی حقونو نړیوالو ژمنې ۱۴ مه ماده)

- حق برأت از مجرمیت دیگران (قانون اساسی، ماده ۲۶)

- د نورو د جرم څخه د برأت حق (اساسی قانون ۲۶ تمه ماده)

- حق طی مراحل قانونی در تمام موارد فعالیتهای پولیس و څارنوال (قانون اساسی،

- د پولیسانو او څارنوال د فعالیتونو په ټولو مورودونو کېنې د قانوني مرحلو په لړ کېنې حق

(ماده ۲۷)	(اساسي قانون ۲۷ تمه ماده)
- حق برائت از تحقیقات و مجازات که در قوانین گذشته ذکر گردیده اند (قانون اساسی، ماده ۲۷)	- د هغو څیړنو او جزاگانو څخه چې په تیر قانون کښې بیان شوي دي د برأت حق (اساسي قانون ۲۷ تمه ماده)
- حق برائت از استرداد در عدم موجودیت قرارداد دوجانبه (قانون اساسی، ماده ۲۸)	- د دوه اړخیزې پریکړې د نشتوالي په حالت کښې د استرداد څخه د برأت حق (اساسي قانون ۲۸ تمه ماده)
- حق برائت از تعذیب و مجازات ضد کرامت انسانی (قانون اساسی، ماده ۲۹)	- د انساني کرامت ضد جزا او عذاب ورکونې څخه د برأت حق (اساسي قانون ۲۹ تمه ماده)
- حق برائت از اعتراف و اقرار اجباری (قانون اساسی، ماده ۳۰)	- د اجباري اقرار او اعتراف څخه د برأت حق (اساسي قانون ۳۰ مه ماده)
- حق اطلاع از اتهامات جزائی و فرصت ظاهر شدن در پیشگاه محکمه (قانون اساسی، ماده ۳۱، میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی، ماده ۱۴)	- د جزایي توروڼو څخه د خبریدلو حق او محکمې ته د ښکاره کیدلو فرصت (اساسي قانون ۳۱ مه ماده، د مدني او سياسي حقونو نړيواله ژمنه ۱۴ مه ماده)
- حق دفاع توسط وکیل مدافع، و یا تهیه وکیل مدافع بواسطه دولت در صورت ناداری متهم (قانون اساسی، ماده ۳۱، میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی، ماده ۱۴)	- د مدافع وکیل له لوري د دفاع حق او یا د تورن د غریبۍ په حالت کښې د دولت له لوري د مدافع وکیل برابرول (اساسي قانون ۳۱ مه ماده، د مدني او سياسي حقونو نړيواله ژمنه ۱۴ مه ماده)
- حق مصئونیت مسکن از دخول و تلاشی بدون موجودیت حکم محکمه و یا حالات و شرایط ذکر شده در قانون (قانون اساسی، ماده ۳۸)	- د کور د مصونیت حق او د محکمې د حکم پرته د کور تلاشي او یا په قانون کښې بیان شوي حالتونه او شرطونه (اساسي قانون ۳۸ مه ماده)
- حق محاکمه شدن عادلانه و علنی توسط محکمه مستقل و بیطرف (اعلامیه جهانی حقوق بشر، ماده ۱۰ و ۱۱، میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی، ماده ۱۴)	- د خپلواکه او بي پلوه محکمې له لوري د عادلانه او ښکاره محاکمې حق (د بشري حقونو نړيواله اعلامیه ۱۰ او ۱۱ مه ماده، د مدني او سياسي حقونو نړيواله ژمنه ۱۴ مه ماده)
- حق شخص گرفتار شده و توقیف شده به اساس اتهامات جزائی، در مورد تقدیم نمودن وی به محکمه به اسرع وقت، و بررسی قانونیت	- د جزایي توروڼو په بنسټ د نیول شوی او توقیف شوي کس حق او په لنډه موده کښې د هغه محکمې ته وړاندې کیدل او د هغه د نیولو د

- قانون څېړنه (د مدني او سياسي حقونو نړيواله ژمنه ۹مه ماده)
- گرفتاری وی (میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی، ماده ۹)
- په ټاکل شوي موده کېنې د تورن د محاکمې او یا خلاصون حق (د مدني او سياسي حقونو نړيواله ژمنه ۹مه ماده)
- حق محاکمه متهم در ظرف وقت معینه، و یا رهایی وی از توقیف (میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی، ماده ۹)
- د نا مناسبه ځنډ څخه پرته د محاکمې کیدلو حق (د مدني او سياسي حقونو نړيواله ژمنه ۱۴مه ماده)
- حق محاکمه شدن بدون تأخیر نامناسب (میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی، ماده ۱۴)
- د مدافع وکیل په هکله د دفاعيې د برابرلو لپاره د مناسب وخت او سهولتونو د درلودلو حق (د مدني او سياسي حقونو نړيواله ژمنه ۱۴مه ماده)
- حق داشتن وقت و سهولتهای مناسب برای تهیه دفاعیه و ارتباط با وکیل (مشاور) مدافع (میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی، ماده ۱۴)
- د تورن د لارښوونې لپاره د مشاور د درلودلو حق (د مدني او سياسي حقونو نړيواله ژمنه ۹مه ماده)
- حق رهنمایی شدن متهم از داشتن مشاور (میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی، ماده ۱۴)
- د مخالفو او حاضر شويو گواهانو د څېړنې حق، او په محکمه کېنې د اړتیا وړ گواهانو په وړاندې د محاکمو د ځواک څخه گټه اخیستل (د مدني او سياسي حقونو نړيواله ژمنه ۱۴مه ماده)
- د اړتیا په وخت کېنې د خپلواک ژباړن مرستې ته د لاسرسي حق (اساسي قانون ۱۳۵ ماده، د مدني او سياسي حقونو نړيواله ژمنه ۱۴مه ماده)
- د اړتیا په وخت کېنې د خپلواک ژباړن مرستې ته د لاسرسي حق (اساسي قانون ۱۳۵ ماده، د مدني او سياسي حقونو نړيواله ژمنه ۱۴مه ماده)
- پر خپل ځان د جبراً گواهي نه ورکولو او چپتیا حق (ځان تورنول) او یا په جرم اعتراف کول (د مدني او سياسي حقونو نړيواله ژمنه ۱۴مه ماده)
- حق سکوت و عدم اجبار به ایفای شهادت بر علیه خود (متهم ساختن خود) و یا اعتراف به جرم (میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی، ماده ۱۴)
- د یو جرم په بدل کېنې د دوهم ځل لپاره د جزا او محکومولو حق (د مضاعفه محاکمه) (د مدني او سياسي حقونو نړيواله ژمنه ۱۴مه ماده)
- حق عدم محکومیت و مجازات دوباره از یک جرم (محاکمه مضاعف) (میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی، ماده ۱۴)

- حق بازنگری محکومیت توسط محکمه فوقانی (میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی)

- د لوړې محکمې له لوري د محکومولو څخه د کتنې حق (د مدني او سياسي حقونو نړيواله ژمنه)

(د). تفاوتهای اساسی بین دعوی مدنی و جزائی

(د)- د مدني او جزايي دعوا تر مينځ اساسي توپيرونه

- تفاوتهای اساسی بین دعوی مدنی و جزائی کدامها میباشند؟

- د مدني او جزايي دعوا تر مينځ اساسي توپيرونه کوم دي؟

- طرفین

- دواړه خواوې

- هدف

- موخه

- تهیه مدارك

د مدرکونو برابرول

- نتیجه

- پایله

طرفین - در دعوی مدنی طرفین از منافع فردی شان دفاع میکنند، در حالیکه در دعوی جزائی، څارنوال برای حمایت و دفاع منافع عامه دعوی را به راه میاندازد.

دواړه خواوې- په مدني دعوا کېنې دواړه خواوې د خپلو فردي گټو څخه دفاع کوي، خو په جزايي دعوا کېنې څارنوال د عامه گټو د دفاع او ملاتړ لپاره دعوا پيل کوي

اهداف - هدف در دعوی مدنی تعیین منافع طرفین دعوی میباشد، ولی در دعوی جزائی، هدف این است که آیا څارنوال تقصیر یا مجرمیت شخص متهم را ثابت نموده است.

موخې- د مدنی دعوا موخه د دعوا د دواړو خواوو د گټو ټاکل دي، خو د جزايي دعوا موخه دا ده چې آیا څارنوال د تورن گناه یا جرم ثابت کړی دی او که نه؟

تهیه مدارك - در دعوی مدنی تهیه مدارك قوی یا بار اثبات بدوش آغاز کننده دعوی یا یه عبارت دیگر بدوش مدعی میباشد، در دعوی جزائی، بار اثبات تقصیر متهم بدوش څارنوال میباشد.

د مدرکونو برابرول- په مدني دعوا کېنې د قوي مدرکونو برابرول یا د ثبوتولو بار د دعوا په پيل کوونکي یا په بل عبارت د مدعي په سر وي، د تورن گناهکار ثبوتول د څارنوال په غاړه دی.

حالت براءت الذمه و حق سکوت هر نوع مسئولیت را از متهم در زمینه همکاری با څارنوال و محکمه در مورد تشخیص مجرمیت و یا بیگناهی وی، را از بین میبرد.

د براءت الذمي حالت او د تورن څخه د هر ډول مسولیت د چیتیا حق د څارنوال او محکمې سره مرسته چې د هغه د مجرم گڼلو او یا بیگناهی په هکله وي، له مینځه وړي.

بدین لحاظ، منطقاً، بار اثبات تقصیر یا مجرمیت متهم بدوش خرنوال گذاشته شده است.

په دې توگه، په منطقي لحاظ د تورن د گناهکار او یا مجرم گڼلو لپاره ثبوت د خرنوال په غاړه دي.

۳. احکام عمومی قانون اجراءات جزائی موقت سال ۲۰۰۴ برای محاکم (ساعات ۶ و ۷ درسی)

۳. د محکمو لپاره د ۲۰۰۴ موقت کال د جزایي اجراءاتو د قانون عمومی حکمونه (۶ او ۷ درسي ساعتونه)

اهداف آموزشی

د زده کړې موخې

- تشریح رابطه بین قانون اجراءات جزائی مؤقت برای محاکم و قانون سابقه اصول محاکمات جزائی

- د محکمو لپاره د موقتو جزایي اجراءاتو د قانون او د پخواني جزایي محکمو د اصولو د قانون تر مینځ د اړیکو تشریح

- لست پرنسیپهای عمومی قانون اجراءات جزائی موقت برای محاکم

- د محکمو لپاره د موقتو جزایي اجراءاتو د قانون د عمومی پرنسیپونو لست .

- تذکر معیارهای اخلاقی قابل تطبیق در فیصله قاضی برای رد دعوی

- د دعوا د رد لپاره د قاضي په فیصله کښې د تطبیق وړ اخلاقي معیارونو یادوونه .

- لست احکام عمومی قانون اجراءات جزائی موقت برای محاکم درمورد مظنون و متهم

- د مشکوک او تورن په هکله د محکمو لپاره د موقتو جزایي اجراءاتو د قانون د عمومی حکمونو لست

- توضیح اهمیت اطلاع دادن به مظنون و متهم از حقوق اساسی آنها

- مشکوک او تورن ته د خبر ورکولو د اهمیت توضیح ، د هغوی د اساسي حقونو څخه دي

(الف). مقدمه - قابلیت تطبیق قانون اصول محاکمات جزائی سال ۱۹۶۵

(الف) - سریزه - د ۱۹۶۵ کال د جزایي محکمو د اصولو د قانون د تطبیق وړتیا

بعد از قانون اساسی و معاهدات بین المللی، کنوانسیونها، و میثاقهای نافذ، قانون اصلی تشریح کننده اصول محاکمات جزائی، قانون اجراءات جزائی موقت سال ۲۰۰۴ محاکم میباشد که بتاريخ ۲۲ فبروری ۲۰۰۴ توسط فرمان رئیس جمهور تصویب گردید.

د اساسي قانون، نړیولو پریکړو، کنوانسیونونو او نافذو شویو ژمنو څخه وروسته د جزایي محکمو د اصولو اصلي تشریح کوونکی د ۲۰۰۴ موقت کال د محکمو د جزایي اجراءاتو قانون دی چې په ۲۲ فبروري ۲۰۰۴ کال د اولسمشر له لوري تصویب شوی دی.

مأده ۹۸، فقره سوم، قانون اجراءات جزائی

د موقتو جزایي اجراءاتو د قانون د ۹۸ یمی مادې،

موقت، چنین بیان میدارد که با انفاذ این قانون هر حکمی از احکام قوانینی که متناقض با حکمی از احکام این قانون باشد، ملغی شناخته میشود. ماده ۲ فرمان رئیس جمهور بیان میدارد که تمام قضایای که تحت بررسی قرار دارند بعد از این تاریخ تحت قانون اصول محاکمات جزائی بررسی خواهند شد، و قضایای که در محاکم ابتدائیه، استیناف و ستره محکمه تحت بررسی اند باید که مطابق قانون اصول محاکمات جزائی سال ۱۹۶۵ (تعدیلات ۱۹۷۴) (قانون اصول محاکمات جزائی).

از احکام فوق چنین واضح نیست که آیا قانون سابقه اصول محاکمات جزائی ۱۹۶۵ توسط قانون اجراءات جزائی موقت برای محاکم سال ۲۰۰۴ کاملاً لغو گردیده، و یا آن احکام قانون اصول محاکمات جزائی سال ۱۹۶۵ که با احکام قانون اجراءات جزائی موقت برای محاکم سال ۲۰۰۴ در مخالفت قرار ندارند دارای قابلیت تطبیق میباشد. روش منطقی و عملی برای قضات این خواهد بود که در صورت عدم موجودیت آن ساحات اصول محاکمات جزائی که به حمایت حقوق اساسی سروکار دارد و در قانون اجراءات جزائی موقت برای محاکم وجود ندارند، میتوانند که به احکام مشابه در قانون اصول محاکمات جزائی ۱۹۶۵ برای دریافت رهنمایی مراجعه کنند. بطور مثال، قسمیکه در ساعات ابتدایی صحبت کردیم، ماده ۳۸ قانون اساسی در بخشی از آن بیان میدارد که هیچ شخص به شمول دولت، نمیتواند بدون اجازه ساکن یا قرار محکمه با صلاحیت داخل مسکن شود و یا آنرا تلاشی نماید، به غیر از حالات و طرزى که در قانون ذکر گردیده ویا در صورت جرم مشهود. ماده ۳۸ حقوق محرمیت را که يك حق اساسی است تضمین میکند، و چنین وانمود میکند که

دریمه فقره داسی بیانوی چې د دې قانون په نافذولو سره د قوانینو د احکامو څخه هر حکم چې د دې قانون د حکمونو څخه د یو حکم سره په ټکر کېږي وي لغو گڼل کېږي. د اولسمشر د فرمان ۲مه ماده بیانوي: هغه ټولې قضیې چې د څیړنې لاندې قرار لري د دې نه وروسته د جزایي محکمو د اصولو په قانون کېږي تر غور لاندې نیسي، او هغه قضیې چې په لومړنیو محکمو، استیناف او ستره محکمه کېږي تر غور لاندې نیسي باید چې د ۱۹۶۵ کال د جزایي محکمو د اصولو د قانون سره سم وي (۱۹۷۴ تعدیلات) (د جزایي محکمو د اصولو قانون).

د پاسني حکمونو څخه دا خبره نه ده ښکاره چې آیا د ۱۹۶۵ کال د جزایي محکمو د اصولو پخوانی قانون د محکمو لپاره د ۲۰۰۴ کال د موقتو جزایي اجراءاتو قانون له لوري په بشپړه توگه لغو شوې، او یا د ۱۹۶۵ کال د جزایي محکمو د اصولو قانون چې د ۲۰۰۴ کال د موقتو جزایي اجراءاتو د قانون سره په ټکر کېږي نه وي د تطبیقولو وړ دي. د قاضیانو لپاره به منطقی او عملی چلند دا وي چې د جزایي محکمو د اصولو د هغو سیمو د نشتوالي له کبله په کېږي چې د اساسي حقونو د ملاتړ سره اړیکه لري او د محکمو لپاره په موقتو جزایي اجراءاتو کېږي شتون نه لري، کولای شي د یو رنگ حکمونو د ۱۹۶۵ کال د جزایي محکمو د اصولو د قانون لارښوونې ته رجوع وکړي. د بیلگې په توگه لکه څرنگه چې مو په لومړني ساعتونو کېږي بیان کړل د اساسي قانون د ۳۸مې مادې په یوه برخه کېږي بیان شوي دي چې سره د دولت هیڅ څوک د کوربه د اجازې څخه پرته یا د واکمنې محکمې له لوري نه شي کولای کورته دننه شي او یا هغه تلاشي کړي، پرته د هغو حالتونو څخه چې په قانون کېږي ذکر شوي دي او یا د جرم د گواه په حالت کېږي. ۳۸مه ماده د محرمیت د حق څخه چې یو اساسي حق دی

اجراءات جزائی ضروری برای اجازه تلاشی و در همین حال حمایت حقوق توسط قانون ایجاد میگردد. قانون اجراءات جزائی موقت برای محاکم در مورد اخذ حکم محکمه درباره تلاشی مسکن کاملاً خاموش میباشد. این خالیگاه در قانون اجراءات جزائی موقت برای محاکم توجیه نا پذیر است. بدین لحاظ، استفاده و بررسی اصول محاکمات جزائی سابقه و دیگر قوانین برای دریافت اجراءات جزائی مناسب، جایز میباشد. مثالهای دیگری از نواقص و خالیگاه ها را نیز میتوان در قانون اجراءات جزائی موقت برای محاکم دریافت نمود.

دیگر قوانین مهم عبارت اند از، قانون پولیس سال ۲۰۰۵، قانون کشف و تحقیق جرایم سال ۱۹۷۹ (تعدیلات ۱۹۸۱)، قانون محاسب و توقیفخانه ها سال ۲۰۰۵، قانون مبارزه با مواد مخدر سال ۲۰۰۵، و قانون تشکیلات و صلاحیت محاکم سال ۲۰۰۵. قانون اجراءات جزائی موقت و دیگر قوانین اضافی در بخش آتی تحلیل خواهد شد، که به اساس مراحل اجراءات جزائی تنظیم گردیده اند.

گرچه، از جهت موضوع اولیه، این مفید خواهد بود تا بعضی از احکام عمومی قانون اجراءات جزائی موقت برای محاکم، و احکام مشخص در ارتباط به مظنون و متهم را مطالعه کنیم.

(ب). احکام عمومی

ساختار محکمه. ماده ۱، بیان میدارد که من حیث یک قاعده عمومی، هر محکمه ابتدائیه باید متشکل از سه قاضی باشد که یکی از آنها رئیس محکمه باشد. در مناطقی که اجراءات

ضمانت کوی، او داسی بنکاره کوی چې د تلاشی لپاره ضروری جزایی اجراءات او په همدې حال کې د قانون له لوري يې هم ملاتړ کېږي. د کور د تلاشی د حکم د اخیستلو په هکله د محکمو لپاره د موقتو جزایی اجراءاتو قانون په بشپړه توګه چپ وي. د محکمو لپاره د موقتو جزایی اجراءاتو په قانون کې دا کموالی د پام وړ نه دی. په دې توګه د پخواني جزایی محکمو د اصولو او د مناسبو جزایی اجراءاتو د موندلو لپاره د قانون څخه ګټه اخیستل جایز دي. د نواقصو او کمښتونو نورې بیلګې هم کولای شو د محکمو لپاره د موقتو جزایی اجراءاتو په قانون کې پیدا کړو.

نورو مهم قوانین عبارت دي له: د ۲۰۰۵ کال د پولیسانو قانون، د ۱۹۷۹ کال د جرمونو د کشف او څیړنې قانون (۱۹۸۱ تعدیلات)، د ۲۰۰۵ کال د مېندونو او توقیفونو قانون، د ۲۰۰۵ کال د مخدره توکو په خلاف د مبارزې قانون، ۲۰۰۵ کال د محکمو د واکمنۍ او جوړښت قانون، د موقتو جزایی اجراءاتو قانون او نور اضافي قوانین به لاندې برخو کې تحلیل شي، چې د جزایی اجراءاتو د پراوونو پر بنسټ تنظیم شوي دي.

که چیرې هم دا به د لومړۍ موضوع په اساس ګټور وي چې تر څو د محکمو لپاره د موقتو جزایی اجراءاتو د قانون ځینې عمومي حکمونه، او د مشکوک او تورن په اړه ځانګړي حکمونه هم تر مطالعې لاندې ونیسو.

(ب)- عمومي حکمونه

د محکمې جوړښت- اوله ماده بیانوي چې د عمومي قاعدې په توګه هره لومړۍ محکمه باید درې قاضیان ولري چې یو د هغو څخه د محکمې د رییس په توګه وي. په هغو سیمو کې چې د نا

عادی توسط سه نفر قاضی بنا بر دلایل امنیتی صورت گرفته نتواند، رئیس محکمه مرافعه ولایت صلاحیت دارد يك نفر قاضی را توظيف نماید تا قضایای محکمه مربوط را منفرداً رسیده گی نماید. این حکم با مواد ۴۸ و ۴۹ قانون تشکیل و صلاحیت محاکم سازگار میباشد.

ثبت اقدامات اجرایی. ماده ۲، فقره اول، تقاضا میکند که اقداماتی که در زمینه تطبیق قانون اجراءات جزائی موقت برای محاکم صورت میگیرد، توسط مسئولین امور مربوط بصورت کتبی ذیلاً ثبت میگردد: الف) فعالیتهای پولیس عدلی توسط یکی از اعضای پولیس که در عملیات اشتراک نموده است. ب) فعالیت خاړنوال توسط کارمند موظف. ج) فعالیتهای قاضی توسط محرر محکمه.

ماده ۲، فقره های ۲-۴، بیان میدارد که فعالیتهای ثبت شده این ماده حاوی متن کامل و یا خلاص اظهارات مظنون، متهم، متضرر، شهود و اهل خبره در جریان سمع میباشد. تمام اظهارات مظنون، متهم، متضرر و شهود حاوی امضاء آنها میباشد، اگر توانائی امضاء را نداشته باشد میتواند شصت بگذارد. در صورتیکه اشخاص مندرج ماده از امضاء کردن امتناع ورزد و یا امکانات امضاء میسر نباشد، مامور موظف مکلف است جریان موضوع را یادداشت و ثبت نماید.

ماده ۲، فقره ۵، چنین بیان میدارد که تمام اجراءات مندرج این ماده که از طرف مامور موظف ثبت و یادداشت گردیده است، اسناد رسمی شمرده میشود. آیا این چنین معنی را دارد که هر اظهار مظنون که در زمان استنطاق ثبت نگردیده باشد نمیتواند من حیث مدرک در

امنیت له امله عادی اجراءات د درې قاضیانو له لوري و نه کړای شي د ولایت د مرافعی محکمې رییس واک لري چې یو قاضی ته دنده ورکړي ترڅو د مربوطه محکمې قاضیانو هر یو په یواځې توگه تر غور لاندې ونیسي. دا حکم د محکمو د واکمنۍ او د جوړښت د ۴۸ او ۴۹ قانون سره سمون خوري.

د اجرایی اقدامونو ثبت- دوهمه ماده اوله فقره، غوښتنه کوي هغه اقدامونه چې د محکمو لپاره د موقتو جزایی اجراءاتو د قانون د تطبیقو لپاره سرته رسیږي، د اړینو مسولینو له لوري د لیکنې په شکل داسې ثبتیږي: الف) د عدلی پولیسانو فعالیتونه د پولیسانو د یو غړي له لوري چې په عملیاتو کښې یې گډون کړی وي. ب) د موظف کارکوونکي له لوري د خاړنوال فعالیت. ج) د محکمې د لیکوونکي له لوري د قاضی فعالیتونه.

د ۲یمې مادې ۲-۴مه فقره بیانوي چې د دې مادې ثبت شوي فعالیتونه او د اورولو په لړ کښې د مشکوک، تورن، زیانمن شوي، گواهانو او پوهانو د اظهار یو بشپړ یا لنډ متن موجود وي. د مشکوکو، تورنو، زیانمن شوي او گواهانو لاسلیک هم پکښې موجود وي، که چیرې د لاسلیک توان ونلري کولای شي چې گوته ولگوي. په هغه حامل کښې چې په ماده کښې یاد شوي خلک د لاسلیک څخه ډډه وکړي او یا د لاسلیک امکانات شتون ونلري مامور مکلف او موظف دی د موضوع جریان ثبت کړي.

د ۲یمې مادې ۵مه فقره بیانوي: په دې مادې کښې درج شوي ټول اجراءات چې د موظف شوي مامور له لوري ثبت شوي دي رسمي گڼل کیږي. آیا دا به داسې معنا ولري که د مشکوک هر اظهار چې د استنطاق په وخت کښې ثبت شوي نه وي نه شي کولای د مدرک په توگه په محکمه

کښې ورڅخه کار واخیستل شي؟

محکمه استفاده گردد؟

د استنطاق په موده کښې د راتول شویو مالوماتو په هکله چې د نورو مجرمانه مدرکونو لارښوونه کوي څه آند لری؟

در مورد معلومات جمع آوری شده در زمان استنطاق که به دیگر مدارک مجرمانه رهنمایی میکند چی نظر دارید؟

د اجراءاتو د ټاکل شوي مودې محاسبه : د اجراءاتو د مودې د محاسبې دریمه ماده واضح کوي، او بیانوي چې که چیرې د قضیې د اجراءاتو د رسول شوی مودې آخره ورځ د عمومي رخصتي د ورځې سره سمون وڅوري، دا موده یواځې یوې راتلونکې ورځې ته ځنډیږي. په محاسبه کښې، د قضیې د رسیدلو موده، گړی او یا د کار د پیل ورځ په ټاکل شوي موده کښې نه محاسبه کیږي، او د اجراءاتو موده په آخره ورځ د دفتر د بندیدلو پورې اړه او د هغه د داخلي مقرراتو سره سم پای ته رسیږي.

محاسبه معیاد معینه اجراءات. ماده سوم محاسبه معیاد زمانی اجراءات را واضح میسازد، و بیان میدارد که هر گاه روز اخیر معیاد اجراءات رسیده گی قضیه به روز رخصتی عمومی تصادف نماید، این معیاد صرف برای یک روز آینده تمدید شده میتواند. در محاسبه، معیاد رسیده گی قضیه ساعت و یا روز آغاز کار در معیاد معینه محاسبه نمیگردد، و معیاد اجراءات در روز آخر آن با بسته شدن دفتر مربوطه و مطابق به مقررات داخلی آن ختم میگردد.

پر تزویري سندونو اعتراض : ۹مه ماده پر سندونو د اعتراض په هکله حکمونه د تزویر په بنسټ (د تزویر محکومول) بیانوي. په اساسي توگه د محکمې یا څیړنې په ټولو پړاونو کښې، لومړی څارنوال، مشکوک، تورن یا مجني عليه کولای شي د تزویري سند پر خلاف چې د دلیلونو په مینځ کښې ځای په ځای شوی اعتراض وکړي. که چیرې څارنوال او یا محکمه د سند د تزویر په بنسټ د نیوکې لیک ولیږي، اجراءات وروسته اچول کیږي، او که چیرې د تزویر قضیه د واکمنې محکمې له لوري سرته ورسېږي او په هکله یې وروستی حکم صادر شوی وي. د محاکمې او څیړنې جریان د دوهم ځل لپاره پیل کیږي. که چیرې د تورن او مشکوک دعوا د څارنوال او محکمې له لوري رد شي، په داسې حال کښې دعوا کوونکی د قانون د حکمونو سره سم جزا وینی.

اعتراض بر اسناد تزویری. ماده ۹ احکام را در مورد اعتراض بر اسناد تهیه شده به اساس تزویر (محکوم سازی تزویر) بیان میدارد. اساساً در تمام مراحل تحقیق یا محاکمه و یا به څارنوال ابتدائیه، مظنون متهم یا مجني عليه میتوانند علیه سند تزویری ایکه در میان دلایل گنجانیده شده است، اعتراض نمایند. هر گاه څارنوال و یا محکمه اعتراض نامه مبنی بر تزویر سند را وارد بدانند، اجراءات به تعویق انداخته میشود، و در صورتیکه قضیه تزویر از طرف محکمه ذیصلاح رسیده گی و حکم نهائی در زمینه صادر گردیده باشد. جریان تحقیق و محاکمه مجدداً آغاز میگردد. هر گاه ادعای مظنون و متهم، توسط څارنوال و محکمه رد گردد، در این صورت ادعا کننده طبق احکام قانون مجازات میگردد.

آیا دا به داسې معنا ولري چې یوه جزایي

آیا این چنین معنی را دارد که يك قضیه جزائی

قضیه د یوې اوږدې مودې لپاره ځنډیدای شي؟

برای يك مدت طولانی به تعویق انداخته شده میتواند؟

څه به وشي که چیرې تورن په توقیف کښې وي؟

چی خواهد شد اگر متهم در توقیف باشد؟

د څارنوال منع کول او د هغه څخه واک اخیستل : ۱۰مه ماده، د څارنوال منع کول او د هغه څخه د واک د اخیستلو په هکله بحث کوي. د موجه د دلیلونو د شتون په حالت کښې لومړی څارنوال او تورن کولای شي د لوړ پوړي څارنوال څخه د څارنوال د بدلولو او یا د واک د اخیستلو غوښتنه وکړي.

امتناع څارنوال و سلب صلاحیت وی. ماده ۱۰، از امتناع څارنوال و سلب صلاحیت وی بحث می‌کند. در صورت موجودیت دلایل موجه، څارنوال ابتدایه و متهم میتواند از څارنوال مافوق تقاضا تعویض څارنوال و یا سلب صلاحیت وی از اجرای تحقیق گردند.

د قاضي منع کول او د هغه څخه د واک اخیستل : ۱۱ او ۱۲مه ماده، د قاضي د منع کولو او د هغه څخه د واکمنۍ د اخیستلو په هکله بحث کوي. د ۱۱مې مادې سره سم، قاضي نه شي کولای چې د یوې دعوا په هکله غور وکړي او باید د محکمې د رییس څخه په دعوا د غور د منع کولو غوښتنه وکړي په هغه حامل کښې چې محکمه درې قاضیان ولري، او یا یې د امتناع موضوع د لوړ پوړې محکمې رییس ته رسولی وي په هغه حامل کښې چې محکمه د یو قاضي څخه جوړه وي او یا امتناع د محکمې د رییس له لوري شوي وي.

امتناع و سلب صلاحیت قاضي. ماده ۱۱ و ۱۲، از امتناع و سلب صلاحیت قاضي بحث می‌کند. مطابق به ماده ۱۱، يك قاضي نمیتواند که يك دعوی را رسیده گی کند و باید تقاضا امتناع از رسیده گی را از رئیس محکمه کند در صورت که محکمه دارای سه قاضي باشد، و یا موضوع امتناع را به سمع رئیس محکمه فوقانی برساند در صورتیکه محکمه متشکل از يك قاضي باشد و یا امتناع از جانب رئیس محکمه صورت گرفته باشد.

د مادې په یوه بله برخه کښې راغلي چې قاضي په لاندې حالتونو کښې نه شي کولای په قضیه غور وکړي: الف) په هغه صورت کښې چې د جرم کول قاضي پورې او یا د قاضي په خپلوانو پورې اړه ولري. ب) په هغه صورت کښې چې قاضي د قضایي ضبط مامور، څارنوال، گواه او یا پوهان په حیث په هغې قضیې کښې گډون کړی وي. ج) په دې صورت کښې چې قاضي د تورن د مدافع وکیل په حیث دنده کړي وي. د دوسیې اجراءات د رییس د اخري حکم تر صادرولو پورې ځنډیږي. که چیرې د لوړې محکمې رییس د

در بخشی دیگری از ماده آمده که قاضي تحت شرایط ذیل نمیتواند به قضیه رسیده گی نماید: الف) در صورتیکه جرم ارتکاب یافته علیه قاضي و یا خویشاوندان وی صورت گرفته باشد. ب) در صورتیکه قاضي به صفت مامور ضبط قضائی، څارنوال، شاهد و یا اهل خبره در آن قضیه دخالت کرده باشد. ج) در صورتیکه قاضي به صفت وکیل مدافع شخص متهم ایفای وظیفه نموده باشد. اجراءات دوسییه تا زمانیکه حکم نهائی رئیس محکمه فوقانی صادر گردد به تعویق انداخته میشود. هر گاه رئیس محکمه

فوقانی درخواست امتناع قاضی یا رئیس محکمه را بپذیرد، در این صورت قاضی دیگری را غرض رسیده گی قضیه تعیین و توظیف مینماید.

متهم و خارنوال حق دارد، درخواست سلب صلاحیت قاضی یا رئیس محکمه را به اساس یکی از دلایل مندرج فقره (۱)، ماده ۱۱ ارائه نماید.

باید به ماده ۶ مقرر طرز سلوک قضائی برای قضات جمهوری اسلامی افغانستان، در مورد معیارهای اصولی قابل تطبیق بر امتناع قاضی مراجعه صورت گیرد.

یکجا سازی و تفریق قضایا. ماده ۱۴ یکجا سازی و تفریق را تنظیم میکند. خارنوال ابتدائیه یا محکمه میتواند قضایای را که مظنون یا متهم مرتکب جرایم متعدد گردیده شده باشد، یکجا سازد، در صورتیکه تحقیقات یا محکمه های مختلف در رابطه با مرتکبین عین جرم صورت گرفته باشد، و در صورتیکه عین شواهد به جرایم مختلف ارتباط داشته باشد، نیز میتواند قضایا را یکجا سازد.

خارنوال ابتدائیه یا محکمه میتواند در صورتیکه تفریق باعث تسریع رسیده گی به قضایا گردد، و یا در حالت که ارتکاب جرم توسط بزرگسالان و اطفال صورت گرفته باشد، قضایای مختلف را از هم تفریق و تفکیک نماید.

مقررات عمومی برای آگاهی. ماده ۱۷ مقررات مربوط به آگاهی را تنظیم میکند. مکتوب های جلب و آگاهی توسط مامور ضبط قضائی ترتیب گردیده، به مراجع مربوط ابلاغ میگردد و از نتیجه اجراءات به اداره تقاضا کننده گزارش داده میشود.

محکمې د رییس او یا قاضی د امتناع درخواست و مني په داسې حال کښې یو بل قاضي په قضیې د غور کولو لپاره ټاکي او دنده ورکول کيږي.

تورن او خارنوال حق لري د محکمې د رییس یا قاضي د واکمنۍ د اخیستلو درخواست د ۱۱مې مادې د لمړې فقرې پر بنسټ وړاندې کړي.

باید د افغانستان د اسلامي جمهوریت د قاضیانو لپاره د قضایي چلند د فقرې د ۶مې مادې څخه د قاضیانو د امتناع لپاره د تطبیق وړ اصولي معیارونو ته رجوع وشي.

د قضیو یوځای کول او تفریقول: ۱۴مه ماده یوځای کول او تفریقول تنظیموي. لومړی خارنوال یا محکمه کولای شي هغه قضیې چې مشکوک او یا تورن یې په جرم اخته وي یوځای کړي، په هغه صورت چې څیړنې او یا مختلفې محکمې په عین جرم اخته خلکو په هکله شوي وي، او په هغه صورت کښې چې عین گواهان د مختلفو جرمونو پورې اړه ولري هم کولای شي قضیې یوځای کړي.

لومړی خارنوال یا محکمه کولای شي هغه تفریق چې د قضیې د چټکتیا باعث گرځي او یا د جرم ارتکاب چې د مشرانو او ماشومانو له لوري شوی وي مختلفې قضیې یو د بل څخه تفریق او تفکیک کوي.

د خبریدلو په هکله عمومي مقررات: ۱۷مه ماده د خبریدلو په هکله مقررات تنظیموي. د جلب او خبرتیا مکتوبونه د قضایي ضبط مامور له لوري چمتو کيږي، اړینو مرجعو ته استول کيږي او د اجراءاتو د پایلې په هکله غوښتونکې ادارې ته وړاندې کيږي.

مکتوب های جلب و آگاهی باید به آدرس محل سکونت شخص مورد نظر، راساً برای خودش یا اقارب بالغ وی یا شخصیکه در عین خانه زندگی میکند، داده میشود. در صورتیکه تحویلی مکتوبهای جلب و آگاهی ممکن نباشد، مکتوبهای جلب و آگاهی به آدرس مذکور تحویل داده میشود.

هرگاه شخص تحت توقیف باشد، مکتوب جلب و آگاهی از طریق آمر محبس به وی سپرده میشود. هرگاه دریافت آدرس مسکونی شخص مورد نظر امکان پذیر نباشد، مامور ضبط قضائی مکلف است تحقیقات دقیق را غرض کشف محل سکونت و یا محل کار شخص مورد نظر انجام دهد در صورت عدم نتیجه این گونه تحقیقات، مامور ضبط قضائی مکلف است مکاتیب را به مراجع اداری که آخرین محل سکونت شخص مورد نظر تلقی میگردد، تحویل نماید.

صلاحیت حوزوی. ماده های ۲۵ الی ۲۷ و ۹۷ در مورد صلاحیت حوزوی محاکم برای رسیده گی به جرایم را مشخص میسازد.

محکمه ولسوالی صلاحیت رسیده گی جرایم قباحت، جنحه و جنایت را مطابق احکام قانون دارد. ماده ۲۵ (همچنان ماده ۴۸ قانون تشکیل و صلاحیت محاکم).

مطابق به ماده ۲۶، شاخص صلاحیت حوزوی محکمه محلی است که جرم در محدوده جغرافیائی آن واقع شده باشد. در صورت قصد ارتکاب جرم، صلاحیت رسیده گی قضیه را محکمه ای دارد که آخرین عمل ارتکاب یافته به جرم در آن محل تکمیل شده باشد. در صورت جرم مستمر و متوالی، صلاحیت رسیده گی قضیه به محکمه ای مربوط میشود که جرم

د جلب او خبرتیا مکتوبونه باید د پام وړ کس د اوسیدلو ځای ته په نیغه توگه په خپله یا د هغه نورو خپلوانو ته او هغه چا ته چې ورسره یوځای ژوند کوي ورکول کیږي. په هغه حامل کښې چې د خبرتیا او د جلب د مکتوبونو لپرل ممکن نه وي، د خبرتیا او جلب مکتوبونه دی یادې شوې پتې ته ولیرل شي.

که چیرې یو کس په توقیف کښې وي د هغه د خبرتیا او جلب مکتوبونه د بند د آمر له لوري هغه ته سپارل کیږي. که چیرې د پام وړ کس د اوسیدلو پته ناممکنه وي، د قضایي ضبط مامور باید د پام وړ کس د اوسیدلو او یا یې د دندې د ځای په هکله دقیقې څیړنې تر سره کړي د داسې څیړنو د پیلې د نه ورکولو په سبب د قضایي ضبط مامور مکلف دي دا مکتوبونه اداري مرجعو ته چې د کس د اخري اوسیدلو ځای گڼل کیږي وروسپاري.

حوزوي واک. ۲۵ تمی تر ۲۷ او ۹۷ مادې پوری د محکمو د حوزوي واکمنیو په هکله جرمونو ته د رسیدلو په هکله ځانگړي کوي.

د ولسوالۍ محکمه د قباحت، جنحه او جنایت ته د قانون د حکمونو سره سم د رسیدلو واک لري. ۲۵ تمه ماده (د محکمو د واکمنی او جوړښت د قانون ۴۸ تمه ماده)

د ۲۶ مې مادې سره سم د سیمه ایزې حوزوي محکمې د واکمنۍ د ځانگړتیاوو څخه ده چې دا جرم په خپله جغرافیایي محدوده کښې وي. د جرم د کولو د هوډ په حالت کښې د قضیې د څیړلو واکمني هغه محکمه لري چې اخري جرم په هغه کښې بشپړ شوی وي. د دوام لرونکي او پرله پسې جرم په صورت کښې، د قضیې د څیړلو واک په هغې محکمې پورې اړه لري چې دوام لرونکي او

استمراری یا متوالی در آن محل ادامه و ختم گردیده باشد. هرگاه به متهم بیش از یک جرم نسبت داده شود، صلاحیت رسیده گی قضیه به محکمه ای مربوط میشود که شدیدترین جرم در آن محل واقع گردیده باشد. هرگاه محکمه تشخیص دهد که شدیدترین جرم در حوزه دیگری ارتکاب یافته، دوسیه را به آن محکمه احاله مینماید.

حل و فصل تنازع صلاحیت حوزوی میان دو محکمه ای که در یک ولایت موقعیت دارند و به اساس درخواست یکی از محاکم ذیدخل و یا خاړنوال صورت گرفته باشد، قضیه توسط رئیس محکمه مرافعه مورد رسیده گی قرار میگیرد، و در صورتیکه محاکم در ولایات مختلف باشند، دوسیه توسط ستره محکمه مورد رسیده گی قرار میگیرد. (ماده ۲۷)

در حالات که محاکم ولسوالیها ایجاد نگردیده و یا نسبت به بعضی عوامل مختلف فعال نباشند، صلاحیت حوزوی به محکمه ابتدائیه مرکز ولایت تعلق میگیرد. (ماده ۹۷)

(ج). احکام عمومی مربوط مظنون و متهم

برائت الذمه. مطابق به حقوق اساسی که قبلاً ذکر گردید، بعضی از احکام عمومی در قانون اجراءات جزائی موقت برای محاکم وجود دارد که مختص به مظنون و متهم میباشد.

در حقیقت، مهمترین آنها حالت برائت الذمه میباشد.

ماده ۴ بیان میدارد که، از آغاز اقامه دعوی

پرله پسې جرم د هغه پر ځای کښې دوام او پای ته رسیدلای وي. که چیرې تورن د یو جرم څخه پر زیاتو جرمونو تورن وي، قضیې ته د رسیدلو واک هغې محکمې پورې اړه لري چې تر ټولو ستر جرم په هغې سیمه کښې شوی وي. که چیرې یوه محکمه پوهه شي چې تر ټولو ستر جرم په بله حوزه کښې شوی، دوسیه به د هغې سیمې محکمې ته سپاري.

د دوه محکمو د حوزوي واکمنیو د شخړې حل او فصل چې په یو ولایت کښې موقعیت ولري او د گډون کوونکو محکمو څخه د یوې محکمې او یا خاړنوال له لوري د درخواست په بنسټ شوي وي، قضیه د مرافعې محکمې د رییس له لوري تر غور لاندې نیول کیږي، او که چیرې محکمې په بیلابیلو ولایتونو کښې وي دوسیه به د سترې محکمې له لوري تر غور لاندې نیول کیږي. (ماده ۲۷)

که چیرې په ولسوالیو کښې محکمې نه وي جوړې شوې او یا د ځینو عواملو په نسبت فعالی نه وي حوزوي واک د ولایت د مرکز ابتدائیه محکمې پورې اړه نیسي. (ماده ۹۷)

(ج)- د مشکوک او تورن په اړه عمومی حکمونه

برائت الذمه. د اساسي حقونو سره سم چې مخکې بیان شول، ځینې عمومی حکمونه د محکمو لپاره د موقتو جزایي اجراءاتو په قانون کښې شتون لري چې د مشکوک او تورن لپاره ځانگړي شوي دي.

په حقیقت سره تر ټولو مهم د برائت الذمه حالت دي.

ماده ۴ بیانوي چې، د جزایي دعوا د اقامې له

جزائی الی تثبیت مسوولیت جرمی که شخص به حکم نهائی محکمه محکوم علیه قرار میگیرد، بیگناه پنداشته میشود. اگر فیصله باعث سلب و یا محدودیت حقوق بشری شخص میگردد باید استوار به دلایل قانونی بوده که محدود به کشف حقیقت باشد.

این نقطه قابل ذکر است که جمله دوم ماده ۴ در حقیقت ساحه پرنسیپ برائت الذمه را با دلالت بر اهمیت تفسیر احکام آجرائت جزائی وسعت بخشیده. بطور مثال، فیصله مبنی بر تداوم توقیف مظنون در حقیقت باعث محرومیت شخص از آزادی میگردد که یکی از حقوق اساسی تضمین شده در ماده ۲۴ قانون اساسی میباشد، بدین لحاظ، برای رعایت اصل برائت الذمه، مطابق به ماده ۴ قانون آجرائت جزائی موقت برای محاکم، تاکید میکند که هر فیصله ای مبنی بر تداوم توقیف مظنون باید که قویاً محدود باشد به ضرورت جمع آوری دلایل و کشف حقیقت.

حق داشتن وکیل مدافع و بدست آوردن مساعدت حقوقی. ماده های ۱۸، ۱۹، و ۹۶ در مورد حق انتخاب وکیل مدافع و داشتن وکیل مدافع انتصابی میباشد.

مطابق به ماده ۱۸، فقره سوم، مظنون و متهم در همه حالات توسط وکیل مدافع منتخب شان حمایت میگردند، و فقره های اول و دوم از وزارت عدلیه خواستار تهیه لست وکلای قانونی میباشند که دارای دیپلوم پوهنخی های حقوق و یا شرعیات باشند.

طبق ماده ۱۹، هرگاه مظنون و متهم توانائی

پیل څخه تر د جرم د مسولیت د ثبوتولو پورې د هغه چا چې د محکوم علیه د محکمی د نهایی حکم لاندې راځي، بیگناه گنل کیږي. که چیرې فیصله د شخص د بشري حقونو د محدودیت او یا د سلب کیدلو لامل گرځي باید په قانوني دلیلونو ولاړه وي چې د حقیقت د کشف په محدودیت کښې وي.

دا ټکی د ویلو وړ دي چې د ۴مې مادې دوهمه جمله په حقیقت سره د برائت الذمه د پرنسیپ سیمې ته د جزایي اجرائتو د حکمونو د تفسیر د اهمیت د دلیل په توگه پراخوالی ورکړی. د بیلگې په توگه د مشکوک د توقیف د دوام پر بنسټ فیصله په حقیقت کښې د شخص د خپلواکۍ څخه د محرومیدلو لامل گرځي چې د اساسي قانون په ۲۴مه ماده کښې د ضمانت شوي اساسي حقونو څخه یو دی، په دې توگه د برائت الذمه د اصل درعایت په هکله د محکمو لپاره د موقت جزایي اجرائتو د قانون د ۴مې مادې سره سم، تاکید کوي چې د مشکوک د توقیف د دوام په هکله هره فیصله باید په قوي توگه محدوده او د دلیلونو د راټولو او د حقیقت د کشف د اړتیا په بنسټ وي.

د مدافع وکیل د درلودلو حق او د حقوقي مرستې لاس ته راوړل. ۱۸، ۱۹ او ۹۶ مادې د مدافع وکیل د ټاکلو حق او د انتصابي مدافع وکیل د درلودلو په هکله دي.

د ۱۸مې مادې د دریمې فقرې سره سم مشکوک او تورن په ټولو حالتونو کښې د ټاکل شوي مدافع وکیل له لوري ملاتړ کیږي، او د عدلیې وزارت اوله او دوهمه فقره د قانوني وکیلانو د لست د برابرولو غوښتنه کوي چې د شرعیاتو او حقوقو د پوهنځیو د دیپلوم درلودونکي وي.

د ۱۹مې مادې سره سم هر کله چې مشکوک

مالی استخدام وکیل مدافع را نداشته باشند، برای آنها وکیل مدافع رایگان توسط خازنوال تحقیق یا محکمه مربوط به اساس درخواست مظنون یا متهم از لست وکلای قانونی تعیین میگردد. شخصیکه وکیل مدافع رایگان برایش تعیین میگردد، در صورت عدم رضایت حق دارد از قبول وکیل مدافع منتخبه ابراء ورزد و شخصاً از خود دفاع کند. حق الزحمه وکیل مدافع منتخبه از بودجه دولت تمویل و اندازه آن توسط سند تقنینی مربوط تعیین میگردد.

طبق ماده ۹۶، از آن جایکه در حال حاضر در کشور وکلای مدافع به تعداد کافی وجود ندارند و طبق ماده ۱۸، مظنون و متهم میتوانند به اشخاص تحصیل یافته که به قضایای حقوقی عالم باشند، مراجعه نمایند. به این منظور رئیس هر محکمه باید لست وکلای مدافع واجد شرایط را ترتیب نماید.

آیا این لستها در محاکم وجود دارد؟

آیا تمام مظنونین و متهمین دارای وکلای مدافع هستند؟

آیا شما میتوانید که اهمیت وکیل مدافع را بیان کنید، و تشویق میکنید هر مظنون و متهم را که برای خود وکیل مدافع داشته باشند؟ چرا؟ چرا نه؟

اگر شخص محکوم شده وکیل مدافع نداشته باشد، آیا او حق مرافعه خواهی را خواهد داشت؟

حق داشتن ترجمان. طبق ماده ۲۰، در صورتیکه مظنون و متهم به زبان مورد استفاده در تحقیقات و یا محکمه آشنائی نداشته باشد

اوتورن د مدافع وکیل د نیولو وس ونلری، د هغوی لپاره د خیرنی د خازنوال یا اړینی محکمې له لوری د مشکوک یا تورن د درخواست په بنسټ د قانونی وکیلانو د لست څخه مدافع وکیل نیسی. د هغه چا لپاره چې وریا مدافع وکیل ورته ټاکل کیږي، د رضایت د نه درلودلو په صورت کښې حق لري د ټاکل شوي مدافع وکیل د قبلولو څخه ډډه وکړي او په خپله له ځان څخه دفاع وکړي. د ټاکل شوي مدافع وکیل حق الزحمه د دولت د بودیجې څخه تمویلېږي او د هغه کچه تقنینی سند پورې اړه لري.

د ۹۶یمې مادې سره سم اوس مهال مدافع وکیلان په هیواد کښې په زیاته کچه شتون نه لري او د ۱۸مې مادې سره سم مشکوک او تورن کولای شي چې د لوړو زده کړو درلودونکو کسانو ته چې په حقوقي قضیو هم پوه شي رجوع وکړي. په دې توگه د هرې محکمې رییس باید د مدافع وکیلانو لست د شرطونو په درلودلو سره برابر کړي.

آیا دا لستونه په محکمو کښې شتون لري؟

آیا ټول مشکوک او تورن د مدافع وکیلانو درلودونکي دي؟

آیا تاسې کولای شئ د مدافع وکیل اهمیت بیان کړئ، او هر مشکوک او تورن وهڅوی چې مدافع وکیل ولري؟ ولې؟ ولې نه؟

که چیرې محکوم شوی کس مدافع وکیل ونلري آیا هغه د مرافعه غوښتنې حق لري؟

د ژباړن د لرلو حق. ۲۰مې مادې سره سم په داسې حال کښې چې مشکوک یا تورن په محکمه یا خپرنو کښې په کارول شوي ژبه پوه نه شي یا

یا کر یا گنگ و یا کر و گنگ باشد، برای شان ترجمان تعیین می‌گردد تا آنها از جرم و ادعائیکه بالای شان صورت گرفته آگاهی حاصل نمایند و همچنان در جریان استنطاق و مقابله به آنها کمک نماید.

آیا چیزی اضافه هم در ماده ۱۳۵ قانون اساسی ذکر گردیده؟

آیا شما تجربه داشتن ترجمان را در صورت ضرورت در قضایای جزائی دارید؟

شما چطور تشخیص خواهید داد که به ترجمان ضرورت وجود دارد و یا ترجمان دارای اوصاف ضروری میباشد؟

آیا ترجمان میتواند که از اقارب مظنون و یا متهم باشد، و یا باید مستقل از طرفین باشد؟

حق سکوت و برائت از تهدید. ماده ۵ برائت مظنون و متهم را از هر نوع تهدید و اعمال فشار فزیکسی و روانی تضمین میکند، همچنان تاکید میکند که اظهارات مظنون و متهم باید در فضای کاملاً آزاد اخذ گردد. و به اساس این ماده مظنون و متهم حق دارد که سکوت اختیار کند و از اظهار هر گونه بیان امتناع ورزد. (فقره های ۴ الی ۶).

آیا قاضی میتواند که از مظنون و متهم که حق سکوت را اختیار نموده به پرسش سوال پردازد؟

کدام نوع سوالات را میتواند که مطرح سازد؟

در مورد آرایه سوالات که باعث اشکار شدن معلومات در مورد جرم میشود چی

کونې یا گنگی او یا کون او گنگی وي ژباړن ورته نېول کیږي ترڅو د هغه د جرم لسه دعوا څخه خبر شي او هغوي سره د استنطاق او مقابلي کښې مرسته وکړي.

آیا په ۱۳۵مې مادې کښې څه نور هم بیان شوي دي؟

آیا تاسې په جزایي قضیو کښې د اړتیا په وخت کښې د ژباړن د لرلو تجربه لری؟

تاسې به څرنگه پوه شی چې ژباړن ته اړتیا لیدل کیږي او یا ژباړن د اړینو ځانگړیتوبونو لرونکی دی؟

آیا ژباړن کولای شي د مشکوک او یا تورن د خپلوانو څخه وي، او یا باید د دواړو خواوو څخه جلا وي؟

د تهدید څخه د برائت او چپتیا حق - ۵مه ماده د مشکوک او تورن د هر رنگ تهدید او فزیکي او روحي فشار د کارونې څخه د برائت ضمانت کوي، او هم تاکید کوي چې د مشکوک او تورن څخه اظهار باید په یو بشپړ خپلواک چاپیریال کښې واخیستل شي. او د دې مادې پر بنسټ مشکوک او تورن حق لري چې چپتیا خپله کړي او د هر ډول د اظهار د بیان څخه ډډه وکړي. (د ۴ تر ۶مې فقرې).

آیا قاضي کولای شي چې د مشکوک او تورن څخه چې چپتیا یې خپله کړې پوښتنې وکړي؟

کوم ډول پوښتنې کولای شي وپوښتي؟

د پوښتنو وړاندې کول چې د جرم په هکله د مالوماتو د ښکاره کیدو لامل گرځي څه

نظر لری؟

نظر دارید؟

آیا قاضی کولای شي داسې پوښتنې وکړي چې د مشکوک او یا تورن د مجرم گڼلو لامل وگرځي؟

آیا قاضی میتواند به ارایه سوالات بپردازد که ممکن موجب مجرمیت خود مزنون و یا متهم گردد؟

آیا دا د مشکوک او تورن لپاره د ستونزې لامل نه گرځي او د هغه لپاره په ټاکنه د سختې لامل گرځيداي شي؟ یا د خپل مجرم کیدو په هکله مالومات ورکړي او یا هم کيداي شي قاضي په چټکتیا او غصې سره فیصله وکړي؟

آیا این باعث قرار گرفتن مزنون و متهم در يك موقعیت دشوار نمیشود و يك انتخاب مشکل را برای او میدهد؟ یا معلومات را در مورد مجرمیت خود میدهد و یا هم باعث میشود تا قاضی بزودی و به بسیار قهر فیصله کند؟

آیا د قاضي دا ډول پوښتنې په دعوا کښې د هغه د یوې خوا سره او د هغه د خپلواکۍ او پلویتوب د کمالي بنودنکي نه دي؟

آیا اینگونه سوال کردن قاضی نشاندهنده کم بودن استقلالیت و طرفداری وی از يك طرف در دعوی نمیشود؟

آیا دا ډول پایلې د مستقیم او عادلانه قضایي نظام د عقیدې سره په نیغه توگه په ټکر کښې ندي؟ او د ۳، ۱۰، ۱۵ او ۱۹ ماده د افغانستان د اسلامي جمهوریت د قاضیانو لپاره د قضایي سلوک د لارو چارو د مقررې د نقض کولو لامل نه گرځي؟

آیا این گونه نتایج در تقابل مستقیم با اعتقاد بر نظام قضائی عادلانه و مستقیم قرار ندارند؟ و همچنان باعث نقض ماده های ۳، ۱۰، ۱۵ و ۱۹ مقررہ طرز سلوک قضائی برای قضاة جمهوری اسلامی افغانستان نمیگردد؟

د حقونو څخه خبریدل. د ۵مې مادې ۷مه فقره چې د یورنگ اهمیت لرونکي ده، پولیس، څارنوال او محکمه مکلف کوي تر څو د نیولو په وخت او د استنطاق څخه وړاندې د چیتیا د حق په هکله، په ټولو پړاوونو کښې د مدافع وکیل د ټاکلو حق، د تفتیش په وخت کښې د حاضریدلو حق، د صف جوړولو له لارې د مجرمانو د پیژندلو مقررات، د پوهانو او محاکمې له لوري د مشکوک او د تورن د معاینه کولو په هکله بنکاره مالومات وړاندې کړي.

اطلاع از حقوق. ماده ۵، فقره ۷ که دارای اهمیت مساویانه میباشد، پولیس، څارنوال، و محکمه را مکلف میسازند تا معلومات واضح را در وقت گرفتاری و قبل از استنطاق راجع به حق سکوت، حق تعیین وکیل مدافع در تمام مراحل، حق حضور در هنگام تفتیش، مقررات شناسائی مجرمین از طریق صف کشیدن، معاینات توسط اهل خبره و محاکمه برای مزنون و متهم ارایه نمایند.

د ۸مې فقرې سره سم د "مشکوک" او "تورن" اصطلاح د مدافع وکیل د تعریف لرونکي هم دي.

طبق فقره ۸، اصطلاح "مزنون" و "متهم" در برگیرنده تعریف وکیل مدافع شان نیز میباشد.

د پولیسانو د قانون د ۱۵ مې مادې، ۴مه فقره

ماده ۱۵، فقره ۴، قانون پولیس بیان میدارد

که پولیس مکلف است به مجرد تحت نظارت قرار دادن شخص، وی را از علت و موضوع آگاه سازد.

بیانوی، پولیس مکلف دی چې یو کس د نظارت لاندې د نیولو په وخت کښې د نیولو د لامل او موضوع څخه خبر کړي.

۴. کشف و تحقیق جرایم (ساعات ۸-۱۱ درسی)

۴. د جرمونو کشف او څیړنه (۸-۱۱ درسي ساعتونه)

اهداف آموزشی

د زده کړې موخې

- تشریح بنیاد های دخالت پولیس عدلی در تحقیقات جرم قبل از شناسائی مظنون مبتنی بر قانون اساسی و قوانین عادی

- د اساسي قانون او عادي قانون له نظره د مشکوک د پیژندلو څخه وړاندې د جرم په څیړنو کښې د عدلي پولیسانو د گډون د بنسټونو تشریح.

- تشریح رابطه پولیس عدلی با څارنوال ابتدائیه بعد از شناسائی مظنون

- د مشکوک د پیژندلو څخه وروسته د عدلي پولیس او د ابتداییه څارنوال د اړیکې تشریح

- تشریح بنیادهای قانونی پولیس عدلی در مورد گرفتاری و توقیف مظنون

- د مشکوک د نیولو او توقیف په هکله د عدلي پولیس د قانوني بنسټونو تشریح

- تشریح اهمیت هشدار مظنون قبل از استنطاق

- د استنطاق څخه وړاندې د مشکوک د اخطار د اهمیت تشریح

- تشریح اهمیت اصل براءت الذمه بر بالای وظایف څارنوال در جریان تحقیق

- د څیړنې په لړ کښې د څارنوال په دندو د اصل براءت الذمه د اهمیت تشریح

- تشریح رابطه قانون پولیس با فعالیتهاى څارنوال ابتدائیه

- د ابتداییه څارنوال د کارونو سره د پولیس د قانون د اړیکې تشریح

- لست شرایط که تحت آن مظنون و یا متهم نمیتواند اطلاع قبلی را در مورد فعالیتهاى تحقیقاتی بدست آورد

- د هغو شرطونو لست چې په هغو کښې مشکوک او یا تورن نه شي کولای د څیړنیزو کارونو په هکله د مخه خبر شي

- تشریح بنیادهای قانونی که تحت آن څارنوال میتواند اجازه تلاشی را از محکمه قبل از تلاشی مسکن بدست آورد

- د هغو قانوني بنسټونو تشریح چې په هغو کښې څارنوال د محکمې څخه د کور د تلاشي کولو اجازه تر لاسه کوي

- لست فعالیتهاى محکمه در جریان مرحله تحقیقاتی يك قضیه جزائی

- د یوې محکمې د جزایي قضیې د څیړنیزو پړاوونو په لړ کښې د کارونو لست

(الف) - د پولیس رول

(۱). سریزه

د اساسي قانون د ۱۳۴مې مادې سره سم د جرمونو کشف د پولیس د دندو څخه دی، او څیړنه او د جزایي قضیې د اقامې دعوا د لویې څارنوالۍ (څارنوال) د دندو څخه دی، چې د دولت د اجرایه قوې د برخو څخه دی.

د کشف او څیړنې تر مینځ مهم توپيرونه په حقیقت کښې څه مانا لري؟

آیا دا داسې معنا لري چې پولیس د شوي جرم د کشف لپاره هڅې کوي، نو که چېرې داسې ده کوم جرمونه د پولیسانو څیړنو پورې اړه نه لري؟

د محکمو لپاره د موقتو جزایي اجراءاتو د قانون د ۲۱مې مادې سره سم، گمارل شوي پولیس مکلف دي د هر ډول جرم د واقع کیدلو په حال کښې په زیات نه زیات ۲۴ گڼو کښې ابتداییه څارنوال ته راپور ورکړي. (دولتي کار کوونکي مکلف دي د هر ډول جرم د کولو څخه چې د دندې پر وخت ورڅخه خبریږي ابتداییه څارنوال ته راپور ورکړي، او عام وگړي هم مکلف دي چې د هیواد د داخلي او بهرني امنیت پر خلاف یواځې د جرم د واقع کیدلو څخه قضایي ضبط یا ابتداییه څارنوال خبر کړي.)

د ۲۳مې مادې اوله فقره بیانوي چې ابتداییه څارنوال څیړنیز کارونه په خپله یا د قضایي ضبط د مامورینو په مرسته سرته رسوي. د پولیس د قانون ۵مې مادې، ۴مه فقره بیانوي چې د جرمونو په موقع سره کشف کول او د مشکوکو او مجرمانو نیول د پولیسانو د مکلفیتونو څخه دي.

(الف). نقش پولیس

(۱). مقدمه

طبق ماده ۱۳۴ قانون اساسی، کشف جرایم از جمله وظایف پولیس میباشد، و تحقیق و اقامه دعوی قضیه جزائی از وظایف لوی څارنوالی (څارنوال) میباشد، که بخشی از قوه اجرائیه دولت میباشد.

تفاوتهای عمده بین کشف و تحقیق در حقیقت چی معنی دارند؟

آیا این چنین معنی را دارد که پولیس برای کشف جرم ارتکاب یافته کوشش میکند، پس اگر چنین است، کدام جرایم تحقیقات پولیس را در قبال ندارد؟

طبق ماده ۲۱ قانون اجراءات جزائی موقت برای محاکم، موظفین پولیس مکلف اند در صورت اطلاع از وقوع هر نوع جرم حد اکثر در مدت ۲۴ ساعت به څارنوال ابتداییه راپور دهند. (کارکنان دولتي مکلف اند از ارتکاب هر نوع جرم که حین اجرای وظیفه مطلع میشوند به څارنوال ابتداییه راپور دهند، و اشخاص عادی نیز مکلف اند صرف از وقوع جرم علیه امنیت داخلی و خارجی کشور برای مامورین ضبط قضائی یا څارنوال ابتداییه اطلاع دهد.)

متعاقباً ماده ۲۳، فقره ۱، بیان میکند که څارنوال ابتداییه فعالیتهاى تحقیقاتی را شخصاً یا به کمک مامورین ضبط قضائی انجام میدهد. ماده ۵، فقره ۴، قانون پولیس بیان میکند که کشف به موقع جرایم و گرفتاری مظنونین و مرتکبین از جمله مکلفیتهاى پولیس میباشد.

(۲) - د عدلي پوليسانو جوړښت او رول

د ۲۸ تمې مادې سره سم د عدلي پوليسانو افسران په دوه برخو ويشل شوي دي. لوړپوړي عدلي افسران چې د پوليسانو په لوړو کدرونو کېنې شاملېږي، او عام عدلي پوليس چې د عدلي پوليسانو د افسرانو څخه ټيټ مقام لري. (د عدلي پوليسانو دندې او واکمنۍ د ځانگړو تقنيني سندونو د حکمونو سره سم په عامه خدمتونو گمارل شويو ته سپارل کيداي شي.)

عدلي پوليس خپلې دندې د څارنوال په لارښوونې او فرمان سرته رسوي، او عدلي پوليس د عدالت د ساتلو لپاره مکلف دي چې جرمونه کشف، گواهان او ثبوتي دليلونه راټول او مشکوکه خلک تعقيب کړي. (۲۹ مه ماده)

د ۱۳ مې مادې اوله فقره، د پوليس د قانون ۱ او ۳ بندونه بيانوي چې پوليس کولاي شي په عادي حالتونو کېنې د جرم د کشف او د يوې ټاکل شوې قضیې د مالوماتو د موندلو لپاره د قانون د حکمونو سره سم د خلکو د حق ورکولو په موخې، د قانون د حکم تطبيقولو لپاره د خلکو د جلبولو او حاضرولو په کار پيل کوي.

(۳) - په نيولو کېنې د عدلي پوليسانو واک

عدلي پوليس کولاي شي په لاندې حالتونو کېنې په خپل واک يو څوک ونيسي: د جرم او گناه يا د هغې جنحې لپاره چې د هغې جزا مينځنۍ بند دی، هغه څوک چې د ليکل شوي جرم او گناه کولو سره د هغه د غايب کيدلو ويره وي. (۳۰ مه ماده، ۱ او ۲ مه فقره)

د پوليس د قانون د ۹ مې مادې ۶ مه فقره بيانوي چې پوليس د قانون د حکمونو او د حالتونو د

(۲). تشکيلات و نقش پوليس عدلي

طبق ماده ۲۸، افسران پوليس عدلي شامل دو کتگوري ميگردند. افسران عاليرتبه عدلي که در کدر عالی پوليس کشور قرار دارند، و پوليس عدلي عادی که در مقام پائينتر از افسران پوليس عدلي قرار دارند. (وظايف و صلاحيتهاي پوليس عدلي طبق احکام اسناد تقنينی خاص به موظفين خدمات عامه ديگر محول شده ميتواند).

پوليس عدلي وظايف خویش را به هدايت و دستور څارنوال ايفا مينمايد، و پوليس عدلي به منظور تأمين عدالت مکلف است جرايم را کشف، شواهد و دلايل اثباتيه را جمع آوری و مظنونين را تعقيب نمايد. (ماده ۲۹)

ماده ۱۳، فقره (۱)، بندهای ۱، و ۳ قانون پوليس بيان مي دارد که پوليس ميتواند در حالات عادی برای کشف جرم و دريافت معلومات در يك قضيه معين، بمنظور احقاق حق اشخاص مطابق احکام قانون، و به منظور تعميل احکام قانون به جلب و احضار اشخاص اقدام کند.

(۳). صلاحيت پوليس عدلي در گرفتاری

پوليس عدلي ميتواند به صلاحيت خود در حالات آتی شخص را گرفتار کند: حين ارتکاب جرم جنایت يا جنحه ايکه جزای آن حبس متوسط باشد، شخص که به حيث مرتکبين جرم جنایت قلمداد شده و امکان غايب شدن او متصور باشد. (ماده ۳۰، فقره های ۱ و ۲).

ماده ۹، فقره ۶ قانون پوليس بيان مي دارد که پوليس طبق احکام قانون و حسب احوال به تحت

نظارت قراردادن اشخاص به اقدامات متوسل شده میتواند.

در سائر حالات، گرفتاری توسط پولیس عدلی به اساس دستور مقامات عدلی و قضائی با صلاحیت صورت میگیرد (ماده ۳۰، فقره ۳).

ماده ۱۳، فقره ۲ قانون پولیس چنین بیان میدارد که شخصیکه مطابق به حکم قانون بنا بر درخواست اشخاص و مراجع ذیصلاح حاضر نگردد، پولیس به جلب و احضار وی اقدام مینماید.

طبق ماده ۵، فقره ۱ قانون اجراءات جزائی موقت برای محاکم، شخص زمانی مظنون پنداشته میشود که در هر مرحله از تحقیق، ارتکاب جرم به وی نسبت داده شود.

طبق ماده ۱۳، قانون اجراءات جزائی موقت برای محاکم، جرم در زمان ارتکاب آن مشهود پنداشته میشود.

(۴). استنطاق و مدت توقیف

طبق ماده ۳۱ قانون اجراءات جزائی موقت برای محاکم، پولیس عدلی بعد از گرفتاری شخص توسط خودش و تشبیت وی، دلایل گرفتاری را به وی ابلاغ و توضیح نماید، پولیس عدلی مکلف است حد اکثر در مدت ۲۴ ساعت در همان جرم به استنطاق و بازجویی مظنون اقدام نماید، و بعد از انجام استنطاق راپور اجراءات خود را به څارنوال ابتدائیه مربوط ارسال و مظنون را غرض بازجویی و استنطاق بعدی به وی تسلیم نماید.

ماده ۱۵، فقره ۴ قانون پولیس، پولیس را مکلف میسازد که به مجرد تحت نظارت قراردادن شخص، وی را از علت و موضوع

حسب سره سم د خلکو د نظارت لاندې په ساتلو اقدامونه کولای شي.

په ډيرو حالتونو کېنې د عدلي پوليسانو له لوري نيول د واکمنو قضايي او عدلي چارواکو د فرمان په بنسټ صورت نيسي (۳۰مه ماده، ۳مه فقره)

د پوليسانو د قانون د ۱۳مې مادې ۲مه فقره بيانوي هر څوک چې د قانون د حکم سره سم د واکمنو خلکو او مرجعگانو په درخواست را نه شي، پوليس د هغه په جلب او حاضرولو اقدام کوي.

د محکمو لپاره د موقتو جزايي اجراءاتو د قانون د ۵مې مادې اولې فقرې سره سم يو کس هغه وخت مشکوک گڼل کېږي چې د څيړنې په هر پړاو کېنې جرم هغه پورې اړه ولري.

د محکمو لپاره د موقتو جزايي اجراءاتو د قانون د ۱۳مې مادې سره سم، جرم د هغه د کولو په وخت کېنې مشهود گڼل کېږي.

(۴). استنطاق او د بند موده

د محکمو لپاره د موقتو جزايي اجراءاتو د قانون د ۱۳مې مادې سره سم، د عدلي پوليس له لوري د يو کس د نيولو څخه وروسته او د هغه ثبوتول، هغه ته د نيولو دليل توضيح او بنسکاره کړي، عدلي پوليس مکلف دي په زيات نه زيات ۲۴ گړيو کېنې هماغه جرم په هکله د مشکوک څخه په پوښتنو او استنطاق پيل وکړي، او د استنطاق د کولو څخه وروسته د خپلو اجراءاتو راپور د لپرلو او مشکوک په اړه ابتدائي څارنوال ته د پوښتنې او وروستي استنطاق لپاره وروسپاري.

د پوليس د قانون د ۱۵مې مادې ۴مه فقره، پوليس مکلف کوي چې د يو کس د نظارت لاندې د نيولو په وخت کېنې هغه د لامل او موضوع

څخه خبر کړي.

اگاه سازد.

طبق ماده ۱۵، فقره ۴، و ماده ۲۵ قانون پولیس، مدت نظارت بیشتر از ۷۲ ساعت بوده نمیتواند، و طبق ماده ۲۵، این مدت نباید برای کشف همه جانبه جرم و مجرم بیشتر گردد.

د پولیس د قانون ۱۵مې مادې ۴مه فقره او ۲۵مې ماده بیانوي چې د نظارت موده د ۷۲ گړيو څخه نه شي زیاتیدلای، او د ۲۵مې مادې سره سم دا موده باید د مجرم او د جرم د هر اړخیز کشف لپاره زیاته نه شي.

(۵). فعالیت‌های تحقیقاتی براه انداخته شده توسط خود شخص

طبق ماده ۳۲، فقره ۱، قانون اجراءات جزائی موقت برای محاکم، مامورین ضبط قضائی حین ارتکاب جرم و موجودیت دلایل موجه برای انجام اجراءات عاجل جهت بدست آوردن دلایل که آنرا ضروری بدانند، تحقیقات ابتدائی ذیل را آغاز مینماید: الف) تلاشی شخص مظنون، منزل مسکونی و سائر محلات مربوط. ب) ضبط اشیاء و اسناد. ج) تفتیش سائر اشخاص و محلات و عکس برداری آنها. د) تقاضای کمک از متخصصین و اهل خبره جهت انجام اجراءات مربوط که مستلزم مهارت‌های مسلکی باشد.

طبق ماده ۹ قانون پولیس، پولیس میتواند طبق احکام قانون و حسب احوال به جلب و احضار، توقیف شخص، یا به تلاشی اشخاص، اشیاء و منزل اقدام نماید.

مامورین ضبط قضائی مکلف هستند که بلافاصله راپور اجراءات مربوط را به څارنوال ابتدائی ارائه نمایند (ماده ۳۲، فقره ۲، قانون اجراءات جزائی موقت برای محاکم)

طبق ماده ۳۲، فقره ۳، قانون اجراءات جزائی موقت برای محاکم،

(۵). د خپله کس له لوري په لاره اچول شوي څيړنيز فعاليتونه.

د محکمو لپاره د موقتو جزایي اجراءاتو د قانون د ۳۲ مې مادې، اوله فقره بیانوي، قضایي ضبط مامورین د جرم د کولو په وخت کېښي او د دلیلونو د شتون په حال کېښي د بېرنيو اجراءاتو او د هغو دلیلونو د لاس ته د راوړلو لپاره چې ضروري یې گڼي، لاندیني ابتدایي څيړنې دې پیل کړي: الف) د مشکوک، او د هغه د اوسیدلو د ځاي او نورو ډيرو مربوطه ځایونو تلاشي. ب) د سندونو او توکو ضبط. ج) د اکثر و ځایونو او خلکو انځور اخیستنه او څيړنه. د) د مربوطه اجراءاتو د کولو لپاره چې مسلکي مهارتونو ته اړه لري د متخصصینو او پوهانو څخه د مرستې غوښتنه.

د پولیس د قانون ۹مه ماده، پولیس کولای شي د قانون د حکمونو سره سم او د خبر د اخیستلو لپاره د یو چا د بند، احضار او جلب لپاره یا د یو چا، کور او یا نورو توکو په تلاشي پیل وکړي.

د قضایي ضبط مامورین مکلف دي چې د څنډه څخه پرته د اجراءاتو په اړه راپور ابتدایي څارنوال ته وسپاري (د محکمو لپاره د موقت جزایي اجراءاتو قانون ۳۲مه ماده، ۲مه فقره)

د محکمو لپاره د موقتو جزایي اجراءاتو د قانون د ۳۲مې مادې، د ۲مې فقرې سره سم مدافع

وکیل مدافع، مظنون یا متهم حق دارد طبق احکام ماده (۳۸) در تمام مراحل استنطاق و تحقیق قضیه حاضر باشند. گرچه، مطابق به ماده ۳۸، فقره ۳، این حق با توجه به اجراءات عاجل در ماده ۳۲، فقره ۱، قابل تطبیق نمیباشد.

وکیل، مشکوک یا تورن حق لری د ۳۸ مې مادې د حکم سره سم د قضیې د استنطاق او څیړنې په ټولو پړاوونو کېنې حاضر اوسي. که چیرې هم د ۳۸ مې مادې، ۳ مې فقرې سره سم دا حق د بېرنيو اجراءاتو په پام کېنې د نیولو سره په ۳۲ مې مادې اولې فقرې سره سم د تطبیقولو وړ نه ده.

(۶). میزان اجبار اعمال شده توسط پولیس عدلی

قانون پولیس میزان اعمال اجبار پولیس را تنظیم میکند. با تطابق با شرایط اجراءات جزائی، قانون طوری ذیل حکم میکند: طبق ماده ۲۰ پولیس میتواند با رعایت احکام قانون و حسب احوال از وسایل مجبره چون بر خورد فزیکي، وسایل معاونه بر خورد فزیکي که شامل عراده جات پولیس، آپاش، موانع تخنیکي، ولچک، سگهای تعلیمی و انواع اسلحه (ضاربه، جارحه، ناربه و مواد منفلقه) استفاده نماید. و پولیس در استفاده آن از اخف آن کار گیرد.

ماده ۲۱، فقره ۱، حکم میکند که در حالات عادی، پولیس میتواند بعد از ابلاغ تصمیم به جانب مقابل به استعمال و لچک برای دفع تعرض علیه پولیس و سائراشخاص، جلوگیری از فرار شخص گرفتار شده، جلوگیری از انتحار، و دفع خطر از شخصیکه میخواهد به نفس خود ضرر وارد نماید، اقدام نماید. این اخف ترین ترین اندازه استعمال وسایل مجبره میباشد، و اندازه بیشتر استعمال وسایل مجبره در فقره های دیگر این ماده ذکر گردیده اند.

(۶). د عدلي پولیس له لوري د اعمال شوي جبر کچه

د پولیس قانون د پولیس له لوري د جبري اعمالو کچه تنظیموي. د جزایي حالتونو د اجراءاتو سره سم قانون داسې حکم کوي: د ۲۰ مې مادې سره سم پولیس کولای شي د قانون د حکمونو په رعایتولو سره او د مجبره توکو د کارولو په بنسټ لکه فزیکي چلند، د فزیکي چلند مرستندويه توکي چې د پولیسانو ترانسپورتي وسایل، اوبه خپروونکي، تخنیکي خنډونه، ځولنی، تعلیمی سپي او بیلابیلې وسلې (ضاربه، جارحه، ناربه او انفجاري مواد) هم په کېنې شامل دي څخه گټه اخلي. او پولیس د هغو د سپکو وسلو څخه کار واخلي.

۲۱ مه ماده، اوله فقره حکم کوي چې په عادي حالتونو کېنې، پولیس کولای شي مخالف لوري ته د پریکړې د اورولو څخه وروسته ځولنی وکاروي، پر پولیس او نورو خلکو د حملې د مخنیوي لپاره، د نیول شوي کس د تبتیدلو د مخنیوي لپاره، د ځانمرگي برید څخه د مخنیوي لپاره، او د هغه چا د مخنیوي لپاره چې غواړي ځانته تاوان ورسوي. دا د مجبره توکو تر ټولو کمه کارونه ده او د دې توکو زیاته کارونه د دې مادې په نورو فقرو کېنې یاد شوي.

(ب) - د ابتداییه څارنوال رول

(۱) - سریزه

لومړۍ، د ۲۲ تمۍ مادې سره سم ابتداییه څارنوال مکلف دی چې د تر خپل واک لاندې حوزې څخه د خبر یا د راپور د لاس ته راوړلو په حالت کې د جرم د واقع کېدلو په هکله د جزایي دعوا د ټولو جرمونو په تعقیب پیل وکړي، خو دا چې قانون په ښکاره توګه په بل ډول حکم کړی وي. د جزایي دعوا د پریښودلو او درولو او د هغه د لږ ځنډول د څارنوال له لوري جواز نه لري، مګر په هغه حال کې چې قانون یې صراحت کړی وي.

هر کله چې د څیړنې په ترڅ کې ثابت شي چې قضیې ته د رسیدلو واک بلې ولسوالي پورې اړه لري، ابتداییه څارنوال قضیه هغې ولسوالي ته ورلیري، که چیرې مشکوک دعوا وکړي چې قضیې ته د رسیدلو واک د بلې سیمې د ابتداییه څارنوال پورې اړه لري هغه کولای شي دلیرلو درخواست د څیړنې څارنوال ته وړاندې کړي، او د څارنوال د منع کولو په حالت کې، مشکوک کولای شي لورې څارنوالی ته شکایت وکړي. د لورې څارنوالی پریکړه به په دې هکله آخري وي.

(۲) - د ابتداییه څارنوال اساسي دندې

د څیړنو په برخه کې به د څارنوال اساسي دندې څه وي؟

آیا د څارنوال دنده د مشکوک د محکومولو لپاره د مدرکونو موندل دي، او که نور اساسي دندې هم لري؟

د محکوم لپاره د موقتو جزایي اجرااتو د قانون د

(ب). نقش څارنوال ابتداییه

(۱). مقدمه

د ابتدا، طبق ماده ۲۲، څارنوال ابتدايیه مکلف است در صورت انګاهي یا دریافت راپور از وقوع جرایم در حوزه تحت صلاحیت خویش به تحریک دعوی جزائی جهت تعقیب تمام جرایم آغاز نماید، مګر اینکه قانون صراحتاً طور دیگری حکم نموده باشد. ترک و متوقف ساختن دعوی جزائی و تعطیل سیر آن از طرف څارنوال جواز ندارد، مګر در احوالیکه قانون تصریح کرده باشد.

هرگاه در جریان تحقیق ثابت گردد که صلاحیت رسیده گئی به قضیه، مربوط ولسوالی دیگر میباشد، څارنوال ابتدايیه قضیه را به آن ولسوالی احاله مینماید، هرگاه مظنون ادعا نماید که صلاحیت رسیده گئی به قضیه، مربوط به څارنوال ابتدايیه محل دیگر میباشد، وی میتواند درخواست احاله را به څارنوال تحقیق کننده تقدیم نماید، و در صورت امتناع څارنوال، مظنون میتواند به څارنوالی فوقانی شکایت نماید. تصمیم څارنوال فوقانی در زمینه نهائی میباشد.

(۲). وظایف اساسی څارنوال ابتدايیه

وظایف اساسی څارنوال در بخش تحقیقات چی میباشد؟

آیا وظیفه څارنوال یافتن مدارک برای محکومیت مظنون است، و یا دیگر وجایب اساسی نیز دارد؟

ماده ۲۳، فقره های ۲ و ۳، قانون

۲۳مې مادې ۲ او ۳ مې فقرې داسې بیانوي چې:

د جنایې څیړنې اصلي موخه د حقیقتونو کشف دی. ابتداییه څارنوال د دې موخې د لاس ته راوړلو لپاره بیلا بیل حالتونه لکه هراړخیزه ارزوونه او د قضیې گواهان، د جرم د کولو څخه خبرتیا او د هغه نشتوالی، او د مسول کس یا خلکو د کشف په پام کېنې نیسي.

څارنوال د څیړنو په مهال مکلف دی د جرم د ثبوتولو او ابرارو کولو دلیلونه په یوه کچه ارزوونه وکړي، او د زیانمن شوي خلکو گټه په پام کېنې ونیسي.

د دې څخه زیات د ۳۷مې مادې د اولې فقرې سره سم د څیړنې په لړ کېنې ابتداییه څارنوال مکلف دی تر څو ټول موجه دلیلونه او گواهونه چې د مشکوک په گټه یا تاوان وي راټول کړي. په همدې توگه د ۳۹مې مادې لمرې فقرې سره سم حکم کوي، په هغه صورت کېنې چې څارنوال د څیړنو په پای کېنې وپوهیږي په کافي کچه موجه دلیلونه شتون نه لري کولای شي دوسیه وساتي.

او دا ټکی هم د پام وړ دی چې د اساسي قانون ۱۳۴مې مادې سره سم، څارنوالی د اجراییه قوې برخه ده خو په خپلو اجراآتو کېنې خپلواکه ده او په عمل کېنې د قضایې قوې په څیر دي. په دې توگه والیان او نور دولتي ریيسان نه شي کولای چې ابتداییه څارنوال ته د جرمونو د قانوني تعقیب او څیړنې په هکله لارښوونې وکړي. په بله توگه، څارنوال د قانون د تطبیقولو لپاره اخلاقي دنده، د براءت الذمې د اصل احترام، او د حقیقتونو د موندلو دنده په غاړه لري. لکه څرنګه چې مونږ یې وینو د څارنوال دا دنده د جزایې اجراآتو د ټولو پړاونو په لړ کېنې د زیات اهمیت لرونکی دی.

اجراآت جزائی موقت برای محاکم، چنین بیان میدارد:

هدف اصلی از تحقیق جنائی عبارت از کشف حقایق میباشد. څارنوال ابتداییه به منظور دست یافتن به این هدف حالات چون ارزیابی همه جوانب و شواهد قضیه، اگاهی از ارتکاب جرم و یا عدم آن، و کشف شخص یا اشخاص مسوول را در نظر میگیرد.

څارنوال حین انجام تحقیقات مکلف است دلایل اثباتیه یا تبرئه کننده جرم را علی السویه ارزیابی نموده، منافع اشخاص متضرر را در نظر بگیرد.

بیشتر از آن، طبق ماده ۳۷، فقره ۱، در جریان تحقیق څارنوال ابتداییه مکلف است تا تمام دلایل و شواهد موجه را که به ضرر یا نفع مظنون باشد، جمع آوری نماید. به همین لحاظ مطابق ماده ۳۹، فقره ۱، حکم میکند که در صورتیکه څارنوال در ختم تحقیقات تشخیص نماید که دلایل موجه و کافي الزام وجود ندارد، میتواند دوسیه را حفظ نماید.

همچنان، این نقطه قابل ذکر است که طبق ماده ۱۳۴ قانون اساسی، څارنوالی جزء قوه اجراییه است ولی در اجراآت خود مستقل است و در عملکرد خود مانند قوه قضائیه میباشد. بدین لحاظ، والیان و دیگر روسای حکومتی نمیتوانند که به څارنوال ابتداییه در مورد تحقیقات و تعقیب قانونی جرایم هدایت بدهند. در دیگر الفاظ، څارنوال وظیفه اخلاقی در مورد تطبیق قانون، احترام به اصل براءت الذمه، و دریافتن حقایق را دارد. قسمیکه ما خواهیم دید، این وظیفه څارنوال در جریان تمام مراحل اجراآت جزائی از اهمیت بیشتر برخوردار خواهد بود.

(۳) - د عدلي پوليس پر فعاليتونو نظارت

د عدلي پوليسانو د فعاليتونو احترام په پام کښي د نيولو سره د محکمو لپاره د موقتو جزايي اجراءاتو د قانون د ۳۰ تر ۳۲ مې مادې سره سم عملي کړي دي، ابتداييه څارنوال مکلف دی د عدلي پوليسانو د اجراءاتو د خبريدلو څخه وروسته بې له ځنډه او د اړتيا په وخت کښي، د هغه د تاييد، رد او لغو کولو په هکله پريکړه وکړي (۳۳مه ماده)

(۳). نظارت بر فعاليتهاي پوليس عدلي

با درنظر داشت احترام به فعاليتهاي که پوليس عدلي طبق مواد ۳۰ الی ۳۲ قانون اجراءات جزايي موقت برای محاکم بعمل آورده اند، څارنوال ابتداييه مکلف است بعد از دريافت اطلاع در مورد اجراءات پوليس عدلي بلافاصله و در صورتیکه ضروري بداند در مورد تاييد، رد و الغای آن تصميم اتخاذ نمايد (ماده ۳۳)

(۴) - د مشکوک نيول او استنطاق

د ۳۴ مې مادې سره سم ابتداييه څارنوال مکلف دی د يو چا د نيولو څخه وروسته د ۴۸ گړيو په موده کښي هغه استنطاق کړي. په هغه صورت کښي چې د مشکوک کس د توقيف دوام ته اړتيا و نه ليدل شي ابتداييه څارنوال کولاي شي د هغه د پريښودلو امر دي ورکړي.

(۴). گرفتاری و استنطاق مظنون

طبق ماده ۳۴، څارنوال ابتداييه مکلف است در مدت ۴۸ ساعت بعد از تسليمی شخص به وی، استنطاق نمايد. څارنوال ابتداييه ميتواند در صورتیکه ادامه توقيف شخص مظنون را ضرور نداند، به رهائی آن امر بدهد.

ابتداييه څارنوال کولاي شي د څيړني په لړ کښي، هغه څوک چې د جنایت يا جناحي د جرم په کولو مرتکب وي او جزايي متوسط حبس وي په نيولو پيل وکړي، او د هغه په اړه د توکو د ضبط کولو امر وليږي (نيول شوي کس د ۲۴ گړيو په لړ کښي استنطاق شي).

څارنوال ابتداييه ميتواند در جريان تحقيق به گرفتاری شخصیکه مرتکب جرم جنایت يا جناحه که مجازات آن حبس متوسط باشد، گردیده و به ضبط اشياي مرتبط به آن امر صادر نمايد (شخص دستگیر شده در ظرف ۲۴ ساعت مورد استنطاق قرار گيرد).

څارنوال بايد د پوليس له لوري د مشکوک د نيولو يا د نيول شوي مشکوک د توقيف د دوام لپاره د امر صادرول په پام کښي ونيسي؟

څارنوال بايد کدام شرايط را در صدور امر گرفتاری مظنون و يا به ادامه توقيف مظنون گرفتار شده توسط پوليس در توقيفخانه در نظر بگيرد؟

لکه څرنگه چې مونږ وليدل خپلواکي د اساسي قانون د ۲۴ مې مادې د ضمانت شوي اساسي حقونو څخه يو دی. په همدې توگه د اساسي قانون ۲۷مه ماده بيانوي چې مونږ نه شو کولاي هيڅ څوک د قانون د حکم څخه پرته تعقيب،

قسمیکه ما ديديم، آزادی یکی از حقوق اساسی تضمین شده شخص در ماده ۲۴ قانون اساسی میباشد. به همین ترتیب، ماده ۲۷ قانون اساسی در بخشی از آن بیان میدارد که هیچ شخص را نمیتوان تعقیب، گرفتار و يا توقيف

گرفتار او یا توقیف کړو.

نمود مگر بر طبق احکام قانون.

په دې توگه د څارنوال امر د نیولو یا د توقیف د دوام په هکله باید د قانون د پرنسیپونو سره سم او د قانوني پړاونو درلودونکي وي.

بدین لحاظ، امر څارنوال در مورد گرفتاری و یا ادامه توقیف باید که مبتنی بر پرنسیپ مطابقت با قانون و طی مراحل قانونی باشد.

د قانوني پړاونو په لړ کې د عقلاني کیدو بنسټ، هونبیارانه پرنسیپ، د پیژندلو وړ، او د دفاع غوښتونکی دی چې د هغه پر بنسټ د فیصلې شرطونه مینځ ته راځي، او په عادلانه او ثابت توگه به تطبیق شي.

اساس عقلانی بودن طی مراحل قانونی، پرنسیپ خردمندانه، قابل شناخت، و دفاع پذیر است که به اساس آن شرایط فیصله به میان می آید، و بصورت عادلانه و ثابت تطبیق خواهد شد.

په کوم ځای کې کولای شو د محاکمې څخه وړاندې د توقیف د اړتیا د پیژندلو لپاره د تطبیق وړ حالتونه پیدا کړو؟

در کجا شرایط قابل تطبیق در مورد شناخت ضرورت توقیف قبل از محاکمه را میتوان دریافت نمود؟

۳۰مه ماده اوله فقره، د قضایي پولیسانو له لوري د یو کس د توقیف کولو لپاره دوه ډوله اساسونه د محکمې د حکم د شتون څخه پرته بیانوي چې عبارت دي له: د هغه جنایت یا جنحې د جرم د کولو په وخت کې چې د هغې جزا متوسط بند وي. او هغه کس چې د لیکل شوي جنایت په مجرم مرتکب وي د ورکیدلو امکان یې وي. په معمولي توگه د یو کس د تبتیدلو خطر د هغه په توقیف کې د ساتلو او د نیولو لپاره د دلیل په توگه کارول کیدای شي.

ماده ۳۰، فقره ۱، دو نوع اساس را برای توقیف شخص توسط پولیس قضائی بدون موجودیت حکم محکمه، بیان میکند که عبارت اند: حین ارتکاب جرم جنایت یا جنحه ای که جزای آن حبس متوسط باشد. و شخصیکه که مرتکب جرم جنایت قلمداد شده باشد و امکان غایب شدن وی مطرح باشد. بصورت سنتی، خطر فرار شخص من حیث دلیل برای گرفتاری وی و نگهداری وی در توقیف توجیه گردیده.

آیا نور شرطونه هم په قانون کې بیان شوي دي؟

آیا دیگر شرایط نیز در قانون ذکر گردیده اند؟

په دې هکله به د جزایي اجرااتو قانون ته مراجعه گتوره نه وي. که چیرې هم د دریمې برخې، ۷ او ۸ فصل د محاکمې څخه وړاندې د توقیف په هکله د حکم لاس ته راول او د یو چا د مالي ضمانت او یا پرېښودلو په هکله اجراات په مفصله توگه بیان کړي، ولې د محاکمې څخه وړاندې د توقیف د غوښتنې د ټاکنې شرطونه یې په کې نه دي شامل کړي.

مراجعه به قانون اجراات جزائی در اینمورد مفید نخواهد بود. گرچه باب سوم، فصول ۷ و ۸ آن، در مورد بدست آوردن حکم محکمه در مورد توقیف قبل از محاکمه و برای تضمین مالی و یا رهائی مشروط شخص اجرااتی را تفصیلاً ذکر نموده، ولی شرایط تعیین کننده تقاضای توقیف قبل از محاکمه را شامل نکردند.

(۵). د دلیلونو د راټولولو لارې چارې

ابتدایه څارنوال د دلیلونو د راټولولو، د جرم د ثبوتولو د توکو او وسایلو په راټولولو کېښي خپلواک دی او د ځانګړیو جوړښتونو او قیدونو تابع نه دی، او کولای شي د لاندې توکو څخه کار واخلي: گواهان، د گواهانو مقابله، د تورن د طور المواجهه په توګه په لین کېښي پیژندنه، د سیمې تفتیش، تلاشی، د توکو ضبطول، ځانګړې ارزونې او معاینې او استنطاق (۳۷مه ماده ۲ او ۳مه فقره)

که چیرې هم د قضایې پولیسانو له لوري د مدرکونو راټولول او ساتنه، د ابتدایه څارنوال په لارښوونې، د پولیس د قانون د حکمونو د موضوع گانو څخه یوه ده.

د وګړو د ځان تلاشی:

د پولیس د قانون د ۱۶مې مادې سره سم، پولیس کولای شي د هغه کس چې نیول شوی دی یا په توقیف کېښي دی د ځان تلاشی په لاندې حالتونو کېښي واخلي: د دې په هکله چې د نیول شوی کس د ساتلو وړ یا د ضبط وړ توکو په هکله د دلیلونو د شتون په صورت کېښي چې د دې قانون په ۱۹مه ماده کېښي درج شوي د ځان سره وساتي، د هغه کس د غړیتوب د تثبیت په هکله چې د غړیتوب د سندونو په وړاندې کولو و نه توانیږي یا نه غواړي چې اړین سندونه وړاندې کړي، د هغه چا سره چې د خطر د جوړیدو لامل ګرځي د توکو یا جنسونو شتون، په داسې حال کې چې پولیس د بندي شوي کس د غړیتوب په هکله مشکوک وي، او په اکثره حالتونو کېښي قانون حکم کړي وي. (د بنځې تلاشی د بنځینه پولیسانو له لوري کیږي)

(۵). شیوه های جمع آوری دلایل

څارنوال ابتدایه در جمع آوری دلایل، اسباب و آلات اثبات جرم آزاد بوده تابع شکلیات و قیودات خاص نمیباشد، و میتواند که از وسایل ذیل استفاده کند: شهود، مقابله شهود، شناسائی متهم طور بالمواجهه در صف (لین اپ)، تفتیش محل، تلاشی، ضبط اشیاء، ارزیابی و معاینات تخصصی، و استنطاق (ماده ۳۷، فقره ۲ و ۳).

ګرچه، جمع آوری و نگهداری مدارک توسط پولیس قضائی، به هدایت څارنوال ابتدایه، یکی از موضوعات احکام قانون پولیس را نیز تشکیل میدهد.

تلاشی بدنی اشخاص:

مطابق به ماده ۱۶ قانون پولیس، پولیس میتواند به تلاشی بدنی شخصیکه گرفتار ګرديده و یا در توقیف باشد در حالات ذیل بپردازد: در صورت موجودیت دلایل مبنی بر اینکه شخص گرفتار شده اشیای قابل حفظ یا ضبط مندرج ماده ۱۹ این قانون را نزد خود داشته باشد، در مورد تثبیت هویت شخصیکه قادر به ارائه اسناد هویت نبوده یا نخواهد که اسناد مربوط را ارائه کند، موجودیت اجناس یا اشیاء نزد شخص که باعث تولید خطر میگردند، در حالیکه پولیس درباره هویت شخص متوقف شده مشکوک باشند، و در سایر حالاتیکه قانون حکم نموده باشد. (تلاشی زن توسط پولیس زن صورت میگیرد).

د توکو تلاشي (منقول مالونه)

د پوليس د قانون ۱۷ مه ماده : پوليس کولای شي د توقیف شوي په اړه د توکو لپاره، د توقیف شوي د هويت د پيژندلو لپاره، د ضبط وړ توکو د پيژندلو لپاره، او يا هغه ټول حکمونه چې قانون د هغه د کولو په اړه حکم کړی وي کار وکړي.

د کور تلاشي

د پوليس د ۱۸ مادې په مطابق، پوليس کولای شي په هغه صورت کې چې د شخص يا اشخاصو حیات په کور کې د خطر سره مخامخ وي، په هغه صورت کې چې منظور د شخص يا شي پيدا کول وي چې ددی قانون د مندرجو احکامو مطابق د نظارت او ساتلو لاندې قرار نیسی او قراین وموندل شي چې شخص يا شي په هغه کور کې چې تلاشي کيږي موجود وي او يا په نورو حالاتو کې چې په قانون کې ذکر شوی، د شخص کور ته داخل او په تلاشي لاس پوري کړي.

د محکمو لپاره د موقتو جزایي اجراآتو د قانون د ۳۲ مې مادې د اولې فقرې په پام کښې نه نیولو سره، د عدلي پوليسانو لپاره د دليلونو د شتون په حالت کښې واک ورکوي ترڅو د چا کور تلاشي کړي، خو د کور د تلاشي لارې چارې او ډولونه يې نه دي ترتيب کړي، که چيرې هم د اساسي قانون ۳۸ مه ماده د محکمې د حکم شتون لازم گڼي. دا مناسبه ده، نو په دې توگه د جزایي اجراآتو د قانون د لارښوونې د موندلو لپاره مراجعه وکړي. له بده مرغه ډيره کمه لارښوونه په کښې شوې ده، لکه څرنگه چې د جزایي اجراآتو د قانون د تلاشي د حکم او د محکمې د حکم توکي د تلاشي د اجازې په هکله کوم مالومات نه ورکوي.

په دې هکله لارښوونې کولای شو د ۲۰۰۵ کال د

تلاشي اشيا (اموال منقول)

طبق ماده ۱۷ قانون پوليس، پوليس ميتواند به تلاشي اشيا متعلق به شخص توقیف شده، به مقصد شناخت هويت شخص توقیف شده، برای دریافت اشياي قابل ضبط، و يا سائر احواليکه قانون به تعميل آن حکم نموده باشد بپردازد.

تلاشي منزل

طبق ماده ۱۸ قانون پوليس، پوليس ميتواند در صورتیکه حیات شخص يا اشخاص در داخل منزل به خطر مواجه باشد، در صورتیکه منظور دریافت شخص يا شي باشد که مطابق به احکام مندرج این قانون تحت نظارت و حفاظت قرار ميگيرد و قراینی دریافت گردد که شخص و يا شي در منزلی که تلاشي ميگردد، موجود باشد، و يا در سائر احواليکه در قانون ذکر گردیده به منزل شخص داخل شده و به تلاشي آن بپردازد.

صرفنظر از ماده ۳۲، فقره ۱، قانون اجراآت جزایي موقت برای محاکم، که برای پوليس عدلی در صورت موجودیت دليل موجه صلاحیت ميدهد تا به تلاشي منزل شخص بپردازد، ولی اشکال و شيوه های تلاشي منزل را ترتيب ننموده، گرچه ماده ۳۸ قانون اساسی موجودیت حکم محکمه را لازم ميداند. این متناسب است، بنابر این به قانون اجراآت جزایي برای دریافت رهنمائی مراجعه صورت گيرد. بدبختانه رهنمائی کمتری در انجا فراهم گردیده، قسمیکه قانون اجراآت جزایي در باره درخواست حکم تلاشي و محتويات حکم محکمه در مورد اجازه تلاشي کدام معلومات را ارائه نمیکند.

رهنمائی های در اینمورد را ميتوان در قانون

مبارزه علیه مواد مخدر سال ۲۰۰۵ دریافت نمود. طبق ماده ۴۵ آن، مامور ضبط قضائی میتواند بعد از اخذ اجازه محکمه مربوط به محل سکونت اشخاص داخل شده و آنرا تلاشی نماید. دلایل مقنع و آدرس دقیق ملکیتی که تلاشی میشود، در پیشنهاد استیذان تلاشی از محکمه صراحت داده میشود. محکمه میتواند در صورت دلایل منطقی مبنی بر موجودیت مدارک، وسایل یا عواید ناشی از ارتکاب جرایم قاچاق مواد مخدر یا سایر مندرج پیشنهاد و موادی که ذخیره، نگهداری، یا مخفی شده است، اجازه تلاشی آنرا صادر نماید. ریکارد دلایل و حالات تلاشی، نام قاضی یا سائر مسئولین اجازه دهنده تلاشی (در صورت موجودیت) و اوصاف هر يك از اشیاء ضبط شده غرض اجراءات بعدی در دفتر، ثبت و راجستر میگردد. در حالات استثنائی با اضطراری که اجازه تلاشی قبل از تلاشی اخذ نگردیده باشد، ریکارد شرح این حالات استثنائی یا اضطراری و کوششهای که برای تماس با يك څارنوال قبل از تلاشی انجام شده نیز در دفتر مذکور ثبت میگردد.

رهنمائی های در مورد استفاده شیوه های خاص تحقیقاتی، مانند نظارت الکترونیکی و گوش کردن به مکالمات، استفاده از اطلاع دهنده گان، و عملیتهای مخفی را نیز میتوان در این قانون دریافت نمود.

حفظ و مصادره دارائی

طبق ماده ۱۹، فقره ۱، قانون پولیس، پولیس باید برای تأمین مقاصد آتی به حفظ اشیاء اقدام نماید: به منظور دفع خطر قریب الوقوع که نظم و امن عامه را تهدید نماید، بمنظور جلوگیری از اعمال مخل نظم و امن عامه مشروط بر اینکه جلوگیری

مخدره توکو سره د مبارزې په قانون کښې پیدا کړو. د ۴۵مې مادې سره سم، د قضایې ضبط مامور کولای شي د محکمې د اجازې د اخیستلو نه وروسته د یو چا کور ته ننوځي او هغوی تلاشي کړي. قانع کوونکي دلیلونه او د تلاشي د ځای سمه پته، او د تلاشي کوونکو په وړاندیز د محکمې له لوري صراحت ورکول کېږي. محکمه کولای شي د منطقي دلیلونو پر بنسټ د مدرکونو د شتون، د مخدرو موادو د قاچاق د جرم له لوري د عوایدو او وسایلو لاس ته راتلل یا د اکثر وړاندیزونو یا موادو چې ذخیره، ساتل یا پټ شوي وي، د تلاشي امر ورکوي. د دلیلونو ریکارډ او د تلاشي حالتونه، د قاضي نوم یا د تلاشي د اجازې ورکولو زیات مسولین (د شتون په حال کښې) او د هر ضبط شوي توکي ځانګړتیاوې په دفتر کښې د نورو اجراءاتو لپاره ثبت او راجستر کېږي. په استثنایي یا اضطراري حالتونو کښې چې د تلاشي څخه یې مخکې اجازه نه وي اخیستلې د دې استثنایي یا اضطراري حالتونو او هڅو چې د یو څارنوال سره د اړیکو د نیولو لپاره د تلاشي څخه وړاندې تر سره شوي وي هم په دې دفتر کښې ثبتېږي.

د ځانګړو څیړنو د لارو په هکله د لارښوونو، لکه الکترونیکی نظارت او د مکالمو اوریدل، د خبر ورکوونکو څخه ګټه اخیستنه، او پټ عملیات هم کولای شو په دې قانون کښې پیدا کړو.

د شتمنیو ساتنه او مصادره

د پولیس د قانون د ۱۹مې مادې اوله فقره: پولیس باید د لاندینو مقصدونو د ساتلو په هکله د توکو د حفظ لپاره پیل وکړي: په لنډ وخت کښې د خطر د واقع کیدلو د مخنیوي لپاره چې عامه امنیت او نظم غندي، د عامه نظم او امنیت د خرابولو په هکله په دې شرط چې د دې

کارونو د مخنیوي لپاره بله لار ممکنه نه وي، او د هغه کس توکي چې د دې قانون د حکم ۱۵مې مادې سره سم د حقیقت د کشف په موخې د نظارت لاندې نیول شوی وي.

چنین اعمال به طریق دیگری ممکن نباشد، و اشیای شخصیکه مطابق حکم ماده ۱۵ این قانون تحت نظارت قرار گرفته باشد بمنظور کشف حقیقت.

د دې مادې ۲مه فقره بیانوي چې د دې مادې په اوله فقره کښې درج شوي توکي باید د اتلاف څخه وساتل شي، او د توکو د ساتنې لامل د هغه مالک یا مصرف کوونکي ته ښکاره کړل شي، خو دا چې د څیړنې په لړ کښې د دې له امله اغیزمن شي، په داسې حال کښې ساتل شوی توکي خاوند یا مصرف کوونکي ته وسپارل شي.

فقره ۲ این ماده بیان میدارد که اشیای مندرج فقره ۱ این ماده باید از اتلاف حفظ گردند، و علت حفظ اشیای به مالک یا متصرف ابلاغ گردد، مگر اینکه جریان تحقیق از اثر آن متاثر گردد، در اینصورت نقل مصدق اشیای حفظ شده به مالک یا متصرف آن سپرده شود.

(۶). ابلاغیه او خبر

د محکمو لپاره د موقتو جزایي اجراآتو د قانون ۳۸، ۴۰ او ۴۱ تمی مادې، په هغو فعالیتونو کښې چې د څیړنې په ترڅ کښې تنظیم کړي وي د مشکوک او تورنو په هکله موردونه تنظیموي.

(۶). اطلاعیه و ابلاغیه

مواد ۳۸، ۴۰ و ۴۱ قانون اجراآت جزائی موقت برای محاکم موارد مربوط به اطلاع مظنون و متهم از فعالیتهای که در جریان تحقیقات صورت گرفته را تنظیم میکند.

۳۸مه ماده بیانوي چې مدافع وکیل حق لري د استنطاق په ټول لړ کښې حاضر وي، مدافع وکیل او مشکوک حق لري چې د تلاشي په ترڅ کښې، په لین کښې د مجرمانو د پیژندنې په لړ کښې، د پوهانو او محاکمې له لوري د معاینې په ترڅ کښې حاضر وي، او دا مکلفیت یواځې په هغه حال کښې کولای شي ساقط شي چې د مشهود په جرم کښې د بیرنۍ اړتیا یا احساس د مینځه وړلو د الزام دلیلونه یې په پام کښې نیولي وي.

ماده ۳۸، بیان میدارد که وکیل مدافع حق دارد در تمام جریان استنطاق حاضر باشد، وکیل مدافع ومظنون حق دارند در جریان تلاشی، مقابله شناسائی مجرمین در بین صف، معاینه توسط اهل خبره و محاکمه حاضر باشند، و این مکلفیت صرف در صورتی میتواند ساقط شود که احساس ضرورت عاجل در جرم مشهود یا احساس از بین رفتن دلایل الزام متصور باشد.

د ۴۰تمی مادې سره سم د بیرنۍ مودې دلیلونه چې د لنډې مودې د جوړولو لپاره یا د ابلاغیه ورکولو د نشتوالي لپاره وي، کم نه کم درې ورځې مخکې د لومړي څارنوال له لوري باید اقدام وشي چې په کتبي شکل مدافع وکیل، زیانمن شوي، مشکوک او هغه چا ته چې د حاضریدلو حق لري وړاندې کړي تر څو هغوی د

طبق ماده ۴۰، دلایل معیاد اضطراری که ایجاب معیاد کوتاه تر یا عدم ارائه ابلاغیه را نماید، ابلاغیه حد اقل سه روز قبل از اجرای اقدام توسط څارنوال ابتدائیه باید بصورت کتبی به وکیل مدافع، متضرر، مظنون، و شخصیکه حق حضور را دارد ارائه گردد تا آنها را از

فعاليتهايکه انجام ميدهد اگاه سازد. هرگاه تشبیت محلات مندرج ماده ۱۷ امکان پذیر نباشد، ابلاغیه به وکیل مدافع که از طرف پولیس یا خرنوال در هنگام تحقیق برای مظنون غائب تعیین گردیده است، سپرده میشود.

تصمیم اتخاذ شده در مورد تعیین وکیل مدافع برای مظنون غایب صرف الی ختم تحقیق مدار اعتبار میباشد. (ماده ۴۱)

(۷). رد قضیه بنابر عدم موجودیت مدارك کافی

ماده ۳۹، فقره های ۱ الی ۳، در مورد وظیفه خرنوال در باره رد قضیه در صورت عدم موجودیت مدارك کافی بحث میکند:

در صورتیکه خرنوال در ختم تحقیقات تشخیص نماید که دلایل موجه و کافی برای الزام وجود ندارد، میتواند دوسیه را حفظ نماید.

مجنی علیه یا خرنوال مافوق میتواند اعتراض خویش را علیه این تصمیم در مدت ۱۰ روز به محکمه مربوط ارائه نماید.

محکمه میتواند بعد از غور دوسیه، تصمیم خرنوال را تأیید یا رد نماید و یا برعکس از او تقاضای سپردن ادعاینامه را نماید.

(ج). نقش محکمه

نقش محکمه در جریان تحقیقات يك قضیه جزائی چی میباشد؟

- بررسی اعتراضات مبنی بر تزویر مدارك از

اجرا شوی کارونو خخه خبر کړي. که چیرې په ۱۷مې مادې کښې د درج شوې سیمې تشبیت امکان و نه لري، مدافع وکیل ته ابلاغیه چې د پولیس یا خرنوال له لوري سپارل کيږي چې د خپرنې په موده کښې د ورك شوی مشکوک لپاره ټاکل شوي وی .

د ورك شوي مشکوک لپاره د مدافع وکیل د ټاکلو په هکله پریکړه یواځې د خپرنې تر پای پورې د اعتبار وړ ده. (۴۱مه ماده)

(۷). د کافي مدرکونو د نشتوالي له امله د قضیې ردول

۳۹مه ماده، ۱ تر ۳مه ماده، د خرنوال د دندې په هکله د قضیې د ردولو په اړه د کافي مدرکونو د نشتوالي له سببه بحث کوي:

په داسې حال کښې چې خرنوال د خپرنو په پای کښې تشخیص وکړي چې کافي او موجه دلیلونه د الزام لپاره شتون و نه لري، کولای شي دوسیه وساتي.

لوړ پورې خرنوال یا مجنی علیه کولای شي خپله نیوکه د دې پریکړې پر خلاف د ۱۰ ورځو په موده کښې مربوطه محکمې ته وړاندې کوي.

محکمه کولای شي د دوسیې د غور خخه وروسته، د خرنوال پریکړه تایید کړي یا یې رد کړي او یا برخلاف د هغه خخه د دعوايک د سپارلو غوښتنه وکړي.

(ج) - د محکمې رول

د یوې جزایی قضیې د خپرنې په لړ کښې د محکمې رول څه دی؟

- د خرنوال له لوري د مدرکونو د دورې پر

طرف څارنوال (ماده ۹)	بنسټ د نیوکو ارزونه (۹مه ماده)
- رسیده گۍ به درخواست سلب صلاحیت قاضی (ماده ۱۲)	- د قاضي د واك د سلبولو په درخواست پوهیدل (۱۲مه ماده)
- بررسی به تفریق و یکجا سازی قضایا (ماده ۱۴)	- د قضیې په یوځای کولو او تفریقولو پوهیدل (۱۴مه ماده)
- بررسی درخواست مظنون در مورد تعیین وکیل مدافع رایگان برای وی (ماده ۱۹)	- د وړیا مدافع وکیل د ټاکلو په هکله د مشکوک په درخواست پوهیدل (۱۹مه ماده)
- رسیده گۍ به تنازع صلاحیت حوزوی محاکم (مواد ۲۶ و ۲۷)	- د محکمو د حوزوي واك په شخړه پوهیدل (۲۶ او ۲۷مې مادې)
- رسیده گۍ به درخواست صدور اجازه تلاشی منزل (ماده ۳۸ قانون اساسی)	- د کور د تلاشي د اجازې د ورکولو په درخواست په پوهیدل (د اساسي قانون ۳۸مه ماده)
- رسیده گۍ به درخواست څارنوال ابتدایه در مورد تمدید توقیف برای ۱۵ روز (۳۰ مکمل بعد از توقیف) قبل از درج صورت دعوی (ماده ۳۶)	- د ۱۵ ورځو لپاره د توقیف د دوام په هکله د لومړي څارنوال په درخواست پوهیدل (د توقیف څخه ۳۰ بشپړې ورځې وروسته) د دعوا د صورت د درجولو څخه وړاندې (۳۶مه ماده)
- طبق درخواست، بررسی تصمیم څارنوال ابتدایه در مورد رد قضیه قبل از ترتیب صورت دعوی. (ماده ۳۹، قانون اجراءات جزائی موقت برای محاکم)	- د درخواست سره سم، د لومړي څارنوال د پریکړې په هکله د صورت دعوا د ترتیب څخه وړاندې د قضیې د رد په اړه پوهیدل (۳۹مه ماده)، د محکمو لپاره د موقتو جزایی اجراءاتو د قانون (۳۹مه ماده)
از این مواد چنین معلوم میشود که نقش محکمه در بخش تحقیقات محدود میباشد.	د دې موادو څخه داسې مالومیږي چې د محکمې رول د څیړنې په برخه کې محدود دی.
باز کی حقوق اساسی مظنون را حفظ و حمایت خواهد کرد؟	بیا به څوک د مشکوک د اساسي حقونو ملاتړ وکړي؟

(د). مراکز توقیف

(د)- د توقیف مرکزونه

طبق قانون محاسب و توقیف خانه ها سال ۲۰۰۵، تاسیس، تقسیم بندی و مسدود

د ۲۰۰۵ کال د محبسونو او د توقیف د قانون سره سم، تاسیس، ویش او د محبسونو

ساختن محابس از صلاحیت وزارت عدلیه میباشد، به منظور تنظیم موثر فعالیت‌های مربوط محابس و توقیف خانه‌ها، رهبری امور آن شورای محابس و توقیف خانه‌ها به شمول نماینده گان وزارتخانه‌های مربوط و ستره محکمه تشکیل میگردد. (ماده ۱۲، فقره ۳، و ماده ۱۳).

ماده ۳۲، فقره ۱، بیان میدارد که، کارکنان محبس، خارنوال، و قضات باید با احترام به حقوق بشر محبوسین با آنها رویه کنند، و با آنها بطور مساویانه و بیطرف بدون در نظر داشت قوم، ملیت، مذهب، نژاد، رنگ، جنس، زبان، و موقف اجتماعی و سیاسی برخورد کنند.

ماده ۷ به تعریف توقیف خانه و محبس میپردازد، توقیف خانه محلی است که اشخاص متهم در حال انتظار محاکمه در آن نگهداری میشوند. و محبس محلی است که در آن اشخاص که به حکم نهائی محکمه محکوم علیه قرار گرفته اند، نگهداری میشوند.

قاعدۀ عمومی این است که اشخاص مظنون و متهم به ارتکاب جرم باید در مراکز توقیفی نگهداری شوند نه محابس. (ماده ۹، فقره ۳). هرگاه نظارت یا توقیف بنابر عوامل امنیتی و مشکلات نظم و دسپلین در نظارتخانه یا توقیف خانه ممکن نباشد، چنین اشخاص در محابس نگهداری شده میتوانند، و یا اگر در محابس باشند در صورت بروز مشکلات فوق در بخشهای جداگانه محبس نگهداری میشوند. (ماده ۸، فقره ۱ و ماده ۹ فقره ۳)

مظنونین و متهمین در توقیف خانه‌های ولسوالی و یا ولایتی نگهداری میشوند که

مسدودول د عدلی وزارت د واك څخه دی، د توقیف او محبسونو د فعالیتونو د اغیزمن تنظیم په منظور، د هغو د کارونو لارښوونې د محبسونو شورا او محبسونو او د مربوطه وزارتخانو او ستری محکمې د استازي د گډون څخه جوړېږي. (۱۲مه ماده ۳مه فقره او ۱۳مه ماده).

۳۲مه ماده، اوله فقره، بیانوي چې د محبس کار کوونکي، خارنوال، او قاضیان باید د بشر حقونو ته په احترام سره د محبسونو په ډول ورسره چلند وشي، او د هغوی سره په مساویانه او بی پلوانه ډول د قوم، ملیت، مذهب، نژاد، رنگ، جنس، زبې او ټولنیز او سیا سي مقام په پام کښي د نیولو څخه پرته چلند وکړي.

۷مه ماده د توقیف او محبس تعریف بیانوي، توقیف هغه ځای دی چې تورن شوي خلك د محکمې د انتظار لپاره هلته ساتل کیږي. او محبس هغه ځای دی چې هلته هغه خلك د محکمې په اخري حکم محکوم شوي وي ساتل کیږي.

عمومي قاعدۀ دا ده چې په جرم تورن او مشکوک خلك باید توقیفی مرکزونو کښي وساتل شي نه په محبس کښي. (۹مه ماده، ۳مه فقره). هر کله چې نظارت یا توقیف د امنیتی لاملونو او د نظم او دسپلین د ستونزو له امله په نظارتخانه یا توقیفخانه کښي امکان نه لري، داسې خلك په محبسونو کښي ساتل کیدای شي، او که چیرې په محبسونو کښي وي د پاس یاد شويو ستونزو له امله د محبس په بیلابیلو برخو کښي وساتل شي. (۸مه ماده، اوله فقره او ۹مه ماده، ۳مه فقره)

مشکوک او تورن د ولسوالي او یا ولایتی توقیف کښي وساتل شي چې قضیې یې

د عدلیې څیړنې لاندې دي. (۲۰مه ماده،
اوله فقره).

د ۲۸مې مادې، اولې فقرې سره سم، د محبسونو
ادارې او توقیف مکلف دي، مجهز کتابتونونه
تاسیس او د تورن او بندیانو لپاره نور سهولتونه
هم برابر کړي.

طبق ماده ۲۸، فقره ۱، ادارات محاسب و
توقیف خانه ها مکلف اند، کتابخانه های مجهز
را تاسیس و دیگر سهولتها را برای محبوسین و
متهمین فراهم سازند.

د ۴۹مې مادې اولې فقرې کښې ویل شوي دي
چې تورن د توقیف څخه د وتلو په حالتونو کښې
د څارنوال له لوري د تورن د خلاصون، د دې
قانون د ۲۰مې مادې ۴مه فقره کښې درج
حالتونو کښې تورن د محکمې د حکم د برات په
بنسټ پریښول کېږي: د ۲۰مې مادې ۴مه فقره
بیانوي چې هغه تورن چې نسبي دوسیه یې د
محکمو د موقتو جزایې اجرااتو د قانون د ۶مې
مادې ۳مې فقرې د درج شوي حکم سره سم د
توقیف څخه وروسته په ټاکل شوي ۹ میاشتو
کښې بشپړ نه شي د محبس او یا توقیف اداره
مکلفه ده چې د مودې د پای ته رسیدلو څخه ۱۵
ورځې وړاندې مربوطه محکمو او څارنوالیو ته
په یادې شوې موده کښې د لیکنې په توګه خبر
ورکړي. د ځواب د نه موندلو په حالت کښې، د
محبس یا توقیف اداره، محبوس یا توقیف شوي
کس پرېږدي.

د ۴۹مې ماده، فقره ۱، ذکر گردیده که متهم
از توقیف خانه در حالات چون صدور قرار
رهائی متهم توسط څارنوال، صدور حکم
محکمه به براءت متهم و در حالات
مندرج فقره ۴ ماده ۲۰ این قانون رها
میگردد. ماده ۲۰ فقره ۴، بیان میدارد که
متهمیکه دوسیه نسبتی اش طبق حکم
مندرج فقره ۳ ماده ۶ قانون اجراات جزائی
موقت برای محاکم در مدت معینه ۹ ماه
بعد از توقیف تکمیل شده نتواند،
ادارم محبس و یا توقیف خانه مکلف
است ۱۵ روز قبل از ختم معیاد به
څارنوالی و محکمه مربوط از تکمیل
مدت متذکره کتباً اطلاع دهند. در صورت
عدم ارائه جواب، اداره محبس یا توقیف
خانه، شخص محبوس یا توقیف شده را رها
میکند.

د ۴۹مې مادې اولې فقرې کښې ویل شوي دي
چې تورن د توقیف څخه د وتلو په حالتونو کښې
د څارنوال له لوري د تورن د خلاصون، د دې
قانون د ۲۰مې مادې ۴مه فقره کښې درج
حالتونو کښې تورن د محکمې د حکم د برات په
بنسټ پریښول کېږي: د ۲۰مې مادې ۴مه فقره
بیانوي چې هغه تورن چې نسبي دوسیه یې د
محکمو د موقتو جزایې اجرااتو د قانون د ۶مې
مادې ۳مې فقرې د درج شوي حکم سره سم د
توقیف څخه وروسته په ټاکل شوي ۹ میاشتو
کښې بشپړ نه شي د محبس او یا توقیف اداره
مکلفه ده چې د مودې د پای ته رسیدلو څخه ۱۵
ورځې وړاندې مربوطه محکمو او څارنوالیو ته
په یادې شوې موده کښې د لیکنې په توګه خبر
ورکړي. د ځواب د نه موندلو په حالت کښې، د
محبس یا توقیف اداره، محبوس یا توقیف شوي
کس پرېږدي.

(۵). بازینی توقیف

(۵). د توقیف څخه کتنه

څارنوال ابتدائیه بعد از دریافت اطلاع در مورد
اجراات پولیس عدلی مندرج مواد ۳۰ الی ۳۲،
بلافاصله بعد از توضیحات بیشتر اگر ضروری
بداند میتواند به تائید، رد و یا الغای اجراات
پولیس عدلی اقدام نماید. ماده ۳۳ قانون
اجراات جزائی موقت برای محاکم

لومړی څارنوال په ۳۰ تر ۳۲ مې مادې کښې
درج د عدلي پوليسانو د اجرااتو په هکله، بي له
ځنډه د ډيرو توضیحاتو څخه وروسته که چیرې
ضروري وګڼي د عدلی پوليسانو اجرااتو د تائید،
ردولو یا په لغو کولو پیل وکړي. د محکمو لپاره
د موقتو جزایې اجرااتو د قانون ۳۳مه ماده)

بنابر این، اگر دوسیه شخص توقیف شده توسط
پولیس عدلی به څارنوال ابتدائیه راجع گردد در

نو په دې توګه، که چیرې د توقیف شوي کس
دوسیه د عدلي پوليسانو له لوري لومړي

این صورت خرنوال ابتدائیه وجبیه بازبینی تصمیم پولیس عدلی را در مورد توقیف شخص خواهد داشت.

خرنوال ابتدائیه مکلف است در مدت ۴۸ ساعت بعد از تسلیمی شخص به وی، استنطاق نماید. و خرنوال ابتدائیه میتواند در صورتیکه ادامه توقیف شخص مظنون را ضرور نداند، به رهائی آن امر بدهد.

بنابر این، بازبینی بار دوم توقیف متهم توسط خرنوال باید در زمان استنطاق وی صورت گیرد.

بالاخره، محکمه وظیفه دارد که به بازبینی توقیف در زمان تقدیم ادعاینامه پردازد. طبق ماده ۳۶، هرگاه گرفتاری توسط پولیس عدلی صورت گرفته و از طرف خرنوالی تأیید یا قرار توقیف توسط خرنوال صادر گردیده و این قرار به قوت خود باقی باشد و خرنوال در ظرف ۱۵ روز از تاریخ گرفتاری صورت دعوی را به محکمه تقدیم نماید، متهم رها میگردد، مگر اینکه به اثر درخواست به موقع خرنوال مدت توقیف برای ۱۵ روز دیگر تمدید شده باشد.

این حکم بعضی از سوالها را ایجاد میکند:

- آیا مظنون و وکیل مدافع حق اطلاع یافتن از درخواست به موقع خرنوال ابتدائیه برای تمدید مدت توقیف را دارند؟

- آیا درخواست به موقع معنی درخواست قبل از سپری شدن ۱۵ روز اولی را دارد؟

- کدام شرایط را باید محکمه در وقت تصمیم

خرنوال ته راجع شی په داسې حامل کښې لومړی خرنوال د عدلي پوليسانو د پریکړې څخه د تورن د توقیف په هکله د کتنې، وجبیه لري.

لومړی خرنوال مکلف دی چې د یو چا د تسلیمی څخه ۴۸ گړی وروسته هغه استنطاق کړي. او لومړی خرنوال کولای شی په هغه حال کښې چې د مشکوک شخص د توقیف دوام ته د اړتیا احساس و نه کړي، د هغه د خلاصون امر وکړي.

په دې توگه، د خرنوال له لوري د تورن د دوهم ځل لپاره توقیف باید د استنطاق په وخت کښې صورت ونیسي.

بالاخره، محکمه وظیفه لري چې د دعویک د وړاندې کولو په وخت کښې د توقیف په کتنې پیل وکړي. د ۳۶مې مادې سره سم هر کله چې نیول د عدلي پوليسانو له لوري وي او د خرنوالی لخوا تایید یا د توقیف قرار د خرنوال له لوري صادر شوي او دا قرار په خپل ځواک باقی پاتې وي او خرنوال د نیولو د نیتې څخه د ۱۵ ورځو په موده کښې د دعوا صورت محکمې ته وړاندې نه کړي، تورن خلاصیږي، خود درخواست په سبب په موقع سره خرنوال د توقیف موده د ۱۵ نورو ورځو لپاره اوږدوي.

دا حکم ځینې پوښتنې مینځ ته راوړي:

- آیا مشکوک او مدافع وکیل د درخواست د خبریدلو څخه په موقع سره لومړی خرنوال د توقیف د مودې د اوږدولو حق لري؟

- آیا په موقع سره د درخواست، د ۱۵ ورځو د تیریدلو څخه وړاندې تر اوله ورځ د درخواست معنا لري؟

- کوم شرطونه باید محکمه د پریکړې په وخت

- کښې د درخواست په هکله په پام کښې ونیسي؟
- در مورد درخواست در نظر بگیرد؟
- آیا مشکوک او مدافع وکیل حق لري چې په محکمه کښې د قضیې د استماع په ترڅ کښې حاضر وي؟
- آیا مزنون و وکیل مدافع حق دارند که در جریان استماع قضیه در محکمه حاضر باشند؟
- که چېرې د توقیف د مودې د اوږدوالي په وخت کښې درخواست شتون ونلري، آیا محکمه د دعوا لیک د نه وړاندې کولو په ۱۵ ورځو کښې د مشکوک د ساتنې واک لري؟
- اگر درخواست به موقع برای تمديد توقیف موجود نباشد، آیا محکمه در صورت عدم ارائه ادعاینامه در ۱۵ روز، صلاحیت نگهداری مزنون را دارد؟
- آیا دا واضحه ده چې د دعوا لیک د نه وړاندې کولو په صورت کښې او د دوهم ځل لپاره د ۱۵ ورځو د پوره کیدلو په صورت کښې، مشکوک د محکمې له لوري خلاصیږي؟
- آیا این واضح است که در صورت عدم ارائه ادعاینامه و سپری شدن ۱۵ روز دوم، مزنون توسط محکمه رها میگردد؟
- آیا دا کار محکمه د دندې په توگه کوي او که د مشکوک له لوري ورڅخه غوښتنه شوې ده؟
- آیا محکمه اینرا بخاطر وظیفه ای که دارد انجام میدهد، و یا تقاضا از جانب مزنون صورت میگیرد؟

(و). خلص حقوق و حمایت
مزنون قبل از ادعاینامه به
اساس ICPC

(و)- د ICPC په بنسټ د دعوا لیک څخه
وړاندې د مشکوک د ملاتړ او د حقونو
لنډیز

- د محکمې له لوري د دعوا لیک د لاس ته کولو او منلو څخه وړاندې، مشکوک د ICPC سره سم د لاندې حقونو او ملاتړ لرونکی دی:
- قبل از حصول و قبول ادعاینامه توسط محکمه، مزنون طبق ICPC دارای حقوق و حمایتهای ذیل میباشد:
- د برائت الذمی حالت. (۴مه ماده)
- حالت برائت الذمه (ماده ۴)
- د ټاکل شوي مدافع وکیل له لوري د دفاع حق او د مشکوک د سرپرست د نه درلودلو په حالت کښې د مدافع وکیل ټاکل. (۱۸، ۱۸ او ۹۶مه ماده)
- د ټاکل شوي مدافع وکیل له لوري د دفاع حق او د مشکوک د سرپرست د نه درلودلو په حالت کښې د مدافع وکیل ټاکل. (۱۸، ۱۸ او ۹۶مه ماده)
- د اړتیا په وخت کښې د ژباړن خدمتونو ته د لاسرسی حق. (۲۰مه ماده)
- حق دسترسی به خدمات ترجمان در حالت ضرورت (ماده ۲۰)

- د هر ډول فزیکي او روحي زورونې او عذاب ورکوونې څخه برات. (۵مه ماده)
- براءت از هر نوع زجر و تعذیب فزیکي و روانی (ماده ۵)
- د چپتیا، اطمینان او د دې خبرې حق، چې هر ډول اظهار به په خپله خوښه وي. (۵مه ماده)
- اطمینان او سکوت و اطمینان از اینکه هر نوع اظهار داوطلبانه میباشد (ماده ۵)
- د چپتیا د حق څخه خپریدل، د مدافع وکیل له لوري دفاع، د تلاشي په لړ کښې حاضریدل، په لین کښې دریدل، د پوهانو معاینې، او د نیولو په وخت کښې محکمه. (۵مه ماده).
- اطلاع یافتن از حق سکوت، دفاع توسط وکیل مدافع، حضور در جریان تلاشي، لاین اپ، معاینات اهل خبره، و محکمه، در زمان دستگیری. (ماده ۵)
- د نیولو د لیلونو څخه خپریدل او د قضایي پولیسانو له لوري د غړیتوب د پیژندلو څخه وروسته په ۲۴ ساعتونو کښې د استنطاق حق. (۵مه ماده)
- یو بل لومړی څارنوال ته د دوسیې د سپارلو د غوښتنې حق، او یا د غوښتنې د ردولو په صورت کښې، د لوړ پوړي څارنوال له لوري د درخواست کتنه. (۲۴مه ماده)
- د لومړي څارنوال له لوري د ۴۸ ساعتونو په موده کښې د استنطاق حق، د قضایي پولیسانو له لوري څارنوال ته د تسلیمولو څخه وروسته. (۳۴مه ماده)
- د استنطاق په وخت کښې د مدافع وکیل د حاضریدلو په هکله د مشکوک حق. (۳۸مه ماده)
- د تلاشي په وخت کښې، د گواهانو مقابله، په لین کښې درول، او د پوهانو د معاینې په وخت کښې د مدافع وکیل سره د حاضریدلو حق. (پرتله له هغو حالتونو چې په قانون کښې یاد شوي) (۳۸مه ماده)
- حق مظنون در مورد حضور وکیل مدافع وی در زمان استنطاق (ماده ۳۸)
- حق حضور همراه با وکیل مدافع (بجز از حالات که در قانون ذکر گردیده) در زمان تلاشي، مقابله شهود، صف یا لاین اپ، و معاینات اهل خبره. (ماده ۳۸)
- د محکمي په وړاندې د مدافع وکیل له لوري د دفاع حق (۳۸مه ماده)
- حق دفاع توسط وکیل مدافع در پیشگاه محکمه. (ماده ۳۸)

- حق بازبینی وضعیت قانونی توقیفی توسط
 څارنوال ابتدایه (ماده ۳۳ و ۳۴)، و تشخیص
 محکمه از به موقع بودن درج صورت دعوی
 (ماده ۳۶)

حالا، سوالی مطرح خواهد شد که اگر مظنون
 این حقوق و حمایت‌های خویش را رد کند، به
 قضیه چگونه رسیده گی خواهد شد؟ این سوال
 را مفصلاً در بخش موادیکه در مورد محاکمه
 معلومات میدهد بحث خواهیم کرد.

۵. تشکیلات محاکم (ساعات ۱۲ الی ۱۴ درسی)

اهداف آموزشی

- تشریح اهمیت قوه قضائیه مستقل و منابع
 بین المللی حمایت کننده آن
- لست مواد حمایت کننده ای قوه قضائیه
 مستقل در قانون اساسی
- تشریح تفاوت‌های بین قوه قضائیه مستقل و
 قضات مستقل
- بازبینی مواد مرتبط به قوه قضائیه در
 قانون اساسی
- تشریح سلسله مراتب قانون در مواد ۱۳۰ و
 ۱۳۱ قانون اساسی
- تشریح مفهوم کلی تفکیک قوا و
 نظارت و تعادل آنها، و دادن مثالها از
 قانون اساسی
- اثبات و دانستن مفهوم بازنگری
 قضائی که برای توجیه حقوق اساسی
 بکار میرود

- د لومړی څارنوال له لوري د توقیف د
 حالت کتنه. (۳۳ او ۳۴مه ماده)، په موقع
 سره د دعوا د صورت او د محکمې درج
 (۳۶مه ماده).

اوس به پوښتنه وشي که چيرې مشکوک
 خپل دا حقونه او ملاتړونه رد کړي، قضیه به
 څرنگه حل شي؟ دا پوښتنه به د محکمې په
 هکله د مالوماتو په برخه کې په مفصله توگه
 تر بحث لاندې نيسو.

۵. د محکمو جوړښت (۱۲ تر ۱۴ درسي ساعتونه)

د زده کړې موخې

- د خپلواکي قضايه قوې اهمیت او د ملاتړ
 کوونکو نړیوالو سرچینو تشریح.
- په اساسي قانون کې د خپلواکو قضايه قوو
 د ملاتړ کوونکو موادو لست.
- د خپلواکو قاضيانو او قضايه قوو تر مينځ د
 توپيرونو تشریح.
- په اساسي قانون کې د قضايه قوو په اړه د
 موادو کتنه.
- د اساسي قانون په ۱۳۰ او ۱۳۱ مې مادې
 کې د قانون د مرتبو سلسلو تشریح.
- د ځواکونو د توپيرونو د بشپړ مطلب او د
 هغوی د تعادل د نظارتو او د اساسي قانون د
 بیلگو د ورکولو تشریح.
- د قضايي کتنې په مطلب پوهيدل او ثبوتول چي د
 اساسي حقونو ته د پام کولو لپاره ورڅخه کار
 اخیستل کېږي

- په افغانستان کېنې د محکمو د سیستمونو د جوړښت او د درېگونو محکمو د واک تشریح

- تشریح تشکیلات سیستم محاکم در افغانستان و صلاحیت‌های محاکم سه گانه

(الف) - اساسي قانون

(الف). قانون اساسی

(۱) - خپلواکه قضایه قوه

(۱). قوه قضائیه مستقل

د یوې خپلواکې قضایه قوې شتون د نورو دولتي ارگانونو څخه چې په هیواد کېنې د خلکو د نظام د گټې لپاره یو حتمي امر دی. د قضایه قوې د خپلواکۍ پرنسیپ په نړیواله کچه په رسمیت پیژندل شوی دی:

موجودیت یك قوه قضائیه مستقل از دیگر ارگانهای دولت يك امر حتمی در پیروزی نظام مردمی در کشور میباشد. پرنسیپ استقلال قوه قضائیه در سطح بین المللی به رسمیت شناخته شده است:

د خپلواکه قضایه قوې په هکله د ملگرو ملتونو د سازمان بیسټیز پرنسیپونه د ۳۲/۴۰ مجموعې عمومي قطعنامه، نېټه ۲۹ نومبر ۱۹۸۵ او ۱۴۶/۴۰ نېټه ۱۳ دسمبر ۱۹۸۵

پرنسیپهای بنیادی سازمان ملل متحد در مورد قوه قضائیه مستقل (مجمع عمومی قطعنامه های ۳۲/۴۰ تاریخ ۲۹ نوامبر ۱۹۸۵ و ۱۴۶/۴۰ تاریخ ۱۳ دسامبر ۱۹۸۵).

د دې پرنسیپ دوه بنسټونه د ځانگړې ارزوونې لرونکي دي:

دو بنیاد این پرنسیپها دارای ارزش تذکر خاص هستند:

۳مه شمیره. "قضایه قوه باید ټولو حقوقی قضیو ته د رسیدلو واک ولري او ارجاع شوي قضیې ته د رسیدلو واک د قانون له لوري د ځانگړي شوي محدود واک د فیصلې په هکله پریکړه وکړي."

شماره ۳. "قوه قضائیه باید صلاحیت رسیده گي به تمام قضایای حقوقی را داشته باشد و تصمیم در مورد اینکه صلاحیت رسیده گي به قضیه ارجاع شده برای فیصله در حدود صلاحیت که قانون مشخص کرده دارد."

۴مه شمیره. "هیڅ ډول نا مناسبه او د توجیه نه غوښتوکې لاس وهنه باید په قضایي اجراآتو کېنې ونشي، او باید د هیڅ ډول قضایي فیصلی څخه د کتنې تابع نه وي..."

شماره ۴. "هیچ نوعی از مداخله نامناسب و توجیه ناپذیر نباید در اجراءات قضائی صورت گیرد، و همچنان هیچ فیصله قضائی نباید تابع بازنگری باشد..."

د قضا خپلواکي په ټوله معنا له دوه اړخو څخه لیدل کیږي: د قاضیانو بنسټیزه خپلواکي او فردي خپلواکي د فیصله کوونکي په توگه.

استقلال قضا به تمام معنی از دو نقطه نظر مشاهده میگردد: استقلال نهادی و استقلال انفرادی قضا به حیث فیصله کننده.

آیا افغانستان په حقیقي توگه د خپلواکه قضایه ځواک درلودونکی دی؟

آیا افغانستان به شکل واقعی دارای قوه قضائیه مستقل میباشد؟

د ځواب د موندلو لپاره باید دواړه نظریې تر څیړنې لاندې ونیسو.

برای دریافت جواب باید هر دو نقطه نظر را بررسی کنیم.

بنسټیزه خپلواکي:

بنسټیزه خپلواکي څه معنا لري؟

آیا په افغانستان کښې قضاییه ځواک په حقیقي توګه د نورو دولتي بنیادونو څخه آزاد دی؟

د بنسټیزې خپلواکۍ ځانګړتیاوې کومې دي؟

د اساسی قانون په وسیله پیژندنه: د افغانستان د ۲۰۰۴ کال د اساسی قانون ۱۱۶مې مادې سره سم، قضاییه ځواک د افغانستان د اسلامي جمهوري دولت خپلواکه رکن دی چې د یوې سترې محکمې، د استیناف محکمو او لومړیو محکمو څخه جوړ شوی دی چې د هغوی واک د قانون له لوري تنظیمېږي. ستره محکمه تر ټولو د لوړ قضایي ارګان په توګه د قضاییه ځواک په سر کښې ځای لري.

خپلواکه او جلا بودیجه: د ۱۲۵مې مادې سره سم، د قضاییه ځواک بودیجه د حکومت په مشوره د سترې محکمې له لوري ترتیب شوې، د دولت د برخې په توګه د حکومت له لوري ملي شورا ته وړاندې کیږي او د قضاییه ځواک د بودیجې تطبیق د سترې محکمې د واک څخه دی.

د مناسب معاش تضمین: د سترې محکمې او قاضیانو د غړو د مناسبو معاشونو د اساسی قانون په ۱۵۵مه ماده کښې تضمین شوي دي.

د محکمو د ادارې کنټرول: د ۲۴مې مادې سره سم، د قضاییه قوې د مامورینو او نورو اداري کارکوونکو مقرري، منفکي، لوړول، تقاعد، مجازات او مکافات د سترې محکمې له

استقلال نهادی:

استقلال نهادی چی مفهوم دارد؟

آیا قوه قضائیه در افغانستان واقعاً از دیگر نهادهای دولت مستقل است؟

مشخصات استقلال نهادی کدامها اند؟

شناخت بوسیله قانون اساسی: طبق ماده ۱۱۶ قانون اساسی ۲۰۰۴ افغانستان، قوه قضائیه رکن مستقل دولت جمهوری اسلامی افغانستان میباشد که مرکب از يك ستره محکمه، محاکم استیناف و محاکم ابتدائیه میباشد که صلاحیت آنها توسط قانون تنظیم میگردد. ستره محکمه به حیث عالیترین ارګان قضائی در راس قوه قضائیه قرار دارد.

بودجه جداګانه و مستقل: بالاتر از آن، طبق ماده ۱۲۵، بودجه قوه قضائیه به مشوره حکومت از طرف ستره محکمه ترتیب گردیده، به حیث جزء بودجه دولت توسط حکومت به شورای ملی تقدیم میشود و تطبیق بودجه قوه قضائیه از صلاحیت ستره محکمه میباشد.

تضمین معاشات مناسب: معاشات مناسب اعضای ستره محکمه و قضات در ماده ۱۵۵ قانون اساسی تضمین گردیده اند.

کنټرول اداره محاکم: مطابق به ماده ۲۴، تقرر، انفکاک، ترفیع، تقاعد، مجازات و مکافات مامورین و سائر کارکنان اداري قوه قضائیه توسط ستره محکمه مطابق به احکام

لوري د مامورينو او نورو اداري کارکوونکو په اړه د قانون د حکمونو سره سم ورکول کېږي.

قوانین مربوط به مامورین و سائر کارکنان اداری صورت میگیرد.

په اساسي قانون کېنې د قضایې کارونې ملاتړ: د قضاییه ځواک خپلواکي په ۲۲ تمی مادې کېنې ملاتړ شوی، خو په استثنايي توگه د ځانگړو محکمو جوړښت د ۶۹، ۷۸ او ۱۲۷ تمی مادې سره سم د اساسي قانون او عسکري محکمې، د قانون له لوري تنظیم کېږي. د دې مادې په اوله فقره کېنې راغلي چې هیڅ قانون نه شي کولای په هیڅ حالت کېنې، قضیه یا هغه سیمه چې د قضاییه قوې له دایرې څخه چې په دې فصل کېنې راغلي، بهر وباسي او بل ځای ته یې ولیږي.

حمایت از عملکرد قضائی در قانون اساسی: استقلال قوه قضائیه اضافه از آن در ماده ۱۲۲ حمایت گردیده، مگر بصورت استثنائی شکل محاکم خاص مطابق به مواد ۶۹، ۷۸، و ۱۲۷ این قانون اساسی و محاکم عسکری، توسط قانون تنظیم میگردد. در فقره ۱ این ماده آمده که هیچ قانون نمیتواند در هیچ حالت، قضیه یا ساحه یی را از دایره قوه قضائیه به نحویکه در این فصل تحدید شده، خارج بسازد و به مقام دیگری تفویض کند.

د قاضي خپلواکي د فيصله کوونکي په توگه

استقلال قاضی به حیث فیصله کننده

د قاضي د خپلواکي په هکله اساسي قانون د ساکت فیصله کوونکي په توگه دی.

قانون اساسی در مورد استقلال قاضی منحيث فیصله کننده ساکت میباشد.

که چیرې هم د افغانستان د اسلامي جمهوریت د قاضیانو لپاره د قضایې چلند د طریقې مقررې، چې د سترې محکمې له لوري په ۲۰۰۷ کال کېنې جوړه شوی ده، په نیغه توگه په دې موضوع غور کوي، او ۳، ۵ او ۷ مه مادو د قاضیانو څخه غواړي تر څو قضیې ته د رسیدلو په ترڅ کېنې قضیه د هیڅ چا د اغیز لاندې رانه شي او هغه قاضیان چې په قضیه کېنې گډون نه لري را نه شي.

گرچه، مقسره طرز سلوک قضائی برای قضات جمهوری اسلامی افغانستان که توسط ستره محکمه در ۲۰۰۷ ایجاد گردیده، بصورت مستقیم به تذکر این موضوع پرداخته، و در مواد ۳، ۵، و ۷ از قضات خواسته تا در جریان رسیده گی به قضیه تحت تاثیر هیچ شخص، و قضات که در قضیه دخیل نیستند قرار نگیرند.

(۲). د سترې محکمې ترکیب

(۲). ترکیب ستره محکمه

لکه څرنگه چې د اساسي قانون په ۱۱۸ مې مادې کېنې یاد شوي، قاضیان او د سترې محکمې غړي باید د لاندې شرطونو درلودونکي وي:

قسمیکه در ماده ۱۱۸ قانون اساسی ذکر گردیده، قضات و اعضای ستره محکمه باید واجد شرایط ذیل باشند:

- د افغانستان تبعه وي او د ۴۰ کلونو څخه کم نه وي
- تبعه افغانستان باشد و سن کمتر از ۴۰ سال را نداشته باشد
- د لوړو زده کړو په حقوقي او فقهي علمونو او د افغانستان په قضايي نظام کېنې تخصص او کافي تجربه ولري
- در علوم حقوقی و یا فقهي تحصیلات عالی و در نظام قضائی افغانستان تخصص و تجربه کافی داشته باشد
- د بڼې روڼې او د نیک شهرت لرونکی وي
- دارای حسن سیرت و شهرت نیک باشد
- د محکمې له لوري په بشري ضد جرمونو، گناهونو او یا د مدني حقونو حرمان باندې نه وی محکوم شوی
- د دندې د کولو په وخت کېنې په هيڅ سياسي حزب کېنې غړیتوب ونه لري
- از طرف محکمه به ارتکاب جرایم ضد بشری، جنایت و یا حرمان از حقوق مدنی محکوم نشده باشد
- د دندې د کولو په وخت کېنې په هيڅ سياسي حزب کېنې غړیتوب ونه لري
- در حال تصدی وظيفه در هيچ حزب سياسي عضویت نداشته باشد
- ستره محکمه د ۹ عضو څخه جوړه شوې ده چې د اولسمشر له لوري د ولسي جرگې پخ تاييد سره ټاکل کېږي، چې د هغوی څخه یو د سترې محکمې د ریيس په توگه ټاکل کېږي. (۱۱۷مه ماده)
- ستره محکمه مرکب است از ۹ عضو که از طرف رئیس جمهور با تائید ولسی جرگه تعیین میگردند، که یکی از آنها به حیث رئیس ستره محکمه تعیین میگردد. (ماده ۱۱۷)
- د سترې محکمې غړي په لاندیني ترتیب ټاکل کېږي: درې کسان د ۴ کلونو د مودې لپاره، درې کسان د ۷ کلونو د مودې لپاره او نور درې کسان د ۱۰ کلونو د مودې لپاره، وروستنی ټاکنې د ۱۰ کلونو د مودې لپاره دي (۱۱۷مه ماده)
- د سترې محکمې غړي په دندې د گمارلو څخه وړاندې حلف اخلي (۱۱۹مه ماده)، او د خدمت د دورې د پای څخه وروسته د ژوند نوره موده د خدمت د مالي دورې د حقونو څخه گټور کېږي په دې شرط چې په دولتي او سياسي مشغولتیا کېنې ونډه وانخلي. (۱۲۶مه ماده)
- اعضای ستره محکمه به ترتیب ذیل تعیین میگردند: سه نفر برای مدت ۴ سال، سه نفر برای مدت ۷ سال، و سه نفر دیگر برای مدت ۱۰ سال، تعیینات بعدی برای مدت ۱۰ سال میباشد. (ماده ۱۱۷)
- اعضای ستره محکمه قبل از اشغال وظيفه حلف را بجا میآورند (ماده ۱۱۹)، و بعد از ختم دوره خدمت برای بقیه مدت حیات از حقوق مالی دوره خدمت مستفید میگردند مشروط به اینکه به مشاغل دولتی و سیاسی اشتغال نوزندند. (ماده ۱۲۶)
- د سترې محکمې قاضیان نه شي کولای د یوې دورې څخه زیات دنده وکړي او د ۲۷مې مادې د شرطونو په بنسټ له کاره لري کېږي، د
- قضات ستره محکمه نمیتوانند بیشتر از یک دوره ایفای وظيفه نمایند و همچنان به اساس شرایط ماده ۱۲۷ عزل میگردند،

طبق ماده ۱۱۷، اعضای ستره محکمه تا ختم دوره خدمت از وظایف شان عزل نمیشوند.

طبق ماده ۱۲۷، هرگاه بیش از يك ثلث اعضای ولسی جرگه، محاکمه رئیس یا عضو ستره محکمه را بر اساس اتهام به جرم ناشی از اجرای وظیفه یا ارتکاب جنایت تفاضاً نمایند و ولسی جرگه این تفاضاً را با اکثریت دو ثلث کل اعضا تصویب کند، متهم از وظیفه عزل و موضوع به محکمه خاص محول میگردد. تشکیل محکمه و طرز العمل محاکمه توسط قانون تنظیم میگردد.

(۳). محاکم تحتانی و قضات

محاکم استیناف و ابتدائیه که در ماده ۱۱۶ از آن تذکر بعمل آمده از طریق آمریت عمومی اداری قوه قضائیه که آنرا ستره محکمه به منظور تنظیم بهتر امور اجرایی و قضایی و تامین اصلاحات لازم تأسیس نموده تحت هدایات ستره محکمه قرار دارند. (ماده ۱۳۲)

قضات به پیشنهاد ستره محکمه و منظوری رئیس جمهور تعیین میگردند، تقرر، تبدیل، ترفیع، مواخذه و پیشنهاد تقاعد قضات مطابق به احکام قانون از صلاحیت ستره محکمه میباشد. (ماده ۱۳۲)

طبق ماده ۱۲۳، با رعایت احکام این قانون اساسی، قواعد مربوط به تشکیل، صلاحیت و اجراءات محاکم و امور مربوط به قضات توسط قانون تنظیم میگردد.

آن موارد، به شمول موارد مرتبط به ستره محکمه توسط قانون تشکیل و صلاحیت محاکم جمهوری اسلامی افغانستان تنظیم میگردد.

۱۱۷مې مادې سره سم، د سترې محکمې غړي د خدمت د دورې په پای کېنې د دندې څخه نه گوښه کېږي.

د ۱۲۷مې مادې سره سم هر کله چې د ولسي جرگې د یو دریمې برخې څخه زیات غړي، د محکمې رییس یا د سترې محکمې غړی د جرم د تور په بنسټ چې د دندې د کولو له امله یا د گناه د کولو له سببه وکړي او ولسي جرگه دا غوښتنه د ټولو غړو د دوه دریم څخه زیات تصویب کړي، تورن د دندې څخه گوښه او موضوع ځانگړې محکمې ته سپارل کېږي. د محکمې جوړښت او کړنلاره د قانون له لوري تنظیم کېږي.

(۳). قاضیان او ټیټ پورې محکمې

لومړۍ او د استیناف محکمې چې په ۱۱۶مې مادې کېنې بیان شوي دي د قضاییه ځواک د ادارې عمومي آمریت له لوري چې هغه د سترې محکمې د ښه اجرایی او قضایی کارونو د تنظیم په موخې لارم اصلاحات تأسیس کړي دي د سترې محکمې تر لارښوونې لاندې دي. (۱۳۲مه ماده)

قاضیان د سترې محکمې په وړاندیزونو او د اولسمشریه منظوري ټاکل کېږي، مقرري، بدلون، لوړول، د تقاعد اخیستنې او وړاندیز د قانون د حکمونو سره سم د سترې محکمې د واک څخه دی. (۱۳۲مه ماده)

د ۱۲۳مې مادې سره سم، د دې اساسي قانون د حکمونو د رعایت سره، د جوړښت په اړه قانون، د محکمو د اجراءاتو واک او د قاضیانو په اړه کارونه د قانون له لوري تنظیم کېږي.

هغه موردونه، د سترې محکمې په اړه د موردونو په گډون او د افغانستان اسلامي جمهوریت د محکمو د واک د قانون له لوري جوړېږي او تنظیم کېږي.

قضات و اعضای قوه قضائیه نمیتوانند که در مدت تصدی وظیفه به مشاغل دیگری اشتغال ورزند، و همچنان نمیتوانند در همین مدت در کدام حزب سیاسی اشتغال ورزند. (مواد ۱۵۲ و ۱۵۳)

قاضیان او د قضاییه ځواک غږي نه شي کولای چې د تصدي دندې په موده کېنې نور مشغولتیاوې هم خپلې کړي، او نه شي کولای په همدې موده کېنې په کوم سیاسي حزب کېنې گډون وکړي (۱۵۲، ۱۵۳ مادې)

در باره د سپلین قضات، ماده ۱۳۳ بیان میدارد که هرگاه قاضی به ارتکاب جنایت متهم شود، ستره محکمه مطابق به احکام قانون به حالت قاضی رسیده گی نموده، پس از استماع دفاع او، در صورتیکه ستره محکمه اتهام را وارد بداند پیشنهاد عزلش را به رئیس جمهور تقدیم و با منظوری آن از طرف رئیس جمهور، قاضی متهم از وظیفه معزول و مطابق به احکام قانون مجازات میشود.

د قاضیانو د سپلین په هکله ۱۳۳مه ماده بیانوي، هر کله چې قاضي د جرم په کولو تورن شي، ستره محکمه د قانون د حکمونو سره سم د قاضي په حالت ځان پوهوي، د هغه د دفاع د استماع څخه وروسته، په هغه صورت کېنې چې ستره محکمه تور ولگوي دهغه د دندې څخه د گوښه کولو وړاندیز اولسمشرته وړاندې کوي او د اولسمشرله لوري د هغه په منظوري، تورن قاضي د دندې څخه لرې او د قانون د حکمونو سره سم ورته جزا ورکول کېږي.

(۴). احکام مربوط به عموم قوه قضائیه

(۴) - د قضاییه قوې په اړه عمومي حکونه

صلاحیت قوه قضائیه شامل رسیده گی به تمام دعاوی است که از طرف اشخاص حقیقی یا حکمی، به شمول دولت، به حیث مدعی یا مدعی علیه در پیشگاه محکمه مطابق به احکام قانون اقامه میشود. (ماده ۱۲۰)

پر ټولو دعواگانو غور کول د قضاییه قوې د واک څخه دی چې د حقیقي یا حکمي خلکو له لوري د دولت په گډون، د مدعي یا مدعي علیه په توگه د محکمې په وړاندې د قانون د حکمونو سره سم اقامه کېږي. (۱۲۰مه ماده)

به همین ترتیب، ستره محکمه صلاحیت بررسی مطابق قوانین را با قانون اساسی دارد.

په همدې توگه، ستره محکمه د قانون سره سم د اساسي قانون څخه د ارزوونې واک لري.

بررسی مطابق قوانین، فرامین تقنینی، معاهدات بین الدول و میثاقهای بین المللی با قانون اساسی و تفسیر آنها بر اساس تقاضای حکومت یا محاکم، مطابق به احکام قانون از صلاحیت ستره محکمه میباشد. (ماده ۱۲۱)

د قانون د مطابقت څېړنه، تقنیني فرمانونه، د هیوادونو تر مینځ تړون او نړیوالې ژمنې د اساسي قانون او د هغه د تفسیر سره د حکومت یا محکمو د غوښتنې پر بنسټ، د قانون د حکمونو سره سم د سترې محکمې د واک څخه دي. (۱۲۱مه ماده)

ما به سوال بازنگری قضائی مفصلاً بعداً در

مونږ د قضایي کتنې پوښتنه په مفصله توگه

وروسته د کورس په لړ کښې وړاندې کوو.

جریان کورس خواهیم پرداخت.

د افغانستان په محکمو کښې، محکمه په ښکاره توگه دایرېږي او هر څوک حق لري د قانون د حکمونو په رعایت سره په هغه کښې گډون وکړي، یواځې په هغو حالتونو کښې چې قانون تصریح کړي وي، یا د ضروري محاکمې پټ کیدل وپېژندل شي، پټې جلسې دایرې کيږي خو د حکم اعلام باید په هر حال کښې ښکاره وي. (ماده ۱۲۸مه)

در محاکم افغانستان، محاکمه به صورت علنی دایر میگردد و هر شخص حق دارد با رعایت احکام قانون در آن حضور یابد، استثنأ در حالاتی که قانون تصریح کرده، یا سری بودن محاکمه ضروری تشخیص گردد، جلسات سری دایر میشود ولی اعلام حکم باید به هر حال علنی باشد. (ماده ۱۲۸)

محکمه مکلفه ده هغه حکمي سببونه چې صادروي يې، په فيصله کښې يې یاد کړي. او د محکمو ټولې قطعي فيصلې د عملي کولو وړ دي خو د یو کس د مرگ د حکم په حالت کښې چې د اولس مشر منظوري يې شرط وي. (ماده ۱۲۹مه)

محکمه مکلف است اسباب حکمی را که صادر مینماید، در فیصله ذکر کند. و تمام فیصله های قطعی محاکم واجب التعمیل است مگر در حالت حکم به مرگ شخص که مشروط که مشروط به منظوری رئیس جمهور میباشد. (ماده ۱۲۹)

د تطبیق او وړ قانون د مرتبو سلسله په واضحه توگه تجویز شوي ده.

سلسله مراتب قانون قابل تطبیق بصورت واضح تجویز گردیده:

د غور وړ قضیو کښې محکمي، د دې اساسي قانون حکمونه او ډیر قوانین تطبیقوي. (ماده ۱۳۰مه)

محاکم در قضایای مورد رسیدگی، احکام این قانون اساسی و سایر قوانین را تطبیق میکنند. (ماده ۱۳۰)

هرکله چې یوه قضیه د قضیو څخه د غور وړ وي، په اساسي قانون او نورو قانونو کښې يې حکم شتون ونلري محکمي د حنفي فقهي د حکم پیروي کوي او د حدودونو په مینځ کښې چې دې اساسي وضع کړي، قضیه په داسې حال کښې حل او فصل کوي چې عدالت په ښه توگه وساتي. (ماده ۱۳۰مه)

هرگاه برای قضیه یی از قضایای مورد رسیدگی، در قانون اساسی و سایر قوانین حکمی موجود نباشد محاکم با پیروی از احکام فقه حنفي و در داخل حدودی که این قانون اساسی وضع نموده، قضیه را به نحوی حل و فصل مینمایند که عدالت را به بهترین وجه تامین نماید. (ماده ۱۳۰)

د شعیه مذهبو لپاره محاکمه، د شخصي احوال قضیې پورې، د شعیه مذهبو د قانون د حکمونو سره سم تطبیقوي. په ډیرو دعوگانو کښې که په اساسي قانون یا نورو قانونو کښې يې حکم شتون ونلري، محکمه دا قضیه د

محاکم برای اهل تشیع، در قضایای مربوط به احوال شخصیه، احکام مذهب تشیع را مطابق به احکام قانون تطبیق مینمایند. در سایر دعاوی نیز اگر در این قانون اساسی و قوانین دیگر حکمی موجود نباشد، محاکم قضیه را

- دې مذهب د حکمونو سره سم حل کوي. (۱۳۱مه ماده)
- مطابق به احکام این مذهب حل و فصل مینمایند. (ماده ۱۳۱)
- د حکمونو سره سم، قاضي په پیل کېنې باید د فیصلې لپاره د کوم ځای سره مراجعه وکړي؟
- مطابق به احکام، قاضي در ابتدا باید برای فیصله قضیه به کجا مراجعه کند؟
- اساسي قانون.
- قانون اساسی.
- نور وضع شوي قوانین.
- دیگر قوانین وضعی.
- نړیوالې پریکړې، ژمنې او الزام کوونکي کنوانسیونونه.
- معادات بین المللی، میثاقها، و کنوانسیونهای الزام آور
- اولسمشر تقنیني فرمانونه.
- فرامین تقنینی رئیس جمهور
- د حسب الوظيفی لپاره وضع شوي مقررات چې د قانون په رنگ اغیز او قوت ولري
- مقررات وضع شده حسب الوظيفه که دارای قوت و تاثیر مانند قانون داشته باشد
- کوم وخت قاضي حنفي فقې ته مراجعه کوي، کله چې د قضیې په اړه حکم په اساسي قانون او یا عادي قوانینو کېنې نه وي.
- چې وقت قاضي به فقه حنفي مراجعه میکند، زمانیکه حکم در مورد قضیه در قانون اساسی و یا قوانین عادی نباشد.
- کوم وخت قاضي د شعيه مذهب ته رجوع کوي؟
- چې وقت قاضي به مذهب اهل تشيع مراجعه میکند؟
- د ځانگړو احوالو په اړه قضیې لکه، کورني موضوعگانې او میراث چې د قضیې دواړه خواوې شعيه مذهب وي او د تطبیق د قانون د حکم سره سم وشي.
- در قضایای مربوط به احوال شخصی، مانند، موضوعات فامیلی و میراث که هر دو طرف قضیه اهل تشيع باشند و تطبیق آن مطابق به احکام قانون صورت گیرد.
- په ډيرو حالتونو کېنې چې دواړه خواوي شعيه مذهب وي او د قضیې په هکله مشخص حکم اساسي قانون یا نورو عادي قوانینو کېنې شتون ونلري.
- و در سائر حالات که هر دو طرف قضیه اهل تشيع باشند و حکمی مشخص در مورد قضیه در قانون اساسی و دیگر قوانین عادی موجود نباشد.
- که د دعوا دواړه خواوې په هغه ژبه چې محکمه یې کاروي پوه نه شي، د قضیې د سندو او موادو په هکله د پوهیدلو حق او په محکمه کېنې خبرې
- اگر طرفین دعوا زبانی را که محاکمه توسط آن صورت میگیرد، نداند، حق اطلاع به مواد و اسناد قضیه و صحبت در محکمه به زبان

مادری توسط ترجمان برایش تأمین می‌گردد.
(ماده ۱۳۵)

په مورنۍ ژبه د ژباړن له لوري د هغوی لپاره
ژباړل کيږي. (۱۳۵ مه ماده)

(۵). تفکيک قوا - نظارت و تعادل

(۵)- د ځواکونو تفکيک - نظارت او تعادل

کی قدرتمندترین شخص کشور میباشد؟

په هیواد کېنې څوک تر ټولو واکمن دی؟

کدام شعبه دولت قدرتمندترین شعبه میباشد؟

د هیواد کومه شعبه تر ټولو زیات واک لري؟

خاصیت اساسی جمهوری (مردمی) چی
میباشد؟

د جمهوریت (خلکو) اساسی ځانگړتیا
څه ده؟

جواب این است که قوای جداگانه ولی مساوی
دولت همراه با نظارت و تعادل در چهارچوب
قانون اساسی ساخته شده اند.

ځواب دا دی چې د دولت بیلابیل خو مساوي
ځواکونه د نظارت لاندې او تعادل سره د اساسي
قانون په چوکاټ کېنې جوړی شوي دي.

چرا این نظارت و تعادل قوا در شکل جمهوری
دولتها وجود دارند؟ برای جلوگیری از تراکم و
غیر متناسب بودن اقتدارات در دست يك
شخص و یا نهاد، و همچنان برای جلوگیری از
حکومت استبدادی.

ولې د ځواکونو دا نظارت او تعادل د
هیوادونو په جمهوري جوړښت کېنې شتون
لري؟ د یو کس یا بنیاد په لاس کېنې د
نامناسب واک او تراکم او د ظالم حکومت د
مخنيوي لپاره.

بیايد که بعضی از نظارتهای و تعادلات را مطالعه
کنیم. بعضی شان در قانون اساسی اند، و
بعضی دیگر شان از جهت سیاسی اند.

راځۍ چې ځینې نظارتونه او تعادلونه مطالعه
کړو. چې ځینې یې په اساسي قانون کېنې دي، او
ځینې نور یې د سیاسي اړخ لرونکي دي.

نظارتهای رئیس جمهور بر اعمال پارلمان
کدامها اند؟

د پارلمان د کړو لپاره د اولسمشر نظارتونه
کوم دي؟

- وتو پیشنهاد برای قوانین، در موضوع تجاوز
ممکنه پارلمان از حدود صلاحیتش

- د قوانینو لپاره وړاندیز، د پارلمان د واک د
حدونو څخه د تیري په موضوع کېنې

- تطبیق کمتر و بدون جدیت قانون و
برنامه ها

- د قانون او خپرونو د جدیت نشتوالی او کم
تطبیقیدل

- اعلان حالت اضطرار

- د بیړني حالت اعلان

نظارتهای پارلمان بر اعمال رئیس جمهور
کدامها اند؟

د ولسمشر پر اعمالو د پارلمان نظارتونه
کوم دي؟

- د حکومت د وړاندیزې قوانینو د تصویب منع کول.
- امتناع از تصویب قوانین پیشنهادی حکومت
- د کلنی بودیجې یا د ملي پرمختگ د ټول پروگرام یا د یوې برخې د تصویب امتناع.
- امتناع از تصویب تمام یا قسمت از بودجه سالانه و یا برنامه انکشاف ملی
- د وزیرانو د حاضریدلو غوښتنه.
- تقاضای حضور وزرا
- د څیرنیزو کمیټو تاسیس.
- تاسیس کمیټه های تحقیقاتی
- د وزیرانو د اعتماد د رای نشتوالی.
- رای عدم اعتماد به وزرا
- د جرم یا تور اعلام.
- اعلام جرم و یا اتهام
- د سترې محکمې پر کړنو د اولسمشر نظارتونه کوم دي؟
- نظارت های رئیس جمهور بر عملکردهای ستره محکمه کدامها اند؟
- د سترې محکمې د کلني بودیجې څخه د وړاندیز امتناع او د دولت کلنی بودیجه
- امتناع از پیشنهاد بودیجه سالانه ستره محکمه با بودجه سالانه دولت
- د سترې محکمې لپاره د وړاندیزې غوره شوي قاضیانو د تایید څخه امتناع
- امتناع از تأیید کردن قضات پیشنهادی معرفی شده ستره محکمه
- په ستره محکمه کې د خالي ځای لپاره د قاضي د مقررولو څخه امتناع
- امتناع از مقرر نمودن قاضی برای جایگاه خالی در ستره محکمه
- د سترې محکمې د فیصلې د ردولو لپاره پارلمان ته د قانون وړاندیز.
- پیشنهاد قانون به پارلمان برای رد کردن فیصله ستره محکمه
- د محکو د فیصلو د عملي کولو څخه امتناع
- امتناع از تعميل فیصله های محاکم
- د ولسمشر پر کړو باندي د سترې محکمې نظارتونه کوم دي؟
- نظارت های ستره محکمه بر عملکردهای رئیس جمهور کدامها اند؟
- په ځانگړو حالتونو کې، د ځانگړو اقدامونو لپاره او یا د ځانگړو اقدامونو د نیولو څخه د هغه امتناع لپاره ولسمشر ته حکم کول.
- در حالات خاص، حکم نمودن به رئیس جمهور برای اتخاذ اقدامات خاص و یا امتناع وی از اتخاذ اقدامات خاص
- په ځانگړو حالتونو کې، د یو ځانگړي قانون
- در حالات خاص، اعلام عدم مطابقت و عدم

- د نه اجرا کولو او د سمون د نشتوالي اعلام،
تقنیني فرمان، او یا د اساسي قانون سره سم
دولتي مقرري.
- اجرا يك قانون خاص، فرمان
تقنیني، و یا مقررات دولتي، با قانون
اساسي.
- د سترې محکمې په اعمالو باندې د پارلمان
نظارتونه کوم دي؟
- نظارتهاي پارلمان بر عملکردهای ستره محکمه
کدامها اند؟
- د سترې محکمې د وړاندیزې بودیجې د
تصویب څخه امتناع
- امتناع از تصویب بودجه پیشنهادی ستره
محکمه
- د سترې محکمې لپاره د اولسمشرله لوري د
وړاندیز شوي قاضي د تاييد امتناع
- امتناع از تاييد قاضي پیشنهادی رئیس
جمهور برای ستره محکمه
- د سترې محکمې د فیصلې د ردولو لپاره د
قانون تصویب او وړاندیز
- پیشنهاد و تصویب قانون برای رد فیصله
ستره محکمه
- د جرم او یا تور اعلام
- اعلام جرم و یا اتهام
- د پارلمان په کړو د سترې محکمې نظارتونه
کوم دي؟
- نظارت ستره محکمه بر عملکرد پارلمان
کدام است؟
- په ځانگړي حالتونو کې، د یو ځانگړي قانون
او یا نړیوالو پریکړو د اعلام د سمون نشتوالی،
ژمنې، او یا د اساسي قانون سره کنوانسیون.
- در حالات خاص، اعلام عدم مطابقت يك
قانون خاص و یا معاهده بین المللی، میثاق، و
یا کنوانسیون با قانون اساسی

(۶) - قضایي کتنه

د خپلواکه قضایي کتنه پرنسیپ په نوي
اوپرمختگ لرونکي جمهوریت کې د زیاد
اهمیت لرونکی دی، چې د خو لسیزو د نا آرامۍ
او غمیزې څخه جوړ شوی دی.

پرنسیپ قوه قضائیه مستقل دارای اهمیت
زیادی در جمهوری نوپای و پیشرفت کننده، که
بعد از چندین دهه نا آرامی و آشفتگی تشکیل
گرفته می باشد.

په افغانستان کې د جمهوریت پایښت د دولت
د دريوارو ځواکونو په ظرفیت د حقونو په لار
کې او د یاد شوي اساسي حقونو ملاتړ پوري
اړه لري.

بقای جمهوریت در افغانستان بالای ظرفیت هر
سه قوا دولت در راستای احقاق و حمایت حقوق
اساسی ذکر شده در قانون اساسی وابسته
می باشد.

پارلمان قانون تصویب کوي. اولسمشر د کورنیو
چارو د وزیر، او نورو وزیرانو، او لوی څارنوال له

پارلمان قانون را تصویب میکند. رئیس جمهور
بوسیله وزیر امور داخله، و دیگر وزرا، و لوی

لوري د هغه په اجرا او تطبيق پيل كوي.

څارنوال، به اجرا و تطبيق آن ميپردازند.

خو د قضاييه قوې رول د اساسي حقونو په هكله څه دی؟

ليكن نقش قوه قضائيه در مورد حقوق اساسی چی میباید؟

په بله توگه، كوم ځای كښي د دې حقونو د استيفاد ضمانت مسوليت او دنده شتون لري؟

با الفاظ ديگر، در كجا آخرين وظيفه و مسوليت تضمين استيفای اين حقوق وجود دارند؟

راځي چې د دوه فرضي سناريو په ارزونه پيل وكړو:

بيايد كه به بررسى دو سناريو فرضی پېردازيم:

اوله سناريو

سناريو اول

- فرض وكړي چې پارلمان قانون تصويبي او اولسمشرهغه توشيح كوي چې د هغه پر بنسټ د ۵۰ كسانو څخه د زياتو خلكو يوځای كول په هغه واحد كښي د دولت د كوم كار پر ضد د نيوكي لپاره د پارلمان په وړاندې او د جمهوري رياست پر وړاندې غير قانوني او جرم گڼل كيږي.

- فرض كنيد كه پارلمان قانون را تصويب ميكند و رئيس جمهور آنرا توشيح ميكند كه به اساس آن تجمع بيشتراز ۵۰ نفر در آن واحد برای اعتراض عليه كدام اقدام دولت در پيشگاه پارلمان و قصر رياست جمهورى غير قانونی و جرم پنداشته شده.

- آیا په دې قانون كښي كومه ستونزه شتون لري؟ (۳۶مه ماده)

- آیا كدام مشكل با چنين قانون وجود دارد (ماده ۳۶)؟

- آیا كوم هيوادوال كولاى شي د دې قانون په مقابل كښي په نيوكه كښي د گډون كولو څخه وړاندې راوځي؟

- آیا كدام شهروند ميتواند به مقابله اين قانون قبل از شركت در اعتراض برآيد؟

- كه چيري ستره محكمه د دې قضيه د كتنې فيصله د دې قانون د اساسي قانون سره د سمون د نشتوالي او د غير قانوني كيدلو په حق كښي وكړي، ځكه چې دا قانون د يوځای كيدلو او صلح آميز لاريونونه چې يو اساسي حق دی او د اساسي قانون په ۳۶مه ماده كښي بيان شوی دی نقض كړي، په دې ځای كښي ستره محكمه د كومو واكونو درلودونكي ده؟

- اگر ستره محكمه با بازنگری اين قضيه فيصله به عدم مطابقت و غير قانونی بودن اين قانون با قانون اساسی كند، چرا كه اين قانون حق تجمع و تظاهرات صلح آميز را كه يك حق اساسی است و در ماده ۳۶ قانون اساسی ذكر گرديده نقض ميكرد، در اينجا ستره محكمه دارای كدام صلاحيت خواهد بود؟

- آیا ستره محكمه كولاى شي د قانون د

- آیا ستره محكمه ميتواند به عدم قانونيت و

عدم تطبیق (نظارت و تعادل) این قانون حکم کند، و یا قضیه را با پرداخت جبران خساره به يك شخص طبق ماده ۵۱ حل و فصل کند؟

- آیا رئیس جمهور و پارلمان این فیصله ستره محکمه را بپذیرند؟

- کدام گزینه ها را رئیس جمهور و پارلمان در اختیار خواهد داشت؟

- در حالتی اگر کدام اعتراض کننده در مقابل قصر ریاست جمهوری در جریان اعتراضات بیش از ۵۰ نفر دستگیر گردد و به اتهام امتناع از حکم پولیس در مورد پراگنده شدن متهم گردد، چی اجراءات صورت خواهد گرفت؟

مباحثه:

جواب به این سوالات مشکل میباشد زیرا قانون اساسی بصورت مشخص در مورد صلاحیت ستره محکمه برای لغو قوانین که به موقع وضع شده و در مخالفت با احکام قانون اساسی قرار دارند، چیزی را ذکر نکرده.

حکم نزدیکتر به این قضیه ماده ۱۲۱ میباشد، که چنین بیان میکند، بررسی مطابقت قوانین، فرامین تقنینی، معاهدات بین الدول و میثاقهای بین المللی با قانون اساسی و تفسیر آنها بر اساس تقاضای حکومت و یا محاکم، مطابق به احکام قانون از صلاحیت ستره محکمه میباشد.

به اساس تقاضای محاکم چی معنی دارد؟

در سناریوی که ما بحث نمودیم، آیا ارائه درخواست عدم مطابقت قانون با قانون اساسی را میتوان مطابق

نشتوالی او د دې قانون د نه پلوي کیدلو (نظارت او تعادل) حکم وکړي، او یا قضیه یو کس ته د تاوان د جبران په ورکولو د ۵۱مې مادې سره سم حل کړي؟

- آیا اولسمشراو پارلمان د سترې محکمې دا فیصله منلی شي؟

- پارلمان او اولسمشربه کومې ځانگړتیاوې په واک کښې ولري؟

- په هغه حالت کښې چې نیوکه کوونکی د جمهوري ریاست د مانی په وړاندې د نیوکو په لړ کښې د ۵۰ څخه زیات کسان ونیول شي او د خپریدو په هکله د پولیس د حکم څخه په سرغړونې تورن شي، څه اجراءات به وشي؟

مباحثه:

دې پوښتنې ته ځواب سخت دی ځکه چې اساسي قانون په مشخصه توگه د سترې محکمې د واک په اړه د قوانینو په هکله چې په موقع سره وضع شوي او د اساسي قانون د حکمونو سره په ټکر کښې وي، څه نه دي بیان کړي.

دې قضیې ته لنډ حکم ۱۲۱مه ماده ده، چې داسې بیانوي، د قوانینو د سمون ارزونه، تقنیني فرمانونه، د هیوادونو تر مینځ پریکړې او نړیوالې ژمنې د اساسي قانون او د هغه تفسیر سره د حکومت او یا د محکمو د غوښتنو پر بنسټ، د قانون د حکمونو سره سمون د سترې محکمې د واک څخه دی.

د محکمو د غوښتنو پر بنسټ څه معنا لري؟

د سناریو په هکله چې مونږ بحث وکړ، آیا د اساسي قانون سره د قانون د مطابقت د نشتوالی د درخواست په وړاندې کولو کولای شو د

به ماده ۱۲۱ منحيث تقاضای محکمه دانست؟

اگر ما همه اينرا تائيد کنیم که در سناريو، قانون واضحاً ماده ۳۶ قانون اساسی را نقض میکند، و اگر ستره محکمه حکم غيرقانونی بودن قانون را صادر نکند، آیا اين ميتواند يك نظارت موثر را عليه استعمال صلاحيت تقنینی برای ایجاد قانون خلاف قانون اساسی به وجود بیاورد؟

به طریق دیگر، آیا محکمه ميتواند دو نوع جبران را فراهم سازد - معطوف به گذشته (خسارت زیان که قبلاً به وجود آمده) و مربوط به آینده (صلاحیت عملی نمودن يك حق در آینده)؟

در این سناريو، آیا تنظیم کننده اعتراض ميتواند که با مراجعه به محکمه خواستار اجازه برگزاري اعتراض بدون توجه به قانون شود، و یا مردم به اعتراض پرداخته، دستگیر شوند، و به مبارزه عليه این قانون منحيث قسمت از قضایای جزائی بپردازند؟

این سوال را چنین بررسی خواهیم کرد:

- آیا يك شخص ميتواند عليه دولت اقامه دعوی کند؟

- در ماده ۱۲۰ آمده که ارگانهای قضائی به تمام قضایایکه دولت مدعی عليه میباشد رسیده گی میکند.

- آیا ماده ۱۲۰ برای شخص زمینه دعوی عليه دولت را فراهم میسازد؟

۱۲۱می مادهی سره سم د محکمې د غوښتنو په توگه وگڼو؟

که چیرې مونږ ټول دا تاييد کړو چې په سناريو کېښي، قانون په ښکاره توگه د اساسي قانون ۳۶مه ماده نقص کوي، او که چیرې ستره محکمه د قانون د غير قانوني کيدلو حکم ورنه کړي، آیا دا کولای شي يو اغيزمن نظارت د تقنيني واک د کارونې په مقابل کېښي د اساسي قانون پر خلاف د قانون د جوړولو لپاره، جوړ کړي؟

په بله طريقه آیا محکمه کولای شي دوه ډوله جبران مينځ ته راوړي- د پخوا په هکله (د نقصان تاوان چې مخکېښي شوی وي) او د راتلونکي په اړه (په راتلونکي کېښي د يو حق د عملي کولو واک)؟

په دې سناريو کېښي آیا تنظيم کوونکی نیوکه کولای شي چې د قانون په پام کېښي د نیولو څخه پرته د اعتراض په لار اچولو د اجازې غوښتونکی وي محکمې ته رجوع وکړي، او یا اعتراض کوونکي خلک ونيول شي، او د قانون سره د مقابلي لپاره د جزایي قضیې د برخې په توگه پیل وکړي؟

د دې پوښتنې ارزونه به داسې وکړو:

- آیا يو کس کولای شي د دولت په مقابل کېښي دعوا اقامه وکړي؟

- په ۱۲۰می ماده کېښي راغلي دي چې قضایي ارگانونه هغه ټولې قضیې چې دولت په کېښي مدعي عليه وي څیړي.

- آیا ۱۲۰می ماده د يو چا لپاره د دولت پر خلاف د دعوا شرطونه برابرولای شي؟

- په دې سناریو کېنې، د نیوکې تنظیم کوونکې د چا پر خلاف د دعوا اقامه وکړي؟
- په دې سناریو، تنظیم کننده اعتراض علیه کی اقامه دعوی کند؟
- که چیرې ستره محکمه د قانون او د قانون د تطبیقو نشتوالی اعلام کړي، آیا دولت باید د هغې سره موافقه وکړي؟
- د ۷۵مې مادې اوله فقره حکم کوي چې حکومت د دې اساسي قانون او د نورو قوانینو د حکمونو د تطبیقولو او د محکمو د قطعي فیصلو دنده لري.
- د ۷۵مې مادې اوله فقره حکم کوي چې حکومت د دې اساسي قانون او د نورو قوانینو د حکمونو د تطبیقولو او د محکمو د قطعي فیصلو دنده لري.
- آیا دا ماده به ځواب ورکړي؟
- آیا وضعیت د قانون څخه پرته د نیوکو د منع کولو په حالت کېنې، د کورنیو چارو د وزارت د ایجاد شوې مقررې له لوري شوی وی، توپیر به یې کړی وی؟
- د ۷۶مې مادې سره سم، حکومت د هیواد او د دندو د تنظیم د اساسي لیکنو د تطبیق لپاره مقررات وضع او تصویب کوي. دا مقررات باید د هیڅ قانون د روح یا نص ناقص کوونکي نه وي.
- آیا دا داسې هم معنا ورکوي چې دا مقررات د اساسي قانون سره په ټکر کېنې نه شي کیدلای؟
- د نیوکې تنظیم کوونکې د چا پر خلاف دعوا کوي؟
- آیا د ۱۲۱مې مادې سره سم ستره محکمه کولای شي د اساسي قانون سره د مقرراتو د سمون نشتوالی اعلام کړي، که چیرې هم به ماده کېنې د مقرراتو نوم نه وي اخیستل شوی؟
- آیا طبق ماده ۱۲۱ ستره محکمه میتواند که عدم مطابقت مقررات را با قانون اساسی اعلام کند، ولو که در ماده از مقررات نام برده نشده؟
- آیا طبق ماده ۷۶، حکومت برای تطبیق خطوط اساسی سیاست کشور و تنظیم وظایف خود مقررات وضع و تصویب میکند. این مقررات باید مناقض نص یا روح هیچ قانون نباشد.
- آیا این چنین مفهوم را نیز میرساند که این مقررات خلاف قانون اساسی نیز بوده نمیتواند؟
- تنظیم کننده اعتراض علیه کی دعوی کند؟
- مطابق بسیاری از کنوانسیونها و میثاقهای را که ما در مورد شناخت پرنسیپهای اساسی مطالعه کردیم، هر حق که در صورت نقض آن
- د ډیرو کنوانسیونونو او ژمنو سره سم چې مونږ د اساسي پرنسیپونو د پیژندلو لپاره مطالعه کړي، هر حق چې د هغه د نقص په صورت کېنې د تاوان

جبران خساره را بدنبال نداشته باشد يك حق بی بنیاد و غیر واقعی، و یا دارای کمترین اهمیت میباشد.

جبران ونلري یو بی بنسټه او غیر واقعی او یا د ټولو څخه د کم اهمیت لرونکی حق گڼل کیږي.

آیا تقدیم نمودن عرض یا شکایت به کمیسیون مستقل حقوق بشر وسیله فراهم شدن جبران خساره مناسب میشود؟

آیا د بشر د حقونو خپلواکه کمیسیون ته د عرض یا شکایت وړاندې کوونکی د مناسب تاوان د جبران د ورکولو وسیله کیدای شي؟

سناریوی دوم

دوهمه سناریو

- بیاید که چنین فرض کنیم که نسبت کمبود منابع عامه، برای اشخاص نادار که به ارتکاب جرم متهم بودند برایشان در جریان محاکمه وکیل مدافع فراهم نگردیده بود، و بالاخره اینها محکوم گردیده و به محبس فرستاده شده اند.

- رآخی چې داسې فرض وکړو چې په جرم د تورنو غریبو کسانو لپاره د عامو سرچینو د کمښت له امله ورته د محکمې په لړ کښې مدافع وکیل برابر کړل شوی نه وي، او بالاخره دوی محکوم شوي او محبس ته لیږل شوي.

- در اینجا مشکل چی است (ماده ۳۱)؟

- دلته څه ستونزه ده؟ (۳۱مه ماده)

- شخص محکوم شده چی اقدام کرده میتواند (شکایت به کمیسیون جهانی حقوق بشر، و یا استیناف خواهی)؟

- محکوم شوی کس څه کولای شي (د بشر د حقونو نړیوال کمیسیون ته شکایت، یا د استیناف غوښتنه)؟

- بیاید که چنین فرض کنیم که قضیه در ستره محکمه حل میگردد، و محکمه فیصله میکند که حکم محکومیت باید تغییر داده شود زیرا که څارنوال از حقوق اساسی متهم چشم پوشی نموده.

- رآخی چې داسې فرض وکړو چې قضیه په ستره محکمه کښې حل کیږي، او محکمه دا فیصله کوي چې د محکومیت حکم باید بدل شي ځکه چې څارنوال د تورن د اساسي حقونو څخه سترگې پټې کړي.

- آیا فیصله محکمه بالای همه اشخاصیکه در محبس هستند نیز تطبیق میگردد و یا صرف بالای متهم که طلب استیناف خواهی کرده تطبیق میگردد؟

- آیا د محکمې فیصله پر هغو ټولو خلکو چې په محبس کښې دي هم تطبیق کیږي او که یواځې په تورن چې د استیناف غوښتونه یې کړي وي تطبیق کیږي؟

- آیا در اینجا تیوری رویه قضائی وجود دارد؟

- آیا دلته د قضایي چلند تیوري شتون لري؟

- آیا محکمه به وزارت عدلیه در مورد فراهم نمودن وکلای مدافع در آینده، حکم کرده میتواند؟

- آیا محکمه عدلیې وزارت ته په راتلونکي کښې د مدافع وکیلانو د ورکولو حکم کولای شي؟

- ولې؟ ولې نه؟

- چرا؟ چرا نه؟

آیا ستره محکمه کولای شي چې اجراییه قوی ته د بندي د خلاصون لپاره حکم وکړي ځکه چې د هغه محکوم کیدل غیر قانوني و؟

آیا ستره محکمه میتواند که به قوه اجرائیه برای رهائی محبوس حکم کند زیرا محکومیت آن غیر قانونی بوده؟

د نه په حال کې، آیا محکمه کولای شي د محکومیت حکم بدل کړي او قضیه د دوهم ځل لپاره لومړۍ محکمې ته وروسپاري؟

در صورت نه، آیا محکمه محکمه میتواند که حکم محکومیت را تغییر دهد و قضیه را دوباره به محکمه ابتدائیه برای رسیدگی دوباره احاله کند؟

په داسې حال کې آیا لومړۍ محکمه کولای شي د محکمه کولو څخه وړاندې د توقیف څخه په کتنې پیل وکړي؟

در آن صورت آیا محکمه ابتدائیه میتواند به بازنگری توقیف قبل از محاکمه بپردازد؟

په بل مورد کې هغه بنديان چې په دقیقه توګه د استیناف په غوښتونې د محکوم شوی کس په توګه په عین وضعیت کې وي، څه به وشي؟

در مورد دیگر محبوسین که دقیقاً در عین وضعیت مانند شخص محکوم استیناف طلب میباشند، چی خواهد شد؟

آیا محکمه کولای شي د هغه حکم په ورکولو پیل وکړي چې د بنديانو د ټولو یو رنگ قضیو درلودونکي وي، او یا هر بندي په یواځې توګه محکمې ته د خپلې قضیې لپاره غوښتنه وکړي؟

آیا محکمه میتواند که به صدور حکم بپردازد که در برگیرنده تمام قضایای مشابه محبوسین باشد، و یا هر محبوس بصورت جداگانه در محکمه رسیده گی به قضیه ای خویش را مطالبه کند؟

څه به ډیر معقول وي؟

چې بیشتر معقول خواهد بود؟

په دې سناریو کې کوم مورد ښکاره شو چې په اوله سناریو کې یې شتون نه درلود؟

کدام موارد در این سناریو ظاهر گردید که در سناریوی اول وجود نداشت؟

آیا ستره محکمه کولای شي چې عدلیه وزارت ته په مدافع وکیلانو د پیسو د ډیر لګښت حکم ورکړي؟

آیا ستره محکمه میتواند که به وزارت عدلیه حکم مصرف پول بیشتر را بالایی وکلای مدافع کند؟

د نه په حال کې، ستره محکمه د عدلیې وزارت او حکومت د اساسي قانون څخه پیروي ته د مجبورولو لپاره او په جرم د تورنو غریبو کسانو لپاره د مدافع وکیل د بندوبست کولو لپاره، څه

در صورت نه، ستره محکمه برای اجبار وزارت عدلیه و حکومت برای اطاعت از قانون اساسی و فراهم سازی وکلای مدافع برای اشخاص بی بضاعت که در ارتکاب جرم متهم گردیده اند،

اغیزمن کارونه کولای شي؟

چی اقدامات موثر را انجام داده میتواند؟

د دې سناریو موخه په حقیقت کښې د دندې او د حقانیت د تضمین او د مسولیت بیان او د اساسي حقونو ثبوت دی چې په اساسي قانون کښې ترتیب شوي دي او د قضاییه ځواک په اوږو اچول شوی دی.

هدف این سناریو ها در حقیقت بیان وظیفه و مسؤلیت تضمین حقانیت و اثبات حقوق اساسی بوده که در قانون اساسی ترتیب گزیده اند و بدوش قوه قضائیه گذاشته شده است.

معمولاً د اساسي حقونو ضمانت د جزایي حکمونو په لړ کښې پیدا کیږي.

معمولاً سوالات تضمین حقوق اساسی در جریان محاکمات جزائی بروز می‌کند.

(ب) - د قضاییه ځواک د محکمې واک او د جوړښت قانون

(ب). قانون تشکیلات و صلاحیت محاکم قوه قضائیه

(۱) - عمومي حکمونه

(۱). احکام عمومی

د اساسي قانون د ۱۲۳مې مادې سره سم راغلي، په افغانستان کښې د ۲۰۰۵ کال د قضاییه قانون د ځواک د محکمو د واک او جوړښت قانون د استیناف او لومړي محکمو په گډون جوړوي. په ۲۰۰۸ کال کښې په یاد شوي قانون کښې د وزیرانو د مجلس له لوري تعدیلونه لگول شوي دي (د ۱۷مې شمیرې مصوبه) او وروسته د اولسمشر د تقنیني فرمان له لوري تصویب شوي دي. په هر ځای کښې چې یاد شوي تعدیلونه ځانگړو پورې اړه ولري (د تعدیل شوي متن سره سم)، د موضوع په تشریح پیل کوو.

طبق احکام که در ماده ۱۲۳ قانون اساسی آمده، قانون تشکیلات و صلاحیت محاکم قوه قضائیه سال ۲۰۰۵ سیستم قضائی را در افغانستان به شمول محاکم ابتدائیه و استیناف ایجاد می‌کند. در سال ۲۰۰۸ بر قانون مذکور تعدیلاتی توسط مجلس وزیران وارد گردیده (مصوبه شماره ۱۷) و بعداً توسط فرمان تقنینی رئیس جمهور مورد تصویب قرار گرفت. در هر جا که تعدیلات مذکور مرتبط باشد به تعقیب واژه " مطابق متن تعدیل شده " ، به توضیح موضوع خواهیم پرداخت.

دا مواد د قضاییه ځواکونو د محکمو د واک او جوړښتونو قانون چې په جزایي اجراآتو پورې اړه لري متمرکز کوي.

این مواد بالای آن احکام قانون تشکیلات و صلاحیت محاکم قوه قضائیه که مربوط به اجراآت جزائی اند متمرکز میباشد.

۸مه ماده بیانوي چې د افغانستان په محکمو کښې محکمه په ښکاره توگه دایرېږي، خو په هغو حالتونو کښې په قانون کښې تصریح شوي، یا د محکمې پټ دایریدلو ته اړتیا لیدل کیږي، پټې جلسې دایرېږي خو د حکم اعلام په هر حال

ماده ۸ بیان میدارد که در محاکم افغانستان محاکمه به صورت علنی دایر می‌گردد، مگر در حالاتیکه در قانون تصریح گردیده، یا سری بودن محاکمه ضروری تشخیص گردد، جلسات سری دایر می‌گردد ولی اعلام حکم به هر حال

کښې په ښکاره توگه وي.

علنی باشد.

مواد ۱۱ و ۱۲ این قانون حکم میکند که مظلون به مجرد گرفتاری حق تعیین وکیل مدافع را دارد (دولت بصورت مجانی برای اشخاص بی بضاعت وکیل مدافع تعیین میکند)، و هرگاه طرف دعوی لسان رسمی که توسط آن محاکمه صورت میگیرد نداند، حق صحبت در محکمه به زبان مادری توسط ترجمان برایش تامین میگردد.

د دې قانون ۱۱ او ۱۲ مه ماده حکم کوي چې مشکوک د نیولو په وخت کښې د مدافع وکیل د ټاکلو حق لري (دولت د غریب مشکوک کس لپاره په وړیا توگه مدافع وکیل ټاکي)، او هر کله چې د دعوا دواړه پلوي په هغه رسمي ژبه چې په محکمه کښې کارول کېږي پوه نه شي، په محکمه کښې ورته د ژباړن له لوري مورنۍ ژبه تامین کېږي.

(۲). ستره محکمه

(۲). ستره محکمه

ستره محکمه ۵ دیوانونه لري، د هر یو دیوان ریاست د سترې محکمې د غړو له لوري په نوبت سره د سترې محکمې د رییس له لوري د یو کال مودې لپاره ټاکل کېږي، په غاړه اخلي. دیوانونه عبارت دي له: عمومي جزایي دیوان، د عامه امنیت دیوان، د عامه حقونو او مدني دیوان، د نظامي افسرانو د جرمونو او تجارتي دیوان او د داخلي او بهرني امنیت پر خلاف د جرمونو دیوان (۱۸ مه ماده د تعدیل شوي متن سره سم)

ستره محکمه دارای ۵ دیوان میباشد، ریاست هر يك از دیوان را یکی از اعضای ستره محکمه بالنوبه به انتخاب رئیس ستره محکمه برای مدت يك سال تعیین میشود، بعهدده میگیرد. دیوانها عبارت اند از، دیوان جزای عمومی، دیوان امنیت عامه، دیوان مدنی و حقوق عامه، دیوان تجارتي و دیوان جرایم افسران نظامی و جرایم علیه امنیت داخلی و خارجی (ماده ۱۸ مطابق متن تعدیل شده)

د ۲۴ مې مادې سره سم، د سترې محکمې تعدیل شوی متن د قانون د تفسیر او قضایي کارونو په سیمه کښې د لاندې دندو لرونکی دی:

طبق ماده ۲۴، مطابق متن تعدیل شده ستره محکمه در ساحه تفسیر قوانین و امور قضائی دارای وظایف ذیل میباشد:

۱- د قانون د مطابقت ارزونه، تقنینی فرمانونه او د هیوادونو تر مینځ پریکړې او نړیوالې ژمنې د اساسي قانون اود هغه د تفسیر پر بنسټ د حکومت غوښتنه یا د قانون سره سم محکمې.

۱- بررسی مطابقت قوانین، فرامین تقنینی و معاهدات بین الدول و میثاقهای بین المللی با قانون اساسی و تفسیر آنها بر اساس تقاضای حکومت یا محاکم طبق قانون.

۲- د قضایي کارونو د تنظیم په سیمه کښې د حکومت له لوري ملي شورا ته د قانون د طرحې وړاندیز.

۲- پیشنهاد طرح قانون در ساحه تنظیم امور قضائی به شورای ملی از طریق حکومت.

۳- د نوي دلیلونو د مینځته راتللو په سبب د لوی څارنوال یا د دعوا د دواړه اړخونو له لوري د

۳- تجدید نظر بر فیصله های محاکم به سبب ظهور دلایل جدید بر اساس اعتراض

لوی څارنوال یا طرف دعوی، طبق احوال پیش‌بینی شده در این قانون و یا سایر قوانین مربوطه.

۴- حل تنازع صلاحیت محاکم و تفویض صلاحیت رسیدگی قضیه از یک محکمه به محکمه دیگر بر اساس تقاضای لوی څارنوال یا طرف دعوی در حال موجودیت دلایل موجه.

۵- بررسی دلایل و اتخاذ تصمیم در مورد اعاده مجرمین به دولت خارجی مطابق به احکام قانون.

لوی څارنوال و در غیاب وی معاون که به وی تفویض صلاحیت صورت گرفته، به ارتباط موضوعات جزائی در جلسات ستره محکمه اشتراک مینماید. (ماده ۲۵، فقره ۳ مطابق متن تعدیل شده)

مواد ۲۶ و ۲۷ از فسخ و ارجاع حکم برای اقدامات اضافی بحث میکنند. طبق ماده ۲۶، هرگاه دیوان ستره محکمه حین رسیدگی فیصله مورد اعتراض دریافت کند که فیصله محکمه تحتانی در مخالفت با قانون و یا عدم مطابقت با مواد ۱۳۰ و ۱۳۱ قانون اساسی (تطبیق شریعت اسلامی در حالات خاص) صادر گردیده، فیصله را نقض و غرض صدور حکم به محکمه تحتانی ارجاع میدارد، گرچه در اعتراض معترض به آن تصریح نشده باشد.

هرگاه دیوان ستره محکمه فیصله مورد اعتراض را به سبب بطلان در حکم یا بطلان در اجراءات موثر در حکم، نقض نماید، قضیه را با ذکر دلایل آن به محکمه مربوط ارجاع میدارد، در حالت ارجاع قضیه به محکمه اولی،

اعتراض به بنسبت د محکمو پر فیصلو نوی نظر د احوالو د وړاندوینې سره سم په دې قانون کښې یا په نورو مربوطه قوانینو کښې.

۴- د محکمو د واک د شخړو حل او قضیې ته د رسیدلو د واک تفویض د یوې محکمې څخه بلې محکمې ته د لوی څارنوال یا د دعوا د دواړه خواوو د غوښتنې پر بنسبت د موجه دلیلونو د شتون په حال کښې.

۵- د دلیلونو ارزوونه او د قانون د حکمونو سره سم بهرنیو هیوادونو ته د مجرمانو د سپارلو په هکله د پریکړې نیول.

لوی څارنوال او د هغه د نشتوالي په حالت کښې معاون چې هغه ته واک ورکول شوی وي، د جزایي موضوعگانو په اړه د سترې محکمې په جلسو کښې گډون وکړي. (د تعدیل شوي متن د ۲۵مې مادې ۳مې فقرې سره سم)

۲۶ او ۲۷مې مادې د حکم د ختمولو او د حکم د ارجاع په اړه د اضافي کارونو په هکله بحث کوي. د ۲۶مې مادې سره سم هر کله چې د سترې محکمې دیوان د اعتراض وړ فیصلې په وخت کښې وپوهیږي چې د لاندینۍ محکمې فیصله د قانون سره په ټکر کښې ده او یا د اساسي قانون د ۱۳۰ او ۱۳۱ مادو سره سمون ونه خوري، په ځانگړو حالتونو کښې د اسلامي شریعت تطبیق) صادره شوي وي، فیصله نقض او لاندینۍ محکمې ته د حکم د صادرولو په غرض رجوع کوي، که چیرې هم په اعتراض کښې معترض هغه ته نه وي ښکاره شوی.

هر کله چې ستره محکمه د اعتراض وړ فیصله د حکم د باطل کیدلو یا په حکم کښې د اغیزمنو اجراءاتو باطل کیدل، نقض کړي، قضیه د هغې د دلیلونو د یادونې سره مربوطه محکمې ته سپارل کیږي، اولې محکمې ته د قضیې د سپارلو په

حالت کښې، د قاضیانو له لوري د حکم لیرېل چې زیات یې د لومړني قاضیانو څخه پرته وي صورت نیسي. (۲۷مه ماده، اوله فقره)

صدور حکم توسط قضاتی که اکثریت غیر از قضات اولی باشند، صورت میگیرد. (ماده ۲۷، فقره ۱)

هر کله چې د مرجوع علیه محکمې پخواني حکم د لومړني دلیلونو سره حکم کړی وي، او قضیه بیا په ستره محکمه کښې د اعتراض لاندې ونیسي، په داسې حال کښې ستره محکمه موضوع د غور او څیړنې لاندې نیسي او که د محکمې له لوري د ډیرو رایو په وړلو سره نقض شي، لاندینۍ محکمه په داسې حالت کښې د سترې محکمې د لارښوونې سره سم د گټې په مراعتولو مکلفه ده او د هغې صادر شوی حکم به قطعي وي. (۲۷مه ماده، ۲مه فقره)

هرگاه محکمه مرجوع الیه حکم قبلی را با همان دلایل اولی حکم نموده باشد، و قضیه باز در ستره محکمه مورد اعتراض قرار گیرد، در این صورت ستره محکمه موضوع را مورد غور و رسیدگی قرار میدهد و اگر با اکثریت آراء از طرف محکمه نقض گردد، محکمه تحتانی در این صورت مکلف به رعایت مفاد قرار رهنمودی ستره محکمه بوده و حکم صادره آن قطعی بوده. (ماده ۲۷، فقره ۲)

(۳) د استیناف محکمه

د استیناف محکمه د هیواد د هر ولایت په کچه جوړېږي، چې د رییس، د دیوان رییس او د عمومي جزا د دیوان رییس چې د قاضي معاون دی، او نور قضایي غړي وي. (۳۱مه ماده)

(۳) محاکم استیناف

محکمه استیناف در سطح هر ولایت کشور ایجاد میگردد، که مرکب از رئیس، روسای دیوانها با رئیس دیوان جزای عمومی که معاون قاضی میباشد، و دیگر اعضای قضائی میباشد. (ماده ۳۱)

د استیناف محکمې ۶ دیوانونه لري چې د عمومي جزا د دیوان هم په کښې شامل دی چې د قضایي غړو شمیر په هر دیوان کښې د ۶ کسانو څخه نه شي زیاتیدلای. (۳۲مه ماده، ۱ او ۲ مه فقره)

محاکم استیناف دارای ۶ دیوان به شمول دیوان جزای عمومی میباشد که تعداد اعضای قضائی در هر دیوان از شش نفر بیشتر بوده نمیتواند. (ماده ۳۲، فقره های ۱ و ۲)

د ۳۳مې مادې سره سم د استیناف محکمې فیصله او د ټیټو محکمو قرار چې پرې نیوکه شوې ده، په دې قانون او د مربوطه قوانینو په احوالو او ترتیبونو کښې تصریح شوې، د استیناف پړاو ته رسېږي. قضیو ته د رسیدلو په حالت کښې د دعوا ټول حالتونه او کوايف د بیا ځل لپاره د غور لاندې نیسي، د ټیټو محکمو فیصلې او قرارونه کولای شو د قانون د حکمونو

طبق ماده ۳۳، محکمه استیناف فیصله ها و قرارهای محاکم تحتانی را که مورد اعتراض قرار گرفته، در احوال و ترتیبی که در این قانون و قوانین مربوط تصریح گردیده، در مرحله استیناف رسیده گی مینماید. در حین رسیده گی به قضایا تمام حالات و کوايف دعوی را مجدداً تحت غور قرار داده، فیصله ها و قرارهای محاکم تحتانی را میتواند طبق احکام

قانون تصحيح، نقض، تعديل، تائيد يا لغو نمايد.

سره سم صحيح، نقض، تعديل، تائيد يا لغو كوي.

طبق ماده ۳۴، هرگاه در مورد صلاحیت رسیده گئی يك قضیه جزائی بین دو محکمه که در حوزه قضائی محکمه استیناف قرار دارند، اختلاف بروز نماید، حل اختلافات و تشخیص محکمه ذیصلاح توسط هیئتی مرکب از روسای دیوانها، تحت اثر رئیس محکمه استیناف صورت میگیرد. تعیین سرنوشت متهم تحت توقیف از صلاحیت محکمه استیناف میباشد.

د ۳۴ مې مادې سره سم، هر کله چې د واک په هکله یوه جزایي قضیه د دوه محکمو تر مینځ چې د استیناف د محکمې په قضایي حوزه کېنې یې ځای نیولی وي، اختلاف تر مینځ پیدا شي، د اختلاف حل او د واکمنې محکمې تشخیص د دیوانونو د ریيسانو څخه جوړ شوي هیئت له لوري، د استیناف محکمې د رییس د اغیزې لاندې سرته رسېږي. په بند کېنې د تورن د راتلونکي ټاکل د استیناف محکمې د واک څخه ده.

رئیس محکمه استیناف، روسای دیوانها و قضات آن از کیفیت، معیاد رسیده گئی قضایا، صحت تطبیق قانون و مدلل بودن فیصله ها و قرارهای صادره خویش مسئولیت دارند. (ماده ۳۸)

د استیناف محکمې رییس، د دیوانونو ریيسان او د هغو قاضیان د فیصلې د څرنګوالي، قضیې ته د رسیدلو د مودې، د قانون د تطبیقو روغتیا او د فیصلې منطقي کیدل او د خپلو صادر شویو قرارونو مسولیت لري. (۳۸مه ماده)

(۴). محاکم ابتدائیه

(۴). لومړۍ محکمې

محاکم ابتدائیه به شمول محکمه ابتدائیه مرکز ولایت، تحت هر محکمه استیناف ولایت ایجاد میگرد (ماده ۴۰، فقره ۱)

لومړۍ محکمې د ولایت د مرکز د لومړۍ محکمو په ګډون، د ولایت د هرې استیناف محکمې لاندې جوړېږي. (۴۰مه ماده، اوله فقره)

محاکم ابتدائیه مراکز ولایات دارای ۵ دیوان به شمول دیوان جزای عمومی و دیوان جرایم ترافیک میباشد، که هر دیوان مرکب از رئیس و حد اکثر چهار عضو میباشد. (ماده ۴۱)

د ولایتونو د مرکز لومړۍ محکمې ۵ دیوانونه لري د عمومی جزایي دیوان او د ترافیک د جرمونو د دیوان په ګډون، چې هر دیوان رییس او زیات نه زیات ۴ غړي لري. (۴۱مه ماده)

محکمه ابتدائیه ولسوالۍ مرکب از رئیس و دو عضو میباشد. در ولسوالیهای که اعضاء موجود نباشد، رسیده گئی به قضایا توسط کمتر از سه نفر قاضی صورت گرفته میتواند. (ماده ۴۷). محکمه ابتدائیه ولسوالۍ تمام قضایای جزائی عادی، مدنی و احوال شخصیه را که با رعایت احکام قانون در پیشگاه آن اقامه

د ولسوالۍ د رییس او دوه غړو تکرار څخه جوړه شوي ده. په هغو ولسوالیو کېنې چې غړي شتون ونلري، قضیو ته رسیدل د ۳ قاضیانو څخه کم له لوري نه شي کیدلای. (۴۷مه ماده). د ولسوالۍ لومړۍ محکمه ټولې عادي او مدني جزایي قضیې، او شخصي احوال چې د قانون د حکمونو د رعایتولو سره د هغه په وړاندې وړاندې

کیږي، په اول پړاو کېنې ورته رسیږي.
(ماده ۴۸)

میگردد، در مرحله ابتدائی رسیده گی مینماید.
(ماده ۴۸)

د ۵۱ مې مادې سره سم، که چیرې یو کس په بیلابیلو جرمونو تورن وي چې د واک له مخې د بیلابیلو محکمو تابع وي، د هغه څېړنه په هغې محکمې کېنې کیږي چې تر ټولو د سخت جرم د څېړنې واک ولري. په هغه حال کېنې شوي جرمونه د جزا له لحاظ نه یوه کچه ولري، د څېړنې واک هغه محکمه لري چې په تورن د لگول شویو تورو په څېړنې یې پیل کړی وي. د عمومي اصل له نظره، د څېړنې واک هغه محکمه لري چې د خطرناکو جرمونو د څېړنو واک ولري. په جرم کېنې کېون او مرسته کوونکي په هغه محکمه کېنې محاکمه کیږي چې د جرم اصلي فاعل په هغه کېنې محاکمه کیږي.

طبق ماده ۵۱، اگر شخص مرتکب جرایم متعددی گردد که از حیث صلاحیت تابع محاکم جداگانه باشد، رسیده گی به آن در محکمه صورت میگیرد که صلاحیت رسیده گی شدید ترین جرم را دارد. در صورتیکه جرایم ارتكابی از لحاظ مجازات در يك درجه باشد، صلاحیت رسیده گی را محکمه ای دارد که رسیده گی به اتهامات وارده بر متهم را آغاز کرده است. از نگاه اصل عمومی، صلاحیت رسیده گی به محکمه ای تعلق خواهد گرفت که صلاحیت رسیده گی به جرایم خطرناک را داشته باشد. شرکاء و معاونین جرم در محکمه محاکمه میشوند که فاعل اصلی جرم در آن محاکمه میشود.

د لومړۍ محکمې رییس، د دیوانونو ریيسان او قضایي غړي د څرنګوالي، د قضیې د څېړنې د مودې، د قانون د تطبیقو روغتیا او د فیصلې د دلیلي کیدلو او د خپلو لیږل شویو قرارونو مسولیت لري. (ماده ۵۲)

رئیس محکمه ابتدائیه، روسای دیوانها و اعضای قضائی آن از کیفیت، معیاد رسیده گی قضایا، صحت تطبیق قانون و مدلل بودن فیصله ها و قرارهای صادره خویش مسولیت دارند. (ماده ۵۲)

د لومړۍ محکمې صادر شوي حکمونه د نورو موردونو تر مینځ لکه د دعوا په صادر شوي حکم د دواړو خواوو د قناعت مورد، د استیناف غوښتنې انقضایي موده، د ۵۰۰۰۰ افغانیو پورې د نغدي جزا حکم، او نور ډیر موردونه چې په قانون کېنې یې وړاندوینه شوې حکم یې قطعي دی. (ماده ۵۳)

احکام صادره محکمه ابتدائیه در میان دیگر موارد در مواردی چون قناعت طرفین دعوی به حکم صادره، انقضای معیاد استیناف خواهی، حکم به مجازات نقدی الی ۵۰۰۰۰ افغانی، و سایر مواردی که در قوانین پیشبینی گردیده قطعی میباشد. (ماده ۵۳)

آیا دا حکم د تورن د استیناف غوښتنې په لار کېنې د خنډ په توګه چې په یوه قضیه کېنې د ۵۰۰۰۰ افغانیو په بیه نغدي جرمانه او یا د هغه څخه کم باندي محکوم شوی نه ګرځي؟

آیا این حکم سد راه استیناف خواهی متهم که در يك قضیه جزائی به جریمه نقدی ۵۰۰۰۰ افغانی و یا کمتر از آن محکوم گردیده نمیشود؟

د کورنیو چارو د وزارت د ۷۳ یمې مادې سره سم

طبق ماده ۷۳، وزارت امور داخله و سایر

مراجع ذیربط مکلف اند امنیت و حفاظت قضات و دفاتر مربوط و ادارات محاکم را تأمین نمایند، و نیز مکلف اند که فیصله ها و قرارهای قطعی محاکم را تطبیق نمایند.

او نورو ډیرې مربوطه مرجعې مکلف دي د قاضیانو، اړینو دفترونو او د محکمو د ادارو د امنیت او ساتنې تضمین وکړي، او هم مکلف دي چې فیصلې او د محکمو قطعی قرارونه پلوي کړي.

(۶) - محاکمه يک قضیه جزائی (ساعات درسی ۱۵-۱۹)

(۶) - د یوې جزایي قضیې محاکمه (۱۵ تر ۱۹ درسي ساعتونه)

اهداف آموزشی

د زده کړې موخې

- لست اهداف و محتويات ادعنامه
- تشریح قواعد تنظیم کننده مربوط به حضور متهم در محاکمه
- تشریح اینکه چي وقت توقیف بازيینی میگردد و شرایط لازم الاجرا در تصمیم بر ادامه توقیف
- تشریح نقش محکمه در جریان محاکمه و اینکه اعتقاد بر استقلال و بیطرفی چطور بالای این نقش تاثیر میگذارد
- تشریح شرایط محاکمه سری
- لست روشهای برخورد با مظنون متحارب
- تشریح حکم محکمه
- تشریح اهمیت رسیده گی مستقیم و متقابل
- تشریح مفهوم اساسی درخواست عدم شمول مدارک
- آراءه مثالهای مصادره غیر قانونی مدارک

- د دعوايک د توکو او موخو لست.
- په محاکمه کېنې د تورن د حاضریدلو په اړه د تنظیم کوونکو قاعدو تشریح.
- د دې خبرې تشریح چې څه وخت د توقیف کتنه کېږي او د توقیف د دوام د پریکړې لپاره د لارمو شرطونو اجرا.
- د محاکمې په لړ کېنې د محکمې د رول تشریح او دا چې په خپلواکي او بې اړخي باور څرنگه په دې رول اغیزه لري.
- د پتې محکمې د شرطونو تشریح.
- د جنګي مشکوک سره د چلند د لارو چارو لست.
- د محکمې د حکم تشریح.
- د نیغې او متقابلې څیړنې د اهمیت تشریح.
- د مدرکونو د گډون د نشتوالي د درخواست اساسي مفهوم تشریح.
- د غیر قانوني مدرکونو د مصادري د بیلگو وړاندې کول.

- خلاصه احکام که مصادره غیر قانونی مدارک را بیان میکند - تشریح دوکتورین میوه درخت زهر آلود، با ارائه مثال - تشریح مفهوم سازگاری اتهامات با مدارک - لست عناصر حکم	- د هغو حکمونو لندیز چي د غیر قانوني مدرکونو مصادره بیانوي. - د بیلگي د وړاندې کولو سره د زهري میوي د ونې د ډاکټرانو تشریح. - د مدرکونو سره د توروونو د جوړښت د مطلب تشریح. - د حکم د عنصرونو لست.

(الف). اتهامنامه

(الف)- تورن لیک

در صورت تصمیم خرنوال ابتدائیه، و یا حکم محکمه برای سپردن ادعانامه، ادعانامه ایکه تقاضای رسیدگی به محاکمه شخصیکه دارای مسئولیت جزائی میباشد را میکند باید به محکمه تسلیم داده شود (ماده ۳۹، فقره ۴)، که شخص تا زمان برائت و یا متهم شدن مظنون پنداشته میشود (ماده ۵، فقره های ۲ و ۳).

د لومړي خرنوال د پریکړې په حال کې، او یا د دعوالیک لپاره د محکمې د حکم سپارل، هغه دعوالیک چې د جزایي مسولیت لرونکي کس د محکمې د څیړنې غوښتنه کوي باید محکمې ته وسپارل شي (۳۹مه ماده، ۴مه فقره)، چې تر څو د یو کس د برات یا تورن کیدلو تر وخت پورې مشکوک گڼل کیږي (۵مه ماده، ۲ او ۳مه فقره)

ادعانامه باید حاوی نکات چون هویت و مشخصات کامل مظنون و تعریف کامل جرم باشد (ماده ۳۹، فقره ۵).

دعوالیک باید د مشکوک بشپړ ځانگړیتوبونه او غړیتوب د ټکو درلودونکی او د جرم بشپړ تعریف ولري (۳۹مه ماده، ۵مه فقره)

طبق ماده ۳۵ قانون کشف و تحقیق جرایم، اتهامنامه متشکل از دو قسمت تشریحی و نتیجه میباشد:

د جرمونو د کشف او څیړنې د قانون له ۳۵مې مادې سره سم، تورنلیک د دوه برخو د تشریحی او پایلې څخه جوړ شوی دی:

۱- قسمت تشریحی که بر علاوه اصل موضوع مشتمل بر مطالب ذیل میباشد:

۱- تشریحی برخه چې د اصل موضوع څخه پرته د لاندنیو مطلبونو څخه جوړه شوې ده:

الف. محل و تاریخ ارتکاب جرم

الف. د جرم د کولو نیته او ځای.

ب. طریق و انگیزه ارتکاب جرم

ب. د جرم د کولو دلیل او لار.

ج. عواقب و چگونگی واقعه با ذکر دلایل مشدده و مخففه

ج. د پینسې خرنگوالی او پایلې د سختو او کمزورو دلیلونو د یادونې سره.

- د. د زیانمن شوي په اړه مالومات.
- د. معلومات راجع به متضرر.
- ه. د تورن د جرم د ثبوت لپاره مدرکونه او د مسولیت ډولونه.
- ه. مدارک اثبات جرم و نوع مسولیت متهم
- و. د تورن د دفاع دلیونه او پایلې.
- و. دلایل دفاع متهم و نتایج آن مرتب بر آن
- ۲- د پایلې برخه چې جوړه شوې ده له:
- ۲- قسمت نتیجه که مشتمل است بر:
- الف. د تورن د شخصیت په اړه مالومات
- الف. معلومات در باره شخصیت متهم
- ب. د تور ډول
- ب. نوع اتهام
- ج. هغه قانوني حکم چې د دې جرم وړاندوینه یې کړې ده.
- ج. حکم قانونی که این جرم را پیشبینی کرده
- د ۳۶مې مادې سره سم لاندیني مطلبونه باید د تورنلیک سره یوځای شي:
- د ۳۶مې ماده ۳۶، مطالب ذیل باید با اتهامنامه ضمیمه گردد:
- الف. د هغو خلکو نوم لیکنه چې باید په قضایي جلسه کېنې گډون وکړي.
- الف. نامنویس اشخاصیکه باید در جلسه قضائی حاضر شوند.
- ب. د هغې مودې تصدیق چې تورن د څیړنې، نظارت او توقیف لاندې و.
- ب. تصدیق مدتیکه متهم تحت تحقیق، نظارت و توقیف بوده است.
- ج. د ثبوتی مدرکونو تصدیق
- ج. تصدیق مدارک اثباتیه
- د محکمو لپاره د موقتو جزایي اجراءاتو د قانون د ۵۱مې مادې د اولې فقرې سره سم، لومړی څارنوال مکلف دی د پام وړ پوهانو او گواهانو لړلیک په متواتره توگه د دعوا صورت ته، د پوهان نظریې او د گواهانو گواهي محکمې ته وړاندې کړي.
- د ۵۱مې ماده ۵۱، فقره ۱، قانون اجراءات جزائی موقتی برای محاکم، څارنوال ابتدائی مکلف است فهرست شهود و اهل خبره مورد نظر را توأم با صورت دعوی، دلایل شهادت شهود و نظریات اهل خبره به محکمه ارائه نماید.
- لومړی څارنوال باید هغه دوسیه چې د څیړنې نښې او گواهان په کېنې یاد شوي وي، د دعوا د صورت سره محکمې ته وسپاري، ضبط شوي مالونه او توکي هم محکمې ته سپارل کیږي (۳۹مه ماده، ۶مه فقره)
- څارنوال ابتدائی باید دوسیه ای را که حاوی شواهد و قراین تحقیق است، ضم صورت دعوی به محکمه ارائه نماید، اشیاء و اموال ضبط شده نیز به محکمه سپرده میشود (ماده ۳۹، فقره ۶)

- د تورنلیک موخې کومې دي؟
- اهداف اتهامنامه کدامها اند؟
- په یو ځانگړي جرم په رسمي توگه د یو کس تورن کول.
- رسماً متهم نمودن شخص به ارتکاب جرم مشخص
- تورن ته د ځانگړي اظهارونو دتورونو خبر ورکول، تر څو تورن د مدافع وکیل په بندوبست پیل وکړي.
- اطلاع به متهم از اتهامات اظهارات مشخص، تا اینکه متهم به تهیه وکیل مدافع بپردازد
- د قضیې د حل لپاره د رسمي اجراءاتو پیل.
- آغاز اجراءات رسمی محکمه برای حل قضیه
- د محکمې د حدونو مشخص کول او ټاکل.
- تعیین و مشخص نمودن حدود محاکمه
- د خپروونې د ترتیب او تنظیمولو لپاره د گواهانو او مدرکونو د کچې څخه د محکمې خبرول.
- اطلاع محکمه از اندازه مدارک و تعداد شواهد برای ترتیب و تنظیم برنامه آن

(ب). ترتیب قضیه برای محاکمه

محکمه بعد از حصول اتهامنامه بلافاصله ورق ابلاغیه را صادر میکند که شامل نام متهم، جرم نسبت داده شده همراه با دلایل که اتهام را حمایت میکند میباشد، و باید حد اقل پنج روز قبل از تاریخ محاکمه به متهم، وکیل مدافع اش، مجنی علیه و څارنوال دانه میشود. ورق ابلاغیه باید حاوی تاریخ و روز دقیق محاکمه باشد. (ماده ۴۲)

آیا این چنین معنی را دارد که کاپی اتهامنامه به متهم داده نمیشود؟

طبق ماده ۴۳، متهم و وکیل مدافع وی حق دارند که اسناد شامل دوسیه و اشیای ضبط شده را که توسط څارنوال ابتدائیه ترتیب گردیده اند، را ملاحظه و اطمینان حاصل نمایند.

(ب)- د محاکمې لپاره د قضیې ترتیب.

محکمه د تورنلیک د لاس ته راوړلو څخه وروسته بې له ځنډه ابلاغیه پانه صادروي چې پکې د تورن نوم، تورن ته نسبت شوی جرم د هغو دلیلونو سره چې د تورن څخه ملاتړ کوي هم په کښې وي، او باید کم نه کم د محاکمې د نیتې څخه ۵ ورځې وړاندې تورن، مدافع وکیل، مجنی علیه او څارنوال ته ورکول کیږي. ابلاغیه پانه باید د محاکمې دقیقه ورځ او نیته ولري. (۴۲مه ماده)

آیا دا خبره داسې معنا لري چې تورن ته د تورنلیک کاپی نه ورکول کیږي؟

د ۴۳مې مادې سره سم، تورن او مدافع وکیل حق لري چې په دوسې کښې شامل سندونه او ضبط شوي توکي چې د لومړي څارنوال له لوري ترتیب شوي، وگوري او اطمینان حاصل کړي.

طبق ماده ۵۱، فقره ۲، متهم و یا وکیل مدافع حق دارد که لست شهود و اهل خبره را با توضیح دلایل شهادت و معاینات به محکمه ارائه نماید.

آیا اطلاع قبل از پنج روز برای تهیه دفاعیه کافی است؟

مظنون در حالت برائت الذمه قرار میداشته باشد، و بار اثبات مجرمیت مظنون بدوش خارنوال میباشد. بدین لحاظ، متهم در جریان محکمه برای ارائه دفاعیه و یا چیزی دیگری هیچ نوع وجوبه قانونی را ندارد. اضافه تر از آن، طبق ماده ۱۴ میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی، متهم حق داشتن وقت مناسب و دسترسی به سهولتها را دارد و همچنان حق تعیین وکیل مدافع و برقراری تماس را با وی دارد.

تهیه وکیل مدافع چی را در بر میگيرد؟ جواب این سوال به پیچیده گی اتهامات ارتباط دارد، ولی بصورت معمولی، فعالیت های آتی ضروری میباشند:

- بازبینی و فهم دقیق اتهامنامه

- بازبینی دقیق مدارك جمع آوری شده توسط خارنوال ابتدائیه در جریان تحقیق

- تحقیقات مستقل برای شناخت شهود موافق و جمع آوری مدارك دقیق

- مصاحبه مستقل با شهود، که توسط پولیس قضائی و خارنوال مصاحبه شده اند

- تحقیقات قانونی برای ظاهر ساختن دفاعیه های ممکن

د ۵۱ مې مادې، ۲ مې فقرې سره سم تورن یا مدافع وکیل حق لري چې د گواهانو او پوهانو لست د گواهي او معاینو د دلیلونو د توضیح سره محکمې ته وړاندې کړي.

آیا د دفاعیې برابرولو څخه ۵ ورځې وړاندې خبرول کافی دي؟

مشكوك د برائت الذمه په حالت كښي قرار لري، او د مشكوك د مجرم كيدلو د ثبوتونو بار د خارنوال په غاړه دی. په دې توگه، تورن د محکمې په ترڅ كښي د دفاعیې د وړاندې كولو او یا د كوم بل شي لپاره هيڅ كومه قانوني وجوبه نه لري. د دې څخه زیات، د سیاسي او مدني حقونو نړیوالې ژمنې د ۱۴ مې مادې سره سم تورن د مناسب وخت او سهولتونو ته د لاسرسی حق لري او هم د مدافع وکیل د ټاڪلو او د هغه سره د اړیکو د ساتلو حق لري.

د مدافع وکیل کومی دندې لري؟ د دې پوښتنې ځواب د تورونو په پیچلیتوب پورې اړه نه لري، خو په معمولي توگه، لاندیني کارونه ضرور دي:

- د تورنلیك دقیقه پوهه او کتنه.

- د څیړنې په لړ كښي د لومړي خارنوال له لوري د راټولو شویو مدركونو دقیقه کتنه

- د موافقو گواهانو د پیژندنې لپاره خپلواکه څیړنې او د دقیقو مدركونو راټولول.

- د گواهانو سره خپلواکه مصاحبه، چې د قضایي پولیسانو او خارنوال ورسره مصاحبه کړي وي.

- د شونې دفاعیو د ښکاره کولو لپاره قانوني څیړنې.

- د محاکمې څخه وړاندې د توقیف د ختمولو لپاره د وړاندیزونو برابرول او د مدرکونو د قانون سره مبارزه کول.
- فراهم سازی پیشنهادات برای خاتمه توقیف قبل از محاکمه و مبارزه کردن با قانونیت مدارك
- په محاکمې کښې د گواه لپاره د گواهانو برابرول.
- فراهم سازی شهود برای شهادت در محاکمه
- د ضروري پوهانو ساتنه او پیژندنه.
- شناخت و نگهداری اهل خبره ضروری
- په محاکمې کښې د تورن د رول ټاکل.
- تعیین نمودن نقش متهم در محاکمه
- د گواهانو د آخري لست برابرول.
- فراهم سازی آخرین لست شهود
- آیا په عادي قضیو کښې د دې فعالیتونو بشپړول په ۵ ورځو کښې شوونی دی؟
- آیا در قضایای عادی امکان تکمیل نمودن این فعالیتها در پنج روز وجود دارد؟
- که چیرې د تورن او مدافع وکیل محکمی ته د تیاري لپاره ډیرې مودې ته اړتیا ولري، هغوی څه اقدامونه کولای شي؟ هغوی باید څه وکړي؟
- که چیرې د تورن او مدافع وکیل محکمی ته د تیاري لپاره ډیرې مودې ته اړتیا ولري، هغوی څه اقدامونه کولای شي؟ هغوی باید څه وکړي؟
- د ۴۲مې مادې له لوري، آیا د محکمی رییس کولای شي چې د محاکمې څخه وړاندې د لومړي څارنوال، تورن او مدافع وکیل سره د خبرو پړاو پیل کړي تر څو د قضیې په اړه مالومات راټول کړي او هم د دې په هکله چې د دفاعي لپاره څومره مودې ته اړتیا ده او محاکمه به څومره اوږده شي، فیصله وکړي؟
- تحت ماده ۴۲، آیا رئیس محکمه میتواند که قبل از محاکمه گفتگو ای را با شرکت څارنوال ابتدائیه، متهم، و وکیل مدافع وی براه بیاندازد تا به جمع آوری معلومات در مورد قضیه بپردازند و همچنان در مورد اینکه چقدر مدت برای تهیه دفاعیه ضرورت است و محاکمه به چی مدتی طول خواهد کشید، فیصله کند؟
- آیا محکمه د تمی مادې له نظره، د محاکمې د نیتې د ټاکلو څخه وړاندې د داسې خبرو برابرولو واک لري؟
- آیا محکمه تحت ماده ۴۲، صلاحیت برگزاری چنین گفتگو را قبل از مشخص نمودن تاریخ محاکمه دارد؟
- که چیرې د محاکمې لپاره د دفاعي برابرول ډیرې مودې ته اړتیا ولري، آیا محکمه د ۴۸مې مادې سره سم د محاکمې د پیل د نیتې د ځنډولو واک لري؟
- اگر تهیه دفاعیه برای محاکمه به مدت بیشتری نیاز داشته باشد، آیا محکمه طبق ماده ۴۸ صلاحیت به تعویق انداختن تاریخ آغاز محاکمه را دارد؟

(ج). په محاکمه کېنې د تورن حاضریدل

(ج). حضور متهم در محاکمه

(۱). عقلي اختلالات

(۱). اختلالات عقلي

۴۴مه ماده د محاکمې لپاره د عقلي اختلالاتو څخه بحث کوي. هر کله چې د محاکمې په لړ کېنې احساس وشي چې تورن په روحي بيماريو اخته دی او د خپلو حقونو څخه دفاع نه شي کولای، محکمه صلاحیت لري په خپله یا د لومړي څارنوال په غوښتنه د محاکمې لړ وځنډوي او تورن د طبي معاینو د کولو لپاره ولیږي. په داسې حال کې چې د طبي معاینو په پایل کېنې د تورن بيماری ثابت شي، د اجراءاتو لړۍ د تورن تر روغتیا پورې ځنډول کېږي. هر کله چې تورن وروسته په بند محکوم شي، د دماغی بيماری د دارو او درملنې موده د هغه د بند د مودې څخه کمېږي.

ماده ۴۴ از اختلالات عقلي برای محاکمه شدن بحث میکند. هرگاه در جریان محاکمه احساس شود که متهم مصاب به امراض روانی گردیده و قادر به دفاع از حقوق خویش نمیشود، محکمه صلاحیت دارد خود یا به اثر تقاضای څارنوال ابتدائیه جریان محاکمه را معطل و متهم را غرض انجام معاینات طبي اعزام نماید. در صورتیکه در نتیجه معاینات طبي مریضی متهم ثابت گردد، جریان اجراءات الی صحت یابی وی معطل قرار داده میشود. هرگاه متهم بعداً محکوم به حبس گردد، معیاد تداوی و معالجه دماغی از مدت حبس وی کاسته میشود.

(۲). غیابی محاکمه

(۲). محاکمه غیابی

خپلواکه او یا توقیف شوی تورن مکلف دی په هغه وخت کېنې چې محکمې ته د گواهانو سره د مخامخ کیدلو لپاره په فزیکي توگه د هغه حاضریدل په محکمه کېنې ضروري وگڼل شي محکمې ته حاضرېږي. د اړتیا په وخت کېنې د پولیس له لوري محکمې ته حاضرېږي (۴۵مه ماده). په داسې حال کېنې د ۱۷مې مادې د حکم سره سم تورن ته د ابلاغی سپارل د اوسیدلو د ځای د تثبیت د نشتوالي له امله شوونی نه وي، محکمه د هغه د ورکیدلو حکم ورکوي او ورته مدافع وکیل ټاکل کېږي او وروسته ابلاغیه د تورن مدافع وکیل ته سپارل کېږي. او هم محکمه مکلفه ده چې د څیړنې په هر پړاو کېنې، د ورك شوي تورن د لټون لپاره نوي حکمونه په ۱۷مې مادې کېنې درج شويو سیمو کېنې ورکړي (۴۶مه ماده). هر کله چې د حاضریدلو پاڼه چې په ۴۲مې مادې کېنې درج ده تورن ته سپارل

متهم آزاد و یا توقیف شده مکلف است زمانی که حضور آن در پیشگاه محکمه غرض روبرو شدن با شهود با حضور فزیکي آن در محکمه ضروری پنداشته شود، به محکمه حاضر میگردد. در صورتیکه ضرورت توسط پولیس به محکمه احضار میگردد (ماده ۴۵). در صورتیکه تسلیم نمودن ابلاغیه به متهم طبق حکم ماده (۱۷) نسبت عدم تثبیت محل سکونت او امکان پذیر نباشد، محکمه به مفقودی وی حکم نموده، وکیل مدافع برایش تعیین، بعداً ابلاغیه برای وکیل مدافع متهم غایب داده میشود. همچنان محکمه مکلف است در جریان هر پروسه تحقیق، احکام جدید را برای جستجوی متهم غایب در محلات مندرج ماده (۱۷) صادر کند (ماده ۴۶). هرگاه ورقه احضاریه مندرج ماده (۴۲) به متهم تسلیم داده شود مگر وی به محکمه حاضر نگردد، در

این صورت محکمه برای وی وکیل مدافع تعیین مینماید، و ورقه احضاریه مطابق حکم مندرج ماده (۱۷) مکرراً برای متهم ارسال میگردد (ماده ۴۷). برای حمایت قسمی متهم که در غیابت وی به ارتکاب جرم محکوم گردیده، ماده ۴۶ بیان میدارد که آغاز مرافعه خواهی برای متهم از زمان حاضر شدن وی شروع شده و ورق ابلاغیه طبق حکم ماده (۱۷) به وی ارسال میگردد.

(د). تمدید توقیف

قسمیکه ما مطالعه کردیم حد اکثر مدت نگهداشتن شخص در توقیف از مدت دستگیری الی ترتیب اتهامنامه ۳۰ روز میباشد (ماده ۳۶). مدت محاسبه توقیف به ساعت و روز طبق ماده ۳ تنظیم میگردد.

ماده ۶ فقره ۲، تمدید توقیف را بعد از تقدیم اتهامنامه و در جریان محاکمه تنظیم میکند. محکمه ابتدائیه میتواند در جریان محاکمه مدت توقیف را برای دو ماه اضافی تمدید نماید، محکمه مرافعه نیز میتواند در جریان محاکمه این مدت را برای دو ماه دیگر تمدید نماید، و بالاخره ستره محکمه در جریان محاکمه صلاحیت دارد این مدت را برای پنج ماه دیگر تمدید نماید. فقره ۳ بصورت واضح بیان میدارد که در صورت انقضای مدت ذکر شده شخص توقیف شده از حبس رها میگردد.

ماده ۶ تعدادی از سوالات را ایجاد میکند:

- کدام محکمه تمدید مدت توقیف را در جریان محاکمه، قبل از ستره محکمه

کیبزی خو هغه محکمې ته حاضر نه شي، په داسې حال کېبې محکمه د هغه لپاره مدافع وکیل ټاکي، او د حاضریدلو پانه په ۱۷ مې مادې کېبې درج حکم سره سم په تکراري توگه تورن ته لېږل کېږي (۴۷مه ماده). د تورن قسمي ملاتړ لپاره چې د هغه په نشتوالي کېبې د جرم په کولو محکوم شوی، ۴۶مه ماده بیانوي چې د تورن لپاره د مرافعه غوښتنې پیل د حاضریدلو له مودې څخه پیل او ابلاغیې پانه د ۱۷ مې مادې د حکم سره سم هغه ته لېږل کېږي.

(د). د توقیف دوام

لکه څرنګه چې مونږ مطالعه کړل د تورن کس په توقیف کېبې د ساتنې موده زیات نه زیاته د نیولو له مودې څخه تر د تورنلیک د ترتیبولو پورې ۳۰ ورځې ده (۳۶مه ماده). د توقیف د حساب ورکوونې موده په ګډې او ورځو د ۳ مې مادې سره سم تنظیم کېږي.

د ۶ مې مادې ۲ فقره د توقیف موده د تورنلیک د ورکولو څخه وروسته او د محاکمې په لړ کېبې تنظیم کوي. لومړۍ محکمه کولای شي د محاکمې په لړ کېبې د توقیف موده د دوه نورو میاشتو لپاره اوږدوي، د مرافعې محکمه هم کولای شي د محاکمې په لړ کېبې دا موده د نورو دوه میاشتو لپاره اوږده کړي، او بالاخره ستره محکمه د محاکمې په لړ کېبې واک لري دا موده د نورو ۵ میاشتو لپاره اوږده کړي. ۳مه فقره په واضح توگه بیانوي چې د یادې شوې مودې د انقضای په وخت کېبې توقیف شوی کس د بند څخه خلاصیږي.

۶مه ماده ځینې پوښتنې ایجادوي:

- کومه محکمه د محاکمې په لړ کېبې د سترې محکمې څخه وړاندې د توقیف د مودې په

زیاتولو غور کوي؟

رسیده گي می کند؟

- آیا د توقیف د مودې د زیاتولو درخواست لومړی څارنوال کوي او که د نظر محکمه هغه په خپله دنده کوي؟

- آیا درخواست تمدید مدت توقیف را څارنوال ابتدائیه کند و یا محکمه نظر به وظیفه خود انرا انجام میدهد؟

- کوم شرطونه باید محکمه د توقیف د مودې د زیاتولو د حکم د صادرولو لپاره په پام کېښي ونیسي؟

- کدام شرایط را باید محکمه در صدور حکم برای درخواست تمدید مدت توقیف در نظر بگیرد؟

- آیا تورن او مدافع وکیل د توقیف د مودې د زیاتولو د درخواست څخه د خبریدلو حق لري؟

- آیا متهم و وکیل مدافع وی حق اگاه شدن از درخواست تمدید مدت توقیف را دارند؟

- کوم شیان باید په دې پوهه کېښي گډ وي؟ مدرکونه؟ غاړه ایښودنه؟ گواهي؟

- کدام چیزها باید در این اگاهی شامل باشد؟ مدارك؟ اطاعت؟ شهادت؟

(۵). محاکمه

(۵). محاکمه

(۱). عمومي حکمونه

(۱). احکام عمومی

په داسې حال کېښي محکمه د يوې څخه د زیاتو جلسو د جوړولو حکم وکړي، محکمه مکلفه ده دواړو خواوو او نورو اړینو کسانو ته چې مکلف دي د راتلونکو جلسو په ورځو او گړيو کېښي راتللو ته مکلف دي په کتبي توگه خبر ورکړي. (۴۸مه ماده)

در صورتیکه محاکمه ایجاب تدویر بیشتر از يك جلسه را نماید، محکمه مکلف است اطلاع کتبی را به طرفین و سایر اشخاص ذیدخل که مکلف به حضور در محکمه در ساعت و روز جلسه بعدی میباشد، بدهد. (ماده ۴۸)

گواهان او پوهان مکلف دي چې د تسلیم شوي ابلاغیه پانې سره سم په قضایي جلسه کېښي گډون وکړي، د کوم موجه عذر څخه پرته د دې کولو په حالت کېښي د پولیس له لوري محکمې ته راوستل کېږي او د ۵۰۰ افغانیو په نډه جریمه محکوم کېږي. (۴۹مه ماده)

شهود و اهل خبره مکلف اند که طبق ورقه ابلاغیه تسلیم شده در جلسه قضائی حاضر گردند، در صورت امتناع بدون عذر موجه توسط پولیس به محکمه احضار و به پرداخت جریمه نقدی ۵۰۰ افغانی محکوم میگردند. (ماده ۴۹)

هغه گواهان چې ۱۴ کلونه يې بشپړ کړي وي، مکلف دي چې د گواهي د ورکولو څخه وړاندې قسم وڅوري، د هغو ماشومانو د گواهي اوریدل چې ۱۴ کلونو څخه يې عمر کم وي د قسم خوړلو

شهودیکه سن ۱۴ سالگی را تکمیل نموده باشند، مکلف اند که قبل از ادای شهادت سوگند یاد کنند، استماع شهادت اطفال زیر سنین ۱۴ سالگی بدون یاد کردن سوگند صرف

<p>به منظور جمع آوری معلومات مجاز میباشد (ماده ۵۰).</p>	<p>څخه پرته یواځې د مالوماتو د راټولو لپاره مجاز دي (۵۰مه ماده)</p>
<p>آیا متهم برای فراهم سازی مدرک و یا شهادت مکلف میباشد؟</p>	<p>آیا تورن د مدرک او یا گواهي د برابرولو په هکله مکلف دی؟</p>
<p>آیا محکمه از متهم خواستار شهادت شده میتواند؟ چرا؟ چرا نه؟</p>	<p>آیا محکمه د تورن څخه گواهي غوښتلای شي؟ ولي؟ ولي نه؟</p>
<p>آیا متهم در صورت انتخاب شهادت دادن، شاهد دانسته میشود؟</p>	<p>آیا تورن د گواهي ورکولو لپاره د ټاکلو په صورت کښې، گواه گڼل کېږي؟</p>
<p>آیا متهم قبل از ادای شهادت به یاد کردن سوگند مکلف میباشد؟</p>	<p>آیا تورن د گواهي د ورکولو څخه وړاندې په قسم خوړلو مکلف دی؟</p>
<p>آیا متهم خواستار یاد کردن سوگند شده میتواند؟</p>	<p>آیا د تورن څخه د قسم خوړل غوښتل کېږي؟</p>
<p>محکمه صلاحیت دارد اسمای شهود و اهل خبره را که شهادت شان در امر قضاوت موثر نباشد، از لست خارج نماید، و همچنان محکمه صلاحیت دارد شهود و اهل خبره یی را که در فهرست های ارائه شده متهم و څارنوال ابتدائیه شامل نباشد، احضار نماید. (ماده ۵۱)</p>	<p>محکمه واک لري چې د هغو گواهانو او پوهان چې گواهي یې د قاضیانو په امر اغیزمن نه گڼل کېږي نومونه د لیست څخه وباسي، او هم محکمه واک لري هغه گواهان او پوهان چې د لومړي څارنوال او تورن له لوري په وړاندې شوي فهرست کښې شامل نه وي، حاضر کړي. (۵۱مه ماده)</p>
<p>دلایل محکمه در مورد حکم احضار شهود و اهل خبره یی که در لستهای طرفین نباشند، چی میباشد؟</p>	<p>د محکمې دلیلونه د گواهانو او پوهانو د حاضریدلو د حکم په هکله چې د دواړو خواوو په لست کښې نه وي، څه دي؟</p>
<p>نقش محکمه در جریان محاکمه چی میباشد؟</p>	<p>د محکمې رول د محاکمې په لړ کښې څه دی؟</p>
<p>آیا محکمه یکی از طرفین قضیه را همکاری کرده میتواند؟ چرا؟ چرا نه؟</p>	<p>آیا محکمه د قضیې د یوې خوا سره مرسته کولای شي؟ ولي؟ ولي نه؟</p>
<p>اگر محکمه به احضار شاهد حکم کند، بالای طرفین چی تاثیر خواهد داشت، و در صورت تمدید آن، بالای مردم چی تاثیر خواهد داشت؟</p>	<p>که چیرې محکمه د گواه په حاضرولو حکم وکړي، په دواړو خواوو به څه اغیزه ولري، او د هغه د اوږدولو په صورت کښې به په خلکو څه اغیزه ولري؟</p>

رئیس محکمه، نظم جلسه قضائی را به حاضرین توضیح و آنرا حفظ مینماید (ماده ۵۲، فقره ۱)

خارنوال ابتدائیه مکلف است حین رسیده گی قضیه در جلسه قضائی اشتراک نماید (ماده ۵۳، فقره ۱)

د محکمې رییس، د قضایي جلسې نظم راغلو ته واضح او هغه وساتي (۵۲مه ماده، اوله فقره)

لومړی خارنوال مکلف دی د قضیې د خپرني په وخت کښې په قضایي جلسه کښې گډون وکړي (۵۳مه ماده، اوله فقره)

(۲). محاکمه علنی

جلسات قضائی برای مردم باز بوده، مگر اینکه رئیس بخشی از جلسه یا تمام آنرا نظر به دلایل اخلاقی، حفظ راز خانواده گی یا حفظ نظم عامه سری اعلام نماید (ماده ۵۲، فقره ۲)

ماده ۱۲۸ قانون اساسی حکم میکند که محاکمات باید بصورت علنی دایر گردد، ولی استثنائاً در حالاتی که در قانون تصریح گردیده، یا سری بودن محاکمه ضروری تشخیص گردد، جلسات سری دایر میگردد ولی اعلام حکم باید به هر حال علنی باشد.

قسمیکه در مواد ۱۰ و ۱۱ اعلامیه جهانی حقوق بشر منعکس گردیده (در قانون اساسی در ماده ۷ بصورت خاص ضمیمه گردیده)، یکی از حقوق اساسی افراد و یکی از پرنسیپهای تاثیر گذار حقوق بشر حق شخص متهم به ارتکاب جرم در مورد محاکمه علنی و غیر سری وی میباشد.

دلیل آن این است که تا زمانیکه مردم محاکمه را نبینند، در مورد حفظ دیگر حقوق اساسی متهم در آینده و گذشته اطمینان نمی داشته باشد.

با دادن اهمیت به محاکمه علنی، احکام ماده

(۲)- بنکاره محاکمه

قضایي جلسې د خلکو لپاره خلاصې دي، خو په هغه حال کښې چې رییس د جلسې یوه برخه یا ټوله جلسه د اخلاقي دلیلونو په نسبت، د کورني راز د ساتلو لپاره یا د عامه نظم د ساتلو لپاره په پټه اعلاموي (۵۲مه ماده، ۲مه فقره)

د اساسي قانون ۱۲۸مه ماده حکم کوي چې محاکمې باید په بنکاره توگه دایرې شي، خو استثنا په هغو حالتونو کښې چې په قانون کښې واضح شوی، یا د محاکمې په پټه د کیدلو لپاره اړتیا لیدلې کیږي، جلسې په پټه توگه جوړیږي ولې د حکم اعلام باید په هر حال کښې بنکاره وي.

خرنگه چې د بشر د حقونو د نړیوالې اعلامیې په ۱۰ او ۱۱مې مادې کې بیان شوي دي (د اساسي قانون په ۷مه ماده کښې په ځانگړي توگه اضافه شوي)، د خلکو د اساسي حقونو څخه یو او د بشر په حقونو اغیز کوونکي پرنسیپونو څخه یو دی، په جرم د تورن کس د بنکاره او پټې محاکمې په هکله حق دی.

د هغه دلیل دا دی چې تر څو خلک محاکمه و نه ویني، په راتلونکي او تیر شوي وخت کښې د تورن د نورو اساسي حقونو د ساتنې په هکله اطمینان نه لري.

بنکاره محاکمې ته اهمیت ورکول، د ۵۲مې

<p>۵۲ فقره ۲ آن چطور تفسیر و تطبیق خواهد شد؟</p>	<p>مادې د ۲ مې فقرې حکمونه څرنگه تفسیر او تطبیق کېږي؟</p>
<p>آیا محکمه طبق و وظیفه آن گاهی میتواند بخش و یا تمام قضیه جزائی را بصورت سری رسیده گی کند؟</p>	<p>آیا محکمه د دندې د کولو په اساس کولای شي د قضیې یوه برخه یا ټوله قضیه په پټه توگه وڅیړي؟</p>
<p>آیا طرفین حق اطلاع را قبل از تصمیم بر سری بودن محاکمه دارند؟</p>	<p>آیا دواړه خواوې د محاکمې د پټې کیدلو د پریکړې څخه وړاندې د خبریدلو حق لري؟</p>
<p>مفهوم "دلایل حکم عامه" چی را در بر میگیرد؟</p>	<p>د "عامه حکم دلیلونه" معنا څه خبرې تر څنګ لري؟</p>
<p>حکم در اطاق محکمه چی معنی دارد؟ حکم در خیابان چی معنی دارد؟</p>	<p>د محکمې په کوټه کښې حکم څه معنا لري؟ په کوڅه کښې حکم څه معنا لري؟</p>
<p>البته، که څارنوال ابتدائیه، متهم، وکیل مدافع حق حضور را دارند، ولی استثناً متهم در حالات که نظم محکمه و یا اجراءات را بهم بزند از این حق محروم میگردد، و همچنان متهم در زمان اعلام حکم محکمه باید حاضر باشد (مواد ۵۲، فقره ۳، ۵۳، فقره ۲).</p>	<p>البته چې لومړی څارنوال، تورن او مدافع وکیل د حاضریدلو حق لري، خو د تورن استثناً په داسې حال کښې د محکمې نظم او یا اجراءات خرابولای شي د دې حق څخه محرومېږي، او باید تورن د محکمې د حکم اورولو په وخت کښې حاضر وي (۵۲مه ماده، ۲، ۳ او ۵۳مه فقره)</p>
<p>واضحاً، که حق حضور متهم يك حق اساسی میباشد که در غیر آن متهم نمیتواند به اجرای حقوق اساسی اش بپردازد.</p>	<p>په واضحه توگه د تورن د حاضریدلو حق یو اساسي حق دی چې د هغه د نشتوالي په حال کښې تورن نه شي کولای د اساسي قانون د حقونو په اجرا کولو پیل وکړي.</p>
<p>نظر به دلایل زیادی این برای يك شخص متهم به ارتکاب جرم غیر عادی خواهد بود که در هنگام محاکمه همکاری نکند، اخلاص کند، و یا حتا درگیر شود.</p>	<p>د ډیرو دلیلونو په پام کښې د نیولو سره دا به په جرم د تورن کس لپاره غیر عادي وي چې د محاکمې په وخت کښې مرسته ونکړي، اخلاص وکړي او یا تر دې چې و نښلي.</p>
<p>در انجا انواع مختلف رویه های اخلاص کننده وجود دارد.</p>	<p>دلته د اخلاص کوونکو رویو بیلا بیل ډولونه شتون لري.</p>
<p>آیا شما متفق هستید که اخراج متهم از جریان محاکمه آخرین راه حل خواهد بود؟</p>	<p>آیا تاسې منی چې د محاکمې په ترڅ کښې د تورن کس شپل به د حل آخري لار وي؟</p>

د دې اخلال د ختمولو لپاره به نور کوم کارونه ضروری وي؟

د ډیګر اقدامات کمتر بازدارنده برای ختم این اخلال کدامها خواهد بود؟

- اخطاریه ها

- اخطاریې

- گوشه گیری کوتاه

- د لنډې مودې لپاره ځانته کیډل

- مهار فزیکي

- په فزیکي توګه مهارول

اگر تمام اخلالات به وسیله مهار فزیکي از بین رفته میتواند، آیا حالت موجود بوده میتواند که در آن متهم از جریان محاکمه اخراج گردد؟

که ټول اخلالونه په فزیکي توګه مهارولو له لوري له مینځه لاړشي آیا داسې حالت به شتون ولري چې په هغه کېنې تورن د محاکمې له لږ څخه وباسي؟

(۳). حکم محکمه

(۳)- د محکمي حکم

بعد از توضیح حکم محاکمه برای حاضرین، صورت دعوی قرائت میگردد. ماده ۵۳، فقره ۳ الف)

راغلو ته د محاکمې د حکم د واضح کولو څخه وروسته، د دعوا صورت لوستل کېږي. (۵۳مه ماده، ۳ الف فقره).

در صورتیکه متهم تحت توقیف باشد، محکمه فوراً قانونیت توقیف را رسیده گی میکند، و در صورت تشخیص غیر قانونی و غیر ضروری توقیف به رهائی متهم فیصله صادر میکند (ماده ۵۳، فقره ۳ ب)

په داسې حال کېنې چې تورن په توقیف کېنې وي، محکمه په چټکتیا سره د توقیف د قانون په څیرلو پیل کوي، او د توقیف د غیر ضروري او غیر قانوني کېلو په حال کېنې د تورن د خلاصون په هکله فیصله کوي (۵۳مه ماده، ۳ الف فقره)

چون براءت از توقیف غیر قانونی يك حق اساسی طبق مواد ۲۴ و ۲۷ قانون اساسی میباشد، بدین لحاظ بازبینی وضعیت توقیف دارای اهمیت بیشتر میباشد.

ځکه چې د غیر قانوني توقیف څخه برات د اساسي قانون ۲۴ او ۲۷ تمې مادې سره سم یو اساسي حق دی، په دې توګه د توقیف د حالت څخه کتنه ډیر اهمیت لري.

از جهت دیگری نیز این مسئله دارای اهمیت بیشتری میباشد، و آن اینکه برای متهم تهیه دفاعیه در حالت عدم توقیف آسان میباشد.

دا مسئله له بلې خوا هم ډیر اهمیت لري، او هغه دا چې د تورن لپاره د دفاعیه د بندوبست لپاره د توقیف د نشتوالي په حالت کېنې آسان دی.

برای بررسی این پهلو مهم محاکمه، به غور این سناریوهای فرضی میپردازیم.

د محکمي د دې مهم اړخ د ارزوونې لپاره، د دې فرضي سنارو په غور پیل کوو.

فرضي قضيه:

يو کس د وسلې او انفجاريه توکو په غیر قانوني قاچاقو تورن چې د داخلي امنیت په وړاندې د سختو جرمونو څخه یو دی چې د هغه جزا د اوږدې مودې لپاره په بند کښې د محکمو څخه ده. هغه کس د پولیسانو له لوري د نیول کیدلو له وخته په توقیف کښې دی. د محاکمې په پیل کښې د تورن مدافع وکیل له توقیف څخه د تورن د خلاصون وړاندیز کوي او د ۴۸ مې مادې سره سم د محاکمې د کیدلو غوښتنه کوي او د دفاعي په برابرو کښې د تورن د گډون د اجازې غوښتنه هم کوي.

د مدافع وکیل د خپلو وړاندیزونو په ملاتړ کښې لاندیني ټکي وړاندې کوي: تورن ۴۰ کلن وي او په همدې موده کښې یوځای د خپلې کورنۍ سره په سیمه کښې ژوند کړی واده یې هم کړی او د ۶ ماشومانو پلار هم دی او د هغه ښځه او ماشومان د هغه سره یوځای ژوند کوي، او هغه د یو نانوايي لرونکی دی چې په هغه کښې د ۱۰ کلونو راهیسې بوخت دی، هغه په هیڅ پخواني جرم او د تروریستانو شورشیانو سره د اړیکو په تور هم نه دی محکوم شوی، هغه پاسپورت نه لري او هغه غواړي چې په راتلونکي محکمي کښې د حاضریدلو د ضمانت لپاره مالي ضمانت ورکړي.

لومړی څارنوال د تورن د خلاصون سره مخالفت باید، د څیړنو څخه د راتپول شویو لاندینيو ټکو په وړاندې کولو وکړي: تورن په آخرو وختونو کښې څو ځلي د شورشیانو سیمه اییز قومندان سره لیدل شوی دی، پولیس په دې آخرو کښې نانوايي ته د ډیرو پاکتونو د محمولو واریدیدل تر سترگو کړي، پولیسان د نانوايي د یو کارکوونکي د مالوماتو سره سم وپوهیدل چې محمولې د غیر قانوني وسلو او انفجاري توکو څخه ډکې دي چې

قضيه فرضي:

شخص به قاچاق غیر قانونی اسلحه و مواد انفجاريه متهم شده که یکی از جرایم شدید علیه امنیت داخلی محسوب میگردد که مجازات آن محکومیت به حبس طویل میباشد. شخص در توقیف از زمان گرفتاری وی توسط پولیس قرار دارد. در آغاز محاکمه وکیل مدافع متهم پیشنهاد رهائی متهم را از توقیف میکند و نیز خواستار جریان محاکمه را طبق ماده ۴۸ میگردد و همچنان خواستار اجازه به متهم برای اشتراک در تهیه دفاعیه میشود.

د حمایت پیشنهادات خود وکیل مدافع نکات ذیل را ارائه میکند: متهم ۴۰ ساله میباشد و در همین مدت یکجا با فامیل خود در منطقه زندگی کرده، او ازدواج نموده و دارای شش اولاد میباشد، و خانم و فرزندان وی با او یکجا زندگی میکنند، او دارای يك خبازی میباشد که ۱۰ سال میشود در آن مصروف است، او به هیچ سوابق جرمی و همچنان به داشتن روابط با تروریستها و شورشیان محکوم نگردیده، او پاسپورت ندارد، و او میخواهد که تضمین مالی را برای تضمین حضورش در محکمه آینده بپردازد.

څارنوال ابتدائیه با رهائی متهم اختلاف میورزد، با ارائه نکات جمع آوری شده ذیل از تحقیقات: متهم در بسیاری از اوقات اخیر با قومندان محلی مشهور شورشیان دیده شده، پولیس اخیراً وارد شدن محموله های زیادی از بسته ها را به خبازی مشاهده نموده، طبق معلومات یکی از کارمندان خبازی پولیس دریافتند که محموله ها حاوی اسلحه و مواد انفجاريه غیر قانونی بوده

که برای فروش به به قومندان شورشیان آورده شده بود، و طبق اجراءات تلاشی خبازی که به اساس اجازه محکمه صورت گرفته بود، پولیسیس قضائی يك اندازه زیادی از محموله های اسلحه و مواد منفجره به شمول پول غیر قانونی را از اطاق زیر زمین خبازی بدست آورد.

د شورشیانو قومندان ته د خرڅولو لپاره راوړل شوي وول، او د نانوایي د تلاشي د اجراءاتو سره سم د محکمې د اجازې پر بنسټ شوي وه، قضایي پولیسانو په ډیره کچه د وسلو او د انفجاریه توکو د محمولو او د غیر قانوني پیسو په گډون د نانوایي د لاندې کوټې څخه تر لاسه کړي دي.

با در نظر داشت حالت برائت الذمه، کدام دو موضوعات باید در مورد تصمیم به نگهداری شخص در توقیف در نظر گرفته شود؟ شاید متهم به اراده خودش در محکمه حاضر گردد، شاید متهم جرم جدیدی را مرتکب شود و یا در تحقیقات مداخله کند (امنیت عامه).

د برائت الذمه د حالت په پام کښې د نیولو سره، کومې دوه موضوع گانې باید په توقیف کښې د ساتل شوي کس د ساتلو په هکله د پریکړې په اړه په پام کښې ونيول شي؟ کیدی شي تورن په خپله خوښه محکمې ته حاضر شي، کیدای شي تورن کوم نوی جرم وکړي او یا په څیړنو کښې لاس وهنه وکړي (عامه امنیت)

کدام فکتورها را شما در تصمیم در مورد پیشنهاد رهائی متهم در نظر میگیرید؟

د تورن د خلاصون په اړه د پریکړې په هکله کوم فکتورونه تاسې په پام کښې نیسی؟

شاید متهم به اراده خودش به محکمه حاضر گردد:

کیدی شي تورن په خپله خوښه محکمې ته حاضر شي:

طول مدت در جامعه

په ټولنه کښې وخت تیروول.

روابط فامیلی

کورنۍ اړیکې.

مالکیت خانه و تجارت

د تجارت او کور مالکیت.

سن و پایداری

عمر او پایښت.

شدت اتهام و قوت مدرک

د مدرک ځواک او د تور شدت.

مدت حبس ممکنه در صورت محکومیت

د محکومیت په حالت کښې د شووني بند موده.

شاید متهم باز تخلف کند و یا در تحقیقات مداخله کند

کیدی شي تورن بیا سرغړونه وکړي او یا په څیړنو کښې لاس وهنه وکړي.

سوابق جرمی

د جرمی سوابق

د تور شدت یا کچه.	شدت اتهامات
د مدرکونو د ورکیدلو کچه او د گواهانو تهدیدیدل.	ظرفیت انهدام مدارک و تهدید شهود
د محکومیت په صورت کې د شوونې بند موده.	مدت حبس ممکنه در صورت محکومیت
د جرمانه رویې لپاره په ټولنه کې حیثیت .	حیثیت در جامعه برای رویه مجرمانه
آیا تاسې د اړینو فکتورونو د نورو موردونه په هکله فکر کولای شئ؟	آیا شما در مورد دیگر فکتورهای مرتبط فکر کرده میتوانید؟
آیا دواړه خواوې کولای شي چې د گواهانو او د دلیلونو په وړاندې کولو سره د محکمې په کتنې کې ګډون وکړي؟	آیا طرفین میتوانند که در بازبینی محکمه با خواستن شهود و ارائه استدلال شرکت کنند؟
آیا د گواهانو سره استماع په دې کتنه کې شامل ده؟	آیا این بازبینی شامل استماع با شهود میگردد؟
په داسې حالت کې چې د پولیسانو توضیحات (گواهي) د قانونیت د ټاکلو او د ضروري نیولو د اړتیا لپاره وي څه کيږي؟	در حالت که اگر توضیحات (شهادت) پولیس برای تعیین قانونیت و ضرورت گرفتاری ضروری باشد چی خواهد شد؟
د توقیف د څرنگوالي د ټاکلو څخه وروسته، لومړی څارنوال د څیړنې سره سم قضیه په شفاهي توګه د څیړنې د پایلو توضیح وړاندې کوي (۵۳مه ماده، ۳ فقره)	بعد از تعیین وضعیت توقیف، څارنوال ابتدائیه قرار تحقیق قضیه را به شکل شفاهی با توضیح نتایج تحقیق ارائه مینماید (ماده ۵۳، فقره ۳ ج)
هغه عدلي پولیس چې د څیړنې کارونه په غاړه لري، د کرل شویو فعالیتونو شفاهي گزارش وړاندې کوي (۵۳مه ماده، ۳ فقره)	پولیس عدلی که امور تحقیق را بدوش داشته، گزارش شفاهی فعالیتهای انجام شده را ارائه مینماید (ماده ۵۳، فقره ۳ د)
آیا دا خلک د ۵۰مې مادې سره سم د گواهانو په توګه پیژندل کيږي، او آیا د دوی د راپورون څخه د مدرک په توګه د حکم په څیړلو کې ورڅخه ګټه اخیستل کیدای شي؟	آیا این اشخاص طبق ماده ۵۰ به حیث شهود شناخته میشوند، و آیا راپورهای آنها منحصیث مدرک در رسیدن به حکم استفاده شده میتواند؟
که چیرې نه، نو بیا د هغوی د راپورونو موخه	اگر نه، پس هدف راپورهای آنها چی

څه ده؟

میباشد؟

اول گواه مجنی علیه دی وروسته د نورو گواهانو او پوهانو اظهارونه اوریدل کیږي (۵۳مه ماده، ۳ ه فقره)

شاهد اول مجنی علیه بوده بعداً علیه اظهارات شهود دیگر و اهل خبره استماع میگردد (مأده ۵۳، فقره ۳ ه)

هر کله چې گواهان د روغتیايي عذر پر بنسټ د محکمې پر وړاندې حاضر نه شي محکمه کولای شي د هغوي گواهي د هغوی د اوسیدلو پر ځای کښي واوري (۵۳مه ماده، ۳ فقره)

هرگاه شهود بنا بر معاذیر صحی به پیشگاه محکمه حاضر شده نتوانند محکمه میتواند شهادت آنها را در محل اقامت شان استماع نماید (مأده ۵۳، فقره ۳ ن)

(۴). گواهان او د گواهانو مقابله

(۴). شهود و مقابله شهود

تورن کولای شي چې د چیتیا د حق څخه گټه واخلي او دلیلونه و نه وایي، او یا لازم وضاحتونه وړاندې کړي (۵۳مه ماده، ۳ و فقره)

متهم میتواند که از حق سکوت استفاده کند و دلالت نکند، و یا توضیحات لازم را ارائه کند (مأده ۵۳، فقره ۳ و)

که چیرې تورن وغواړي چې گواهي ورکړي آیا هغه د ۵۰مې مادې سره سم گواه وگڼل شي؟

اگر متهم بخواهد که شهادت بدهد آیا او طبق مأده ۵۰ شاهد محسوب میگردد؟

که چیرې تورن وغواړي چې گواهي ورکړي آیا مدافع وکیل، لومړی څارنوال او محکمه کولای شي چې د هغه څخه پوښتنې وکړي؟

اگر متهم بخواهد که شهادت بدهد آیا وکیل مدافع، څارنوال ابتداییه، و محکمه میتواند که از وی سوالاتی را کند؟

آیا د گواهي ټاکل او نه ټاکل د چیتیا په حق کښي شاملیږي، او که په انفرادي سوالونو کښي شاملیږي؟

آیا حق سکوت شامل انتخاب شهادت و یا عدم شهادت میشود، و یا شامل سوالات انفرادی میشود؟

که چیرې تورن گواهي ورکړي، لیکن سوالونو ته د ځواب د وړاندې کولو څخه وروسته ډډه وکړي، محکمه کوم ډول لاس وهنه کولای شي؟

اگر متهم شهادت بدهد، لیکن بعداً از ارائه جواب به سوالات امتناع ورزد، محکمه کدام نوع مداخله را اجرا کرده میتواند؟

تورن او مدافع وکیل کولای شي چې گواهان او پوهان د پوښتنې لاندې راوړي (۵۳مه ماده، ۳ و فقره)

متهم و وکیل مدافع میتواند شهود و اهل خبره را مورد سوال قرار بدهند (مأده ۵۳، فقره ۳ و)

محکمه په ټولو حالتونو کښي کولای شي چې په قضایي جلسو کښي د گواهانو او تورنو څخه

محکمه در همه حالات میتواند در جلسات قضائی از شهود و متهم سوال نماید، و متهم

میتواند که به سوالات محکمه به اساس حق سکوت جواب ندهد. (ماده ۵۳، فقره های ۴ و ۵)

پوښتنه وکړي، او تورن کولای شي چې د محکمې پوښتنو ته د چیتیا د حق پر بنسټ ځواب ور نه کړي. (۵۳مه ماده، ۴ او ۵ مه ماده)

(۵). معافیت ها

(۵) - بخښني

زوجین میتوانند علیه یکدیگر از ادای شهادت امتناع ورزند ولو که روابط زنا شوهری شان قطع شده باشد (ماده ۵۴، فقره ۱).

ښځه او میړه کولای شي د یو بل پر خلاف د گواهي ورکولو څخه ډډه وکړي که چیرې هم د هغوی د ښځې او میړه توب اړیکه ختمه شوې وي (۵۴مه ماده، اوله فقره)

اگر این يك حق است، پس آیا یکی از زوجین میتواند که از این حق صرفنظر کند و علیه یکی از زوجین که متهم است شهادت بدهد؟

که دا یو حق وي، نو آیا د ښځې او میړه څخه یو کولای شي چې د دې حق څخه لاس واخلي او د ښځې او میړه څخه یو چې تورن وي گواهي ورکړي؟

اصول، فروع و اقارب متهم تا درجه دوم در صورتی میتوانند از ادای شهادت و ارائه مدارك امتناع ورزند که خود شاهد از اثر ارتکاب جرمی که طور قانونی به متهم نسبت داده شده، متضرر نگردیده باشد، و یا خود شاهد از وقوع جرم راپور داده باشد (ماده ۵۴، فقره ۲).

د تورن اصول، فروع او خپلوان تر دوهمې درجې پورې په داسې حال کې کولای شي د گواهي او مدرکونو د وړاندې کولو څخه ډډه وکړي چې گواه په خپله د هغه جرم د کولو څخه چې په قانوني توگه هغه ته نسبت ورکړل شوی وي زیانمن شوی نه وي، او یا په خپله گواه د جرم د واقع کیدلو راپور ورکړی وي (۵۴مه ماده، ۲مه فقره)

(۶). مشکلات قانونی بودن مدارك و ارزش مدارك بدست آمده و یا اسناد تهیه شده در جریان تحقیق

(۶). د څیړنې په لړ کېنې د مدرکونو د قانوني کیدلو ستونزې او د لاس ته راغلو مدرکونو او یا برابر شوي سندونو ارزښت

در جریان هر محاکمه جزائی، سوالاتی در مورد پذیرش مدارك معین بدست آمده و یا تهیه شده در جریان تحقیق ایجاد میشود، و اگر بدست آمده باشد، در مورد ارزش مدارك برای رسیدن به حکم نیز سوالاتی ایجاد میگردد.

د هرې جزایي محکمې په ترڅ کېنې، د ټاکل شویو لاس ته راغلیو او تیارو شویو مدرکونه په هکله پوښتنې د څیړنې په ترڅ کېنې ایجادېږي، او که په لاس راغلي وي، د مدرکونو د ارزښت په هکله حکم ته د رسیدلو لپاره هم ځینې پوښتنې پیدا کیدی شي.

په معمولي توگه، د مدرکونو تفریق او خارجول پر هغو مدرکونو باندې چې په غیر قانوني توگه ضبط شوي وي او یا په لاس راغلي وي دي؟

معمولاً، بحثهای اخراج و یا تفریق مدارک بر بالایی مدارک که غیر قانونی ضبط گردیده اند و یا بدست آمده اند میباشد؟

د مدرکونو د ویستلو وړاندیز او درخواست دوه ډوله بنسټیز پوښتنې ایجادوي: آیا مدرکونه په غیر قانوني توگه ضبط شوي او یا په لاس راغلي؟ که داسې وي، آیا دا مدرکونه په پام کېښي د نیولو سره د حکم په صادرولو کېښي، خارج شي؟

درخواست و یا پیشنهاد اخراج مدارک دو نوع سوالات بنیادی را بوجود میاورد: آیا مدارک بصورت غیر قانونی ضبط گردید و یا بدست آمده؟ اگر چنین باشد، آیا این مدارک از توجه به آن در صدور حکم، اخراج گردد؟

د دې په هکله دلیل چې ضبط شوي مدرکونه غیر قانوني او یا لاس ته راغلي معمولاً په نیغه توگه د اساسي حقونو له لوري تضمین شوي اساسي قانون او نورو نړیوالو پریکړو، ژمنو او کنونسیونونو ته وباسي.

استدلال به اینکه مدارک ضبط شده غیر قانونی و یا بدست آمده معمولاً بصورت مستقیم پای حقوق اساسی تضمین شده در قانون اساسی و دیگر معاهدات بین المللی، میثاقها و کنوانسیونها را میکشاند.

ځکه چې مشکوک مدرکونه ډیر زیانمن کیدی شي، دې درخواستونو سره چلند د مدرکونو د خارجولو لپاره د محکمې د یوې جزایي قضیې په لړ کېښي د ټولو مهمو رویو څخه دي.

زیرا که مدارک مشکوک بسیار زیان آور میباشد، رفتار با این درخواستها برای اخراج مدارک در میان اهم ترین رفتارهای محکمه در جریان يك قضیه جزائی میباشد.

اوله قضیه

فرض وکړی چې د جولای په ۲ مه ۲۰۰۸ کښې عدلي پولیسانو یوه ټیلیفوني اړیکه د ښار د یو اوسیدونکي څخه تر لاسه کړه چې د خپل گاونډي کور ته د غرمې څخه وروسته د ۲۰۰۸ د می او جون په میاشت کې د کابل د ښار د تایمې په ۶ واټ کې د نامعلومو خلکو د ننوتلو په هکله پولیسانو ته خبر ورکوي. دې اوسیدونکي پولیس ته خبر ورکړ چې یاد شوي خلک د کور ته د څو دقیقو لپاره ننوتل او بیا د هغه ځای څخه و وتل. د ښار اوسیدونکي د مالوماتو پر بنسټ د پولیسانو یو مامور د ۲۰۰۸ کال د جولای په ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، او ۹ مه نیټه د یوه پټ کور څخه هماغه کارونه ویني. د پولیسانو یاد شوي مامور د تیرو ۱۵ کالو راهیسې په پولیس

قضیه اول

فرض کنید که در جولای ۲، ۲۰۰۸، پولیس عدلی يك تماس ټیلیفوني را از يك شهروند بدست آورد که از وارد شدن افراد نامعلوم در اکثریت اوقات بعد از ظهر در ماه های می و جون ۲۰۰۸ به خانه همسایه خود در سړک ۶ تایمې وات شهر کابل به پولیس خبر میدهد. این شهروند به پولیس اطلاع داد که اشخاص متذکره داخل محوطه خانه برای چندین دقیقه شده و بعداً انجا را ترک میکردند. به اساس معلومات شهروند، يك مامور پولیس بتاريخ ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، و ۹ جولای ۲۰۰۸ از يك خانه مخفی عین اعمال را مشاهده نمود. مامور پولیس متذکره برای مدت ۱۵ سال است که در پولیس خدمت میکند و آموزشهای زیادی را از

طریق وزارت امور داخله و سازمانهای بین المللی در زمینه کشف فروش مواد مخدره کسب کرده. این مامور در بیشتر از ۱۰۰ مورد تحقیقات که منجر به گرفتاری و محکومیت اشخاص ملوث به فروش مواد مخدره شده بصورت مستقیم دست داشته. بسیاری از آن تحقیقات شامل استفاده منازل شخصی برای دست بدست شدن فروش مواد مخدر بوده. فعالیت‌های مشاهده شده در سرک ۶ نشان دهنده استفاده منزل شخصی برای فروش دست بدست مواد مخدره بوده. مامور پولیس مذکور در بیشتر از ۵۰ مورد اجرای حکم تلاشی منازل مشکوک مواد مخدر بصورت مستقیم دخیل بوده. این مامور به اساس آموزش‌های که دیده و تجربیات که بدست آورده میداند که مواد مخدر به آسانی انتقال و از بین برده میشود و همچنان اشخاص فروشنده مواد مخدر با خود مواد محرقه میداشته باشند و یا به آسانی به آن دسترسی میداشته باشند. به اساس همین دلایل مامور مذکور خواستار اجازه تلاشی خانه در سرک ۶ گردیده، خواستار ضبط مواد مخدر غیر قانونی، و گرفتاری اشخاص که در خانه میباشند میگردد. درخواست اجازه تلاشی بتاريخ ۲۳ جولای ۲۰۰۸ درج گردید.

اجازه نامه تلاشی بتاريخ ۲۴ جولای ۲۰۰۸ صادر گردید، و تلاشی نیز در همین روز صورت گرفت. در جریان تلاشی، يك اندازه زیادی از مواد مخدر ضبط گردید. مالك خانه که حاضر بود گرفتار و بعداً در اتهامنامه به جرم فروش مواد مخدر متهم گردید.

در محاکمه، وکیل مدافع متهم خواستار اخراج مواد مخدر و دیگر شواهد که در جریان تلاشی، ضبط و گرفتاری بدست

کنبی کار کوی او د کورنیو چارو د وزارت او د مخدره موادو د خرڅولو د کشف په اړه نړیوالو سازمانونو له لوري زده کړې کړي. د پولیسانو دې مامور د ۱۰۰ څخه زیاتو څیړنو په هکله چې په نیغه توگه د مخدرو موادو په خرڅولو کنبی د ملوثو خلکو د محکومیت او نیولو لامل شوي. د هغو څخه ډیرې څیړنې د مخدره موادو د لاس په لاس خرڅولو لپاره د شخصي کورونو څخه کار اخیستل. په ۶ سرک کنبی لیدل شوي فعالیتونه د مخدره موادو د لاس په لاس خرڅولو لپاره د شخصي کورونو څخه کار اخیستل دي. د پولیسانو یاد شوی مامور د ۵۰ موردونو څخه زیات د مخدره موادو د مشکوکو کورونو د تلاشی د حکم د اجرا کولو لپاره په مستقیم ډول شامل وو. دا مامور د هغو زده کړو چې تر سره کړي یې دي او هغو تجربو په اساس چې لاس ته یې راوړي، پوهیږي چې مخدره مواد به آسانی سره انتقال او له مینځه وړل کیږي او د مخدره موادو خرڅوونکي د ځان سره د سوځولو مواد هم لري او یا په آسانی سره هغه ته لاس رسي لري. د همدې دلیل پر بنسټ یاد شوی مامور د ۶ سرک د کور د تلاشی اجازه غواړي. د غیر قانوني مخدرو موادو ضبط، او د هغو خلکو چې په هغه کور کنبی دي د نیولو اجازه غواړي. د تلاشی د اجازې درخواست د جولای په ۲۳ په ۲۰۰۸ کنبی درج کیږي.

د تلاشی اجازه نامه د جولای ۲۴، ۲۰۰۸ کنبی صادره شوې ده، او تلاشی هم په همدې ورځ شوې ده. د تلاشی په لړ کنبی، یو ډیر شمیر مخدره مواد ضبط شول. د کور مالک چې حاضر و گرفتار او وروسته په تورنلیک کنبی د مخدره موادو د خرڅولو په جرم تورن شو.

په محاکمه کنبی، د تورن مدافع وکیل د مخدرو موادو او نورو گواهانو چې د تلاشی، ضبط او نیولو په لړ کنبی لاس ته راغلي د خارجولو

غوبنتونکی شو.

آمده گردید.

تاسې به څنگه چلند کوی؟

شما چطور رفتار خواهید کرد؟

آیا ستاسې حکم به متفاوت وي، په دې صورت کښې چې د جولای په ۹مه نیټه، د پولیس مامور خپل یو د اعتماد وړ خبر ورکونکی د مخدره موادو د اخیستلو لپاره یاد شوي کور ته لیږي او هغه کس د تورن څخه د مخدره موادو په اخیستلو موفق وای؟

آیا حکم شما متفاوت خواهد بود، در صورتیکه بتاريخ ۹ جولای، مامور پولیس يك اگاهی دهنده مورد اعتماد خود را به برای خرید مواد مخدره به خانه متذکره میفرستاد و آن شخص در خریدن مواد مخدره از متهم موفق میبود؟

که چیرې خبر ورکونکي، مخدره مواد د جولای په ۲۲ مې نیټې اخلې په هغه صورت کښې به څه کیري؟

اگر اگاهی دهنده، مواد مخدره را بتاريخ ۲۲ جولای میخرد در آن صورت چی خواهد شد؟

دوهمه قضیه

قضیه دوم

فرض وکړی چې فرهاد یو مجرد ۲۵ کلن کس دی چې خپله ټول ژوند یې په جلال آباد کښې تیر کړی دی. پولیس هغه ښه پیژني ځکه چې د ماشومتوب او جوانۍ په وخت کښې یوه اوږده جرمي سابقه لري او ځکه چې څو ځلې په وړې جزایي سرغړونې محکوم شوی دی. او ځینې وخت د خیاط په توگه د خپل کاکا په دوکان کښې کار کوي. پولیس د هغو اخطارونو په بنسټ په فرهاد شک کوي چې هغه په غیر قانوني توگه د خیاطي په دوکان کښې وسله خرڅوي. د ۲۰۰۴ کال د جولای په اوله نیټه د پولیس مامور د شاه په نوم چې په پټه توگه کار کاوو د فرهاد دوکان ته ځي او د یوې تفنگچې د اخیستلو غوښتنه کوي او کله چې فرهاد تفنگچه د پولیس مامور ته سپاري او پر ځای یې پیسې لاس ته راوړي په همدې وخت کښې وو چې هغه ونیول شو او پولیس په تلاشي پیل کوي خو نوره هېڅ وسله یې د فرهاد یا د هغه د دوکان څخه تر لاسه نه کړه. د توقیف په وخت کښې، فرهاد پولیس ته مصاحبه ورکړه خو پولیس فرهاد ته د چپتیا،

فرض کنید که فرهاد يك شخص مجرد ۲۵ ساله میباشد که تمام زندگی خود را در جلال آباد سپری نموده. پولیس وی را خوب میشناسد بخاطریکه سابقه جرمی طولانی در زمان طفولیت و جوانی دارد زیرا وی چندین بار به انجام تخلفات جزائی کوچک محکوم شده. او بعضی اوقات به حیث خیاط در دوکان کاکایش کار نموده. پولیس به اساس هشدارهای که دریافت نمود بالای فرهاد در مورد اینکه وی بصورت غیر قانونی اسلحه را در دوکان خیاطی میفروشد شک نمود. بتاريخ ۱ جولای ۲۰۰۸ مامور پولیس بنام شاه که بصورت مخفی کار مینمود به دوکان فرهاد رفته و خواستار خرید يك تفنگچه شد و وقتیکه فرهاد تفنگچه را به مامور پولیس تسلیم نمود و در مقابل پول را بدست آورد در همین زمان بود که وی دستگیر گردید و پولیس دست به تلاشی زد ولی دیگر اسلحه را نه از خود فرهاد و نه از دوکان وی بدست آورد. در زمان توقیف، فرهاد توسط پولیس مصاحبه شد ولی پولیس به فرهاد در

مورد حق سکوت و داشتن وکیل مدافع و حضور آن در جریان تحقیق معلومات نداد. در جریان مصاحبه ۱۴ ساعت پولیس، څارنوال ابتدائیه حضور نداشت. در جریان استنطاق پولیس فرهاد را از خوردن، نوشیدن، و استفاده تشناب منع نموده بود. استنطاق در يك اطاق کم هوا در زیرزمینی آمریت پولیس صورت گرفت و همچنان دستهای فرهاد در همین زمان ولچک گردیده بود. پولیس به نوبت اجرای وظیفه مینمود و در هر زمان فرهاد را به اعمالش و به عدم موفقیت در زندگی سرزنش میکردند. نزدیک به ختم ۱۴ ساعت استنطاق بود که فرهاد در مورد دست داشتن در تجارت ناقانون اسلحه اعتراف نمود، و به پولیس در مورد مخفیگاه اسلحه نیز معلومات داد. به اساس همین اعتراف فرهاد بود که پولیس مقداری زیادی از اسلحه ناریه، راکت انداز، راکتها و موشکهای سام را بدست آورد. فرهاد به څارنوال ابتدائیه تسلیم گردید و څارنوال ابتدائیه با ارائه اتهامنامه فرهاد را به فروش غیر قانونی اسلحه و مهمات متهم نمود که يك جرم شدید و بزرگ نسبت به فروش تفنگچه به مامور مخفی است.

در جریان محاکمه، وکیل مدافع فرهاد خواستار لغو اعتراف و اخراج تمام مدارک بدست آمده در نتیجه اعتراف گردید. در عرضه آن، فرهاد بر موارد فوق تاکید نمود، و همچنان ادعای کوب خود را توسط شلاق رابری و تهدید فامیل خود را در زمان استنطاق نمود.

کدام موارد برای فیصله به محکمه تقدیم شده؟

شما به این سوال چطور پاسخ میدید؟

مدافع وکیل او د څیرنې په لړ کښې د هغه د حاضریدلو په هکله مالومات ورنه کړل. د مصاحبې په لړ کښې د ۱۴ ساعتونو لپاره پولیس او لومړی څارنوال حاضر نه وو. د استنطاق په لړ کښې پولیس، فرهاد د خوړلو، څښلو او د تشناب د کارولو څخه منع کوي. استنطاق په یو کم هوا کوټه کښې د پولیس د آمریت په تاكوی کښې تر سره شو او په دې موده کښې د فرهاد په لاسونو کښې ولچکې اچول شوې وې. پولیس په نوبت سره دنده کوله او وخت په وخت به یې فرهاد د خپلو اعمالو او په ژوند کښې په ناکامي غنده. د استنطاق ۱۴ گړې په بشپړیدو وې چې فرهاد د غیر قانوني وسلې په تجارت کښې په لاس لرلو اعتراف وکړ، او پولیس ته یې د وسلې د پټ ځای په هکله هم مالومات ورکړل. د فرهاد د همدې اعتراف پر بنسټ وو چې پولیس یو زیات شمیر سپکه وسله، راکټ لایچر، راکټونه او سیم راکټونه تر لاسه کړل. فرهاد لومړی څارنوال ته وسپارل شو او لومړی څارنوال د غیر قانوني وسلې او مهماتو د خرڅون تورنلیک د وړاندې کولو سره فرهاد تورن کړ چې د پولیسانو یو پټ مامور ته د یو تفنگچې د خرڅون په نسبت یو سخت او ستر جرم گڼل کیږي.

د محکمې په لړ کښې، د فرهاد مدافع وکیل د اعتراف د لغو او د اعتراف په نتیجه کښې د ټولو لاس ته راغلي مدرکونو د اخراج غوښتنه کوي. په دې موده کښې فرهاد په پاسنیو موردونو کښې ټینگار وکړ، او د استنطاق په وخت کښې د چابک پواسطه د وهلو او د خپلې کورنۍ د تهدید په هکله یې هم دعوا وکړه.

د محکمې د فیصلې لپاره به کوم موردونه وړاندې شوي؟

تاسو دې سوال ته څرنگه ځواب ورکوئ؟

قانون اساسی در مورد اثر نقض حقوق اساسی ساکت است. میثاقها و کنوانسیونهای مرعی الاجرا واضح میسازد که در صورت نقض حقوق اساسی باید که جبران خساره پرداخته شود (اعلامیه جهانی حقوق بشر، ماده ۸). بخاطریکه حق بدون جبران خساره برای نقض آن يك حق خالی میباشد.

از قانون اجراءات جزائی موقت برای محاکم چی استفاده شده میتواند؟

ماده ۷ بیان میدارد که:

دلایل و شواهدیکه بدون رعایت احکام قانون جمع آوری شده باشد، فاقد اعتبار بوده، محکمه نمیتواند مستند به آن حکم نماید

آیا این قاعده اختصاصی به سوالات ارائه شده در سناریوی فرضی فوق جواب میدهد؟

بباید که بررسیها را يك قدم دیگر نیز دنبال کنیم.

قضیه سوم

فرض کنید که پولیس عدلی اطلاعی را از يك شهروند که در سابق نیز اطلاعات دقیق داده بود، بدست آورد. شهروند گفت که حامد مقداری زیادی از هیروئین را به فروشنده های مواد مخدر در کابل توضیح میکند. بدون کدام معلومات اضافی و یا اجازه نامه تلاشی، پولیس وارد خانه حامد در حالیکه هیچ شخص حاضر نبود گردید، پولیس مواد مخدره غیرقانونی را بدست نیاورد، مگر يك کتابچه دفتر حساب را از تحت کف اطاق بدست آورد، کتابچه مذکور حاوی ثبت تمام معاملات مواد مخدره حامد و همچنان اسمای معامله کننده

اساسی قانون د اساسی حقونو په نقض ساکت پاتي دی. مرعی الاجرا کنوانسیونونه او ژمنې واضح کوي چې د اساسی حقونو د نقض په حالت کښې باید د جبران تاوان ورکړل شي) د بشر د حقونو نړیواله اعلامیه، ۸ مه ماده)

د محکمو لپاره د موقتو جزایی اجراءاتو څخه څه گټه اخیستل کېږي؟

۷مه ماده بیانوي چې:

هغه دلیلونه او گواهان چې د قانون د حکم د رعایتولو څه پرته راټول شوي وي، د اعتبار وړ نه دي او محکمه نه شي کولای د هغو په استناد حکم وکړي.

آیا دا اساسی قاعده په پاسنی فرضی سناریو کښې وړاندې شویو پوښتنو ته ځواب ورکړي؟

راځی چې دا ارزوونې یو ځل بیا تعقیب کړو

دریمه قضیه

فرض وکړی چې عدلی پولیس د بنسار د یو اوسیدونکي څخه چې پخوا یې هم دقیق خبرونه ورکړي دي خبر تر لاسه کړ. اوسیدونکي وویل چې حامد په ډیره کچه په کابل کښې د مخدره موادو خرڅوونکو ته هیروین توضیح کوي. د کومو اضافي مالوماتو او یا د تلاشی د اجازه نامې څخه پرته، پولیس د حامد کور ته په داسې حال کښې چې هیچ څوک هم حاضر نه وو ننوتل، پولیسانو غیر قانونی مخدره مواد په لاس را نه وړل، خود حساب یوه کتابچه یې د کوتې څخه تر لاسه کړه، په یادې شوې کتابچې کښې د مخدره توکو ټولې معاملي او د مخدره موادو د

های مواد مخدره بود. پولیس کتابچه دفتر حساب را ضبط نمود و به مصاحبه خریداران هیروئین پرداخت. پولیس حامد را به اساس معلومات جمع آوری شده مصاحبه گرفتار نمود، و خارنوال ابتدائیه با ترتیب اتهامنامه حامد را به معامله هیروئین متهم نمود که یکی از جرایم شدید دارای مجازات حبس برای مدت طولانی میباشد. در جریان محاکمه، وکیل مدافع حامد درخواست منع شهادت خریداران مواد مخدر گردید، و همچنان درخواست خارج ساختن کتابچه دفتر حساب و راپورهای پولیس که در زمان مصاحبه بدست آورده بودند از مدارک گردید.

شما با درخواست اخراج مدارک چگونه رفتار خواهید کرد؟

آیا به خریداران هیروئین اجازه شهادت در محاکمه داده شود؟

در مورد دلیل که شناسائی خریداران هیروئین از طریق تلاشی غیرقانونی خانه صورت گرفته که خلاف یکی از حقوق اساسی متهم میباشد، چی نظر دارید؟

از طریق دیگر اگر بگویم، آیا میوه بدست آمده از درخت زهر آلود تمیز کننده زهر است، و یا خود میوه نیز فاسد است؟

در اینمورد قانون اجراءات جزائی موقت برای محاکم بعضی از رهنمائی های را دارد. طبق ماده ۵۵، اوراق شهادت شهود و معاینات تخصصی اهل خبره که در جریان تحقیق جمع آوری گردیده است، میتواند منحصت مدارک شناخته شود و اساس تصمیم را تشکیل دهد. مشروط بر اینکه نتایج نشان دهد که متهم وکیل مدافع منتخب اش در هنگام جریان تحقیق حاضر بوده و در موقفی باشند که بتوانند سوال

معامله کونکو نومونه هم پکینسی ثبت وول. پولیس د حساب کتابچه ضبط کره او د هیروینو د اخیستونکو په مصاحبه یې پیل وکړ. پولیس حامد د مصاحبې څخه د راتپول شویو مالوماتو پر بنسټ ونیو، او لومړی خارنوال د تورنلیک د جوړولو سره حامد د هیرونو په معامله تورن کړ چې د سختو جرمونو څخه یو دی او د اوږدې مودې لپاره د بند جزا لري. د محاکمې په لړ کنبې د حامد مدافع وکیل د مخدره موادو د اخیستونکو د گواهي د منع کولو درخواست وکړ، او د مدرکونو څخه د حساب د کتابچې، او د پولیس د راپورونو چې د مرکې په وخت کنبې یې لاس ته راوړي د خارجولو درخواست هم وکړ.

تاسې به د مدرکونو د خارجولو د درخواست سره څه ډول رویه کوئ؟

آیا په محکمه کنبې به هیروین اخیستونکو ته د گواهي اجازه ورکول کیږي؟

د هیروینو د اخیستونکو د پیژندنې د دلیل په هکله د کور د غیرقانوني تلاشي له لوري صورت نیولي چې د تورن د یو اساسي حقونو پر خلاف دی، څه نظر لری؟

که په بله طریقه یې ووايو، آیا د زهرجنې ونې څخه لاس ته راغلي میوه د زهر و پیژندونکی دی، او که په خپله میوه هم فاسده ده؟

په دې هکله د محکمو لپاره د موقتو جزایي اجراءاتو قانون ځینې لارښوونې لري. د ۵۵مې مادې سره سم، د گواهانو د گواهي پانې او د پوهان ځانگړې معاینې چې د څیړنې په لړ کنبې راتپولی شوي، کولای شي د مدرک په توگه وپیژندل شي او د پریکړې اساس وگرځي. په دې شرط چې پایلې و باید چې تورن او د هغه لوري ټاکل شوی مدافع وکیل د څیړنې په ترڅ کنبې حاضر وي او په داسې حال کنبې وي چې خپله

و یا اعتراض خویش را ارائه بدارند، در غیر آن اسناد فوق صرف جنبه قرینه را دارا میباشد.

پس، در قضیه این اسناد، که در برگیرنده مصاحبه با شهود میباشد و استنطاق با مظنون و متهم را در بر نمیگیرد، نقض حق حضور وکیل مدافع انقدر مهم مانند استدعا دوکتورین "میوه درخت زهر الود" تلقی نمیگردد.

آیا کدام تفاوت بنیادی بین این نقیصه اجراءات و نقض حقوق اساسی وجود دارد؟

به سناریوی فرضی رجوع کرده، اگر خریداران هیروئین از دادن شهادت در محاکمه منع گردند، آیا اسناد مصاحبه آنها با پولیس با این همه حال به حیث مدرک قبول میگردد؟

آیا جواب این سوال در ماده ۵۵ موجود است، و یا حقوق اساسی بیشتر در اینجا دخیل است؟

این چی است؟ این حق اساسی مصونیت و برائت از تلاشی غیر قانونی است؟

در مورد نقض قواعد اجراءات که به اندازه حقوق اساسی نمیرسند چی نظر دارید؟

ماده ۲، فقره ۵، بیان میدارد که عدم ثبت فعالیت تحت ماده ۲ باعث عدم قانونیت فعالیت میگردد. هدف این ماده نسبت به تاثیر عدم ثبت يك فعالیت در قابل پذیرش مدارک در محاکمه معین نیست.

بصورت مشخص، مواد ۱۵ و ۱۶ رهنمائی های

پوینتته یا نیوکه وړاندې کړي، او که نه پاسني سندونه یواځې د نښو په توگه وي.

د دې سندونو په قضیه کښې، چې د گواهانو سره مصاحبه هم په کښې شامله ده او د مشکوک او تورن سره د استنطاق مسله په کښې شامله نه ده، د مدافع وکیل د حاضریدلو د حق نقض دومره مهمه نه ده لکه څرنگه چې د ډاکترانو استدعا "د زهرجنې میوې ونه" گڼل کیږي.

آیا د اجراءاتو په دې نقیصې او د اساسی حقونو په نقض کښې کوم بنسټیز توپیر شتون لري؟

فرضی سناریو ته رجوع کوو، که چیرې د هیروینو اخیستونکي په محاکمه کښې د گواهي ورکولو څخه منع شي، آیا د هغوی د مصاحبه سندونه د پولیس سره په داسې حال کښې د مدرک په توگه قبلېږي؟

آیا د دې پوښتنې ځواب په ۵۵مې مادې کښې موجود دی، او که ډیر اساسی حقونه په دې ځای کښې شامل دي؟

دا څه دي؟ د تلاشي څخه د برأت او مصونیت دا اساسی حق غیر قانونی دی؟

د اجراءاتو د قاعدو د نقض په هکله چې د اساسی حقونو کچې ته نه ریسرې څه نظر لری؟

د ۲مې مادې، ۵مه فقره بیانوي چې د فعالیت ثبت د نشتوالي په حالت کښې د ۲مې مادې له لوري د فعالیت د قانونیت د نشتوالي باعث گرځي. د دې مادې موخه، د یو فعالیت د نه ثبتولو د اغیزې له سببه په محاکمه کښې د مدرکونو د منلو وړ فعالیت کښې ټاکل شوی نه دی.

په مشخصه توگه، ۱۵ او ۱۶ مه ماده ښې

خوبتیری را ارائه می‌کند. این مواد بیان میدارد که اجراءات جزائی در حالات چون فقدان اهلیت قاضی و یا خارنوال ابتدائیه، در صورتیکه اجراءات توسط خارنوال آغاز نگردیده باشد، و یا خارنوال در زمان اجراءات حاضر نباشد و حضور وی در اجراءات طبق قانون حتمی باشد، باطل میباشد.

طبق این مواد در دیگر حالات نقض اجراءات، اجراءات باطل خواهد بود مگر اینکه طرفین دعوی به آن اعتراض کنند. در این حالات، اعتراض در جریان تحقیقات، خارنوال، و محاکمه، محکمه به برطرفی اجراءات در هر وقت ممکنه حکم خواهد کرد. مخالفت با آن در اعتراض صورت میگیرد، مگر در این قضیه، محکمه مرافعه بی اعتبار بودن اجراءات را زمانی اعلام میکند که متیقن گردد که تخلفات اجرائی باعث انحراف در وقت تصمیم گیری دوسیه گردیده است، در غیر آن تخلف بیضرر شناخته خواهد شد.

(۷). مطابقت اتهام با مدارك

در یافتن عدم تطابق مدارك ارائه شده در محاکمه با عناصر جرم که در اتهامنامه ذکر شده، در قضایای جزائی امر غیر معمول نیست. مواد ۵۶ و ۵۷ این مشکلات را بررسی میکنند.

ماده ۵۶ بیان میکند که هرگاه در نتیجه تحقیق یا حین محاکمه استنتاج شود که جرایم اضافی و یا حقایقی که منجر به حالات مشدده قضیه گردیده، محکمه صلاحیت دارد که بلاثر تقاضای خارنوال ابتدائیه اتهام مربوط را به متهم و وکیل مدافع وی ابلاغ و وقت کافی غرض دفاع به آنها

لارنسوونی وړاندې کوي. دا مادې بیانوي چې جزایي اجراءات د قاضي یا لومړی خارنوال د اهلیت د نشتوالي په حالت کښې، په داسې حال کښې چې اجراءات د خارنوال له لوري پیل شوي نه وي، او یا خارنوال د اجراءاتو په وخت کښې حاضر نه وي او په اجراءاتو کښې د هغه حاضریدل د قانون سره سم ضروري وي، باطل دي.

د دې مادو سره سم په نورو حالتونو کښې د اجراءاتو نقض، اجراءات به باطل وي مگر دا چې د دعوا دواړه خواوې په هغه نیوکه وکړي. په دې حالتونو کښې نیوکه د څیړنې په لړ، خارنوال، او محاکمې، محکمه د اجراءاتو د بر طرف کولو لپاره په هر ممکنه وخت کښې حکم ورکلاي شي. د هغه سره مخالفت د اعتراض په حالت کښې صورت نیسي، خو په دې قضیه کښې، مرافعه محکمه د اجراءاتو بی اعتباره کیدل هغه وخت اعلاموي چې متیقن شي اجرائی سرغړوني د دوسیی د پریکړې د وخت د انحراف باعث گرځي، او د دې نه پرته به سرغړونه بی ضرره وپیژندل شي.

(۷)- د تورن سره د مدرکونو سمون

په تورنلیک کښې د یاد شوی جرم د عنصرانو سره په محکمه کښې د وړاندې شویو مدرکونو د سمون په نشتوالی پوهیدل، په جزایي قضیو کښې یو غیر معمولي امر نه دی. ۵۶ او ۵۷ مه ماده دا ستونزې تر غور لاندې نیسي.

۵۶مه ماده بیانوي هر کله چې استنتاج د څیړني په نتیجه کښې یا د محاکمې په وخت کښې وشي، اضافي جرمونه او یا هغه حقیقتونه چې د قضیې د حالت د شدید کیدلو باعث گرځي، محکمه واک لري چې د لومړی خارنوال مربوطه تور د غوښتنې له امله، تورن او مدافع وکیل ته وسپاري او هغوی ته د دفاع لپاره کافي وخت

ورکول کیږي. د ۵۷مې مادې سره سم د کافي وخت درخواست د دفاعیه لپاره هغه وخت صورت نیسي چې د لیلونه شتون ولري، هغه جرم چې په تورنلیک کې یاد شوی د کرل شوي جرم څخه ملاتړ وکړي.

داده شوه. طبق ماده ۵۷، زمانی درخواست وقت کافی برای تهیه دفاعیه صورت میگیرد که دلایل موجوده، تعریف متفاوت از جرم را از جرمی که در اتهامنامه ذکر گردیده حمایت کند.

(۸) - د پایلي دليل

د مدرکونو د راټولولو د بشپړیدلو څخه وروسته، لومړی څارنوال، تورن او یا مدافع وکیل ته د پایلي د دليل په وخت کې ورکول کیږي، او د محکمې څخه کولای شي د تور د ردولو د پریکړې او یا تورن ته د مناسبې جزا د ډول او اندازې د ټاکلو غوښتنه وکړي (ماده ۵۸مه).

(۸). استدلال اختتامیه

بعد از ختم جمع آوری مدارک، به څارنوال ابتدائیه و متهم و یا وکیل مدافع موقع استدلال اختتامیه برای شان داده میشود، و از محکمه میتوانند تقاضای تصمیم رد اتهام و یا حکم بر جزای متهم را با تعیین نوع و اندازه جزائیکه مناسب حال متهم باشد را بخواهند (ماده ۵۸).

(۹) - د محکمې پریکړه

قاضي د محاکمې د جریان په پایل کېني د قضیې د پایلي اعلان کوي، او د محکمې سالون څخه د حکم د لیکلو لپاره اوځي (ماده ۵۹مه)، اوله فقره). قاضي د حکم د لیکلو څخه وروسته دوباره د محکمې سالون ته راځي او حکم د دلیلونو په ګډون او پرته له هغه څخه ابلاغ کوي، په داسې حال کې چې د حکم دلیلونه د قاضي له لوري ونه لوستل شي، یاد شوي دلیلونه د ۱۵ ورځو په موده کېني د حکم د صادرولو له نیتې څخه د لیکونکي له لوري تنظیم او ترتیبیږي (ماده ۵۹مه، ماده ۲ فقره). لومړی څارنوال، تورن او مدافع وکیل د جریان څخه د محکمې د لیکونکي له لوري خبریږي (ماده ۵۳مه، ماده ۳ فقره). په غیابي محاکمه کېني تورن او مدافع وکیل د ۴۶ او ۴۷مې مادې سره سم باید د حکم د دلیلونو او پریکړې ابلاغیه تر لاسه کړي (ماده ۵۹مه، ماده ۵ او ۶ فقره).

(۹). فیصله محکمه

در پایان جریان محاکمه قاضی ختم رسیده گی قضیه را اعلام نموده، سالون محکمه را جهت تحریر حکم ترک مینماید (ماده ۵۹، فقره ۱). قاضی بعد از تحریر حکم دوباره به سالون محکمه داخل و حکم را بشمول و یا عدم شمول دلایل ابلاغ مینماید، در صورتیکه دلایل حکم توسط قاضی قرائت نگرده، دلایل مذکور در مدت ۱۵ روز از تاریخ صدور حکم از طرف محرر تنظیم و ترتیب میگردد (ماده ۵۹، فقره ۲). څارنوال ابتدائیه، متهم و وکیل مدافع از جریان توسط محرر محکمه مطلع گردانیده میشوند (ماده ۵۳، فقره ۳). در محاکمه غیابی متهم و وکیل مدافع طبق مواد ۴۶ و ۴۷، باید ابلاغیه تصمیم و دلایل حکم را بدست آورد (ماده ۵۹، فقره های ۵ و ۶).

په فیصله کېني باید د تورن هويت، د حقیقتونو تعریف او په تورنلیک کېني شامل جزیات،

فیصله باید شامل هويت متهم، تعریف حقایق و جزئیات شامل

اتهامنامه، بیان خلص دلایل فیصله با اشاره به واقعیت های مشمول و احکام قانون مورد استناد، و نص حکم باشد (ماده ۶۱).

شاملو واقعیتونو ته د اشارې په توگه د فیصلې د دلیلونو لنډ بیان، د استناد په هکله د قانون حکمونه، او د حکم نص موجود وي (۶۱مه ماده).

در صورتیکه محکمه متهم را به حبس بیش از سه سال محکوم نماید، در متن حکم میتواند امر گرفتاری وی را نیز صادر نماید (ماده ۶۰).

په داسې حال کې چې محکمه تورن د ۳ کالو څخه په زیات بند محکوم کړي، د حکم په متن کې کولای شي چې د هغه د گرفتاری امر هم صادر کړي (۶۰مه ماده).

۷- شیوه مرافعه خواهی (ساعات درسی ۲۰ و ۲۱)

۷- د مرافع غوښتنې لار (۲۰ او ۲۱ درسي ساعتونه)

اهداف آموزشی

د زده کړې موخې:

- لست اقدامات تکمیل کننده مرافعه خواهی از محکمه مرافعه

- د مرافعی محکمې څخه د مرافعه غوښتنې د بشپړولو لپاره د اقدامونو لست.

- تشریح محتوای مرافعه خواهی

- په مرافعه غوښتنې کې شاملو توکو تشریح.

- تشریح محدودیت های زمانی مرافعه خواهی و نتیجه مرافعه خواهی بی موقع

- د مرافعه غوښتنې د وخت په هکله د محدودیتونو او د بې وخته مرافعه غوښتنې د پایلې تشریح.

- تشریح محدودده بازبینی محکمه مرافعه

- د مرافعی د محکمې د بیا کتنې محدودده تشریح.

- تشریح طبیعت استماع در محکمه مرافعه

- په مرافعه محکمه کې د استماع د طبیعت تشریح.

- لست اقدامات تکمیل کننده درخواست فرجام خواهی از ستره محکمه

- د سترې محکمې څخه د پایلې د غوښتنې د درخواست د بشپړولو لپاره د اقدامونو لست.

- تشریح محتوای فرجام خواهی

- د پایلې د غوښتنې د توکو لست.

- تشریح محدودیت های زمانی فرجام خواهی از ستره محکمه و فرجام خواهی بی موقع

- د سترې محکمې څخه د پایلې غوښتنې د زمانې محدودیتونو او د بې وخته پایلې غوښتنې تشریح.

- د سترې محکمې د کتنې د زماني محدودې تشریح.
- تشریح محدودې زمانې بازيینی ستره محکمه
- په ستره محکمه کې د استماع د طبیعت تشریح.
- تشریح طبیعت استماع در ستره محکمه
- د سترې محکمې د فیصلو د ډولونو تشریح.
- تشریح انواع فیصله های ستره محکمه

(الف) د محکمې د فیصلې قطعي کیدل

(الف) قطعی بودن فیصله محکمه

۸مه ماده بیانوي چې د لومړۍ محکمې فیصله هغه وخت نهایی او واجب التنفیذ گڼل کیږي چې په ټاکل شوي موده کې، مرافعه غوښتنې ته اقدام و نشي، او د سترې محکمې ټولې فیصلې قطعي او واجب التنفیذ دي، او لومړی څارنوال او لومړۍ محکمه آخري فیصلې تطبیقوي.

ماده ۸ بیان میدارد که فیصله محکمه ابتدائیه زمانی نهایی و واجب التنفیذ محسوب میشود که در مدت تعیین شده به مرافعه خواهی اقدام نشده باشد، و تمام فیصله های ستره محکمه قطعی و واجب التنفیذ میباشد، و همچنان څارنوال ابتدائیه و محکمه ابتدائیه فیصله های نهایی را در معرض تطبیق قرار میدهد.

(ب) د مرافعې محکمې څخه د مرافعې غوښتنه

(ب) طلب مرافعه خواهی از محکمه مرافعه

دواړه خواوې چې د مرافعه غوښتنې درخواست کولای شي

طرفین که درخواست مرافعه خواهی را کرده میتوانند

د لومړۍ محکمې حکم په هکله د مرافعې د غوښتنې درخواست د ولایت د مرافعې د محکمې ریاست ته راجع کیږي، او د مرافعې د غوښتنې درخواست د محکوم علیه او لومړی څارنوال له لوري صورت نیسي (۶۳مه ماده، ۱ او ۲مه ماده).

درخواست مرافعه خواهی در مورد حکم محکمه ابتدائیه به ریاست محکمه مرافعه ولایت صورت میگیرد، و درخواست مرافعه خواهی از طرف محکوم علیه و څارنوال ابتدائیه صورت میگیرد (ماده ۶۳، فقره های ۱ و ۲).

د مرافعې د غوښتنې وخت

زمان مرافعه خواهی

د مرافعې د غوښتنې درخواست، د حکم د صادولو محکمې د تحریراتو دفتر ته یا د مربوطه مرافعې محکمې د تحریراتو دفتر ته د فیصلې اورولو څخه وروسته د ۲۰ ورځو په موده

درخواست مرافعه خواهی به دفتر تحریرات محکمه صادر کننده حکم یا به دفتر تحریرات محکمه مرافعه مربوط در مدت ۲۰ روز بعد از قرائت

فیصله و دلایل آن در حضور محکوم علیه و وکیل مدافع در محکمه، ۲۰ روز بعد از رسیدن ابلاغیه به متهم و وکیل مدافع (اگر در همین مدت مطلع نگردد، اخیراً تنظیم میگردد) اگر فیصله و دلایل آن در محکمه قرائت نگردد، و یا در مدت ۲۰ روز بعد از محاکمه غیابی به متهم ابلاغیه میرسد، و یا در صورتیکه بیشتر از یک شخص محاکمه گردیده باشد، آغاز معیاد از تاریخ آخرین ابلاغیه محاسبه میگردد (ماده ۶۳، فقره های ۳ و ۴).

قسمیکه قبلاً ذکر کردیم، زمان مرافعه خواهی برای متهم غایب فرق میکند. طبق ماده ۶۴، در صورت غایب بودن متهم رسیده گی به قضیه متوقف میگردد. در این حالت آغاز مرافعه خواهی برای متهم از زمان حاضر شدن وی شروع شده و ورق ابلاغیه طبق حکم ماده ۱۷ به وی ارسال میگردد. معیاد مرافعه خواهی برای خارنوال زمانی شروع میشود که محکمه از تسلیم دهی ابلاغیه برای متهم به وی اطمینان دهد، در غیر آن فیصله محکمه نهائی تلقی میگردد.

امضا درخواست مرافعه خواهی

طبق ماده ۶۵، درخواست مرافعه خواهی باید توسط خارنوال ابتدائیه، و متهم و وکیل مدافع وی که در جریان محاکمه حاضر میباشند امضا گردد، درخواست متذکره توسط دفتر تحریرات محکمه دریافت کننده درخواست با درج ساعت و تاریخ تسلیمی ثبت میگردد. در صورتیکه متهم نسبت بعضی معاذیر قادر به امضا درخواست کتبی نمیشد، دفتر تحریرات محکمه شصت وی را گرفته و ثبت میکند. اگر متهم قادر به نوشته

کنبی او د هغه دلیلونه په محکمه کنبی د محکوم علیه او مدافع وکیل په حضور کنبی مدافع وکیل او تورن ته د ابلاغیه د رسیدلو څخه ۲۰ ورځې وروسته (که په همدې موده کنبی خبر نه شي، په آخر کنبی تنظیمیږي) که فیصله او د هغې دلیلونه په محکمه کنبی ونه لوستل شي، او یا د غیابی محاکمې څخه وروسته د ۲۰ ورځو په موده کنبی تورن ته ابلاغیه رسیږي، او یا په داسې حال کنبی چې د یو کس څخه زیات محاکمه شوي وي، د مودې پیل د آخري ابلاغیې د نیټې څخه حسابیږي (۶۳مه ماده، ۳ او ۴مه فقره).

لکه څرنګه مو چې مخکې و ویل، د غایب شوي تورن لپاره د مرافعې وختونه توپیر کوي. د ۶۴مې مادې سره سم د تورن د غیابت په صورت کنبی د قضیې څېړنه متوقف کیږي. په دې حال کنبی د تورن لپاره د مرافعې د غوښتنې پیل د هغه د حاضریدلو څخه شروع کیږي او د ابلاغیې پاڼه د ۱۷مې مادې د حکم سره سم هغه ته لېږل کیږي. د خارنوال لپاره د مرافعې د غوښتنې موده هغه وخت شروع کیږي چې محکمه تورن ته د ابلاغیې د تسلیمولو څخه اطمینان ورکړي، او که نه د محکمې فیصله آخري ګڼل کیږي.

د مرافعې د غوښتنې د درخواست لاسلیک

د ۶۵مې مادې سره سم د مرافعه غوښتنې درخواست باید د لومړي خارنوال، تورن او د هغه مدافع وکیل چې د محاکمې په لړ کنبی حاضر وي له لوري لاسلیک کیږي، یاده شوی درخواست د محکمې د تحریراتو د دفتر د درخواست اخیستلو برخې ته د تسلیمې د ګډې او نیټې د درجولو سره ثبتیږي. په داسې حال کنبی چې تورن د ځینو ستونزو له امله د کتبي درخواست په لاسلیک کولو ونه توانیږي، د محکمې د تحریراتو دفتر د هغه ګوته اخلي او ثبتوي یې. که چیرې

تورن د درخواست په لیکلو و نه توانیږي، د محکمې د تحریراتو دفتر د هغه بیان د محکمې د راجستر په کتاب کښې ثبتوي.

درخواست نباشد، دفتر تحریرات محکمه بیانات وی را در کتاب راجستر محکمه ثبت مینماید.

د مرافع غوښتنې په درخواست کښې شاملې توکي

د ۶۶مې مادې سره سم، د مرافعې غوښتنې په درخواست کښې باید د محکمې فیصله او هغه دلیلونو چې د هغو پر بنسټ فیصله تر اعتراض لاندې نیول شوې، د قانون په تطبیقو کښې خطا او جرمي صفتونه، د قضیې د حالتونو او حقیقتونو ارزوونه او غیر واقعي نتیجه گیری، او د جزا په ټاکلو او کچه کښې خطا.

محتوای درخواست مرافعه خواهی

طبق ماده ۶۶، درخواست مرافعه خواهی باید شامل فیصله محکمه و ارائه دلایلی که به اساس آن فیصله مورد اعتراض قرار گرفته، خطا در تطبیق قانون و وصف جرمی، ارزیابی و نتیجه گیری غیر واقعی از حالات و حقایق قضیه، و خطا در تعیین جزا و اندازه آن باشد.

مرافعه محکمې ته د ثبت شویو دوسیو او سندونو انتقال او د قضیې د استماع څخه خبریدل

کله چې د مرافعې د غوښتنې درخواست و سپارل شي، د محکمې د تحریراتو دفتر اړونده درخواستونه او دوسیې د هغو ټولو سندونو سره چې د مخکیني اجراءاتو په پړاو کښې بشپړ شوي د ضبط شوي توکو سره یوځای بي له ځنډه مرافعه محکمې ته لیږل کیږي. د دې څخه وروسته، د ولایت د مرافعې محکمې رییس د قضایي جلسې نیټه او گډوډی ټاکي، دواړه خواوې د ولایت د څارنوال په گډون او مرافعه د کم ن کم ۵ ورځې د جلسې د کیدلو څخه مخکې خبریږي. دواړه خواوې د مرافعې څارنوال په گډون محکوم علیه او مدافع وکیل حق لري، سندونه مطالعه او ضبط شوي توکي وگوري (۶۷مه ماده).

انتقال دوسیو و اسناد ثبت شده به محکمه مرافعه و اطلاعیه استماع قضیه

وقتی که درخواست مرافعه خواهی سپرده شد، دفتر تحریرات محکمه درخواست و دوسیو مربوط را با تمام اسنادیکه در مرحله اجراءات قبلی تکمیل نموده توأم با اشیای ضبط شده بلافاصله به محکمه مرافعه ارسال نماید. بعد از آن، رئیس محکمه مرافعه ولایت تاریخ و ساعت جلسه قضائی را تعیین مینماید، تمام طرفین بشمول څارنوال ولایت و مرافعه طلب حد اقل پنج روز قبل از انعقاد جلسه قضائی مطلع میگردند. طرفین بشمول څارنوال مرافعه، محکوم علیه و وکیل مدافع حق دارند، اسناد را مطالعه و اشیای ضبط شده را مشاهده نمایند (ماده ۶۷).

د مرافعې محکمې واك

د مرافعې محکمې له لوري څیرنه یواځې هغو موردونو پورې اړه لري چې د مرافع غوښتنې

صلاحیت محکمه مرافعه

رسیده گي توسط محکمه مرافعه صرف منحصر به مواردی میباشد که اعتراض

اعتراض په هغه کښې صورت نیولی وي. (۶۸مه ماده، اوله فقره).

مرافعه خواهی در آن صورت گرفته باشد (ماده ۶۸، فقره ۱).

په داسې حال کښې چې د مرافعه غوښتنې درخواست د څارنوال له لوري مرافعه محکمې ته وړاندې شوی وي، محکمه کولای شي هغه تورن چې د لومړي محکمې له لوري یې برأت حاصل کړی وي محکوم کړي، او یا چې قانون تاویل او پلوي شوی وي جزا موده زیاته کړي (۶۸مه ماده، ۲مه فقره).

در صورتیکه درخواست مرافعه خواهی توسط څارنوال به محکمه مرافعه ارائه گردیده باشد، محکمه میتواند متهمی را که از طرف محکمه ابتدائیه برأت حاصل نموده است محکوم نماید، و یا جزا را در صورتیکه در تاویل و تطبیق قانون شده باشد افزایش دهد (ماده ۶۸، فقره ۲).

په داسې حال کښې چې د مرافعه غوښتنې درخواست د تورن له لوري جوړ شوی وي، مرافعه محکمه په هیڅ وجه نه شي کولای د لومړي محکمې له لوري د ټاکل شوي جزا کچه زیاته کړي (۶۸مه ماده، ۳مه فقره).

در صورتیکه درخواست مرافعه خواهی توسط متهم صورت گرفته، محکمه مرافعه به هیڅ وجه نمیتواند اندازه جزای را که توسط محکمه ابتدائیه تعیین شده، از دیاد بخشد (ماده ۶۸، فقره ۳).

د مرافعه غوښتنې په درخواست غور

رسیده گي به درخواست مرافعه طلبی

په داسې حال کښې چې مرافعه محکمه د مخکیني لومړي محکمې له لوري بشپړ شوي اجراءات کافي و نه گڼي، د موجودو سندونو په استناد او هغو دلیلونو چې په جلسه کښې وړاندې کيږي، حکم صادر وي، د هغه د امکان د نشتوالي په صورت کښې مرافعه محکمه کولای شي چې د دوهم ځل لپاره د گواهانو او پوهانو په استماع، د نوي سندونو راټولول او نوي دلیلونو په کشف پیل وکړي. (۶۹مه ماده)

در صورتیکه محکمه مرافعه اجراءات تکمیل شده قبلی محکمه ابتدائیه را کافی نداند، به استناد اسناد موجود و دلایلی که در جلسه ابراز میگردد، حکم را صادر مینماید، در صورت عدم امکان آن، محکمه مرافعه میتواند که دوباره به استماع شهود و اهل خبره، جمع آوری اسناد جدید، و کشف دلایل جدید بپردازد (ماده ۶۹).

د مرافعه محکمې فیصله

فیصله محکمه مرافعه

په داسې حال کښې چې د مرافعه غوښتنې درخواست په ټاکلي موده کښې وړاندې نه شي، د مرافعي محکمه هغه ردوي، د دې نه علاوه د مرافعي محکمه کولای شي د ابتدایه محکمې ټوله فیصله او یا یې یوه برخه تایید یا اصلاح کړي، او یا په توقیف د محکوم شوي د بند یا

در صورتیکه درخواست مرافعه خواهی در معیاد معینه ارائه نگردد، محکمه مرافعه آنرا رد مینماید، در غیر آن محکمه مرافعه میتواند تمام یا قسمتی از فیصله محکمه ابتدائیه را تأیید یا اصلاح نماید، و یا به حبس یا رهائی محکوم تحت توقیف

خلاصون حکم ورکړي (۷۰مه ماده، ۱ تر ۳مه ماده). د مرافعي محکمه په ۵۹مه ماده کښې درج شوي حکمونه د صادرولو په وخت کښې رعایت کړي (۷۰مه ماده، ۴ مه فقره).

حکم نمايد (مأده ۷۰، فقره های ۱ الی ۳). محکمه مرافعه احکام مندرج مأده (۵۹) را حين صدور حکم رعایت مينمايد (مأده ۷۰، فقره ۴).

(ج) - د سترې محکمې څخه د پایلې د غوښتنې درخواست

(ج). درخواست فرجام خواهی از ستره محکمه

د کتنې محدودیتونه

محدودیتهای بازبینی

محکوم علیه، زیانمن یا د مرافعي څارنوال کولای شي د مرافعي محکمې د فیصلې پر ضد په داسې حال کښې چې د مرافعي محکمې حکم د قانون د تاویل یا تطبیقو د خطا پر بنسټ وي، او یا د مرافعي محکمې حکم د ۷مې مادې پر بنسټ وي، د سترې محکمې څخه د پایلې غوښتنې غوښتونکی وي (خاصه قاعده) (۷۱مه ماده).

محکوم علیه، متضرر یا څارنوال مرافعه میتوانند علیه فیصله محکمه مرافعه در حالیکه حکم محکمه مرافعه بر خطا در تطبیق یا تأویل قانون بنا یافته باشد، و یا حکم محکمه مرافعه به اساس مندرجات مأده ۷ بناء یافته باشد، از ستره محکمه خواهان فرجام خواهی شوند (قاعده خاص) (مأده ۷۱).

د پایلې غوښتنې د درخواست وخت

زمان درخواست فرجام خواهی

د پایلې غوښتنې درخواست، د مرافعي محکمې د تحریراتو دفتر ته د حکم صادر وونکی او یا د سترې محکمې د دیوان د تحریراتو دفتر ته د ۶۳مې مادې د درج شویو شرطونو سره سم د ۳۰ ورځو په موده کښې سپارل کېږي (۷۲مه ماده). د مرافعي محکمې په حکم نیوکه د ۶۵مې مادې د حکم په رعایتولو سره د څیړنې وړ ده (۷۳مه ماده).

درخواست فرجام خواهی به دفتر تحریرات محکمه مرافعه صادر کنند حکم یا به دفتر تحریرات دیوان مربوط ستره محکمه طبق شرایط مندرج مأده ۶۳ در مدت ۳۰ روز سپرده میشود (مأده ۷۲). اعتراض به حکم محکمه مرافعه با رعایت حکم مأده ۶۵ قابل رسیدگی میباشد (مأده ۷۳).

سترې محکمې ته د دوسیې او ثبت شوي سندونو او دوسیې انتقال او د قضیې د استماع څخه خبریدل

انتقال دوسیې و اسناد ثبت شده به ستره محکمه و اطلاعیه استماع قضیه

په داسې حال کښې چې د پایلې د غوښتنې درخواست و سپارل شي، د تحریراتو دفتر مکلف دی چې درخواست او مربوطه دوسیې سره د ټولو

در صورتیکه درخواست فرجام خواهی سپرده شد، دفتر تحریرات مکلف است درخواست و دوسیې مربوط را با تمام اسنادیکه

در مرحله اجراءات قبلی تکمیل گردیده، توأم با اشیای ضبط شده بلافاصله به ستره محکمه ارسال میکنند. بعد از آن، دیوان مربوط ستره محکمه تاریخ و ساعت رسیده گی به فرجام خواهی را به متهم فرجام طلب و خائنوال مرافعه حد اقل پنج روز قبل از انعقاد جلسه، توسط پولیس ابلاغ میکنند. محکوم علیه، وکیل مدافع و خائنوال حق دارند اسناد را مطالعه و اشیای ضبط شده را مشاهده نمایند (ماده ۷۴).

سندونو چې د پخوانیو اجراءاتو په پړاو کښې بشپړ شوي، د ضبط شوي توکو سره یوځای پرته له ځنډه لیرې. وروسته له هغه څخه د سترې محکمې مربوط دیوان د پایلې غوښتنې د څیړنې گړۍ او نیټه، پایله غوښتونکي تورن او مدافع خائنوال ته د جلسې د جوړیدلو څخه کم نه کم ۵ ورځې وړاندې د پولیس له لوري ابلاغ کیږي. محکوم علیه، مدافع وکیل او خائنوال حق لري سندونه مطالعه او ضبط شوي توکي و ویني (۷۴ مه ماده).

رسیده گی در ستره محکمه

قاضی دیوان مربوط ستره محکمه در شروع جلسه جریان قضیه را به طور شفاهی بیان نموده و موارد اعتراض به فیصله محکمه مرافعه و دلایل شکایت را توضیح مینماید. فرجام خواه بعداً اعتراض خویش را به طور شفاهی ارائه نموده، انتقادات و اشتباهاتی که به نظر او در فیصله وجود دارد و تخلفاتی که از قانون صورت گرفته است بیان مینماید، متعاقباً جانب مقابل دلایل خویش را به رد اعتراض یا به پشتیبانی از فیصله محکمه مرافعه ارائه مینماید (ماده ۷۵، فقره ۱). رئیس و اعضای دیوان مربوط ستره محکمه به منظور وضاحت بیشتر موضوع سوالات خویش را مطرح نموده میتوانند (ماده ۷۵، فقره ۲). رئیس دیوان، جلسه قضائی را در پایان جلسه ترك نموده، بعداً رئیس دیوان به جلسه قضائی مراجعه نموده و حکم را قرائت مینماید (ماده ۷۵، فقره ۲). رئیس دیوان میتواند دلایل صدور فیصله را قرائت یا به دفتر تحریرات دیوان مربوط بسپارد (ماده ۷۵، فقره ۳).

په ستره محکمه کښې غور

د سترې محکمې د دیوان قاضي د جلسې په پیل کښې د قضیې جریان په شفاهي توگه بیانوي او د مرافعې محکمې په فیصلې د نیوکو موردونه او د شکایتونو دلیونه توضیح کوي. پیل غوښتونکی وروسته خپله نیوکه په شفاهي توگه وړاندې کوي، د هغه په آند په فیصله کښې غلطیانی او نیوکې شتون لري او هغه سرغړونې چې د قانون څخه شوي دي بیانوي، ورپسې مقابل جانب خپل دلیونه د اعتراض په ردولو یا د مرافعې محکمې د فیصلې په منلو وړاندې کوي (۷۵مه ماده، اوله فقره). د سترې محکمې د دیوان رییس او غړي د موضوع د ډیر وضاحت لپاره خپلې پوښتنې وړاندې کولای شي (۷۵مه ماده، ۲مه فقره). د قضایي جلسې د دیوان رییس په پای کښې جلسه پرېږدي، وروسته د دیوان رییس کولای شي د فیصلې د صادرولو دلیونه ولولي او یا یې د مربوطه دیوان د تحریراتو دفتر ته وسپاري (۷۵مه ماده، ۳مه فقره).

فیصله

ستره محکمه میتواند در صورتیکه اعتراض

فیصله

ستره محکمه کولای شي په داسې حال کښې

در مدت معینه ارائه نشده باشد، در صورتیکه اعتراض به قضایای مندرج ماده (۷۱) ارتباط نداشته باشد، و یا در صورتیکه اعتراض موجه ثابت نشود، اعتراض را رد کند و فیصله محکمه مرافعه را تأیید نماید (ماده ۷۶).

طبق ماده ۷۷ در حالات آتی ستره محکمه حکم را اصلاح میکند: در صورتیکه حکم محکمه مرافعه به استناد خطا در تطبیق یا تاویل قانون بنا بافته باشد، مشروط بر اینکه تأثیر قاطع در حکم محکمه مرافعه نداشته باشد، در صورتیکه اصلاح در اندازه اندازه و نوع جزا باشد، و دیوان ستره محکمه به شکل مستقیم فیصله مورد اعتراض را ولو که در اعتراضیه معترض شامل نباشد، میتواند تصحیح نماید، مشروط بر اینکه احکام قانون بیشتر به نفع متهم باشد ولو این قانون بعد از ارائه درخواست فرجام خواهی نافذ گردیده باشد.

ستره محکمه فیصله های مورد اعتراض را در حالات آتی باطل اعلام میکند: اتهام مطابق احکام قانون جرم پنداشته نشده باشد، جرم تحت مرورزمان آمده باشد، قضیه طور غیر قانونی تعقیب گردیده باشد، فیصله مورد نظر خارج از حوزه صلاحیت قانونی محکمه مرافعه باشد، حکم در مورد شخص دیگری صادر گردیده شده باشد، در عین قضیه در مورد شخص قبلاً فیصله صورت گرفته باشد، و در حالتیکه دیوان ستره محکمه ارجاع قضیه و یا تعدیل آنرا به اساس اسناد موجود غیر ضروری تلقی نماید (ماده ۷۸).

اعتراض په ټاکل شوې موده کښې وړاندې شوي نه وي، او اعتراض په ۷۱مې مادې کښې درج په قضیو پوري اړه و نه لري، او په داسې حال کښې چې موجه اعتراض ثابت نه شي، اعتراض رد کړي او د مرافعه محکمې فیصله تائید کړي (ماده ۷۶).

د ۷۷مې مادې سره سم په لاندې حالتونو کښې ستره محکمه حکم اصلاح کوي: کله چې د مرافعې محکمې د حکم د قانون د تطبیق یا تاویل په استناد کښې خطا موجوده وي، په دې شرط چې د مرافعې محکمې په حکم کښې قاطع اغیزه شتون و نه لري، کله چې د جزا په ډول او کچه کښې اصلاح وي، او د سترې محکمې دیوان په نیغه توگه د اعتراض وړ په هکله که چیرې هم د اعتراض کوونکي په اعتراضیه کښې شامل نه وي، کولای شي تصحیح کړي، په دې شرط چې د قانون حکمونه ډیري وخت د تورن په گټه وي که چیرې هم دا قانون د پایلې غوښتنې درخواست د وړاندې کولو څخه وروسته نافذ شوی وي.

ستره محکمه د اعتراض وړ فیصلې په لاندې حالتونو کښې اعلاموي: تور د قانون د حکمونو سره سم جرم گڼل شوی نه وي، جرم د وخت په تیریدلو سره شوی وي، قضیه په غیر قانوني توگه خپرل شوې وي، د پام وړ فیصله د مرافعه محکمې د قانوني واک د حوزې څخه بهر وي، حکم د بل چا په هکله صادر شوی وي، په عین قضیه کښې د تورن کس په هکله مخکې فیصله شوي وي، او په هغو حالتونو کښې چې د سترې محکمې دیوان د قضیې ارجاع یا تعدیل د موجودو سندونو پر بنسټ غیر ضروري وگڼي (ماده ۷۸).

مرافعه محکمې ته د دوسیې راجع کول

په نورو حالتونو کېنې ستره محکمه فیصله نقض کوي او دوسیې په بشپړه توګه او یا یې یوه برخه، مماتلې مرافعې محکمې او یا هماغه لومړنۍ مرافعه محکمې ته د پخواني قاضیانو څخه مختلفو قاضیانو ته د حکم د صادرولو لپاره راجع کوي، د مرافعې محکمې فیصله کولای شي د اعتراض لاندې راشي (۷۹ او ۸۰ مه ماده)

۸. محکومول (۲۲ او ۲۳ درسي ساعتونه)

د زده کړې موخې:

- د محکومولو په کتنې د تطبیق وړ قانون تشریح.
- د بند د حکم پر اجرا د پلوي کیدلو وړ ځانګړي قاعدو لست.
- د مشروط د خلاصون او د مشرود د خلاصوند لغوي تشریح.
- د مشروط د خلاصون لپاره د الزامي شرطونو لست.

(الف) - پر فیصلو تجدید نظر

د محکومولو د بیا کتنې د درخواست بهیر د عدل غوښتنې د عادي بهیر څخه جدا دی (د ۸۱ تر ۸۳ مه ماده).

په لاندې حالتونو کېنې د جنحه او جنایت د قضیو په آخري فیصلو د محکوم علیه د ګټې لپاره د نوي نظر غوښتنه کیدای شي: (۱) که چیرې هغه حقیقتونه چې په بله آخري فیصله کېنې شتون لري سمون و نه خوري. (۲) په هغو

ارجاع دوسیې به محکمه مرافعه

در دیگر حالات، ستره محکمه فیصله را نقض نموده و دوسیې را کلاً و یا قسماً به محکمه مرافعه مماتل و یا همان محکمه مرافعه اولی با قضات مختلف از قضات اولی برای صدور حکم ارجاع مینماید، فیصله محکمه مرافعه میتواند مورد اعتراض قرار گیرد (مواد ۷۹ و ۸۰).

۸. محکوم کردن (ساعات ۲۲ و ۲۳ درسي)

اهداف آموزشی

- تشریح قانون قابل تطبیق بر بازبینی محکومیت
- لست قواعد خاص قابل تطبیق بر اجرای حکم حبس
- تشریح مفهوم رهائی مشروط و لغو رهائی مشروط
- لست شرایط الزامی برای رهائی مشروط

(الف). تجدید نظر بر فیصله ها

پروسه درخواست بازبینی محکومیت جدا از پروسه عادی دادخواهی است (مواد ۸۱ الی ۸۳).

در احوال آتی مطالبه تجدید نظر بر فیصله های نهائی در قضایای جنحه و جنایت جهت منفعت محکوم علیه صورت گرفته میتواند: (۱) اگر حقایقیکه در فیصله نهائی دیگر وجود دارد، مطابقت نداشته باشد. (۲)

در حالتیکه حکم جزائی بر یک حکم صادره از یک محکمه مدنی بناء یافته باشد و حکم محکمه مدنی مذکور ملغی شود. (۳) در حالتیکه بعد از حکم وقایعی حادث یا ظاهر شود یا اوراقی تقدیم گردد که در وقت محاکمه معلوم نبوده و ممکن است این واقعه یا اوراق براءت محکوم علیه را ثابت سازد. (۴) در حالتیکه شهادت زور (دروغ) تزویر مستند و یا بعضی اعمال غیر قانونی شهود یا اهل خبره ظاهر گردد، محکمه فیصله نهائی را در مورد شان صادر میکند. (۵) در حالتیکه متهم در جرم قتل محکوم علیه قرار گیرد، عناصر جدید دلالت کننده رخ بدهد که عدم وقوع قتل شخص را ثابت نماید. (۶) اگر حکم در ختم جریان بدون آگاهی رسمی متهم صادر یا اینکه در جریان محاکمه حق ظاهر شدن به وی داده نشده که در نتیجه آن از حق انتخاب وکیل مدافع محروم گردیده و یا اینکه علت عدم حضور محکوم علیه بصورت روشن و واقعی معلوم نبوده و یا اینکه محکمه به این امر متوجه نگردیده باشد (ماده ۸۱).

خارنوال و محکوم علیه یا وکیل مدافع، اقارب نزدیک یا وارثین وی حق دارند بر فیصله نهائی محاکم تقاضای تجدید نظر نمایند. به هر صورت اخذ موافقه محکوم علیه بر تقاضای تجدید نظر حتمی میباشد. مگر اینکه نزد محکمه ثابت شود که محکوم علیه فاقد اهلیت قانونی میباشد که در انصورت وکیل مدافع، اقارب نزدیک و یا وارثین میتوانند بدون موافقه محکوم علیه تقاضای تجدید نظر نمایند (ماده ۸۲).

درخواست تجدید نظر توأم با اسنادیکه مطالبه تجدید نظر به آن استناد گردیده؛ به

حالتونو کښې چې جزایي حکم پر یو صادره حکم د یوې مدني محکمې څخه صادر شوی وي او د یادې شوې مدني محکمې حکم لغو شي. (۳) په هغو حالتونو کښې چې د حکم څخه وروسته داسې واقعي را مینځ ته شي یا داسې پانې وړاندې شي چې د محاکمې په وخت کښې معلومې نه وي او امکان لري چې دا واقعي یا پانې د محکوم علیه براءت ثابت کړي. (۴) په هغو حالتونو کښې چې د مستند تزویر د دروغو گواهي او یا د گواهانو یا پوهانو ځینې غیر قانوني کارونه ښکاره شي، محکمه د هغوی په هکله آخري فیصله صادروي. (۵) په هغو حالتونو کښې چې یو کس د محکوم علیه د قتل په جرم تورن وي، داسې نوي دلالت کوونکي عنصرونه پیدا شي چې د قتل نه واقع کیدل ثبوت کړي. (۶) که چیرې حکم د جریان په پای کښې د تورن په رسمي توگه د خبرولو څخه پرته صادرشي او یا دا چې د محاکمې په لړ کښې هغه ته د حاضریدلو حق نه وي ورکړی چې له دې سببه د مدافع وکیل د نیولو د حق څخه محروم شوی او یا دا چې د محکوم علیه د نه حاضریدلو علت په ښکاره او واقعي توگه معلوم نه وي او یا دا چې محکمه دې امر ته پام نه وي کړی (۸۱مه ماده).

خارنوال او محکوم علیه یا مدافع وکیل، نږدې خپلوان یا د هغه وارثان حق لري د محکمو پر آخري فیصله د نوي نظر غوښتنه وکړي. په هر حال د نوي نظر د غوښتنې لپاره د محکوم علیه د موافقې تر لاسه کول حتمي ده. خو دا چې محکمې کښې ثابته شي چې محکوم علیه قانوني اهلیت نه لري چې په دې صورت کښې مدافع وکیل، نږدې خپلوان او یا وارثان کولای شي د محکوم علیه د موافقې څخه پرته د نوي نظر غوښتنه وکړي (۸۲مه ماده).

د نوي نظر درخواست سره د هغو سندونو چې د نوي نظر غوښتنه ورته استناد شوې ده، د سترې

مقام ستره محکمه تقدیم میگردد. به استثنای حکم اعدام، درخواست تجدید نظر مانع تطبیق فیصله مورد اعتراض نمیگردد (ماده ۸۳، فقره های ۱ و ۲).

درخواست تجدید نظر توسط هیئت مرکب از یک قاضی ستره محکمه و دو قاضی محکمه مرافعه که از طرف رئیس ستره محکمه تعیین میگردند، ارزیابی و مورد رسیدگی قرار میگیرد. لوی خرنوال نظر خویش را در مورد درخواست تجدید نظر اظهار میدارد. هیئت به درخواست رسیدگی میکند و در صورت عدم متقاعد کننده دلایل درخواست مذکور را رد میکند و این تصمیم قابل اعتراض نمیشد، در غیر آن درخواست تجدید نظر و دوسیه مربوطه آن به ستره محکمه مواصلت مینماید. (ماده ۸۳، فقره های ۳ و ۴).

به اساس درخواست تجدید نظر، ستره محکمه به ترتیب جلسه استماعیه میپردازد و ابلاغیه را ۵ روز قبل از دایر شدن جلسه به متهم، وکیل مدافع، و خرنوال برای ابراز نظریات شان میفرستد (ماده ۸۳، فقره ۵).

در صورتیکه نزد ستره محکمه درخواست تجدید نظر بی مورد ثابت گردد، انرا رد مینماید. در صورتیکه درخواست نزد ستره محکمه ثابت گردد، ستره محکمه حکم را لغو و به برائت متهم در صورت اشکار شدن بیگناهی وی حکم میکند (ماده ۸۳، فقره ۶ و ۷).

در صورتیکه نزد ستره محکمه ثابت گردد که درخواست تجدید نظر به ارزیابی بیشتر ضرورت دارد، دوسیه را توأم با هدایت لازم به محکمه مماثل و یا محکمه ایکه فیصله آن مورد اعتراض قرار گرفته است ارجاع مینماید.

محکمی مقام ته وړاندې کیږي. د اعدام د حکم څخه پرته، د نوي نظر درخواست د اعتراض وړ فیصلې د تطبیق او مانع نه گرځي (۸۳مه ماده، ۱ او ۲مه ماده).

د نوي نظر درخواست د سترې محکمې یو قاضي او د مرافعې د محکمې د دوه قاضیانو چې د سترې محکمې د رییس له لوری ټاکل شوي څخه جوړ شوی هیئت تر غور او ارزوونې لاندې نیسي. لوی خرنوال خپل نظر د نوي نظر د درخواست په هکله ښکاره کوي. هیئت درخواست تر غور لاندې نیسي او دلیل د متقاعد کوونکي د نشتوالي په صورت کښې یاد شوی درخواست ردوي او دا پریکړه د اعتراض وړ نه ده، او که نه د نوي نظر درخواست او د هغه په اړه دوسیه سترې محکمې ته وړاندې کیږي. (۸۳مه ماده، ۳ او ۴مه فقره).

د نوي نظر د درخواست پر بنسټ، ستره محکمه په ترتیب سره د جلسې په اوریدلو پیل کوي او د جلسې د دایرولو څخه ۵ ورځې وړاندې تورن، مدافع وکیل او خرنوال ته د خپلو نظریاتو د ښکاره کولو لپاره خبر ور کوي (۸۳مه ماده، ۵مه فقره).

په داسې حال کښې چې د سترې محکمې په وړاندې درخواست بی مورد ثابت شي، هغه ردوي. او ستره محکمه حکم لغوه کوي او د تورن د بیگناهي د ښکاره کیدلو په صورت کښې د هغه د برات حکم کوي (۸۳مه ماده، ۶ او ۷مه فقره).

په داسې حال کښې چې سترې محکمې ته ثابت شي چې د نوي نظر درخواست، زیاتي ارزوونې ته اړتیا لري، دوسیه د لازمي لارښوونې سره سم مماثلي محکمې او یا هغې محکمې ته چې فیصله یې تر اعتراض لاندې راغلي وي راجع

کوي. د نوي نظر قضیې په هکله غور د مرعی الاجرا د قاعدو سره سم د دعوا کوونکو د اوریدلو لپاره کیږي او اوریدل شوي فیصله د ټولو مخکینیو تر اعتراض لاندې نیول شویو فیصلو ځای نیسي (۸۳مه ماده، ۸ او ۹مه فقره).

رسیده گي به قضیه مورد تجدید نظر مطابق قواعد مرعی الاجرا برای استماع دعاوی صورت گرفته و فیصله اتخاذ شده جانشین تمام فیصله های قبلی اعتراض شده میگردد (ماده ۸۳، فقره های ۸ و ۹).

په داسې حال کې چې محکوم علیه د نوي نظر پر بنسټ برأت حاصل کړي، د لومړني قاضیانو څخه پرته جوړه شوې محکمه، د اجراآتو د مصرفونو او هغه ټول مصرفونه چې محکوم علیه د مخکیني حکم په نتیجه کې د هغه په ورکولو مکلف شوی و د ورکولو حکم صادروي، او د محکوم علیه د مړینې په صورت کې یې مصرفونه د هغه وارثانو ته ورکول کیږي (۸۳مه ماده، ۱۰مه فقره).

در صورتیکه محکوم علیه به اساس تجدید نظر برأت حاصل نماید، محکمه متشکل از غیر قضاات اولی، حکم اعاده مصارف اجراآت و سایر مصارفی را که محکوم علیه به پرداخت آن در نتیجه حکم قبلی مکلف گردیده است، صادر مینماید، و در صورت وفات محکوم علیه مصارف به ورثه وی پرداخته میشود (ماده ۸۳، فقره ۱۰).

په داسې حال کې چې د نوي نظر درخواست رد کړی شي، محکوم علیه نه شي کولای د همغو پخوانیو دلیلونو پر بنسټ د نوي نظر غوښتنه وکړي (۸۳مه ماده، ۱۴مهم فقره).

در صورتیکه درخواست تجدید نظر رد گردد، محکوم علیه نمیتواند مجدداً به اساس عین دلایل قبلی تقاضای تجدید نظر نماید (ماده ۸۳، فقره ۱۴).

(ب) - د محکمو د فیصلو تطبیق

د فیصلې د آخري کیدلو په صورت کې، د مرافعی محکمه او ستره محکمه کړل شوي فیصله د سندونو او ضبط شویو توکو سره د دوهم ځل لپاره لومړی څارنوال ته لیږي، او لومړی څارنوال د فیصلې په اجرا او د حکم په محکومیت مکلف دی (۸مه ماده، ۴مه فقره او ۸۴مه ماده).

(ب). تطبیق فیصله های محاکم

صورت نهائی شدن فیصله، محکمه مرافعه و ستره محکمه فیصله اتخاذ شده را با اسناد و اشیای ضبط شده دوباره به څارنوال ابتدائیه میفرستد، و څارنوال ابتدائیه مکلف به اجرای فیصله و محکومیت محاکم میباشد (ماده ۸، فقره ۴، و ماده ۸۴).

که چیرې محکوم علیه په توقیف کې نه وي، لومړی څارنوال د هغه د گرفتاری او بند امر د هغه د اوسیدلو د ځای پولس ته ورکوي، او که چیرې محکوم علیه له مخکې په توقیف کې وي، څارنوال مکلف دی چې د عدلي وزارت د حکم د تطبیقو د غوښتنې په هکله خبر کړي

اگر محکوم علیه در توقیف نباشد، څارنوال ابتدائیه امر گرفتاری و حبس محکوم علیه را به آمر پولیس محل سکونت محکوم علیه صادر مینماید، و هرگاه محکوم علیه قبلاً در توقیف باشد، څارنوال مکلف است وزارت عدلیه را در مورد تقاضای تطبیق حکم باخبر میسازد (ماده

(۸۵مه ماده، ۱ او ۳مه ماده).

۸۵، فقره های ۱ و ۳).

حکومونه او یاد شوي مالومات باید د شخص د پیژندلو لپاره دهغه د هويت او نورو ډیرو ضروري ځانگړتیاو، د قضایي فیصلو یادوونه او ټاکل شوي جزا لرونکي وي (۸۵مه ماده، ۳مه فقره).

احکام و معلومات متذکره باید مشتمل بر هويت و سایر خصوصیات ضروری برای شناخت شخص، تذکر فیصله قضائی و جزای تعیین شده میباشد (ماده ۸۵، فقره ۳).

د هغو خلکو د احترام په پام کښي د نیولو سره چې په بند نه وي محکوم شوي، څارنوال واک لري د بند په بدل کښي د جزا د تطبیقولو امر د سیمي د پولیسانو امر ته صادر کړي، او پولیس مکلف دی وخت په وخت د محکوم علیه په کارونو نظارت وکړي، د هغه گزارش مربوطه څارنوال ته وړاندې کړي، په داسې حال کښي چې محکوم علیه د محکمې د دستورونو مخالف کار کړي وي، څارنوال د موضوع خبر مربوطه محکمې ته ورکوي. محکمه کولای شي نیول شوی تجویز لغو او پر ځای یې د بند د دوام حکم ورکړي (۸۶مه ماده).

با در نظر داشت احترام به اشخاصیکه به حبس محکوم نشده اند، څارنوال صلاحیت دارد امر تطبیق مجازات بدیل حبس را به امر پولیس محل صادر نماید، و پولیس مکلف است وقتاً فوقتاً از عملکرد محکوم علیه نظارت نموده، گزارش آن را به څارنوال مربوط ارائه نماید، در صورتیکه محکوم علیه مخالف دساتیر محکمه عمل نموده باشد، څارنوال موضوع را به محکمه مربوط اطلاع میدهد. محکمه میتواند تجویز اتخاذ شده را لغو و استمرار حبس حکم شده را جایگزین آن نماید (ماده ۸۶).

څارنوال کولای شي د جرمي په هکله پلوي شوی دستور د عدليې وزارت ته وسپاري، د عدليې وزارت په نیغه توگه او یا د مالي بنسټونو څخه د مرستې د غوښتنې پر اساس کولای شي يادې شوي پیسې چې ماليې وزارت ته تسلیمېږي راتولوي (۸۷مه ماده).

څارنوال میتواند دستور تطبیق شده جرمه را به وزارت عدلیه بسپارد، و وزارت عدلیه مستقیماً یا به اساس تقاضای همکاری از نهادهای مالی میتواند مبالغ ذکر شده که تسلیم وزارت مالیه میگردد جمع آوری نماید (ماده ۸۷).

څارنوال د محکوم علیه د توکو او شتمنیو امر د هغه ځای د پولیسانو امر ته چې توکي او شتمنی په کښي موقعیت لري صادروي. (۸۸مه ماده).

څارنوال امر مصادره اشیاء و دارائی محکوم علیه را به امر پولیس محل که اشیاء و دارائی در آن موقعیت دارد، صادر مینماید. (ماده ۸۸).

محکمه واک لري چې د محکوم علیه یا څارنوال د غوښتنو پر بنسټ د حکم په نافذولو کښي ستونزې تر غور لاندې ونیسي، په داسې حال کښي چې محکمه ستونزه موجه ونه گڼي، د غور څخه ډډه کوي، او که نه د محکوم علیه یا څارنوال شکایتونه اوري قانوني پریکړه کوي او د

محکمه صلاحیت دارد به اساس تقاضای محکوم علیه یا څارنوال اشکال در تنفیذ حکم را بررسی نماید، در صورتیکه محکمه اشکال را موجه نداند، از بررسی خودداری مینماید، در غیرآن شکایت محکوم علیه یا څارنوال را استماع نموده تصمیم قانونی اتخاذ و هدایت

حالت د ښه کولو لپاره لږمې لارښوونې د مېند آمر ته صادروي. په هغه صورت کېنې به فیصله د مرافعه غوښتنې په هکله وي چې د بشر د حقونو څخه سخته سرغړونه شوي وي (۹۴مه ماده).

لازم را غرض بهبود وضع به آمر محبس صادر مینماید. در صورتی فیصله مورد مرافعه خواهی قرار خواهد گرفت که تخطی شدیدی از حقوق بشر صورت گرفته باشد (ماده ۹۴).

په داسې حال کېنې چې جزایي محکمه و نه شي کولای د مصادره شویو توکو یا شتمنیو د ملکیت جنجال د موجودو سندونو او دلیلونو پر بنسټ حل کړي، موضوع د مدني محکمي یا صلحیه جرگوله لوري حل او فصل کيږي (۹۵مه ماده).

در صورتیکه محکمه جزائی نتواند موضوع تنازع ملکیت اشیاء یا دارائی مصادره شده را به اساس اسناد و دلایل موجود حل نماید، موضوع توسط محکمه مدنی یا جرگه های صلحیه حل و فصل میگردد (ماده ۹۵).

(ج) - د حکم د تنفيذ لپاره ځانگړي حکمونه

(ج). احکام خاص برای تنفيذ حکم

د آخري فیصلې څخه وړاندې د گرفتاری موده د بند یا د جزا د بدل څخه کمیږي (۸۹مه ماده، اوله فقره).

مدت گرفتاری قبل از فیصله نهائی از مدت حبس یا بدیل مجازات کاسته میشود (ماده ۸۹، فقره ۱).

په داسې حال کېنې چې د بند حکم په هغې ښځې چې د ۶ میاشتو څخه حامله وي صادر شي، څارنوال باید د حکم تطبیق د حمل د وضعي څخه ۴ میاشتې وروسته پورې وځنډول شي (۸۹مه ماده، ۲مه فقره).

در صورتیکه حکم حبس بالای زنیکه شش ماه حامله بوده، صادر گردیده باشد، څارنوال باید تطبیق حکم را الی مدت چهار ماه بعد از وضع حمل به تعویق اندازد (ماده ۸۹، فقره ۲).

په داسې حال کېنې چې محکوم علیه په ذهني مرض اخته شي، څارنوال باید د حکم د تطبیقو امر د هغه تر روغتیا پورې وځنډوي او هدایت ورکړي تر څو هغه د دوا او درملنې لپاره شفاخانې ته انتقال کړي، د دارو او درملنې موده د بند د مودې څخه کمیږي (۸۹مه ماده، ۳مه فقره).

در صورتیکه محکوم علیه به امراض روانی مصاب گردد، څارنوال باید امر تطبیق حکم را الی اعاده صحت اش متوقف و هدایت دهد تا ویرا به شفاخانه جهت معالجه و تداوی انتقال نماید، مدت معالجه و تداوی از مدت حبس محکوم بها کاسته میشود (ماده ۸۹، فقره ۳).

په داسې حال کېنې چې محکوم علیه په صعب العلاج بیماری اخته وي او د موظف ډاکټر د نظریو سره سم په مېند کېنې د بند د جزا تیروولو د هغه د روغتیا لپاره زیانمن کیدای شي، څارنوال باید د حکم تطبیق د هغه د روغتیا تر موندلو

در صورتیکه محکوم علیه به امراض صعب العلاج مصاب بوده و سپری نمودن مجازات حبس در محبس مطابق نظریات ډاکتر موظف برای صحت وی زیانمند باشد، څارنوال باید تطبیق حکم را الی صحت یابی محکوم علیه

پورې وځنډوي (۸۹مه ماده، ۴مه فقره).

متوقف نماید (ماده ۸۹، فقره ۴).

په داسې حال کې چې بنځه او میره یوځای د یو کال څخه په کم بند محکوم شوي وي، څارنوال باید د هغوی څخه د یو حکم وځنډوي، په دې شرط چې خلاصیدونکی تکراري مجرم نه وي او د هغه ماشوم د سرپرستي چې عمر یې د ۱۵ کالو څخه کم وي په غاړه ولري، د بند حکم هغه وخت پلوي کیږي چې ماشوم ۱۵ کلنۍ ته ورسېږي (۸۹مه ماده، ۵مه فقره).

در صورتیکه زن و شوهر همزمان به حبس کمتر از یکسال محکوم گردیده باشند، څارنوال باید حکم یکی از آنها را به تعویق اندازد، مشروط بر اینکه رها شونده مجرم متکرر نبوده و مسوولیت سرپرستی طفلی را که عمر آن کمتر از ۱۵ سال بوده بدوش داشته باشد، حکم حبس زمانی تطبیق میگردد که طفل به سن ۱۵ سالگی برسد (ماده ۸۹، فقره ۵).

(د). د مشروط خلاصون اود هغی لغو

(د). رهائی مشروط و لغو آن

د مشروط خلاصون عبارت دی: د بند د مودې څخه وړاندې د محکوم علیه د خلاصون پریکړه چې په ځانگړو شرطونو پورې اړه لري، او دا موده د هغه د بند د مودې سره سمون خوري. (۹۰مه ماده).

رهائی مشروط عبارت از تصمیم رهائی محکوم علیه قبل از ختم مدت حبس اش که تحت شرایط خاص قرار دارد، میباشد و این مدت معادل مدت حبس وی میباشد (ماده ۹۰).

د مشروط خالصون هغه چا ته ورکول کیږي چې درې پر څلورمه برخه یا (۱۵ کاله د بند د دوام په حالت کې) یې په بند کې تیرې کړې وي، په همدې موده کې د محکوم علیه چلند د هغه د ټولنیز اخلاق د اصلاح ښودونکی وي (۹۱مه ماده، اوله فقره).

رهائی مشروط به شخصی اعطا میشود که سه چهارم و یا (۱۵ سال در حالت حبس دوام) را سپری نموده باشد، و در همین مدت سلوك محکوم علیه نشان دهنده اصلاح اخلاق اجتماعی وی باشد (ماده ۹۱، فقره ۱).

د محکوم علیه د مشروط خلاصون په هکله د پریکړې پر بنسټ د محکمې وړاندیز، او یا د واکمنې محکمې له لوري د میند امر چې محکوم علیه د هغه په قضایي حوضه کې محبوس دی، کوي. محکمه په خپل حکم کې هغه چلند او روښنایي چې محکوم علیه په راتلونکي کې هغه رعایت کړي، یادوي. (۹۱مه ماده، ۲مه فقره).

تصمیم در مورد رهائی مشروط محکوم علیه به اساس پیشنهاد محکمه، یا امر محبس توسط محکمه با صلاحیتی که محکوم علیه در حوزه قضائی آن محبوس است، اتخاذ میگردد. محکمه در حکم خویش سلوك و روشنی را که محکوم علیه در آینده آن را رعایت کنند، ذکر مینماید (ماده ۹۱، فقره ۲).

پولیس مکلف دی د مشروط خلاصون لاندې د محکوم علیه په چال چلند نظارت وکړي، او وخت په وخت مربوطه څارنوال ته گزارش ورکړي

پولیس مکلف است روش و سلوك محکوم علیه تحت رهائی مشروط را مراقبت نموده، وقتاً فوقتاً به څارنوال مربوط گزارش دهد (ماده

(۹۱مه ماده، ۳ مه فقره).

(۹۱، فقره ۳).

په داسې حال کې چې د مشروط خلاصون لاندې کس د محکوم بهاد مودې د انقضا څخه وړاندې په بل جرم اخته شي او يا د خلاصون په حکم کې د جرح شرطونه نقض کړي، په داسې حال کې چې د مشروط خلاصون حکم لغو کېږي، او په مشروط خلاصون کې د تیرې شوې مودې نیمه د بند د مودې څخه کمېږي (۹۲مه ماده).

در صورتیکه شخص تحت رهائی مشروط قبل از انقضای معیاد محکوم بهاد مرتکب جرم دیگری شود و یا شرایط مندرج حکم رهائی را نقض نماید، در این صورت حالت حکم رهائی مشروط لغو میگردد، و نصف مدت سپری شده تحت رهائی مشروط از مدت حبس محکوم بهاد کاسته میشود (ماده ۹۲).

محکمه د محکوم علیه د مشروط خلاصون د حکم د صادرولو په هکله او يا د محکوم علیه او څارنوال د اظهارونو د اوریدلو څخه وروسته هغه لغو کوي او څارنوال پریکړه کوي، او د مشروط خلاصون د پریکړې د کولو څخه مخکې د مېند دلیلونه اوري (۹۳مه ماده).

محکمه در مورد اصدار حکم رهائی مشروط محکوم علیه و یا لغو آن بعد از استماع اظهارات محکوم علیه و څارنوال تصمیم اتخاذ مینماید، و قبل از اتخاذ تصمیم رهائی مشروط دلایل امر محبسی را استماع مینماید (ماده ۹۳).

(ه) د کورس بیا کتنه او دهغه ارزونه

(ه) بازبینی کورس و ارزیابی آن

CRIMINAL PROCEDURE

JUDICIAL TRAINING COURSE

PREPARED BY:

Judicial Training Component
Afghanistan Rule of Law project

REVIEWED BY:

Judge Denar Kheel
Chief Judge, Nangarhar Province

Mohammad Haroon Mutasem
Assistant Professor, Law Faculty, Kabul University

DESIGNED BY:

Syed Farhad Hashemi
Publications Supervisory Technician
Afghanistan Rule of Law Project

The Supreme Court has approved the use of this course in judicial training programs, and organizations supporting judicial training are hereby granted permission to reproduce, use, and distribute these materials in their training programs. The course is also available at www.supremecourt.gov.af and www.afghanistantranslation.com

Date of Publication: September 2008
Afghanistan Rule of Law Project
Kabul, Afghanistan

CRIMINAL PROCEDURE

JUDICIAL TRAINING COURSE

Published by the Afghanistan Rule of Law Project, Kabul, Afghanistan

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

